

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 11460

YUNGE YORN

Leib Kvitko

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

לייב קוויטקא
יונגע
יארן

לייב קוויטקא

רעמאן
אלין
פערוזן

מאסקווע
פארלאג „סאוועטסקי פיסאטעל“
1984

„יונגע יאָרן“ געהער צו די באדייטנדיקסטע ווערק, וואָס ס'האָט אונדז געלאָזן דער קלאסיקער פון דער סאָוועטישער ייִדישער פּאָעזיע לייב קוויטקאָ (1890—1952). אין אָט דעם פונדאמענטאלן, אָנגערשריבענעם מיט גרויסן עפישן שווינג דיכטערישן ראָמאן ווערט דערציילט וועגן די ערשטע, שווערע און שטורמישע יאָרן, „יונגע יאָרן“ פון אָקטיאבער און די קעמפער פאר זיין זיג. ס'איז א ווערק וועגן פּאָלקסיקאמף פאר לעבן און גליק, און ווי די גאַרע שאפונג קוויטקאָס קלינגט עס מיט אויסערגעוויינלעכער הארציקייט און עכטער פּאָלקטימלעכקייט.

פון די טיפסטע פאלקס־קוואלן געשעפט

מיט פלאטער אין הארצן, מיט א געפיל פון גרויס יראס־האקאוועד האָב איך גענומען אין האנט דעם בוך „יונגע יאָרן“. ס'איז ניט דער בוך, ליבער לייענער, וועלכן דו האָסט איצט פאר די אויגן. נאָר דער בוך איז געקומען פון יענעם, און יענער... יענער איז, ווי א סאָלדאט, וואָס איז אין פניער פון בלוטיקן געראנגל, איינער פון טויזנט מיט ניסים ניצל געוואָרן.

דאָ גייט א רייד וועגן לייב קוויטקאָס ראָמאן אין פערזן „יונגע יאָרן“. פאר פארשיידענע שיכטן לייענער איז לייב קוויטקאָ באקאנט מיט פארשיידענע זיטן פון זיין גרויסן פילארטיקן טאלאנט. אמערסטן באווסט און באליבט זינען זינע קינדער־לידער. ניט איין דאָר קינדער, ניט נאָר יידישע, נאָר אויך רוסישע, אוקר־ראַנישע, ווייטרוסישע — און וועלכע ניט? — זינען אפגעוואקסן מיט קוויטקאָס „פידעלע“, מיט זיין לוסטיק־פריילעכן „טרע־לי, טרע־לי“, מיט זיין „אנא־וואנא, בריגאדיר“, מיט זיין „פערדל פון באנאכט“ און צענדליקער אנדערע לידער. צו ערשט ווייסט מען אפילע ניט, ווי געוויינלעך, קינדער, אז אָט די שיינע, הארציקע און קלינגענדיקע פערזן האָבן אן אוטאָר — א מענטשן, וואָס האָט זיי פארפאסט. ערשט שפעטער, אונטערוואקסנדיק, דערווייט מען זיך זיין נאָמען — איינעם פון די פארנעמטע נעמען אין דער פילנאציאָנאלער סאָוועטישער ליטעראטור — לייב קוויטקאָ.

און וויפל דוירעס יידישע לייענער זיינען אריין אין לעבן מיט זיינע „טריט“ (אזוי האָט געהייסן דאָס ערשטע ביכל לידער קוויטקאָס), מיט זיין פּאָעמע „אין רויען שטורעם“. דאָס איז געווען די ערשטע פּאָעמע אף יידיש וועגן דעם גרויסן אַקטיאָבער, וועלכע איז געשאפן געוואָרן אין דער זעלבער צייט, וואָס בלאַקס „צוועלף“ און רופט זיך ערטערוויזן מיט איר אף א ווונדערלעכן אויפן איבער. קוויטקאָ דער פּראָזאיקער איז אריין אין מויעך און אין האַרצן פון מיליאָנען לייענער נער אף פיל שפּראַכן מיט דער רירנדיקער לעבנס־באַשרייבונג פון זיינע צוויי קליינינקע העלדן, די אַרעמע אַרבעט־קינדער ליאָם און פעטריק. לידער פאר קינדער, לידער און פּאָעמעס פאר דערוואַקסענע, פּראָזע. אַט די אלע זשאַנרען האָט גלענצנדיק באַהערשט (ריכטיקער וועט זיין צו זאָגן — האָט אין זיי פּרינציפּיעל געהערשט) דער פּאָעט. נאָר ס'איז קימאט ניט באַווסט געווען, אז לייב קוויטקאָ האָט זיך אויך פאַרמאַסטן צו שאפן א ראָמאַן. א ראָמאַן אין פּערזן.

מיר פּרוּווין זיך דערמאַנען: איז געווען עפעס אַזעלכעס ביז דעם אין דער יידישער פּאָעזיע? ניט געווען. לייב קוויטקאָ, דער פּאָעט, וואָס האָט דער ערשטער באַגרייט אף יידיש דעם רויען אַקטיאָבער־שטורעם און זאָגט אריינגעטראָגן אין דער יידישער פּאָעזיע א שאלל נייע מאָטיוון און נייע אויסדריק־מיטלען, האָט דער ערשטער זיך פאַרמאַסטן אף א ווערק פון אַט דעם אויסערסט קאָמפּליצירטן און פאַראַנטוואָרטלעכן זשאַנער.

די אַרבעט איבערן ראָמאַן איז אָנגעהויבן געוואָרן אין 1928 און האָט געדויערט העכער צוועלף יאָר. און אין יון 1941 איז דער בוך... כ'האַב שיר ניט געזאָגט: ארויס פון דרוק... ניין, ער איז אָפּגעדרוקט געוואָרן אין א דרוקעריי אין קאָנאָס, אָבער ניט ארויס. געשען איז עס אין די ערשטע טעג פון דער גרויסער פּאָטער־לענדישער מילכאַמע, און דער טיראזש איז פאַרברענט געוואָרן אין פּייער פון די פּאָליטישע באַמבעס. מיט ניסים זיינען גאַנץ געבליבן געצייילטע עקזעמפּליאַרן... אין 1968 איז דערשינען אינעם מאַסקווער פאַרלאַג „סאָוועטסקי פּיסטאַעל“ די רוסישע איבערזעצונג פונעם ראָמאַן. אין דער פּאַרעזע צו איר האָט דער באַווסטער סאָוועטישער שרייבער לעוו קאַסיל באַטאָנט די הויכע איידיאָ־קיינסט־לערישע מילעס פונעם ראָמאַן און אָפּגעמערקט, אז דאָס איז „א פּונדאַמענטאַל ווערק, אָנגעשריבן מיט א גרויסן עפישן פאַרנעם“.

און אַט איז, איבערגעדרוקט פון איינעם פון די פּייער געראַטעוועטע עק־זעמפּליאַרן, די נייע און פּאַקטיש די ערשטע אופּלאַגע פון אַט דעם מערקווירדיקן ווערק פונעם גרויסן יידישן סאָוועטישן פּאָעט, וועלכער שטייט צוזאַמען מיט שוואַרצמאַנען, האַפּטשטיינען און מאַרקישן באַם אויספּלוס פון דער יידישער סאָווע־טישער ליטעראַטור. מיט פּולע רעכט קאָן מען זאָגן: איינעם אויבער פון אַונדזער ליטעראַטור איז אומגעקערט א בוך, וואָס וועט פאַרנעמען א פאַרדינט אַרט אין

איר אויבנאן, און דאס דארף באטראכט ווערן ווי א וויכטיקע געשעעניש פון קולטור־היסטאָרישן באדייט.

וועגן לייב קוויטקאס „יונגע יאָרן“ איז פאראן א סאך וואָס צו זאָגן, סײַ וועגן דעם אינהאלט, און דאָס וועט, לאָמיר האָפּן, נאָך געטאָן ווערן.

דאָ, מיין איך, איז קוידעמקאַל וויכטיק פעסטצושטעלן, און „יונגע יאָרן“ איז ניט קיין פּאָעמע מיט איר אַפּט ספּיראלאָרטיקן געבוי, ווען איינער און דער זעל־בער מאַטיוו, איינע און די זעלבע טעמע, ווי אין אַ מוזיקאַלן ווערק, ווערן איבער־געכאַזערט אלעמאַל אַף און אנדער אויפן, אַף און אנדער הייך. דאָס איז אַ ראַך מאַן מיט אלע דײַטלעך אויסגעדריקטע סימאָנים פון דעם דאָזיקן זשאַנער: די געשעענישן וויקלען זיך פּאַנאָדער בעהאַדראַגעדיק, ברייט, אין מעשעך פון אַ באַדייטדיקן צײַט־אַפּשניט — דאָס זײַנען די יאָרן פון בירגערקריג. אַפּט בײַט זיך דאָס אַרט פון דער האַנדלונג — אַט שטאַט, אַט דאָרף, אַט וואַלד, אַט קאַלערליי וועגן און אומוועגן, און, דעריקער, מיר האָבן דאָ צו טאָן ניט מיט איינעם — צוויי העלדן, ווי געוויינלעך אין אַ פּאָעמע, נאָר מיט אַ צאָלרייכן טיפּאַזש, וועל־כער שטעלט פאַר פּאַרשידענע סאַציאַלע שייכטן, וואָס ווערן באַוווּזן אין שאַרפן צוזאַמענשטויס, אין געראַנגל.

דער ראָמאַן איז שטיף געבויט סוזשעטיש. די גאַנצע צײַט קומט פאַר און אַנ־וויקס פון דער האַנדלונג, און אין איר קלאָרט זיך אויס אלץ מער די סאַציאַלע פּאַזיציע פון יעדן פּערסאָנאַזש.

אין צענטער פון דער האַנדלונג שטייט דער הויפּט־העלד, שימען, אַ פּאַשעטער און ווילער אַרבעטס־יונג, פון די, וואָס האָבן מיט פּרייד אָפּגענומען די אַקטיאָ־בער־רעוואָלוציע און פונעם ערשטן טאַג געוואָרן אירע טרניע סאַלדאַטן. צו אים ציען זיך די גויראַלעס פון אנדערע פּערסאָנאַזשן פונעם ווערק. דאָס לעבן פונעם הויפּט־העלד ווערט באַוווּזן קימאַט פון די וויקעלעך און ביז דער צײַט פון זײַן פולער מענטשלעכער, סאַציאַלער און פּאָליטישער רײפּקײַט.

פיר און צוואַנציק היפּשע קאַפיטלען אַנטהאַלט דער ראָמאַן. יעדער קאַפיטל צײַכנט זיך אויס מיט זײַן אַרכיטעקטאַנישן געבוי, מיט זײַנע דראַמאַטישע קאַלי־זיעס. יעדער קאַפיטל איז פאַרגאַנצט און שטעלט פאַר מיט זיך אַ באַזונדער רײַג. דער רײַג איז אָבער ניט אָפּגעשלאָסן, ער בײַנדט זיך אָן אין אַנדערע, און אלע רײַגען צוזאַמען בילדן אויס די האַרמאָנישע קאַמפּאָזיציע פונעם ראָמאַן. גרויס איז אין אים דער אָנגלי פון די געשעענישן, און דאָס איז קיין כידעש ניט — די יונגע סאָוועט־רעפּובליק באַשיצט זיך קעגן אירע סאַנים אינווייניק אין לאַנד און פון אויסן. אַט אין איין אַרט, אַט אין אַ צווייטן וועגט נאָך אַריבער די וואַגשאַל אַף דער זײַט פון די סאַנים, עס דאַכט זיך — אַט, אַט, און אלץ איז פאַרפּאַלן... נאָר גרויס איז די אַרגאַניזירנדיקע קראַפּט פון דער לענינישער פּאַרטיי, גרויס איז די

טרייהייט און איבערגעגעבנקייט צו אירע אידעאלן בא אזעלכע ווי מיקיטא כיסט, פאכאם, אסי, פרויעם, שימען, אלס מאַטא צו „יונגע יאָרן“ קאַגען דינען די שורעס פון קוויטקאַס ליד „נאָך דער ביקס“, וועלכע ער האָט אָנגעשריבן אין 1920 יאָר:

און אופשטיין וועט דער נייער מענטש
און שטרמען וועט א לויבענאנג,
צו אונדז געווענדט:
„אַ, גרויסער פרי!
אַ, זיי געבענטשטו...
און איר, וואָס האָט באפרייט זי מי, —
אַ, זייט געבענטשטו!“

שימען, דער העלד פונעם ראָמאַן, איז אַט דער נייער מענטש. א קינד פון דער סאַמע פאַרוויסטער אָרעמשאפט, האָט ער פון די פריע יאָרן דערוואָסט זיך דעם ביי טערן טאַם פון קנעכטישער האָרעוואניע אפן באלעבאַט. מיט דער צייט וואקסט ער אויס אין א געניטן אָנפירער פון פאַרטיזאַנישע מאכעס און פון רעגולערע טיילן פון דער רויטער ארמיי, וועלכע יאָגן דעם סוינע. שימען פאלט אריין ניט איין מאָל אין אומזיסגענגלעכע סיטואציעס, נאָר דער טויט אליין טרעט פון אים אָפ, און דאָס ווערט באוויזן מיט דער גאַנצער רעאַלקייט און צומאָל מיט דער מאמעש מינסעדיקער אומגלייבלעכקייט, וואָס איז כאַראַקטעריסטיש געווען פאַר יענער צייט. „יונגע יאָרן“ איז אַף זורך און דורך א רעאַליסטיש ווערק, די אַרויסגעפירטע פערסאָנאַזשן ווערן אפן מינדסטן אויפן ניט צוגעפּוצט, נאָר באוויזן מיט אלע זייערע מיילעס און שוואַכקייטן. אויך דער צאד שעקענעגעד, די גווירם, די סאַנים פון דער רעוואָליוציע, זינען ניט קאַריקאַטורזירט — עס ווערן געשילדערט די מועסע מינים פון די מיידמאַנס, פונעם רעבן, פונעם בונדאָוועץ קריין, און פון זיי איז בעמיילע צו זען, וואָס פאַר נידעריקע בריעס דאָס זינען. זיי זינען גרייט אריין אין שוטפעס מיטן שעד אליין, אבי — קעגן דער ראַטנמאַכט, קעגן פאַלק, נאָר די רעוואָליוציע שלידערט זיי אַראָפּ פון וועג, און דאָס ווערט געשילדערט מיט דער פולער טרייהייט צום געשיכטלעכן עמעס. א גרויס ווערק קאָן זיך ניט נישט איבערופן אויך מיט אנדערע, וויטערע צייטן, מיט דער צוקונפט. אַט היינט, קאָן זיך דאַכטן, זינען אָנגעשריבן אזעלכע שורעס פונעם ראָמאַן:

זינען אין אלדי שוואַרצע יאָר
סראַרעס אַראָפּ פון זינען. —

גיסט זיך דאָס מענטשן-בלוט אָן שפּאַר,
טאַנצן א טאַנץ די שפינען.

צי גיט וועגן יענע לייט, וועלכע שטרעבן ווידער אריינשלינדערן די וועלט
אין פייער פון א נײַער מילכאַמע, גייט דאָ א רײד?

גיט פראַסט איז דאָס לעבן פון מענטשן אין טעג פון סאַציאלע קאטאַקליזמען.
אסי, א טאַכטער פון א דאַרפישן באלעגוף, שטעלט זיך אף דער זייט פון דער
רעוואָלוציע און איז גרייט פאר איר אָפגעבן דאָס לעבן. אבראַם דער קארעט-
ביק, א געטרייער מעשאַרעס פון די מינדמאַנס, ווען ער איבערצייגט זיך אינעם
עמעסן, בלוטיקן טאָך פון די סאַגים פון דער רעוואָלוציע, שטעלט ער זיך
אנטשולאַסן אף איר זייט.

דער אַקטיאָבער האָט פאַרברידערט די זין פון פאַרשיידענע פעלקער, באהעפט
זיי צו געמיינזאַמער מי און קאַמף. מיט דער גאַנצער באטירלעכקייט איז עס
באוויזן אין די באציונגען פונעם יוד שימען, פונעם אוקראַינער כיסט, פון די
רוסן וואַניע, פאַכאַם און אנדערע.

די העלדן פונעם ראָמאַן זעען מיר גיט נאָר אין זײער אויסערלעכער טעטי-
קייט, זיי ווערן באוויזן אויך פון טיף אינווייניק מיט זײערע פאַרבאָרגנסטע
אינטימע איבערלעבונגען. דראַמאַטיש זײנען זיי באציונגען צווישן שימענען און
צירלען, וועלכע איז אין אים פאַרליבט. נאָך מער דראַמאַטיש — די באציונגען
צווישן שימענען און אַסין, אין וועלכער ער איז פאַרליבט, נאָר האָט מוירע
אין דעם זיך מוידע זײן פאַר זיך אליין... דראַמאַטיש זײנען אויך שימענס בא-
ציונגען מיט דער אייגענער מוטער, וועלכע איז אזוי פאַרפינצטערט אין איר
דערשלאַנגקייט, אז זי בעט בא איר זון ראכמים צו די מינדמאַנס — די גווירים,
וועלכע האָבן פאַרוואַגלט איר לעבן...

עס שטייען פאַר נייע שלאכטן, און שימען געזעגנט זיך מיט דער מוטער.
„שוין ווידער זיך געזעגענען?“ — רופט זי פאַרצווייפלט אויס און פּרעגט בא אים:
„אין דר'היים דיר עפעס פעלט?“ דערוף קומט א קאטעגאָרישער ענטפער:

מאַמע, יא, מיר פעלט,
מיר פעלט די גאַנצע וועלט...

אזא איז ער, דער פאַשעטער פאַלקסמענטש און געטרייער שלאכטמאַן פון
לענינס ארמיי — זײן העכסטער טרוים איז ברענגען באפרייונג דער גאַנצער וועלט.
דער דיכטער שטעלט אָבער אף קיין איין מינוט גיט אוועק זײן העלד אף
שטאַלצן, פאַשעט און ערדיש מאַלט ער זײן פאַרטערעט:

זײַן פּאָנעם זײַן דאַרס איז געשמאַק און מיט כײַן,
די פּוּל־פּעסטע ליפּן, די פּרײלעכע צײַן,
דאָס טשױביקל בלאַנדע, די העל־גרויע אויגן —
אַלץ הױכט מיט נעשאַמע, מיט מוט און מיט גלױבן.

אזא איז ער — שימען, מאלקע דער וועשערקעס זון, וועלכן די רעוואָלוציע
האַט דערהױבן צו עכטער העלדישקײט אין קאַמף פאַר דער יונגער רעפּובליק
פון די סאָוועטן. איין ציל פאַרמאַגט ער אין לעבן:

די אַרעמע מענטשן
זאָל גוט זײַן און ליכטיק!

נאַטירלעך ביז גאָר איז דאָס באַווײַזן זיך פון אַשער שוואַרצמאַנען, דעם
סאַלדאַט און פּאָעט אף די זיטלעך פון „יונגע יאַרן“. ניט ווייניק שורעס זײַנען
אײם אָפּגעגעבן, און ער אַנטשטייט אין זײ, ווי א לעבעדיקער — „א באַכער
א שטאַלטנער מיט וואַנצעלעך שוואַרץ...“ און אויך אַט אזא כאַראַקטעריסטי־
שער שטריך:

ער זעצט זיך צו דר'ערד, אזוי לאכט ער מיט האַרץ,
ער זעצט זיך צו דר'ערד, אזוי לאכט ער געשמאַק, —
דערצײלט, ווי זײַן טײל האָט דעם סױנע געפאַקט.
זײַן נאָמען איז אַשער, א העלדישער יונג, —
א פּרײלעכער, שטאַלטנער, געפיקט אין דער צונג.

צו כיסטן, דעם באַלשעוויק, וועלכן לענין האָט געשיקט אין אַט די קאַנטן,
איז „געקומען א רײטער, געבראַכט א פאַקעט“. אַט דער רײטער איז אַשער. נאָך
דעם, ווי ער האָט איבערגעגעבן אַלץ, וואָס מע דאַרף, „א ליד האָט ער כיסטן
אף ייִדיש געלײנט, דערנאָך אף אוקרײניש פאַרטייטשט, וואָס געמײנט...“ די
ליד — „דער סױנע באַ די טויערן“.

און נאָך אין איין קאַפיטל באַווײַזט זיך אַשער. א געפערלעכער מאַמענט —
דער סױנע גרײפט אָן, מע עוואַקוירט די שטאַט. אַשער שווימט אף א פערד
אַרײַבער דעם טײך און גיט איבער א באפעל פון שטאַב — לאָזן דאָ א טײל אין
וואַלד, פאַרבאָרגן פונעם פּײַנט. אלס קאַמאַנדיר פון אַט דעם טײל ווערט באַ־
שטימט שימען.

געגאן זײַנען די קרעפטיקע, די שטאַלטנע צוויי פאַרשוײנען,
געלאכט געקוועלט, געפרייט זיך...

שימען און אָשער... א דיכטעריש אויסגעדימיענט געשטאלט און א לעבעדיג קער מענטש א דיכטער. אָט דאָס גיין זייערס באנאנד שטרייכט באזונדערס אונטער, ווי נאָענט קוויטקאָס דיכטערישע וויזיע איז צום רעאלן לעבן און ווי ער קען אָט דאָס רעאלע לעבן מיט זיין גאַרער פּאַשעטער ערדישקייט דערהייבן צו עכטער דיכטונג.

אף די זיטלעך פונעם ראָמאן באווייזט זיך איך שטשאַרס.

דאָס האָט שטשאַרס א גיי געטאָן מיט די לייט באַגונער -
און פארבייגעגאן די פיינט — זיי געטאָן א דונער.

די יאָרן פון בירגערקריג מיט זייער פלאם און פיער, מיט זייער גרויזאמי קייט און העלדישקייט זינען טרײַ פארקערפערט אף די זיטלעך פון קוויטקאָס ראָמאן.

פרעכטיק איז די וואָרט-אינסטרומענטירונג פונעם ראָמאן. גלייך פון אָנהייב, פון די ערשטע שורעס דערשפירט מען אינעם נוסעך, אינעם ריטם די רויקע גער מאַסטנקייט פון א גרויסער לייזונט. אזוי נעמט מען אָן אַטעם צוליב א ווייטן גאנג. און אָט גייט אריבער דער ברייטלעכער אמפיראכזי אין קורצע אָפּגעהאקטע שור רעס. וואָס קלינגען אזוי כיינעוודיק פראָסט און פאַלקסטימלעך:

וואָס ווילסטו זיין,
וואָס ווילסטו זיין,
שוועסטערקע נעכע?

ענטפערט זי:

וואָס וויל איך זיין?
באם נאָגיד א קעכן,
דאָס וויל איך זיין.

וואָרנט מען זי: דער גוויר וועט זי שלאָגן מיט א פאנטאָפּל, די גווירנטע — רייסן די צעפלעך, אאוו, אאוו, נאָר דאָס אַרעמע מיידל האלט זיך בא אירס: זי וויל זיין באם נאָגיד א קעכן, ווייל זי וועט דאָרט עסן פיש מיט קארטאָפּל... אין אן אנדער קאפיטל טרעפן מיר שורעס, וועלכע לייגן זיך צונויף אין א וונדערלעך-שיינער פאַלקסליד, פון די טיפּסטע פאַלקס-קוואלן געשעפט:

זינען מיר ארויסגעפארן
אפן ערשטן שליטן,
אפן ערשטן שליטן...

און אזוי אינעם גאנצן בוך — א פרייער אומבייט פון ריטמען, אט א ראפֿי-
נירט שטרענגער געבוי פון פערז מיט פינקטלעכן גראם, און אט א פאלקסטימלעך
פרייע מעלאָדיק, — און דאָס אלץ ניט צוליב ווערטער־שפּיל, — ניין! — אלעמאָל
איז עס נייטיק צוליב אויסדריקלעכער איבערגעבן דעם כאַראַקטער פון מענטשן,
פון א געשעעניש, א סיטואַציע.

אַט זינען אייניקע בנישפּילן פון קוויטקאָס פּאָעטישער בילדערישקייט.
פארן אויג:

„ריטשקעלעך — יאשטשערקעס גרינע“...
„עס טונקלעך די ביימער ווי וואַלקן־מאכשאַוועט“...

פארן אויער:

„ס'איז שנייק־שטיל, די שטאמען שטייען שטומע“...
מע שווינגט, און סע רעדט נאָר דער קלונג פון די
קייטן“...
„דער הובל דערציילט דאָ, די נאָדל דאָ זינגט“...

ניטאָ אין דער ייִדישער סאַוועטישער פּאָעזיע נאָך אזא דיכטער, וואָס אין
זיין שאפונג זאָל אזוי דיטלעך זיך מערקן די פארוואַרצלטקייט אינעם פּאָלקס־
נוסעך, אינעם פּאָלקס־וואַרט.
אליין דער דיכטער האָט געזאָגט וועגן דעם אזוי:

א פּאָלק שטייט אוף פארטאָג אף גליק פאר זיך און לאנד
און שארפט מיר אָן דאָס וואַרט ביז שארף און גלאַנציק,
און ווייטער:

כ'האלט עס ווי געווער אף וואך דעם פּאָלק און לאנד
און היט עס אָפּ פאר זיי ווי זייער פלאַנצונג.

יא, אליין דאָס פּאָלק האָט גענערט און געשארפט זיין וואַרט, און די גאנצע
שאפונג זינען איז דעם פּאָלקס א פרעכטיקע פלאַנצונג.
אינעם קאפּיטל „אופגעריטע הערצער“ ווערט דערציילט וועגן דעם, ווי שיי-
מען, נאָך דער באגעגעניש מיט אַשער שוואַרצמאָנען, שפאנט אין גאס, געיאָגט
פון א שטורמיש־גליקלעך געפּיל, גרייט אף עמעצן אויסברענגען די אומבאקאנטע

פרייד, — „און הילכיק קלינגט דאס ווארט זינס, כאַטש ער זאָגט עס שטילער־ הייט“.

די וואָס האָבן געהאט דאָס גליק צו קענען קוויטקאָן באַם לעבן, ווייסן; דער פּאָעט האָט ליב געהאט ריידן שטיל, ווי איינרוימען דעם מיטשפרעכער א סאָד... אויך אין זיין שאפן האָט ער אויסגעמיטן הויכע פּאטעטיק, געשריי. דאָס וואָרט זינס איז געווען פּאָלקסטימלעך פּאָשעט, שטיל, נאָר — מעגלעך, טאקע דערפאַר, קלינגט און וועט לאנג נאָך קלינגען הילכיק זיין וואָרט, ניט נאָר אין דער ייִדי־ שער, נאָר אויך אין אונדזער אלגעמיינער פּילנאַציאָנאַלער ליטעראַטור.

דאָס פיר און צוואנציקסטע, דאָס שלוס־קאפיטל פון „יונגע יאָרן“ הייסט: „סאָף און אָנהייב“. דער סאָף פון איין פּעריאָד — פונעם בירגערקריג, ווען די יונגע שוואַך באַוואַפנטע, אָרעם עקפּירטע רויטע ארמיי האָט צעשמעטערט די ביז די צייַן באַוואַפנטע כאַיאָלעס פון די ווייסגוואַרדייער און אינטערווענטן, און דער אָנהייב פון א נײַער ערע, ווען דאָס לאַנד פון די סאַוועטן איז דאָס ערשטע אין דער געשיכטע צוגעטראָטן צו דער ביונג פון סאַציאַליזם. האַלב אין כּאָלעם, האַלב אין וואָר זעט שוין שימען, וועלכער רוט אָפּ נאָך איינעם פון די לעצטע זיגריכע שלאַכטן, די צוקונפּט. ס'איז יענע צוקונפּט, וואָס ניט נאָר אין אָנהייב צוואַנציקער יאָרן, ווען דער בירגערקריג האָט זיך פּאַרענדיקט, נאָר אויך אין סאָף פון די צוואַנציקער יאָרן, ווען קוויטקאָ האָט אָנגעהויבן זיין ראָמאַן וועגן בירגערקריג, איז נאָך שווער געווען אזוינס זיך פּאַרשטעלן. נאָר דער פּאָעט און זיין העלד האָבן שוין דאָן אריינגעקוקט אין אונדזער היינטיקן טאַג. זיי האָבן געזען, ווי מע האַלט איין:

באזעצן די ערד מיט די טייערסטע קערנער.
און וועמען סע ציט צו מוזיק — וועלן לערנען,
צום שטאַנג דער גימנאַסט, צום באַסיין גייט דער
שווימער,

און פויערים גייען דערלערנען מאשינעס,
און עפשער פון פליען אונדז גיט זיך די קונסט, —
ווייל וועמען נאָך פאַסט אזוי פליגל, ווי אונדז?!

צי ניט די קאָסמישע פּלוגן האָבן אין זייערע נאָך דאן מעטושטעשע כּאלוּי־ מעס פּאַרויסגעזען דער פּאָעט און זיין העלד?
אלנפאַלס, איינס האָבן ביידע געוואוסט:

אוי, וויפּל גייס צום איבערלעבן וואַרטן,
אוי, וויפּל גענג און איבערשפּאַנונג האַרטע.

און וויפל סאָד און טרעפעניש געגארטע, --
אָ, וויפל ניסן אומדערווארטע ווארטן.

צו אָט די „ניסן אומדערווארטע“ -- צו דער צוקונפט, זינען געווענדט מיט זייער גאנצן וועזן די העלדן פונעם ראָמאן -- שימען, פאווליק, אסי, מיכיי און אנדערע. צו זיי איז געווענדט אויך דער מעכאבער. טאקע לעשעם אָט דער צור-קונפט האָט ער אזוי פאָעטיש וואָרהאפטיק פארפיקסירט אין די פערזן פונעם ראָמאן א שטיק פארגאנגענהייט -- יענע יאָרן, ווען אלע זינען נאָך געווען יונג, -- דער פאָעט, זינע העלדן און דאָס לאנד פון די סאָוועטן.

„יונגע יאָרן“ איז, אזויארום, א בוך ניט נאָר וועגן אַוואַר, זיין טעמע איז ברייטער, זי נעמט אריין אין זיך אויך אונדזער היינטיקן טאָג. דאָס איז א בוך ניט נאָר וועגן, נאָר אויך קעגן מילכאָמע און אירע גרוילן, א בוך פאר שאַלעם, ווען דער מענטש קאָן געניסן פון די גרעסטע פריידן -- שעפעריש זיך מיען, ליבן און זיין געליבט, ברענגען צום לעבן נייע דוירעס.

און דאן דאָס ווונדערלעך זיך נעמען טיילן
אף קינדער, אָפגעבן דער וועלט א כײלעק. --
און דאָ לאָן ווויל זיך גיין, דו קאָרג ניט, צייל ניט!
וויל דאָס איז אייביק שיין און אייביק הייליק!

מיט אָט די שורעס שליסט זיך דער ראָמאן. אָנגעשריבן איז ער טאקע וועגן דעם, וואָס איז אייביק שיין און אייביק הייליק, -- וועגן דעם מענטשן פון מי, וועגן זיין לעבן און ליבע, וועגן דעם, אז קיין שום פון זינען אראָפגייענ-דיקע אימפעריאליסטישע סראָרעס זאָלן ניט פארטיליקן זיין ליכטיקע צוקונפט.

ב. מילער.

קאפיטל איינס

באנאכט-ארבעט באם קארעטניק

1

די שטוב האט געאטעמט אין שאַטן פארטונקען,
אין וואַלקנס פון שלאָף, אין כאלוימעס פארזונקען.
ס'האַט זעלטן זיך ווער פון די שלעפערס געמאַלדן
מיט סקריפ פון א בעט און מיט שלעפ פון א קאַלדערע.
אין נעצן פון היץ, אין די ציצענע ציכן —
געפלאַנטערט כאלוימעס פון ליבע און פליכטן...
מיט שלאָף מיט א שווערן געשמידט צו די בעטן, —
אזוי איז געשלאָפן די שטוב באם קארעטניק.

מ'האַט שימקען געהייסן אף נאכט-ארבעט בלייבן.
דאָס יינגל זאָל בלייבן די מעשלעך צו רייבן.

דער מיידמאן וועט קומען — מוז זיין די קארעטע,
דעם מיידמאנס קארעטע מיט קישלעך געבעטע.
דאָס ארבעטער-יינגל די נאכט זאָל היינט וואכן,
די מעשלעך, די פארבן, — אַרץ פארטיק צו מאכן.

האַט שימקע געוואכט און געטריבן זיך שנעלער.
ביז אופשטיין וועט פונעם שלאָף דער באפעלער,
באדארף ער א קופע מיט מעשלעך פארגרייטן.
דער שלאָף אָבער שווימט דאָ, אין אויגן פארגייט ער,
די קינדערשע הענט און די אויגן ער מאטערט,
א שלאָף — א גענארניק! — דאָס הארץ אָבער פלאטערט: —
עס כראָפעט אין ווינקל אבראם דער קארעטניק.
איצט ליגט ער, איצט שלאָפט ער, נאָר אופשטייען וועט ער, —
און אופשטייען וועט מיט אים אַלץ, און בארויגען
וועט אַלץ זיך צעשפילן אין בייזער מאכלויקעס.
די טעפ וועלן שטרייטן, און קוויטשען — ווארשטאטלעך,
די מעבלעך, די פליטע, די ארבעטער-יאטלעך,
וואָס ווידער שוין גרייט אף צו כאפן א נעריק.
דאָס ווייב, א צערייצטע, איז שעלטיק און טרעריק.
אמאָל פליט אינלופטן א טעלער א העלער,
די קריג נעמט אָן טענער אף העכער און גרעלער,
עס ציטערט אפילע אף ברויט-שראנק דאָס שלעסל, —
נאָר שטיף ליגט דער שריסל אין טאש באלעבעסלס.
איצט שלאָפט ער. דאָס פאַנעם — א קאַכיקע שיסל,
דאָס אַנטאָן צופוסנס, אין טאש ליגט דער שריסל.
איז עפשער אים נעמען? נאָר כאפן איין ביסן
דעם שלאָף צו פארטרייבן — העם גאנעו דעם מיסן,
וואָס מאכט פון דער ארבעט א שלעפּריקע קאשע, —
דעם שלאָף אפצולאָכעס דאָס ברויט וועט ער נאשן.
דער סקריפ פונעם שראנק וועט ניט אופוועקן קיינעם,
און טאַמער נאָר אסין, — איז וועט זי, די קליינע,
דאָס קיינמאָל אין לעבן ניט זאָגן דעם פעטער,
וועט שטיקן זיך שטיף פאר געלעכטער אין בעטל.

און מאַרגן צו אים, איבער אלעמענס ריידעכץ —
א קוק וועט זי טאָן, — עפעס ווייסן זיי ביידע...
א קוק טאָן צו שימקען, א שייַן איבער אלעם, —
אוועק אין גימנאזיע צו זוניקע זאלן.
און שימקע וויל זייער דעם קוק דעם זאָל וויסן
דאָס מיידמאנדל, דאָדיק, און זאָל אים פארדריסן.

2

צום פענצטער קוקט שימקע: — א נאכט איז אין דרויסן,
א זומער-לעוואָנע מיט שטערן מיט גרויסע.
אַט שטייט דאָרטן מיידמאנס פארשלאָסענער גאַרטן,
וון סײַנגעלע מיידמאנס סע כאַוועט זיך דאָרטן.
דאָרט אונטער די ביימער ער הוידעט זיך, וויגט זיך
דאָרט, וויפל דאָס האַרץ גלוסט, אין גראַזן ער ליגט זיך.
דאָס מיידמאנדל קומט אינעם שלאָפהעמד באַגינען,
די פרוכטן פון ביימער אין גראַז צו געפינען.
אין טוי ליגט די פרוכט, וואָס באַנאכט איז געפאלן,
איז זעצט ער זיך צו דאָרט און דוירגעט אין שטראַלן,
אין גריין-שטייפע גראַזן זײַן שטרעמעלע דראַנזשעט,
און קרעפטיקע ציינדלעך א פרוכטל צעכראַמטשען.

אזוי זעט אים שימקע, דעם יונגעלע יענעם
אין גאַרטן-גאניידן, און ער — אין געהענעם.
ער שטייט פונדערווייטנס, און יענער דערזעט אים —
פארקוקט מען זיך שטארק איינס אף איינס און מע רעדט ניט.
אין מענטשיקלע קוקט אפן פראכט אין די גראטעס,
דאָס צווייטע — אף בינטעלע הונגער און שמאטעס,
מע קוקט און מע קוקט און, אז עפעס שלאָגט איבער,
צעגייט מען זיך אופגערעגט, אופגערייצט, טריבע.

אזוי זעט עס שימקע אין נאכטיקע שאַען
און דרייט זיך באם ברויט-שראנק. אין הארצן ווי טלאַען-

געקלאפ פון א רייטער, וואָס לויפט אים צו כאפן,
 זעצט שימען זיך ווידער צום רייבן, צום קלאפן.
 צו דאָדיקס געבורסטטאָג מוז זיין די קארעמע,
 די ווונדער-קארעמע מיט קישלעך געבעטע.
 אַט וועט באלעבאָס זיך א שאר טאָן, א כאפ טאָן,
 דערזען, אז נאָך אלץ איז די ארבעט ניט פארטיק!
 איז גיכער, איז פלינקער, — ער שלייפט און ער לעכערט,
 עס שפילט אים, דער נאכטישער קלעזמער, — דער וועכטער.
 און טייכן פון שטילקייט, און טייכן, וואָס וואשן
 די ברעגעס פון נאכט, — אַט אהערצו דערפאטשן.
 אהערצו דערשווימען פונווייטן, פון דארטן
 די רייכעס פון מיידמאנס פארשלאָסענעם גארטן.
 אין איינס א געצעלטל, וואָס צווישן די שטאלן,
 געהיט פון די דינערס, די צוויי „גענעראלן“, —
 פארברענגט דאָרט אין ווילטיק און קייט נאשערייען
 א פערדעיע איינס, און מע רופט אַט די כייע,
 מע רופט זי דאָרט „פּאַני“. א קליינס, גאַר אן איידלס,
 נאַר אלט, זאָגט מען, איז עס, דאָס זעט מען אין ווידל:
 די האָר — ביז דער ערד, ווי בא פערד בא די גרויסע.
 מע האָט אים, דעם פאַני, געבראכט פונעם אויסלאַנד,
 געקויפט בא א פריניץ פארן זונעלע מיידמאנס,
 פאר דאָדלען אליין, און א זאָטל צום רייטן
 מיט אלערליי שיינקייט באנייט און באשפרענקלט,
 און אייכעט פאַסטראַמקעס צום שפאן, אז ס'א ווונדער!
 און אַט, א קארעט פארן פאַני באזונדער.

אפילע דאָס מיסט פונעם פאַני דעם פלינקן
 פארמאָגט א באזונדער קרעדענצל פון גינגאָלד.
 סע קריגן זיך שיר ניט די צוויי „גענעראלן“
 פאר האָבן דאָס רעכט צו פארקערן די שטאלן.

טוט דאָדיק פון פענצטער א ווינק מיט א פינגער —
 איז ווערן זיי פלינק אַט די צוויי, און זיי שפרינגען,

זיי שפאנען דעם פאָני אין שפאָן אין געצירטן,
 און דאָדיק די בייטש נעמט, די זיידן געשנירטע.
 און שימקען דערוועט ער פון יענער זייט גראטעס,
 דאָס יינגל דאָס פרעמדע, דאָס ביינטעלע שמאטעס.
 — אהער קום! — ווינקט דאָדיק. — מיר פאָרן איניינעם,
 זיך טאָן א קאטייע אָף דאָנקעס אָף שיינע,
 אָף יענער זייט קוואלן, צו בערג און צו טאָלן.
 נו, קום זשע, נו זעץ זיך, דו דארפסט ניט באצאָלן!
 נאָר פרייער דערווייז, ביסט א יינגל מיט ביינער, —
 דעם צוים קריך אריבער ניט זעען זאָל קיינער.
 וויי... ברודער, היט דיר די ביינדעלעך דינע,
 זע, פאק זיך ניט צו גענעראלן צו מיינע!..
 איז שימקע געשטאנען אין רייכעס אין פרישע,
 געקוקט צום פארשלאָסענעם גאָרטן פארקישעפט:
 דאָרט בלעבלט א קוועלכל פאר בלומען קאטאוועס,
 עס טונקלען די ביימער ווי וואַלקן-מאכשאָוועס.
 און דאָרטן, אים דאכט זיך, ער זעט דאָרט געפענטעט
 די אסי, ער זעט ווי זי פאָכט מיט די הענטלעך.
 ער גארט אינעם גאָרטן, סע הייבט אים אָן נאָגן,
 ער ווארפט זיך צום טיר, נאָר ער טרעפט זי פארשלאָגן.
 ער כאפט זיך צום איינערנעם פארקן, וואָס גלאט איז,
 ער הייבט זיך און גליטשט זיך צוריק פון די גראטעס.
 נאָר שטעלט זיך ניט אָפּ: נאָך א שטאנג, נאָך א שטענגל,
 און קוים זיך דערקליבן — איז בלייבט ער גאָר הענגען, —
 בלייבט הענגען אָף פיקעס, אָף שפיץ פון די גראטעס,
 פארפלאַנטערט אין אייגענע בגאָדימלעך-שמאטעס. —

און דאָדיק הייבט אָן מיטן בייטשל צו קנאקן,
 אָט שפאנען די צוויי „גענעראלן“ אים פאקן...
 ער טוט זיך א טרייסל, — ער זיצט באם קארעטניק.
 און אסי — פון יענער זייט וואנט אינעם בעטל.
 זי האָט, דאכט, אַ לאַך געטאָן: זיכער פון שלאָף, —
 דאָס הארץ טוט א טיאָך, אוי, די נאכט איז אָן סאָף...

* * *

די נאכט איז אַן סאָף און אַן סאָף אינעם מויער
געדאנקען זיך קייקלען, א פעלד-ווינט א גרויע,
דערזעט ער, מאנטשזשוריע מע רופט זי, די ווינטקייט,
דעם טאטן דערקענט ער דאָרט, צווישן די רייטער,
וואָס לויפן אנטקעגן דעם אופרייס אין פייער.
א יונגער אזא מין, דאָס פאַנעם מיט קלייען.

שוין לאנג נאָכן קריג, און ער קומט ניט אהיים,
זאָל זיין אין געפאנגענשאפט פוילט זיין געביין?
צי שלאָפט אין א גרוב אין געהארגעטן שלאָף?
אַן סאָף וויינט די מאמע, די נאכט איז אַן סאָף...

קאָפיטל צוויי

אסי

1

אסיס טאטע-מאמע, יידן
אַנגעשטאַפטע, דאָרף-נעגידים,
זינען בורעקעס-פלאנטאטערס,
ווי די פויערס זעט מען אויס.
א פארגרעבטער איז דער טאטע
און צעוואקסן ברייט און גרויס.

גרוי פארטאָג. ער שפאנט דאָס וועגל,
ווישט די הענט אין פייכטן גראָז,
לייגט אין טאַרבע ברויט מיט פריידיק, —
צו די פעלדער זיך געלאָזט.
דאָרט איז אים ביז גאָר באקענט
יעדער קער און יעדער ווענד,

נאַר אין שטאַט אריין צו פאַרן
 פעלט אים ניט, — ס'איז אירס א זאך.
 איבער איר געקויפט א מויער,
 און זיין קינד דער שטאַט פארטרויעט:
 — קעגן איר בין איר צו שוואך.
 פון איר מויל איר ברודער רעדט דאך, —
 דער דייטשן, אבראם קאדעטניק,
 פרוו נאַר זאג א ווארט פארקערט!
 פאַלג — אזוי איז דיר באשערט.

וויפל האט זי אים געדליבעט,
 אז דאס גוטס איז אלץ לעיבעד:
 „וואס דאס פאטיען? וואס פאר גליק?
 אויב דו ווילסט דערפון ניט הערן,
 אסי זאל גימנאזי לערנען —
 בלייבט מען סייוויסי מוזשיק!..
 געלט אליינעט — געלט אן סייכל —
 איז א נאדל אן א לעכל.
 זאג, וואס ווייסט די וועלט פון דיר
 און וואס ווייסטו דען פון איר? —
 פאַר ארויס צו לייט צו פינע
 אף די בורעקעס אף דינע!..
 ס'קינד איז שיין, קענאַרע, גיב איר
 שטאַט, גימנאזי, פינע שטיבער,
 ווו מע לעבט זיך, ווי די הערן, —
 וועט פון איר כידושים זיין,
 וועט זי דיר געלערנט ווערן, —
 קויפט זי אינזן אין ייכעס איין.
 ס'ווייל אבראם אונדז מאכן שלעכט? —
 אז ער הייסט — איז ער גערעכט!..
 וואס ביסטו מיר פאר א נאגיד,
 אז דו ביסט ביז הינט צו טאג ניט
 אין קיין גוויריש הויז געווען נאך! —

גיי, די מיידמאנס מעגסטו זען דאָר! —
וואָלסט געוואָלט די מיידמאנס, כזוייס!
טו זשע, מאַנציע, וואָס מע הייסט!

נאָך פיל רייד און פיל הריזאָטע,
האַט מען אָפגעפירט די טאַכטער
צו באווייזן איר די וועלט,
זי באזעצט באקוועם און זעטיק
בא דעם פעטער דעם קארעטניק
און געלאָזט זיך קאַסטן געלט.

* * *

פאר אבראמען דעם קארעטניק
האַבן ווייניק אָפשיי יידן,
בא דער וועלט קיין קאוועד קלעקט ניט
אף צו שטעלן אים צופרידן. —
יידן ווייסן ניט קיין שיר:
גאנצן קאוועד נאָר דעם גוויר...

שרייט ער זיי: — מי סאמכע, גווירים!
מירן ברעכן אייער פירעכץ
אין דער קאַר-שול! אפצולאָכעס
אויסבויען א קלויז באזונדער!

רעדט ער איין די באלמעלאָכעס.
בראַקט אריין אליין דריי הונדערט.
בייז, פאראקשנט, מיטן מיין
דאָרט צו פראווען איין-אליין.

קליין אין געלט, נאָר גרויס אין גיטווע,
פאַקט און מאָלט ער אף טיטוועס:

עפעס אופטאן, מע זאל פלאצן
פון זיין אופטן. ווען מע פלאצט ניט —
לאזט ער אויס זיין גרויס פארדראָס
דאָרט, וווּ ער איז באלעבאָס.

אַט אזוי האָט ער אנומלט,
מיטאמאָל, מיט צוואנג מיט שווערן,
אומגעריכט זיין הויז צעטומלט, —
וועגעטאריער זאל מען ווערן.

ווי דאָס ווייב האָט ניט געצאָרנט,
אים און זיך פארשעלט די יאָרן,
און די יאטלעך פון קארעטנע, —
וואָס זיי האָבן ניט געבעטן, —
ווי צום וואנט. ער האלט זיך זינס: —
וועגעטאריער זאל מען זיין!

זיינע עסנס זאל מען קאָכן:
ווארעטוטעס מיט שפינאט,
פידרעך-סופ אף לאַקריץ-בלאט. —
איז דאָס ווייב פון הויט געקראַכן, —
נאָר דערפאר איז דאָך זיין הויז
ס'ערשטע הויז, וואָס טיילט זיך אויס!

דעצטנס, שטומערהייט, מיט בליקן
זיך גענומען שימקען שטיקן: —
אדעמיי מיט אסין שמועסט ער.
— דו, פארכויף איינער, וואָס טוסטו?! —

דריקט עס שימקען. — און ווער רעדט נאָך,
ווען דערביי איז דאָ דער פעטאך
קאָן, דעם דאָדיק מיידמאנס פעטער,

וואָס דורך אים דארף אסי שפעטער
ווערן מיט די מײדמאנס... נו...
— דו, פארכויץ, ווי קומסטו, דו?

ווען אין ביזײן פון דעם פעטער
אסי מיט דעם „יונג“ צערעדט זיך, —
ציטערט אוף דער באַלעבאַס:
רויט און בלוי ווערט פון פארדראַס.

ווי ס׳האַט שימקע נאַר אנטדעקט עס,
האַט ער גלייך געמיינט — ער עקט זיך —
דער ביזאַיען, דער פארדראַס
האַט אים רוען ניט געלאָזט.

2

און אסין איז פרייעך, סע גייט איר ניט אָן
דער פעטער, די היים, — זאיז פארכאפט און פארטאַן
מיט מיידלשע סוידעס, מיט כאווערטעס אירע,
מיט יאַמטעווס, מיט לידער, מיט שפעטע שפאצירן.

און שימקע זעט אַפט אין דער גאס, ווי סע פילדערט
א קנויל גימנאזיסטקעס, אזוי ווי די ווילדע,
מע רעדט מיטאמאָל, און די צעפלעך זיך צאפלען,
און אסי אין מיט און זי פלאמט און זי פלאפלט.
אין שימקען ווערט שווער און ווערט ווארעם דערפון, —
ער שלינגט יעדער וואָרט, נאַר ער קוקט זיך ניט אום.

ווי פרייעך סע גייט איר, ווי ווונדערלעך גרינג!
סע פליט איר דאָס לערנען אין קאַפ אריין פלינק —
אזוי ווי סע פליען די פויגלען אין נעסטן, —
פון אלע די צענדליקער ביכלעך דאָס בעסטע.

אפילע איר לערער, הער קאן, דעם העברייער,
דעם פעטער, די מידמאנס פארקידעשט עס זייער,
ווי גרינג אין די יאמען פון כאכמע זי שיפט זיך,
אין יידישקייט אלטער ווי גרינג זי פארטיפט זיך.
דערפאר איז ער פיל מעשוואסן איר מויכל: —
זי איז לויט איר אפשטאם מיט גאשמים געשטרויכלט...
סע פעלט איר, לעמאשל, צו פיינקייט דער הרען.
ער האט זי באקענט מיט זיין ליבן קוזען —
מיט דאדיקל מידמאן, — וואס ווייזט זיך ארויס? —
זי שעצט עס קיין קאפ ניט, וואס מאכט עס איר אויס?
פארברענגט ווו א שא נאר א פרייע, בא וועמען?
באם סטאליער! און דאס זאל א קאפל זיך שעמען!
סע שטעכט אויך דעם פעטער, דעם בייזן קארעטניק,
ער שווינגט, מיט די בערישע אויגן ער פלעט נאר,
ער וואלט איר א זאג געטאן, ווי זי פארדיגט, —
נאר עפעס נאך צוימט אים, עפעס נאך ביגדט.

און אסין סע ארט ניט. זי קען ניט קיין שענערס
פון ארייע דעם סטאליערס דעם ציכטיקן קעלער.
מ'האט ליב דארט, מ'האט פיינט דארט, מע זינגט דארטן לידער,
אין ליבעס דארט שפילט מען ביז טיפסטן דערציטערט.

אף קארטן דארט טרעפט מען, מע הערט דארט געשיכטעס,
אין טונקעלן קעלער איז היימלעך און ציכטיק.
מע לאכט דארטן פרייער, מע זינגט דארטן מונטער.
און אפט העלפט דער אלטער רעב ארייע זיי אונטער: —
דעם אייניקל מייע, איר יונגער כאוורייע.
זי זינגט אים, זיין אייניקל, די נייטערקע מייע,
וואס בלייט אין דער ארעמער שטוב ווי א רויז,
סע גייט בא די יונגלעך דאס הארץ נאך איר אויס.
סע קוקט אויך דער זיידע מיט ליבע אף איר,
אזוי ווי מע קוקט אף אן איינציק באציר.

זי בלייט, קיין ביזן אויג זאל ניט שאטן, ווי יענע,
די טעכטער די זיבן אמאל, — און נאך שענער.
ניט גרינג איז דעם סטאליער געזוען צו באקליידן,
כאשפיון די כאפטע געראטענע מיידן.
און פארט פלעג זיך אלעמאל טרעפן דער נעם: —
געפירט צו דער כופע א מויד א פרינצעס...

און לייט מיט די קעפ פלעגן שאקלען: — א מייוון?
זיי וואקסן באם סטאליער, ווי כאלע אף הייוון...
זיין סטאליערקע ענטפערן פלעג מיט א שטאך:
— מע קלאפט מיר אין פענצטער, צי האב איך ניט נאך...

ווי זיינען, טראכט אריע, די זיבן פרינצעסן?
צעזייט און צעשפרייט און אזוי ווי פארגעסן.
געיאגט אין דער וועלט נאכן מאזל געגארטן.
אט קוקן זיי, פרעמדע, אראפ פון די קארטעס.
פון אנטאן פון זייערס, די קינדערס, די מענערס —
קומט אויס, אז מע דארף ניט קיין בעסערס און שענערס
פון סארעלעס מעקסיקע, בייקעס בראזיליע,
פון לייקעס יאהאנעסבורג, ריווקעלעס טשיליע,
פון יענטעלעס ניו-יארק, פון טאניעס אוגאנדע,
פון ערעצייסראעל, ווי כייעלע וואנדערט.

זיין הארץ אבער גלייבט ניט דעם קלייד, וואס זיי טראגן,
זיי קוקט פון די אויגן דער יידישער וואגל.
אין שטאלט פון די איידעמס, אין טעכטערלעכעס בליק,
דערקענט ער, רעב אריע, אז ווייט איז צו גליק,
און דאך ווארט ער אלץ נאך אף שיפקארטעס! — פאשעט,
ווייל דא איז קיין לעבן ניט, — פפו! און פארלאשן...
כאבאר מיט פאגראמען... כאטש נעמען פארקערט, —
איז הארציק אים טייער דא יעדער טריט ערד.

פארוואָס זאָל ער דארפן דערמיט זיך צעשיידן,
דער סטאַליער בען סטאַליער? דער טאטע, די זיידעס
זיי האָבן, ווער ווייסט נאָך פון ווען, פון קאדמוינים,
געלעבט דאָ, באסטאַליערט די קלויז און די בוינע.

די באָד און דעם העקדעש — דאָס קען מען פארווישן?
די שטאַט זיצט פון אייביק בא זייערע טישן,
אין זייערע בעטן זי קינדלעט, מיספאלעל
בא זייערע שטענדערס, און ווען שוין נאָך אלעם,
איז ווערט מען געלייגט אונטער זייער מאצייווע.
אזוי האלט די שטאַט, — און די שטאַט איז א מייוון —
גאָר כאַשעווע מיסטערס געווען, און רעב אריע
אליין איז א בעריע אין הילכעס סטאַליאריע.

ער גיט די מעלאַכע זיין אייניקל איבער, —
א קאָפּ האָט דער פרויעם, זיין יירעש זיין ליבער,
זיין טרייסט אף דער עלטער, א וועלכן באשערט
איז יארשענען דאָס, וואָס צו זיידעס געהערט.

און פרויעם האָט ליב אים, דעם בייזלעכן זיידן,
מע ארבעט מיט כיישעק, מאיז אופגעלייגט ביידע.
א לידל, א ביכל, די סטרוזשקעלעך שמעקן,
דער קליי, פאָליטור און די גלאנציקע דעקן.

אהער טאקע קומען די יינגלעך — כאוויירים,
פארברענגען מיט פרויעמען. כאווערטעס גערן
צו מייעלען קומען, — אויך אסי, אויך שימקע.
דאָ לאַכט זיך און בענקט זיך, גיטארעס דאָ ברימקען.
אף עפעס דאָ ווארט מען, צו עפעס מע ווינקט,
דער הובל דערציילט דאָ, די נאָדל דאָ זינגט.

מע פירט די זין...

1

און איינמאל פארטאג, אינעם פייכטלעכן דרויסן
איז שימקע, דאָס יינגל פון טאָל, פון געמויזעכין,
געגאן צו דער ארבעט, צום בארג, צום קארעטניק.
געגאן זינען פיל און פארזארגטע, ווי שטענדיק,
פון בלאַטיקע געסלעך, פון נאַרעס מיט שפינען, —
דער טאָל האָט גערוקט זיך דעם בארג צו באדינען,
די מארקן, די בירושעס, די קלויז און די קלייט,
די ניי-שטאָט, וואָס ראשׂט דאָרט מיט געלט און טאנדייט.

האָט שימקע דערזען צוויי מוטערס זיך שלעפן,
צעטראָגן, פארסאַפּעט, די קליידלעך טעלעפען,
זיי שלעפן צום בארג זיך, די אויגן צעמישטע:

— מע פירט היינט פון טורמע די זין אפן מישפעט...
און שימקע, באם טויער בא מיידמאנס. ער זעט:
דער גערטנער פאכאָם מיט דער לאַפעטע שטייט.
זיין זינדל מיכיי לאַזט די טאטשקע אראָפּ,
דעם רוקן גלייכט אויס און דעם טשוב טרייסלט אָפּ.
מיט זיי נאכמען-יאַנטעו דער שאמעס, פארוקט
דעם טאַלעסזאק אונטערן אַרעם. מע קוקט,
ווי אייליק די מוטערס עס שלעפן זיך דאָרט, —
מע קוקט און מע קרעכצט און מע זאָגט ניט קיין וואָרט.
סע האָבן די קרעכצן די ווערטער דערוואָרגן.

סע קומט ארויס קאָן מיט אַ ברייטן גוט-מאָרגן
צו אוילעם, ער גייט אָף שפאציר אין באגין, —
די וואַנצעס צעקעמט, פריש געגאָלט איז דער קיין.

מיט קאלט וואסער פרייער דאָס לײַב זיך געריבן,
א שאַ אפן זייגער זײַן סײַפער געשריבן.
דער שיינער העברייער, דער פעטער פון גוויריס —
האַט לײַב אַ שפּאַציר טאַן פּאַרטאַג מיטן שירעם.
און צולייגן קלוג צו די נײַסן אַן אויער, —
וואָס רעדט דער האַמוין אַף זײַן שפּראַך אַף זײַן רוייער...

געשלאָנגען האָט שימקע אין אײַלעניש גרויסן
די נײַסן, מיט וועלכע סע ראשט דער אינדרויסן:
— די גאַנצע שטאַט רעדט, אַז מ'האַט אונטערגעשמירט,
מע זאַל זיי פּאַרשיקן אַף אײַביק סיביר.
זיי זאַלן צוריק ניט דערלעבן צו קומען...
— אַ מאַקע דעם שמירער אין טרייפּענעם גומען,
וואָס ארט זיי, זיי האָבן געבליטיקט אַף קינדער?!
— מע הענגט זיי נאָך אָן, אַז דער הויפט-אונטערצינדער
פון פּאַרעץ סווענציקלי, געשיקט אײַז פון זיי.
— וואָס שווייגט מען, וואָס הייבט מען ניט אױף קיין געשריי?!

2

דערזען דעם קארעטניק, לױפּט שימקע פּאַרביסן
אין שטוב, גיט דאָס אַלץ די כאַווייריס צו וויסן.
אויך אסי געהערט האָט, אין בעט נאָך געלעגן,
די אויגן האַלב אָפּן, געהערט און געשוויגן.
פון די, וואָס מע פּירט היינט, איז איינער באַקענט איר:
פון דאַרף אירן איז ער, א יונג אַ געברענטער,
מיקיטושקע כיסט, אין די שטעט לעבט ער שטענדיק.
די עלטערן זײַנע, — ווי שכײַנים, זי קען זיי.
ניט איין מאָל זײַן מוטער ארײַן מיט אַ ביטע,
אַז אסי זאַל שרײַבן אַ בריוו איר מיקיטען,
ניט איין מאָל געהערט פון זײַן פּירעכץ פּאַרשייטן
אַנטקעגן די גוויריס, — די רעדעס, די שטרייטן.

און קאנס, איר דערצייערס, א ווארט פארגעדענקט זי:
„דער סאף מיט דעם כיסטן וועט זיין, מ'עט אים הענגען“.

איז אסי געלעגן א שטיצע, פארכושטע
און איינגעזאפטן אלץ, וואס די יינגלעך דארט שושקען:
— עס האבן זיך איצטער די גווירים גענומען,
סע זאלן קאזאקן אין שטאט אריין קומען.
האט אסי פארטראכט זיך, — די אויגן געשלאסן:
זיך אויסגעמאָלט כיסטן אין קייטן פארגאסן.
און פליצעם זיך אנטאן גענומען אפגיך,
ארויס פון דער שטוב אף די שפיץ פון די שיד...!

סע קומט דער קארעטניק. די ארבעטער-יינגלעך
אנשווינגן געוואָרן, — געצייגן צעקלינגען.
נאָר שימקע, ער וויל ניט, אן אויסרייד ער זוכט זיך
די ארבעט צו ווארפן און לויפן א קוק טאָן.
אן אויסרייד געזוכט אין געפונען א גוטן:
באם דרייען די קלעמערס די פיינגער צעבלוטיקט.
א נאָגל צענעריקט, צעהאקט ביזן ביין.
אין נאָך א פאַר קלעפ פון קארעטניק: — אהיים!

ער שטייט שוין אין גאס, און דעם אוילעם צעטרייבט מען,
פון איין זייט צעטרייבט מען, פון צווייטער ער קלייבט זיך.
אין שווינגן פארביסן די הארבע געזיכטער.
סע רוט ניט דאָס הארץ אונטער העמדלעך פארשמירטע.
סע הייבן, סע קראמפן זיך קניפיקע פויסטן, —
סע שמעקט מיט האריגע די לופט אינעם זרויסן.
א ברומעניש ווערט, א קאנוואַי קומט מיט שטורעם:
— מע פירט אף באנאכט זיי צוריק אין דער טורמע...
א רייטער-קאנוואַי, און דעם אוילעם צעטרייבט מען,
פון איין זייט צעטרייבט מען, פון צווייטער ער קלייבט זיך.

א פערד שטעלט זיך דיבאם, א פרוי טוט א כליפע,
אָט פירט מען פיר מענטשן. באם הארצן סע ציפעט:
איז קייטן די הענט און באוואכטע פון רייטער
מיט שווערדן מיט בלויע פון אלע פיר זייטן.
זיי דרייען די קעפ, ווי מע וויל עפעס ריידן.
מע שווייגט און סע רעדט נאָר דער קלונג פון די קייטן.

— אָט גייט ער. איר זעט, ווי די אויגן אים טראָגן.
זיי האָבן פון אים דאָרט צו זינגען, צו זאָגן.
פון כיסטן... ראיז קראַנק, צי דאָס זיצן געשאַדט?
— דאָס מאַזל אָף זיי, סארא פאַנעם ער האָט...
— ס'א מאַש, — ער עסט ניט! ער שטייט אָף דער דייע —
אז מ'זאָל מיט דער מאמען אים לאָזן זיך זעען.
נו, פיקן די מערדערס די גאל אים, — א שרעק:
מע ווייזט אים, זי זיך און מע כאפט זי אוועק.
פון הארצווייטיק האָט ער באקומען א פיבער —
אזא מין סאָרט קרענק, אז א גרויִל גייט אריבער!
ווען מ'האָט זיי פון קאמער צום מישפעט געטריבן,
איז ער ניט געגאן, — ער איז ליגן געבליבן.
מע רופט אים — ער שווייגט. גייט צו דער קאָנוואַיער
און טוט אים א שטורך — ס'קען רירן א מויער, —
נאָר יענער א טויטער, — און געל און פארדארט —
וואָס טוט מען? — דער „סוד“, דער קאָנוואַי דאָרטן ווארט!
איז שלעפן די מערדער אָף דר'ערד אים אראַפ,
מע רייבט אים, מע שטורכעט, מע טרייסלט דעם קאָפ.
אזוי ווי געלעגן מיט אַפענע אויגן,
די הענט אָף צוקאָפנס, די קניעס פארבויגן, —
אזוי בלייבט ער ליגן, — כאַטש האק אים און בראַק,
נו, אַפגעלייגט האָט מען דעם „סוד“ אָף א טאָג...

און דאָ „ראַזאָידיס!“, ס'אילן רייטער-זשאַנדארמען,
זיי שניידן מיט פערד אינעם אוילעם, מיט דיארעם,

מיט קנאק פון נאהייקעס — א פאָנעם זיך שפאלט
און בלוטיקט. דער אויילעם אף בינטלעך צעפאלט.
און פלוצעם האָט שימקע, דאָס יינגל, דערציטערט:
אצווישן דעם אויילעם באגלייטערס, אינמיטן,
אצווישן די מוטערס פון זין, וואָס געפאנגען, —
איז אסי, איז אסי אין מיט דאָרט געגאנגען.

ווי קומט זי אהערצו, די דאָרף-באסיעכידקע,
און וועמען באגלייט זי עס, וועמען דען פירט זי? —
די מיטער מיקיטעס, איר דאָרפישע שכיניע,
די מיטער מיקיטעס פירט אסי די קליינע.

און באלד האָט די קליינע פון פעטער באקומען
א פסאק, אז סע האָט איר די צונג אָפגענומען.
פאר מענטשן אין גאס, א מין קריצן מיט ציין, —
אז נאָך א מינוט שיסט זי אויס א געוויין.

3

און שפעטער פלעג שימקע מיט אסין דערמאָנען
דעם טאָג און מיקיטעס דעם סאָדפולן נאָמען.
נאָר אסין פארווערט איז אפילע א רעד טאָן
מיט שימקען. דאָך פלעגט זי פארבאָרגן פון פעטער, —
מיט כעוורע פארברענגען. דעם ווארעמעס טיילן
די ארבעטער-יאטלעך, זיי הערן דערציילן
פון זייערע היימען, פון הונגער און קרעכצן.
און אָפט פלעגט זי עסן די גראָבע געקעכטסן
מיט זיי בא ווארשטאטן, דאָס איידלע געזיכטל
פארטראָגן אין מייסעס איז אופגערעגט-ליכטיק.

און דאָך איז דער שטרייט צווישן יאטן און פעטער
פאר לויין און פאר קירצן די ארבעט די שפעטע
געווען איר דערווידער. עס פלעגט זי פארקלעמען
דער האס פון די יאטן: — זיי מעגן זיך שעמען!

זי האָט ניט פארשטאנען, עס האָט זי דערצויגן
 די היים און דער פעטער, און קאָן האָט געבויגן
 איר מויעך אין ווייטע, גאָר אנדערע צייטן.
 ער האָט זי געפירט אין די טונקעלע ווייטן
 פון ייִדישער כאַכמע, אין גאנג פון די שטערן,
 אין גריכישע געטער, אין מירעוו-מאניערן.
 און אויב זי מיט ארבעטער-יאטן געטראָפן —
 איז פלעגט ער אָן סאָף זי פארשעמען און שטראָפן.
 — וואָס שייַעך די כיסטעס, איז זאָלסטו געדענקען —
 סע ווארט אף זיי שטענדיק די טליע צום הענגען!
 ס'האָט שימקע געוויסט, אז ער טאר זיך ניט לאָזן
 אין פרייַנטשאפט מיט אסיין... ס'א זינד און א האָזע!..
 און כאַטש ס'האָט צו איר ווי מיט קישעף געצויגן —
 האָט ער זיך באמיט איר ניט זיין פאַר די אויגן.
 גאָר שולדיק איז אסי, זיך שעמען זי מעג —
 זי קומט אלעמאָל אים אליין אינעם וועג.
 אָט לויפט זי און לאַכט, עפעס פרייעכס געטראָפן:
 — מיקיטע כיסט איז פון טורמע אנטלאָפן!..

קאַפּיטל פּיר

נאכמען-יאַנטעוו דערציילט וועגן אויצער

האָט שימקע מיט מאַזל געבראכט צו דער מאמען
 די ערשטע פארדינסטן, — א מאטמען מיסטאמע.
 און מאַלקע די וועשערקע גייט מיט זי קינדער
 צו קויפן, קענאַרע, מאַלבושים אף ווינטער:
 דעם זינדל אַ לייבל, דער טאַכטער אַ רעקל
 און זיך אף אַ וואטניקל, אויב סע וועט קלעקן.

צום שטאַט אפן בארג האָט געצויגן די שוועסטער,
 צו בארג-מאגאזינען מיט שענסטן און בעסטן,
 אהין האָט געצויגן דאָס ארבעטער-מיידל, —

נאַר ס'האַט דאָך די וועשערקע אנדערע קלייטן,
 וווּ ברוכוואַרג, און אלטוואַרג, און הענדלעך, און טענדלעך,
 און קלייטלעך אַף קלייטלעך און שטעלן אָן ענדע.
 באַם ראַטהויז דעם אלטן, די אוראלטע קראַמען,
 דאָרט קען מען די וועשערקע פאַשעט באַם נאַמען.
 — וואָס טויג אייך צום באַרג דאָרטן, אויסברענגערס מיינע!
 מיר קענען דאָ קויפֿן אי וועלדלעך אי פיינער.
 אוי, קינדערלעך, אוי, ווי סע רוקט זיך דער זייגער...
 געקויפט האָב איך דאָ נאָך די כאַסענע-קליידער...
 דאָ קריגט מען דאָס בעסטע געניצעוועט מאַנטל,
 דאָס שענסטע געניצעוועט קלייד אין געוואַנטל.
 און אויב מ'איז באַ געלט און מ'איז אויסברענגערס פאַשעט,
 איז דאָ באַ טאַנדייטניקעס נייע האַלבאַשע.
 שאַ, זעט נאָר, — סע ניט דאָס פאַניטשל אָן דאָרטן?
 אוי, אונדזער פאַניטשל! פאַר דאָדלען אָן אַרט דאָ,
 אין בלאַטע מיט זיין טשעטשוטשאַען קאַסטיומדל?
 אוי-זויי, ווען די מיידמאַנשע זעט דאָ איר זונדל!
 וואָס טוט ער? וואָס טוט ער? אָן אופטו אַ ביסל! —
 אומיסטן צעבראַכן אַ קיילע, אומיסטן!

ד י ט ע פ ע ר ק ע

כאַפּט אים,
 כאַפּט אים,
 אָן-אַ דעם פאַניטשל,
 אַ קריגל צעטרישטשעט!
 צעבראַכן אַ טאַפּ!
 כאַפּט אים,
 נעמט אים,
 שטעלט אים כאַטש אָפּ!

ק ר ע מ ע ר ס

— וויי מיר, מע קרעמערט די גאַנצע וואָך!
 — אוי, די פאַרנאַסעס, ר'ביינע!

— אז אַך און אז וויי,
אז וויי און אז אַך, —
מע זעט ניט קיין איינציקן קוינע!
— יידן, ער גייט!

נאכמען-יאַנטעוול גייט!
די דינסטן דעם רעבנס
אין מארק ער באלייט!
אף יאַמטעוו דעם רעבן
דעם הויף ער פארגרייט!

— זיי גייען צו מיר
אין קלייט אריין!
— זיי קויפן בא מיר
דאך שטענדיק איין!

— אהער, רעב יאַנטעוול,
לעבן זאָלט איר מיר.
— נאכמען-יאַנטעוו, נאכמען-יאַנטעוו,
פעלט ניט אויס מיין טיר!

— ראַכעלע, מיין לעבן,
זינט דו ביסט באם רעבן
קויפסטו בא מיר איין!

— פרומעניו, איך בעט דיר,
כ׳האַב פאר דיר קאַנפעטלעך,
קום זשע שוין אריין!

— ראַכעלע, מיין לעבן,
סע רייסט דאָס האַרץ פאר דיר!
א כאַסן דיר געגעבן,
דער רעבע? א געשוויר!
דיר וועגן אין פאפיר?

— וואָס ווייסט איר, כײַע-סאַרע,
ווי סע טוט מיר קלעמען,
דער רעבע האָט געהייסן,
כ׳זאַל דעם באַכער נעמען...

— מע טוט דאָך דיר אַן
די טאַרבע אפּן האַלדז!
וויפּל געבן צוקער?
וויפּל געבן שמאַלץ?

נ א כ מ ע ן-י אַ נ ט ע וו

ײַדן, זײַט וויסן,
איך שווער אייך באַ גאַט,
פאראַן דאָ אַן אויצער
בא אונדז אין דער שטאַט!

ק ר ע מ ע ר

וואָס רעדט איר, אַן אויצער? —
ײַדן, איר הערט?
אַן אויצער אין שטאַט,
אַן אויצער אין דרײַערד!

נ א כ מ ע ן-י אַ נ ט ע וו

הערט זשע אויס, ײַדעלעך,
ײַדעלעך קוועלט, —
סע וועט אייך אַ שיט טאַן
אַ האַגל פּון געלט!

פ ר א ד ק י ן

דער אַפּלאַכער קומט שוין
מיט זײַנע שטיק!

נ א כ מ ע ן - י א נ ט ע וו

נאַר זיך א ריר טאַן —
ווערט איר באגליקט,
אונטער דער נאַז אייך
פון גאַט צוגעשיקט!

ק ר ע מ ע ר

אי, וויי,
זאַגט, נאכמען-יאַנטעוויל,
ציט ניט די קריי!

נ א כ מ ע ן - י א נ ט ע וו

דער רעבע האָט געזאַגט,
אין אייך איז געווענדט,
איר האָט שוין דעם אויצער
קימאט אין די הענט.
סע האָבן דעם אויצער
די מיידמאנס אנטפלעקט...

ק ר ע מ ע ר

די מיידמאנס, איר הערט!
ווער ווייסט, וואָס דאָ שטעקט!

נ א כ מ ע ן - י א נ ט ע וו

סע ווילן די מיידמאנס
פאר שוטיפימלעך אייך.
זיי ווילן דאָך מאכן
די יידעלעך רייך.

ק ר ע מ ע ר

די מיידמאנס!
די מיידמאנס...

אוי,
גענוג שוין דעם מארק אונדז
געקוילעט אוי!
—

זינט בא זאוואַדן
די קלייטן צעשטעלט, —
קומט ניט קיין קוינע
צו אונדז אין געצעלט.
זינט פונעם ראטהויז
די צינזן ער קלויבט,
ווערט מען פון זיי נאָר
געיאָגט און גערויבט.

נ א כ מ ע ן - י אַ נ ט ע ן

אַט הייבן די מיידמאנס
דעם אויצער שוין אָן,
זיי האָבן דעם רעבן
אין שוטפעס, אין קאַן.

פ ר א ד ק י ן

דעם רעבן אין שוטפעס! —
וואָס? ווען?
כויעק פון רעבן? —
א כילעל-האשעם!..

נ א כ מ ע ן - י אַ נ ט ע ן

קאזארמעס, קאזארמעס —
הייסט דאָס געשעפט.

ק ר ע מ ע ר

קאזארמעס אן אויצער?
קאזארמעס? עט!

נ א כ מ ע ן - י א נ ט ע ו ו

איר מעגט זיך פארלאָזן
אף מיידמאנס באראָט!
זיי נעמען זיך באַווען
קאזארמעס אין שטאָט.
דעם רעכן אין שוטפעס,
און אייך און קאזנא, —
גאַלדענע גליקן!

ק ר ע מ ע ר

— אַווא!
אַווא!

נ א כ מ ע ן - י א נ ט ע ו ו

סע קוקן די מיידמאנס, —
אי, קוקן זיי ווייט...
דער קאַפּ טוט זיי וויי
פאר די אַרעמעלייט.
זיי זאָגן, די אַרבעטער
ווערן פארשייט.
אי, קוקן די מיידמאנס,
אי, קוקן זיי ווייט...

זיי ווייסן אין זעלנער,
קאזאקן א טאַק.
זיי זאָגן דער שטאָט פעלט
קאזאקן א פאַק.
סע מאכן קאזאקן
דאָס מיסכערל שטארק.
קאזאקן פארמערן
די קוינים אין מאַרק!

אזוי מיינען מיידמאנס,
אי, מיינען זיי ווייט!
איז טראגט זיי די קלינגערס
קאלומאן ס'איז נאך צייט.

ש י מ ק ע

— קאזארמעס, קאזאקן, —
שמיסן מע וועט...

פ ר א ד ק י ן

שא, שייגאצניק,
הער, וואס מע רעדט.

ש י מ ק ע

מאמע, דו הערסט,
א פאלק צו אונדז ברענגען:
וועמען מעט שמיסן,
וועמען מעט הענגען!

פ ר א ד ק י ן

איר הערט א שייגאצניק,
איר הערט, וואס ער זאגט!
דער וועשערקעס מיידמאנס,
איר הערט א בענאק!

ק ר ע מ ע ר

אי, נאכמען-יאנטעוול,
קאזאקן גאר, גיי!
זאג, נאכמען-יאנטעוול,
צי קען מען אן זיי?
כ'מייז אן קאזאקן
צי קען מען, כ'מייז,
דאס ריינע געשעפט נאר,
קאזארמעס אריין...

נ א כ מ ע ז - י א נ ט ע וו

סע האָבן קאזארמעס געפונען בייז
באם הייליקן אונדזערן
רעבן אליין!

פ ר א ד ק י ז

י'דן, ער ווארפט אין רעבן א שטיין!..

ש י מ ק ע

מאמע, די הערסט,
דער רעבע אליין!

ד י מ ו ט ע ר

מע זאגט דיר, קום הער, —

רעדט אפן ווינט,

וואָס דיין אייסעק?

געזען אזא קינד!

דער הייליקער רעבע

וויסט, וואָס ער טוט,

וואָס ס'טוען די גווירים —

איז טוען זיי גוט.

אף טוירע און געלט

האלט זיך די וועלט!

ק ר ע מ ע ר ס

— די מיידמאנקע גייט!

— איר שליאפע! איר באנט!

— דעם פאניטש בא דער האנט!

— וויין גייט זי? וואָס זוכט זי?

— די טעפערקע רופט זי!

מ א ד א ם

איך באצאל דיר פארן טעפל,

דאָס קינד זאלסטו ניט טשעפען.

דאָס קינד האָט פאָרגעניגן
צעברעכן דיר א טעפל.
איך צאָל דיר פאָרן ברעכן,
אף יעדן טאָג באַרעכן. —
דאָדיקל, זאָלסט יעדן טאָג
א טעפל איר צעברעכן!!

* * *

דער רעבע זיגעזעסן אין אייבערשטן שטיבל,
אין הויכן פאָטעל, אין מאכשאַוועס פאָרגריבלט,
און אונטן באַם טרעפּ, מיט פאָרכידעשטן אויָלעם,
דאָרט שטייט נאכמען-יאָנטעוון. א קאָפּעלע גרוילט אים:
וואָס איז מיטן רעבן? ער פּלאַקערט פון צאָרן,
ער זאָגט ניט, ער רעדט ניט, פאָרענדערט געוואָרן.
נאָר שפּעטער אַ ביסל שיינט ווידער זיין פּאַנעם,
צום אויָלעם, צו כּסידים מיט גוטער קאוואָנע.
איז בעטן די כּסידים, דער רעבע זאָל זאָגן.
צעלאַכט זיך דער רעבע, די אויגן אים טראָגן.
מיט יאַשטשערקעס לאַכט ער, דאַכט זיך דעם אויָלעם.
ס'ווערט שטייל מיטאַמאָל, נאכמען-יאָנטעווען גרוילט עס.

ר ע ב ע

איך זע באַ דעם לייב
א פּליג אפּן קאַרק.
איך הער, אז די פּליג
פּלאַפּלט אין מאַרק.
איך זע, ווי די צונג
אין געהענעם זי פּירט.
איך זע, ווי דער ייד
מיט שיידיים שפּאַצירט.

דער אוילעם
ווער???

רעבע

נאכמען-יאנטעוול, קום הער!
דו האסט גערעדט?

נאכמען-יאנטעוול
גערעדט.

רעבע

דו האסט געשפעט?

נאכמען-יאנטעוול
געשפעט.

רעבע

פון רעבן...

נאכמען-יאנטעוול

כלעבן,

כ'חאב געזאגט אן א מיין, —

אויב דער הייליקער רעבע אליין

איז שוטעף מיט שלאקן, —

איז דאס געשעפט אוואדע ניט טרייף.

זינען קאזאקן — דעם רעבנס קאזאקן...

* * *

דער רעבע איז אוף, דעם אָרעם אויסגעצויגן, —
איז נאכמען-יאנטעוול פון די טרעפ
קאָפּ-אראָפּ געפּלויגן.

נאכמען-יאנטעוון מיט דער טאכטער

1

זינען אין אלדי שווארצע יאָר
סראָרעס אראָפּ פון זינען. —
גיסט זיך דאָס מענטשן-בלוט אָן שפּאַר,
טאנצן א טאנץ די שפינען.

גייט די מעהומע אום אין לאנד,
פירט די מאגייפע בא דער האנט: —
עפנט טיר און טויער! —
גרייט דעם טיש אין טרויער!
אומעטום זיי קומען אריין,
לאָזן פֿיין זיך מעכאבעד זיין.

נאכמען-יאנטעווס טירלֵ איז אָפּן —
האַבן זיי אויך צו אים געטראָפּן.
פריידלֵס לעבן ברעכן זיי איין —
טוט זי, פריידלֵ, אין טויט אריין:
— טאטע, וויי צו מינע יאָרן —
בעניען נעמט מען אין מילכאָמע.

אוי, מיין כאָסן, מיין נעשאָמע!
פיר אים מאכן א כּיסאָרן!
די מעכטענעסטע זאָגט ניין —
זאָגט דאָס זעלבע דער מעכטון,
און בעניע וויל דערוף ניט גיין,
ניט מיט בייזן, ניט מיט גוטן.
ער שרייט: „איך וויל דיר גאַרניט הערן, —
איך וועל קיין קאליקע ניט ווערן!“

— דו קענסט דען ניט די קאוועליוקעס?
איין זון געשיקט שוין אין די פראַנטן,
איצט שלעפט מען בעניען אף די קרוקעס.
איך וועל זיך דיר א מיסע אַנטאָן.
נו, גיי שוין, טו שוין עפעס, לויף,
אין קוזניע לויף, אין רעבנס הויף! —

און גיך דעם טאטן אַנגעטריבן,
איז פריידל איין-אליין געבליבן.
— דעם טאטן וואָס האָב איך דערשלאָגן
און אַנגעיאַגט אף אים א שרעק.
זיך ניט דערוועגט קיין וואָרט מיר זאָגן,
וויין איז זיין שאַרפע צונג אוועק? —
סע האָט אים ווען די נויט געקומערט
צי ווען די אַרעמקייט פאַרומערט?
אוי, ניט די נויט — יעסורים ברעכן.
די צאַרעס נעמען אָפּ דעם סייכל.
די באַבע טרייסט מיך:
„סע דאָ א פֿלען,
און בעניע וועט אימירצעשעם
דעם פֿלען געפֿינען
און וועט איבערוואַרטן דרינען.“ —

א בראַך צו מיר און צו מיין קאַפּ. —
„ווייטער קוקט נאָך גאַט אַראָפּ
צו שיצן אונדז מיט זיין האַזשאַכע
ווייטער האָבן מיר די בראַכע
פון רעבנס מויל.
סע קען דעם זעלנער טרעפן די האַצלאַכע
מיט א ברעקל קויל,
מיט א שטיינדל, צי מיט א שטיקל ליים, —
און ער איז דיר אין דר'היים!“

בא דער קוזניע קאָכט די ארבעט.
 מענטשן, פערד, א קלונג-געקלאנג,
 דער מעכוסן קלאפט א שטאנג,
 קלאפט פארכאפט און בייגט און סארפעט.
 ווי זיין גאנצע קוזניע שטייט ער —
 פון די מענטשן אלע ברייטער.
 שטופט זיך נאכמען-יאנטעו דורך,
 טוט מיט רוגזע אים א שטורך:
 — נו, מע דארף דאך עפעס טאן —
 עפעס לינדערן, — דעם צארן!
 קום באוואַרענען דעם זון, —
 פריידל איז אויס מענטש געוואָרן,
 וועט ניט אויסהאלטן דאָס שיידן, —
 וויל אלץ מיט א מאכער ריידן.

— בא וואָלף-בער פאָקראס דעם שמיד
 ווייסט מען פון קיין מאכערס ניט!..

ביז צעגייט מען זיך, דערצאַרנט.
 און מע קוקט זיך אום, מע וואָרנט:
 — מיט וואָלף-בער פאָקראס דעם שמיד
 ווארפט מען זיך ניט, הערעב ייד... —
 קום צו מענטשן, קום זיך לאָדן,
 קום זיך לאָדן, — כ'טו דיר שאָדן... —

טאָג נאָך טאָג האָט נאכמען-יאנטעו
 מיט זיין פריידען אומגעבלאָנקעט,
 פאר דער קוזניע אומגעקראַכן,
 פאר דער קאָוועלקע געוויינט,
 און פאר מענטשן זיי פארשעמט, —
 און די לייט דאָך ניט געבראַכן.

וואָס סע טוט זיך איצט באַם רעבן!
 א יאָריד, צעיאָצט, צעיאַכמערט,
 קלאַגערס, בעטערס, מעקלערס, מאַכערס,
 און פון אלעמען פאַרבאַרגן
 אין זיין כייִדער, טיף אין זאַרגן,
 פאַרן לייבן פאַלק ייִסראַעל,
 פירט די ראַד דער רעבע שאַעל.
 ס'וועט די זין דער רעבע היטן,
 וועט פאַרהיטן פון דער שכּיטע.
 יענע, וואָס אין קלעם, אין ענגען —
 וועט ער זען צוריק זיי ברענגען.
 יענע, וואָס אין קריג דאַרט פּרירן —
 וועט ער זען אין פּלעז פאַרפירן.

שפּרייט דער רעבע אויס זיין דייע,
 יענע אויסגעפרוּוטע זאכן:
 בראַכעס, שפּרוכּן און קאַמייעס
 און דערצו די גוטע מאַכערס.
 די, וואָס מאַכן די כעסרוינעס,
 די, וואָס פּוֹלע הענט באַלוינונג
 ברענגען זיי דעם רעבן, כייִלעק,
 און ער זיי: — די הענט ער הייליקט.
 און זיי אים: — מיט לויין און לויב.
 און ער זיי: — אין קאָוועד הויבט.

דיכּן רייסט דער מעקלער שנייער,
 וועלכער האַט די גרעסטע דייע
 סיי אין שטאַט און סיי אין שול.
 אויערן מאַכט אוויגדער-שמוֹל
 שוּטפעס מיטן קריסט דעם פעלדשער. —
 ביידע זיינען שטיִלע מענטשן
 דולדן קיינמאַל ניט דעם רעבן.

נאָר דער שאַכן לאָזט ניט לעבן, —
 יענער אויער-מאכער גערלעך
 שרייט: — זיי פירן זיך ניט ערלעך. —
 אלע זיי: — פון שנייערס שיטע.
 ווידער גייט די צווייטע קיטע,
 ליוועראנטן, וועלכע מאכן
 אויך די זעלבע גוטע זאכן, —
 נאָר זיי רוידעפן, די שנייערס.
 פארן רעבן איצטער שטייען
 די און די, דער רעבע גלייכט זיי.
 זאָגט זיי צו געזונט און רייכקייט,
 אייביק קוועלן זאָל דער קוואל —
 זיך לעטויווע און דעם קלאַל.

בענטשט דער רעבע אלע י'דן,
 לויטן גראד און שטאנד פארשידן:
 ווער אן אויער זאָל זיך שטעכן,
 ווער א פוס זאָל זיך צעברעכן,
 ווער אן אויג זאָל זיך פארווייסן,
 ציין און דיכן — לאָזן רייסן,
 וואָס פאר וועמען ס'האָט א ווערט,
 ווי פאר וועמען ס'איז באשערט.

מינדמאנס הויז איז ביז, מע האלט ניט
 פונעם רעבן: וואָס פאר גוואלדן?
 וואָס פאר קלאַגן קלאַגן י'דן? —
 וואָס שוין ווידער ניט צופרידן?
 די מילכאמע שטארקט די קרעפטן,
 הייבט און פרישט אָפ די געשעפטן.
 די מילכאמע מאכט א טאַק,
 רייניקט אָפ דאָס בלוט פון פאַלק,

איז א בראַכע פאר דער ערד, —
כאַטש סע קאַסט — נאַר ס'האַט די ווערט!

שטאַט איז פול מיט קלאַגערס, שרייערס,
ניט-פארגינערס, רויב-כאָוריייעס.
זאָגן מיידמאָנס אָן דעם רעבן:
— זאַל דער הייליקער לאַנג לעבן: —
טוירע איז די בעסטע סכּוירע,
שענקען מיר א סייפערטוירע,
מיט א סימכע אונדזער שטאַט,
יידעלעך, א לויב צו גאַט!

4

פריידל האַט אין שרעק אין בלינדער
זיך דערשלאָגן מיט געוויין: —
בעניע זאַל זיך לאָזן שינדן
שטיקער לייטקע ביזן ביין.
און דער גוואַר האַט צו זיין כופע
הינקענדיק אזוי געטופעט,
אז ס'האַט פריידל אינעם דעק-טוך
פאר כאַראַטע שיר געעקט זיך.

נאַר ס'האַט בעניען זיין כיסאַרן,
זיין כיסאַרן ניט באַזאָרנט,
און געמוזט זיך לאָזן פירן,
זיך אריינלאָזן געשווירן
אין די אויערן אריין, —
זאַל א רעכטער פעלער זיין.
יענער זון — אין די קארפאטן —
קייז גוט-אויג זאַל אים ניט שאטן —
שרייבט, קייז שלעכטס מע זאַל ניט קלערן,

טאַמער וועט ער נאָר ניט ווערן
דאָרט פארווונדעט צי געפאנגען,
האַט ער אייגענע פארלאנגען, —
וועט ער עפשער קומען גאָר
מיט געאָרגיעס א פאַר.
נאָר בא בענילע וואָלבערס
איז דאָס פאַנעם איינגעפאלן,
אפן האַרץ איז ביטער שווער.
גריין און געל איז שוין זיין ווייבל.
נאָר מע טרייסט זיך: מ'איז איינינעם.
און ארום — מע הערט נאָר וויינען,
קלאַגן און א שיקער-זינגען.
און עס קאַכט אין שטאַט מיט יונגען
פון די דערפער, שטעטלעך, כוטערס,
מיט די פאַטערס, מיט די מוטערס,
מיט די ווייבלעך, מיט געדיבטע
קומט מען אין דער שטאַט באטריבטע.
צו דעם פריזיוו זיך צו מעלדן.
קלוימערשט האלט מען זיך ווי „העלדן“. —
און מע זינגט, מע שפרינגט, מע שלאַגט זיך,
און מע שיקערט און מע קלאַגט זיך,
און מע וויינט ביז מאַרד פון ביינער,
און מע האקט דאָס גלאַז אין שטיינער.

אויסגעראַמט די מאַנאַפאַלקעס,
שפילן, שפילן די גארמאַנקעס,
טאַג און נאכט, און טאַג און נאכט, —
פריילעך אין דער שטאַט פארבראכט!
וועשערנס אין מיידמאנס קאַמער
וואשן וועש. און שימקעס מאמע
צווישן זיי, און בעניעס ווייבל.
איינגעבויגענע זיי רייבן
בא די ביטן. פאַרע קנוילט זיך

אינעם פאָנעם און פארקוילט זיך
 אין דער נאסער סטעליע, ווענט.
 אלץ געבויגן אף איין אָרט,
 רייבט מען מיט די רויטע הענט.
 רייבנדיק, מע ווארפט א וואָרט,
 וועגן שלעק און לייד געברענטע,
 צאָרעס אייגענע און פרעמדע:
 דער און דער — אראָפּ פון זינען,
 יענע — שטיקער גאַלד פארדינען.
 — ליוועראנטן און פאָליציע
 לעבן היינט ווי רייכע פריצים.
 און אין פייער און אין פלאם
 שיקט מען דעם געמיינעם מאן.

פלייטים שפארן פון די פראַנטן,
 ווייסן זיך ניט וויין אהינטאָן,
 זקיינים, קינדער אף די וועגן —
 אָן אן אָרט דעם קאַפּ צו לייגן,
 פון די אופרייסן צעשיידט,
 עלנט, אין דער פרעמד צעזייט.

— אַט-אַ קוקט אים אָן אין מיסט דאָרט,
 זעט א ברעקל. — וועמענס ביסטו?
 — קאַליע בעזשענען.
 — פונואנען?
 — פונעם פראַנט. איך זוך די מאמע.
 העפקער-קינדערלעך א סאך
 אָן א לאַסקע, אָן א דאך.

בעניע קומט אריין צו פריידלען.
 אף די קוליעס קומט, א דארער,
 אין דער קיך זיך טאַן א ווארעם,
 און א קאפעלע צו ריידן:

— די יארידן, די יארידן, —
 זאגט ער, — פול מיט אינוואלידן.
 דער נארט איז ביטער-סאם,
 ווער קען איינהאלטן א יאם!
 שעלט זיך פרידל, קלאגט פארדריסלעך.
 וואשן וועשערקעס פארביסן.
 שימקעס מאמע איינגעבויגן
 פינטלט מיט די קראנקע אויגן,
 פאר די שמועסן האט זי מוירע:
 — נאר מע קלאַלעט, נאר מע שעלט.
 מיידמאן שענקט א סייפערטוירע —
 מיאיו דאך יידן אף דער וועלט!..

אוי, דער זון וואַלבערס פארשניטן!
 ס'פיער האַט אים ניט געמיטן,
 יונגער הייט געגאן אין גרוב. —
 שיווע זיצט דעם קאָוועלס שטוב.
 און דאָס צווייטע זונדל, בעניען,
 איז שוין גאַרניט צו דערקענען.
 ס'פילט דער פוס, ס'דינט דער אויער,
 וואָס מיט צוועקעס מ'האַט געבויערט.
 גייט דער יונגער בוים געבראַכן,
 ס'יונגע ווייבל — אָפגעקראַכן,
 און וואַלף-בער — מיט רייטע אויגן.
 נאכמען-יאַנטעו גייט געבויגן.

5

און די סימכע איז געקומען
 און די שטאַט ארומגענומען.
 אין א פראַסטן אינדערואַכן
 האַט די סימכע אויסגעבראַכן.

כעוורע-קלעזמער שפילט געהויבן,
 גאר געהויבן, רום און לויבונג!
 סייפערטוירע איז די קאלע —
 פלייש און צירונג אף איר שטראלן.
 כאסן איז דאס פאלק י'סראעל,
 אונטערפירער: רעבע שאעל,
 איצכאק מינדמאן, רייך געקליידעט.
 שפאנען זיי פארויס דער איידע,
 קאלעס צאד — דער מעקלער שנייער,
 כשיוועס גלאנצט פון באַרד און פייעס.
 לעבן „דיכן“ גייען „אויגן“,
 שטיל, בענימעס, אינגעבויגן.
 און אין קאפעל'יש און סערדעט,
 טאנצט דער אויער-מאכער גערלעך.
 אין א ריקעדל מיט כסידים, —
 זינגט מען אונטער טידע-רידעס —
 קדושע, הייליקייט צעשטראלעט.

כאַסנס צאד — די ליוועראנטן,
 שפאנען פעסט און אינגעהאלטן,
 שטרענג, מע לאַזט זיך ניט פארכאפן
 פונעם טאנצן, פונעם קלאפן —
 הייסע פערד איז מען געוויינט
 פירן רויק און געצוימט.

הינטן גייען — מעכוטאָנים:
 קרעמערס, סאַכרים און באַטלאָנים,
 באלמעלאַכעס באַלעבעסלעך,
 כעוורע גרעבערס אונטערן גלעזל,
 ווייבער, ווייבער אומעטום
 יאַמטעוודיק און זייער פרום.
 נאָר מע זעט דאָ ניט דעם שמיד,
 נאכמען-יאַנטעוון, — אויכעט ניט, —

בעניע, בעניע זייער זון
האָט דעם לעצטן קרעכץ געטאָן.
ווי אַ ליכט איז אויסגעגאנגען
אין אַ מוירעדיקן צאנקען,
מיט די פיס צום טיר ער ליגט,
פריידל שרייט, די האַר זיך פליקט.

6

ראשט די כאסענע די גרויסע,
מיט דער טוירע, ראשט אין דרויסן.
שפילן קלעזמער פרום געשטימטע,
ניומטשיק-פידל דער בארימטער
רייסט דאָס יידיש האַרץ פון ענגשאפט
צו דעם אייבערשטן מיט בענקשאפט,
קלאַגט אַף סאַנים, בעטלט ענטפער.
און די פלייט מיט פאַנפע-טעמבער
כוזעקט פון די יידנס סאַנים.
און טראַמבאָן מיט שטאַלצן פאַנעם
טראסקעט מיטן מעש לעהאכעס:
וועגן הייליקן יאדאכעס
צווישן יידן, גאַט און רעבן,
טראסקעט, אז מאלאַכים שוועבן
פאַלקנווייז, נאָר אומגעצייילטע,
פארן פאַלק דעם אויסדערוויילטן.
ווען דאָס פאַלק פון צאַרעס פילדערט —
מאכן די מאלאַכים מילדער.
ווען מע בראַט דאָס פאַלק מע ברענט —
שפרייטן אינטער זיי די הענט.

טראסקעט דער טראַמבאָן געהויבן.
און אין טויערן פון הויפן —

דינסטן, יונגען, אינוואלידן
 קוקן אף די פרומע יידן.
 הענט פארלייגט, מע שווייגט פארביטערט,
 אדער גאר מיט ווערטלעך שיט מען.
 ס'האבן וועשערקעס געשפאטן,
 ביזע שטעכווערטלעך געשאטן:
 „א בייוונדער, א בייוונדער!“
 שימקעס מאמע טראגט עס אינטער,
 נאר זי האלט זיך, ווייל איר שימקע
 איז דאך אויך פון די, וואס ברימקען,
 נאר מע שפעט און נאר מע כויעקט,
 נאר סע שטעכט זיי מיידמאנס גרויסקייט.
 עפעס איז דער שימקע אירער
 א פארביטערטער, פארפירטער,
 ווי ער רעדט אף באלעבאטים!
 זאל זיי, גאטעניו, ניט שאטן!
 ס'נאגט זי צו די פרומע לייט,
 מיט די מיידמאנס בא דער זייט.

• • •

ווען פאר מיידמאנס הויף צעפראלטן
 האט די סימכע זיך פארהאלטן
 און די קלעזמער גאר געהויבן
 האבן זיך צעשפילט אין לויבונג
 און ווען כסידים האבן אלע
 זייער סיפערטוירע-קאלע,
 וועלכע גלאנצט אין פראכט-געוועבן,
 און דעם מיידמאן און דעם רעבן
 אינגעשלאסן אין א קראנץ
 און פאר זיי אין לויב געטאנצט, —
 האט פון הינטערגעסלעך שטום,
 ניט צו שטערן דעם ארום,

ווי געשעמט זיך פאר דער טוירע,
 פאר דער סימכע, ווי אין מוירע
 פאר דער טאָג-שיין פאר דער פרייער, —
 האָט געשלעפט זיך א לעווייע.
 שטיי, פארשעמט און שטארק געבראָכן
 איז נאך-יאָנטעו נאָכגעקראַכן,
 און דאָס ווייבל און דער שווער,
 קעפ געבויגן טיף צו דר'ערד.
 ווען די שטומע שרעק-לעווייע
 פאר דעם סימכע-אַרט פארביי איז,
 האָט זיך פריידל דול צעשריגן, —
 זינען קלעזמער גלייך אנשוויגן,
 האָט דער מיידמאן אויסגעשפיגן, —
 האָבן קלעזמער זיך צעשריגן.
 האָבן קלעזמער זיך צעשפיילט,
 האָט דאָס ווייבל דול געבריילט.

קאָפיטל זעקס

בארג און טאָל

1

קומט שימקע אין שטיבל באנאכט א פארטראכטער.
 אף שמאטעס-געלעגער ער לייגט זיך א וואכער,
 מיט איבערפולט הארץ פון געהיימע פארלאנגען, —
 אף קורצן טאפטשאנדל, צעלייגט זיך א לאנגער.
 ער הערט צו דער מאמעס פארדומפענע קרעכצן,
 זי לייגט אין א ווינקל אין שמאטעס און לעכצט דאָרט.
 די שיין גייט איר אויס פון די אויגן די קראנקע,
 די שיין גייט אוועק און דער ווייטיק נאָר צאנקט נאָר.

און נעכע צופוסנס דער מאמען, — זי שלאפט שוין,
 אין סמאָלע-פארטונקענעם קליידל און קאָפטע,

אזוי ווי געקומען פון טאג-ארבעט שווערער,
אזוי זיך אריינגעלייגט, שנאָרעט זי בעריש.
זי האלט אפן הארצן א האנט א פארגרעכטע,
פון שמוציקער מי אין סמאָליארנע, צערעפעט.

— וואָס ווילסטו זיין,
וואָס ווילסטו זיין,
שוועסטערקע נעכע?

— וואָס וויל איך זיין?
באם נאָגיד א קעכן,
דאָס וויל איך זיין.

— דער גוויר וועט דיך שלאָגן
מיט די פאנטאָפּל.
— כּוועל דאָרטן עסן
פיש מיט קארטאָפּל.

— וואָס ווילסטו זיין,
וואָס ווילסטו זיין,
שוועסטערקע נעכע?

— וואָס וויל איך זיין?
באם נאָגיד א קעכן,
דאָס וויל איך זיין.

— די גווירנטע וועט
בא די צעפלעך דיך רייסן!
— כּוועל דאָרטן טראָגן
א פארטעך א ווייסן.

— וואָס ווילסטו זיין,
וואָס ווילסטו זיין,
שוועסטערקע נעכע?

— וואָס וויל איך זיין?
באם נאָגיד א קעכן,
דאָס וויל איך זיין.

— די זינדערלעך וועלן
ביזויגעס דיר מאכן!
— אן אַרעמע מויד
קען נאָר וויינען און לאַכן.

— וואָס ווילסטו זיין,
וואָס ווילסטו זיין,
שוועסטערקע נעכע?

— וואָס וויל איך זיין?
באם נאָגיד א קעכן,
דאָס וויל איך זיין!

— די טעכטערלעך וועלן
דאָס פאַנעם דיר שוואַרצן.
— וועל כּיזך באַוואַשן
מיט בלוט פונעם האַרצן.

2

און שימקע, ער דרייט זיך, סע לאַזט אים ניט שלאָפן, —
אז ס'האַט זיך א נייס אף כידושים פארלאָפן,
ער לערנט דאָך איצטער זיך שרייבן און לייענען
אף קורסן באַנאכטיקע, קורסן געהיימע.

נאָך אַרבעט דער שפעטער אין „פּלוג“ — אהין גייט ער,
און נאשט פון די קורסן, און נאשט, און סע פרייט אים.
ער טיאַפקעט אין בלאַטע, סע בילט פון די הויפן,
זיין קיין שניידט די ווינטן, וואָס פּיפּנדיק לויפן.

דער הארבסט די מעמשאַלע נעמט איבער, און פילדערט,
פאראמט נאָכן זומער. פון זומער די בילדער
צעפליקט ער, צעשינדט ער, אליין נעמט ער מאָלן:
די ביימער געבויגן, דער הימל געשוואַלן,
א רעגן זאַל הענגען, די הינט זאַל בילן,
פון קרייקע ווינטן דער דרויסן זאַל ברידן.
ווי גלייך ניט געווען גאַר קיין זון און קיין שטערן, —
א כאַלעם געווען, — ניט געדאכט זאַל עס ווערן!
און דאָך גייט ארום אזא געזונט אין די ביינער:
ס'איז כיסט אף דער פריי! כאַטש סע זעט אים ניט קיינער,
נאָר פילן אים פילט מען, ער רודעוועט אום.
א סימען — די שפיצלער, וואָס שנאָרען ארום,
א סימען — דער ספראוויק, וואָס שוויצט ווי א ביבער,
א סימען — ווי ארבעטער שמייכלען זיך איבער,
און פאווליק דער לערער ווי אופגעלייגט לערנט!
ווי קלאָר ווערט די זאך פון זיין פאַשעט דערקלערן!
— איז הייסט עס, מיר גייען אין קריג, אין געפארן,
ווייל קייסער, לויט דזשאַרוזש און ווילהעלם, פואנקארע
זיך רייסן פאר מארקן, געשעפטן מיט לענדער?
גאַר פאַשעט! ווי מיידמאן, לעמאַש, ווי הענדלער.
מע גייט ניט אליין, נאָר מע שיקט דאפקע יענעם.
די פראַסטע האמוינים מע שיקט אין געהענעם...
איין מאסע די צווייטע אף טויט זאַל צעשטערן.
דערפון וועט דער רייכער פיל רייכער נאָך ווערן!
דער לערער — שוין איין מאָל א לערער! — פון יענע,
וואָס ליכטלעך צעשטעלט ער אין קאָפּ — סע זאַל ברענען.
מע קען פון אים לערנען! — און אסי, און אסי, —
זי קען שוין מיסטאמע, זי ענדיקט גימנאזיע...
וואָס פליצעם דערמאָנט זיך? אין הארץ שעמעריט אים.
אים דאכט, אז זי נעמט אים געארעמט און פירט אים.
אים דאכט, ער דערציילט איר, — ס'האַט כיסט זיך באוויזן
פון ערגעץ פון טורמעס, פון אונטער די שפיזן.

בא טשיניקעס טיי און בא רויכיקע לייכטלעך,
 דערציילט ער פון קריג און פון שטרייקן געשיכטעס.
 און טרייבערט דעם „בונד“ און ער קנאקט די „עסערן“, —
 און וואָס פאר א זאכן קומט אויס פון אים הערן! —
 עס טוען בא גווירים א ציטער די גוידערס,
 מע טראַגט צום זשאנדארם-שעף דאָס האַרץ פיל מיט שוידער.
 „מיר נעמען אַן מיטלען, זאָגט יענער, ניט רוישן...
 דאָס פאַלק איז היינט גערוונע, וואָס עפעס, — איז כוושעך!
 די הייסערע איינציקווייז איבערצוכאפן
 און שיקן אהינצו!.. די דייטשן צעקלאפן...
 צעטעכערן זיי אין בייפראַנטישע טיילן,
 און זאָלן די דייטשן די קעפ זיי דאַרט היילן...
 די אנדערע... האלטן דערווייל אין רעזערוון,
 דעריקער ניט רייצן, דאָס פאַלק איז היינט גערוונע.“
 סע רודערט אין טאַל, סע צעקלאַכן געבליטן, —
 סע קומען אַרץ מער און אַרץ מער אינוואַידן.
 און רעדלעך אין מאַרק און בלעטלעך פארשפרייט מען,
 און גרויס' עפעס טוט מען, און גרעסערס נאָך גרייט מען.
 „ווען ציפרוס, טראכט שימקע, פאַרשוואַרצט ניט די יאַרן!
 „א קענער אזא מין א וועלט אויסגעפאַרן.“
 נאָר הערט קוים די טייערע רעדעס פון כיסטן
 און דרייט מיט די וויזלשע אייגלעך די וויסטע.
 און טוט אזא זאַג, — גלייך אין האַרץ וואַלט פאַרפאַרן, —
 אז ס'קומט בא אים אויס, אז מיר טויגן אף גאַרניט!
 סע שדאַפט זיך ניט שימקען, סע טראכט זיך און גאַר!
 מעשוונענע זאכן אים שטעלן זיך פאַר:
 פון באַרג שפאַנט א יעגער, אין האנט א נאהייקע.
 ער לָאזט זיך אראַפ אינעם טאַל ווי פאַרדינגעט.
 מעשוונע, — ס'איז דאָזיק! וואָס קומט ער דאָ זוכן?
 און שימקע קוקט נאָך, ווי ער קוקט אף דעם ברוכוואַרג
 און קרימט זיך, — דאָס ערשטע מאָל זעט ער מיסטאמע
 אזויפיל פאַרפינצטערטע מענטשן צוזאַמען!

אזויפיל קאָנורעס, בא דר'ערדיקע כאטעס,
 און קינדער אזויפיל — נאָר ביינער אין שמאטעס.
 ווער האָט זיי באועצט אין די גואדזיקע מיסטן,
 מע ארבעט דאָך שטענדיק, איז וווּ די פארדינסטן?
 ס'איז ארבעטער, הייסט עס, פאר זיי האָט מען מוירע!
 פון דאָ, הייסט עס, גייט צו דעם בארג מאָרעשכוירע?
 פארוואָס זינען שטיבלעך אין בלאַטע פארוונקען?
 עס גליטשט זיך דער שוך, ניט געווינט צו דעם טונקעכץ.
 ער קוקט אין א פענצטער, אסין דערבליקט ער,
 און ווינקט איר: — קום גיכער, וועסט ווערן דערשטיקט דאָ.
 דאָ קוקן אזויפיל גאולאָנישע בליקן,
 דאָ קאָן מען א כאפ טאָן אזוי און דערשטיקן...
 נאָר ס'רירט זיך ניט אסי, די אויגן די גרויסע,
 זיי קוקן אריבער דעם מינדמאן, אין דרויסן,
 זיי קוקן אין ווייט, זייער טיף איז אַן סאָף, —
 אזוי זעט עס שימקע און פליט אינעם שלאָף.

* * *

און אָט אין דער נאכט איז פאָליציע געקומען
 מיט ביקסן אין טאָל, אין די שטיבער די קרומע.
 און מענטשן פארנומען אין איילעניש גרויסער,
 געפירט זיי צום בארג איבער פינצטערן דרויסן,
 און צווישן באיאָרטע פון סוינע פארינגלט
 גייט אויך אונדזער שימקע, דאָס אויסגעדארט ינגל.
 סע דרייט זיך דער קאָפּ אים, סע נייגט צו כאַלאַשעס:
 מ'האָט איינעם א כאווער דאָס פאָנעם צעיושעט...
 דער כאווער אף הענט די זשאנדארמישע הענגט,
 אן אויג אופגעריסן, אין בלוט זיך סע שווענקט. —
 פון דעם קערט זיך איבער אין שימקען די גאל,
 אַט-אָ, און ער טוט אין כאַלאַשעס א פאל...

די סימכע

1917 יאר, פעוואלדעוואַליזציע

1

סע רוישט און סע קנאקט. צו די מיידמאנס פארפאָרן
באפעדערטע דאמען, פארשויןען מיט שפאָרן,
די מענטשן די שענסטע, די שטאַט-ליבעראַלן,
וואָס זינען פאר גלייכהייט, פאר פרייהייט אלע.

די מיידמאנס מיט פירער פון לאנד זיך באהעפטן,
מע טוט איצט א פלי צו גאָר גרויסע געשעפטן!
מע גייט איצט אין שוטפעס אף רייכקייט און ערע,
א זינדל זיי גיבן אף פראפארשטיק ווערן,
א טעכטער אין באטאליאָן פון די דאמען —
די סאָנים דעם צוטריט צו אונדו צו פארצאמען.
און ענגער צום פאָלק, וואָס באהערשט איצט די גאסן:
דעם זון מיט א דאָרפישער טאַכטער פארקנאסן,
און ווערן מיט דאָרף-מענטשן פראַסט מעכוטאָנים.

אזוי האָבן מיידמאנס געווענדעט דאָס פאָנעם
צום ברייטן האמוין און אף גוט זיך בארעכנט,
אז איצט, ווען דער ייד איז שוין אויך פולבארעכטיקט,
וועט דאָדיקס דער דאָרפישער קינפטיקער „שווער“ —
פון פראַסט ארענדאטאָר א פאָרעץ דאָך ווערן!
און סיקאָן דאָך די מיידמאנס אוואדע ניט שאטן,
אז דאָדיק זאָל קריגן א גוט אינעם נאדן,
און בלייבן דער יוירעש פון דאָרף-באלעגופים,
וואָס האָבן געזאמלט, געזאמלט אָן אופהער.

און אויב דאָרט דאָס דאָרף-מיידל אסי זיך קווענקלעך
און וויל נישט דעם כאָסן, — איז עמעס, סע קרענקט זיי
א ביסל, די מיידמאנס, מע מאכט זיך, מע ווייסט נישט.
די קלעזמער באשטעלעט מען און גרייטן זיך הייסט מען.
דער כאָסן נאָר בייסט זיך אין אנגסטן די ליפן.
און קוקט אָף אים קיינער נישט — כאַפט ער אַ כליפע.
די מיידמאנשע האַלט זיך קוים איין נישט צו שרייען.
זי ווערטלעך זיך שטייל וועגן יכעס דעם נייעם.

און קאָן לאָזט פארבעטן זיך צו דעם קארעטניק,
און יענער זיך לאָזט צו די מיידמאנס פארבעטן.
און ס'לויפן שטאפעטן אין דאָרף פון די גווירים,
מיט בריוו-ווינטשעוואניעס, מיט אַנזאָג אָף צירונג,
און קאָן צום קארעטניק, קארעטניק צו קאָנען.
ס'ווייזן דערווילעך זיך אין שטאַט מעכטאָנים.
מע גייט איבער קראַמען, מע נייט זיך, מע גרייט זיך —
דער אַנזאָג אָף סימכעס אין הערצער צעגייט זיך.
אַט וועט מען נאָך מער די געשעפטן דערפרישן,
אריינגיסן דאָרפישן גוטס און פארמישן, —
אז בליען זאָל ווייטער דער מיידמאנשער נאָמען,
מיט גיטער, גילדיצעס, מיט דאָקטער-דיפלאָמען.

איז דאָרף מען לעקאָועד דעם שידעך דעם נייעם
און אויכעט לעקאָועד דער גווירישער פרייהייט
א ווייז טאָן א סימכע, נאָר ביז צו די שטערן, —
די פרייהייט, און דאָדלען מיט אסין באערן!

דער רעבע אליין נאָר באדויערט דעם קייסער.
און ווייטער אין שולן אים רימען געהייסן:
— עס האָט אַנעם קייסער קיין טאם נישט דאָס לעבן —
אזוי ווי די יידעלעך אָן זייער רעבן.

דריי טעג און דריי נעכט
האָבן סאָרווערס געוואַכט,
פון קראַמען די שענסטע
געווייצן געבראכט.

און דינסטן די קוישן
פון מאַרקן געשלעפט,
פאָרגרייט און געפאַרעט
מיט ריזיקע טעפּ.

איין קיך איז געוואָרן
פון גוירישן הויף, —
דאָ באַקט מען, דאָ קאַכט מען,
דאָ פלעכט מען צונויף.

איין קיך איז געוואָרן
דער פּריצישער הויף:
מיט גלייַקע אויוונס,
צעדולטן געלויף.

סע זידט און סע פּרעגלט,
סע פּלאַמט און סע פּלייצט:
די קיך-לייט, צעגלייטע
פון פּייער, צערייצט.

די סאָרווערס, די מייסטערס,
באָם פּייער די קעפּ,
אין פּאַרטעכער ווייסע
זיי קישעפּן טעפּ.

אדיין שוין פארקישעפט,
פון רייכעס שוין זאט,
זיי שוועבן מיט בעקנס, —
די פענעמער מאט.

און גענדז ווערן בייכיק
מיט עפל געפולט.
אָט טאנצן אף בעקנדלעך
מאנדלען צעדולט.

און קוגלען מיט גריוון
זיך העצקען אין פעטס,
און כרעמזלעך אף בעקנס,
און שטרודלען אף טעץ.

גאַלדענע יויכן,
פון קעסלען א רינג
און קיכלעך אף בעקנס,
ווי פייגעלעך גרינג.

די שפייז-אראמאטן
און דופט פון געווירצן, —
שפאצירן אין זאלן
אין אלע דעם גווירס.

און רייכעס און רייכעס
פון פּרעגלעכץ און ווייז,
די גאסן די נאַענטע
וויקלען זיי איין.

— ניט שפּאַרן, ניט קאַרגן! —
באַפּעלט די מאדאם,

אליין פרוווט זי אויסעט
פון אלצדינג דעם טאם.

אליין האט פארקלערט זי
פון טארט דעם געביי:
דעם טארט, וואס געווידמעט
די גליקלעכע דריי:

דער נייער מעלוכע,
דער קאלע, דעם זון —
דער טארט זאל באערן
דעם דרייפאכן בונד!

פון וויינקלערס קומט מען
ארויס און אריין,
די פראבעס מע ברענגט
צו פארזוכן דעם וויין.

דערוף האבן מיידמאנס
דעם פעטער באשטימט,
ווייל קאן איז אלס מייוון
דער פינסטער בארימט.

איז פרוווט ער, פארזוכט ער,
סע פינקלט דער וויין,
סע צמאקעט דער מייוון —
און מייוונט אריין.

ער לאזט זיך דערנאכדעם
טיר-איין און טיר-אויס,
א ווינקל ער זוכט זיך —
א דרימל טאן בלויז, —

דאָס מויל מיט מעסיקעס
א דיכטער ציטירט,
ער קנאקט מיטן פינגער
צום טאקט פונעם שיר.

דאָס צימער אַט איו,
וואָס דער קאלע פארגרייט,
די טיר ער צעעפנט
און שמוכעדיק שטייט.

די טונקלקייט דופטיק —
אף לייבע זי גארט,
— א, כאפן א דרימל...
דאָס בעטל איו צארט.

נאָר פלוצעם דערזעט ער
אין שאַטן געהעפט
סע שטייט דאָ דער כאַסן!
איו בלייבט מען געפלעפט.

מע נעמט איינס דאָס צווייט
אפן שטומען פארהער:
„קווען מינער!“ „אַנקל!“
„ווי קומט מען אהער?“

און קאָן זאָגט: — ניט זאַרגן,
זי ליבט דיך, געוויס... —
א גרויל כאפט אַן דאָדלען
פון קאַפּ ביז די פּיס.

אין לירישער שיקרעס
הייבט קאן אוף דאס קאל,
און דיכטונגען דופטן
ווי רויזן אין טאל:

אלעקסאנדער און צעזאר, און פרידריך, און הענריך די גרויסע
וואלטן מיר האלב אפגעגעבן פון זייער דערווארבענעם רום,
פאר איינער א נאכט מינער דא אף מיין שלאף-ארט,
אבער די ארעמע, נעבער, סע האלט זיי די קראפט פונעם אַרקום
דעם שטרענגן.
איז פריי זיך, דו לעבעדיק-וואכער, מיט די ליבע דערווארעמטע
ערטער,
איידער די שרעקלעכע לעטע דיין פליענדן פוס האט געפאנגען!¹

3

די קלעזמער-קאפעלע —
א וואך זיך געגרייט,
די גרויסע קאפעלע —
צו גווירישער פרייד.

אין הארטע מאנישקעס,
ווי בלעכן געפרעסט,
מע איז צו די מיידמאנס
אריבער אף קעסט.

אין זאל אין געפוצטן
מיט שפיגלען און בעז,
שטודירט די קאפעלע
די טעניץ און מארסלעז.

¹ פון געטעס „רוימישע עלעגיען“, 10-טע עלעגיע.

די וועשערן מאלקע
אויך זי איז פארטאן:
זי וואשט און זי רייבט
און זי טראכט וועגן זון.

מע האט אים געמישפעט,
מע האט אים געשטיקט.
מע האט אים דערנאך
אף מילכאמע פארשיקט.

אז וויי איז דער מאמען —
דא ווערט זי גאר בלינד.
אוי, איין מאל נאך זען אים,
כאטש איין מאל איר קינד.

קיין בריוו ניט, קיין ווארט ניט,
ווער ווייסט, ווו ער איז.
ער זאל דארט, כאליע,
ניט אפשניידן מיס.

זי זעט אים אין גריבער
אין מאטערניש גרויס,
זי זעט אים אין פייער, —
געבראכן ער פויזט.

זי זעט, ווי ער פאלט
מיטן פאנעם צו דר'ערד.
און כארכלט פון בלוט.
דוכט זיך, „מאמע“ זי הערט.

די זאלן די מיידמאנס —
אין אשרעס געצירט,

די טישן די מיידמאנס —
מיט זילבער סערווירט.

דערשיינט נאכמען-יאנטעו,
די באַרד איז צעקעמט,
דער לעטניק — פארגארטלט,
און פריש איז דאָס העמד.

מיט כסידים — א כאַסיד,
מיט ווייבלעך — גאלאנט,
מיט קלעזמער — א קלעזמער,
מיט סארווערס — איין האנט!

א לעצל פון כויעק
אף ליפ זיינער הענגט.
אווו ער בלייבט שטייען —
א פרייעכקייט ברענגט.

און געסט שווימען ראשיק,
עס הייבט זיך שוין אָן
און יעדער באוונדערט
דעם אייבנאָן.

סע זיינען באערן
געקומען אליין
די פירער פון פארטיעס,
קלימענקא און קריין.

די שטאַטישע מאכט.
אין מונדירן פול כוין.
נאטשאלניק קלימענקא.
נאטשאלניק קריין.

און לײַנקס זײ די קאלע,
דער כאָסן — רעכטס —
פאר זײ אין די וואַזעס —
דאָס שענסטע געקעכטס.

אין זיבער-קרישטאָלן,
אין איידלען סערוויז, —
א ביסל די קאלע נאָר
טרויעריק איז.

מיסטאמע פון פריידן,
מיסטאמע פון גליק,
זי שמייכלט צו יעדן,
נאָר אומעט אין בליק.

מאדאם טאניע מיִדמאן
אין ווירדע געצירט,
ווארפט אומבאמערקט כשאדיקע
בליקן אף איר!

— וואָס איז זי, די דאַרפס-מויד,
בא זיך אזוי גרויס,
וואָס מיינט זי, די דאַרפס-מויד
מע גייט נאָך איר אויס? —
נאָך איר און איר גײַנדל:
דער גראַבער „מאמא“,
און דאַרפיש-גראַבערענטיקן
ווילדן „פאפא“,
וואָס זיצן געפלעפטע, —
געשען זיי דער נעס!
מיט פינגער פארגרעבטע
קוים-קוים וואָס מע עסט —

סע צוימט מאדאם מיידמאן
איר אופגערעגט בלוט,
צום מאן קוקט אריבער, —
פארשטייט מען זיך גוט.

עס כאפט אבער איבער
דעם גווירישן בליק
אבראם דער קארעטניק
און ווערט שיר דערשטיקט.

דער קאלעניוס פעטער,
ער זעט עס, געדענקט,
סע פיקט אים די לעבער
זיין קאוועד סע קרענקט:

— זיי פאסט ניט דער ייכעס, —
א בראנד זיי אין בויד!
אבראם דער קארעטניק
ווייל אויך אין דער הויך! —

צערייצט ער אליין זיך,
און מאכט זיך קאראש, —
און טרינקט אלץ און ליידיקט
א פלאש נאך א פלאש.

א ווארט וועט ער זאגן,
און קיינעם געשווינט: —
מי סאמכא, ליידיקעס —
ווער האט אייך געקרוינט?!

א ווארט מוז ער זאגן,
און טאן זיי א שלעפ,

זיי זאלן א בייג טאן
צו אים מיט די קעפ.

ער הייבט זיך קוים אופעט:
— כ'ל זאגן א ווארט,
כ'ל זאגן... כ'ל זאגן, —
און קען ניט פון ארט.

אזש טרערן דערפילט ער,
די שוואכקייט ער טרייבט,
מיט הענט אין די טאשן
דאס לייב זיך ער קניפט.

די קלעזמער אים שטערן —
וואס בילן זיי דארט?
אבראם דער קארעטניק
ווייל זאגן א ווארט!

זיי האבן געשוויגן,
ווען קריין האט גערעדט,
ווען קאן האט פון קאלעס צאד
איידל געשפעט, —

איז זאלן זיי איצטער,
אנשטומט ווערן באלד!
הערט אויף, קלעזמערקעס!
זיי זעצן א גוואלד!

סע רוישן די קלעזמער, —
מע לעקט אפ א בייז.
און ניומטשיק דער פידלער
קאסירט הינט אליין.

א צײַטלאַנג געווען איז
קאסירער דער באס,
איז פלעג ער צו אַפּטלעך
ארויסגיין אין גאס.
און פּראָסט אַלפֿי-טאַעס
פּאַרוקן אָן ראש —
פון אַלעמענס קעשענע —
זיך אין דער טאש.
איצט קוקן די קלעזמער
אף ניומטשיקלעס טאש,
עס קלײַבט זיך, עס קלײַבט זיך
א פֿינער קורטאזש!

דער באס פירט אף קלעזמערש
דעם כעזשבן געהיים:
„באקער, פיקסלעך, דעצן:
ספען דעצן סטראם קליין...“

רײַז ניומטשיקן כוישעד
אין שלעכטע קאוואַנעס:
— ניומטשיק, גייסט פ...
איז פ... מיט ראכמאַנעס.

צעהיצט זײַנען קלעזמער
אין שיקערן גלאַנץ,
זיי פלעכטן די פריילעכס,
מאַרסעלעזע און טאַנץ.

סע ברומען די קיילים
פון שיקערער שפיל. —
מע שפילט נאכמען-יאַנטעוולדען
דאָס, וואָס ער וויל:

— דעם כאָסנס א שטעקל,
דער קאלעס א פלעקל,
דער אדיר פון אָץ,
דער גוויר פון אַצעקלאַץ,
נאכמען-יאַנטעוול טאם —
וועט טאנצן מיט מיידמאן מאדאם!

א ריס טוט קאפעלע,
א טראַווערדיקס ציט,
סע פירט נאכמען-יאַנטעוול
די דאמע אין מיט.
אין זייד, אין ברייאַנטן,
באוועגט זי זיך שווער, —
זי קוקט מיט א שמייכל
אף איר קאוואלער,
וואָס שטרעקט זיין פאטשיילע,
זיין רויטע איר אויס,
און דרייט זיך און נייגט זיך
אנטקעגן איר גרויס.

און קיינער גאַר זעט ניט,
ווי שווער ס'איז דעם כאָסן.
ער רעדט צו דער קאלע,
ער טיינעט פארדראַטיק. —

און זי — גלייך זי הערט ניט,
און ניט צו זיין זייט.
זי קוקט און זי שמייכלט
צום אוילעם, וואָס שרייט,

וואָס פרייט זיך, און פלוצעם,
צום כאָסן א וואַרט.

ער בלייבט א דערשטוינטער,
און זי פונעם אַרט,

זי לאַזט זיך, א בלאַסע,
דאָס טיכל באַם מויל,
די אויגן די גרויסע —
זיי קוקן מיט גרויל.

זי איילט צום ארויסגאנג,
מע שטעלט זי ניט אָפּ,
זי איילט, — אוי, וואָס אי'דעס,
זי לאַזט זיך אראָפּ.

א טומל געוואָרן:
— דאָ עפעס ניט גלאַט!
א שטופעניש: — וואַסער!
א שושקעניש: — שאַט!

געפינט דער קארעטניק
די שוועסטער אין זאל:
— די רעגע אוועקפיר
די קאלע.. סקאנדאל!
— דאָס רוימט ער אין אויער, —
און באלד אפן קאַל:
— אנו, קלעזמערקעס,
א טויז מיטאמאַל!

די פלייטן, טרומייטן
פארדרייען די טעניז,
און שערן זיך וואַרפן
ווי זיידענע פרענדז, —

פארליבט איז די פידל,
פארשיקערט די פויק, —
איז אלץ, וואָס זיי שפילן,
שוין גוט און סע טויג.

די ערשטע פאַר פידלען
פון פרימע אראָפּ,
די צווייטע, סעקונדע,
צו פרימע לויפט אָפּ.

עס וויל ניט די קאלע
דעם כאָסן — איז וואָס?
א טאנץ נאָך א טאנץ,
און א קאָס נאָך א קאָס!

באפעלט מאדאם מיידמאן:
— די טאַרטן דערלאנגט!
די נוס-שאַקאָלאַדנע
צום דראַשע-געשאנק!

סע לויפן די סארווערס,
נאך-יאַנטעוו — נאָך זיי,
מע לויפט אינעם צימער
צום טאַרט-גאלעריי,

וואָס רוט אין א קאסטן,
און היטן אים היט
די וועשערקע מאלקע.
פארמאטערט און מיד,
די קני צו דעם פאַנעם —
זי שלאָפט אפן דעק,
סע קומען די סארווערס,
מע רייסט זי, מע וועקט.

נאָר שטאַרק איז איר גופל
איז שלאָף-קלעם פארקלעמט, —
איז הייבט מען זי אוף
מיטן דעק און מע נעמט.

עס גייט נאכמען-יאַנטעוון,
די זאלן ער מעסט,
ער שרייט אף א קאַל
די באשטעלונג פון געסט:

— דעם כאַסנס א פעטער,
מאַסיע בלומענבלעטער,
דער גוויר פון אלשאַן,
זאַל מאַרעך-יאַמים זיין,
א גוטס און א פיינס,
און א ווילס —
אופגעשפּילט!

און באלד קערט ער איבער:
— דעם פעטערס א כאַסן
דאַסן, וואווירן,
פון ייכעס און גווירן
דער שוויין פון אלשאַן.

סע טוען די פלייטן
א ריס זיך ארוף,
און גאַנצער אַרקעסטער
נאָך זיי אין געלויף.
דאַס פּייער פון אויסרוף,
די פרייד פונעם שפּיל,
געווענדט זיך אין אַפּפּאַל
צי ווייניק צי פיל,
געווענדט זיך אין אַפּפּאַל,
אין ייכעס דאָך אויך,

אַט זאָגט ער צעקראַכן,
ווי זיך נאָר אין בויך:
— דער קאַלעס א פעטניק,
אבראם דער קארעטניק, —
א פיינס אופגעשפילט.

און אומגעריכט, פלוצעם אן אַנפלי פון רייטער,
א רייטער-אַטריאד אינעם הויף צו די מיידמאנס.
— וואָס איז דאָס פאר רייטער אין שטיקלעך אַבמאַטקעס?
דער זונג פאכאַמעס! און לייט פון סלאַבאַדקע!
און פרויעם דעם סטאַליערס, א גאנצע כאוורייע!
ווער האָט אַט די שלעפערס געגעבן קרייזייען?
ווער וואָגט עס, ווער זיינען די באַרוועסע שיסער,
וואָס וואָגן די מיידמאנס די סימכע פארמיסן?
— נאטשאַלניק!

נאָר קריין און קלימענקאַ — פון זאל ניט געוואָרן.
ווערט שטיל מיטאַמאָל און מע הערט נאָר די שפאַרן
פון שימקען, וואָס שפאנט צו די מיידמאנס דאָרט אייבן.
ער זאָגט אף א קאַל, גלייך ער ווענדט זיך צו טויבע:
— הערט אויס אונדזער ערשטן באפעל צום דערפילן!
נו, פרויעם, נעם מאך זיי נאָר קלאַר, וואָס מיר ווילן.

— אין נאָמען פון ארבעטער-פאַלק — פארטיזאנער,
באפעלן מיר אייך זיך פארנעמען פונדאנען.
איז גייט, גאַספאַדא, אַט מיט גוטן מיר בעטן,
די סארווערס נאָר בלייבן אלץ ווייטער צו גרייטן.
סע זאָלן די סארווערס און מוזיקער ווייזן —
ווי אייגענע לייט זיי באדינען און שפייזן.
אַט קומט אונדזער פאַלק אָן אהער אף קווארטירע,
מיר וועלן די סימכע אליין שוין דערפירן.
עס פאלן כאלאַשעס פיל דאמען און הערן,
דערוואכן פון גוואלד און פון שיקרעס דעם שווערן.
ס'איז דול דער קארעטניק, ער הערט ניט אף שטוינען:

— דער מענטש, וואָס באַפעלט, איז דאָך שימקען! ריבויוע! —
 צעדולט דער קארעטניק, די האָר ס'וילט זיך רייסן, —
 אָט וועט ער די מיידמאָנס אַ מוסטער באַווייזן,
 ווי ס'דארף באַלעבאָס מיט זײַן אַרבעטער רעדן!
 וואָס לאָזן זיך מיידמאָנס פֿון שאַלטעקעס טרעטן?!
 אָט טוט ער דעם שימקען אַ נעם פֿאַר די לאַצן —
 און אַרץ, און זײַן גאַנצע קאַמעדיע וועט פֿלאַצן!
 וואָס מײַנען די באַרוועסע, לאָזן זיי, וואָס,
 צו ווערן אַליין איבער אַרץ באַלעבאָס?!

— מי סאַמכאַ! ווער האָט אייך געקרוינט, — וועט ער זאָגן...
 נאָר אַט, און אים דאַכט זיך, — דאָס האַרץ הייבט אָן טראָגן, —
 דאַכט, שימקע דערוועט אים און גייט אים אַנטקעגן,
 באַפֿאַלט אים אַ שרעק, גלוסט זיך נעמען דעם וועג באַלד.
 איז דרייט ער זיך אויכעט אַרײַן אין געמויזעכץ,
 און שרײַענדיק שטופט זיך אין טיר צום אינדרויסן.
 פֿון געסט איז אין דרויסן קיין סאַך ניט געבליבן.
 — מיר זײַנען — שרײַט קאַן — פֿון גאַניידן פֿאַרטריבן!...
 היי, נאַכטיגאַל-קלעזמער, פֿאַרויס מיט טרומײַטן!
 איר זאָלט איצט די מיידמאָנס צום פֿאַרעץ באַלייטן...
 נאָך שטאַרקער געשפּילט, זאָלן פֿריצים דערהערן
 און קומען אָף הילף און אַ כאַיל זאָל ווערן!
 געוואָלט רעוואָלוציע, אָט האָסטו... — אָט האָסטו...

סע שלעפט זיך אַ שיקערע, ריכע כאַליאַסטערע,
 מע שלעפט זיך צום באַרג מיטן קלעזמערשן רומל.
 פֿאַרטאַג איז און קיל, נאָר ס'ברענט אַ שטיק הימל.
 — סע בראַט און סע ברענט, אוי וואָס טוט זיך דאָ, כלעבן...
 היי, קלעזמערקעס, איז פֿירט אונדז צום רעבן!

סע ווערן די מיידמאָנס פֿון ניקטערער ניקטער,
 פֿיל מענטשן זיי זעען, — די פענעמער ליכטיק.
 סע קומען אַרמיער מיט פֿערד און מיט וועגן.
 און דאַרט פֿון די געסלעך — מע לויפט זיי אַנטקעגן.

ווי שירקע די קאוועלקע שלעפט איר וואָף-בערן
און פליעסקעט אנטקעגן, — די געסט צו באערן.
נו, זעט, ווי די שירקע פון נאכעס קוועלט אָן
און שלעפט איר וואָלבערן אריין אינעם קאָן!

אוי, גאַט, וואָס געשעט דאָרט? אוי, זעט נאָר, ס'איז ראָני!
דאָס ווייב דאָקטער קריינס! פון זינען אפאָנעם!
ניט אנדערש די וועלט קערט זיך איבער און גאָר —
זי שפאנט מיט די בינדלעך — אף איר אזא יאָר!

ווי גלייך מ'האַט געוואכט און געווארט פארבאהאלטן
און איצט מיטאמאָל זיך באוויזן צעשטראַלטע,
פון עטלעכע זיטן, מיט ביקסן, מיט פאָנען,
מע שפאנט און מע לויפט, און דער טאָג הייבט זיך אָנעט.
א סימכע קומט אָן און א סימכע פארענדיקט,
ווער ניכטער געוואָרן, — דער רוקט צו די ווענט זיך.
וואָס האָט זיך געטראָפן? וואָס האָט זיך פארלאָפן?
וואָס זינען די קלעזמער אהיים זיך צעלאָפן?
אליין נאכמען-יאַנטעוול איז נאָר געבליבן.
דעם קאַפּ אין א זייט, און די הענט זיך געריבן.
געוויגט זיך, געבוקט זיך, באדויערט די גוירים,
מיט שיקערן קעכל באַקלאָגט זיי: — אדירים!
עס איז מיר אף אייך אזא ביטער ראַכמאַנעס.
א ביטער ראַכמאַנעס, אף אייך, בענעמאַנעס,
איך קוק אף אייך דאָ, און דאָס האַרץ טוט מיר קלעמען, —
פארוואָס קומט אייך, נעבעך, אזוי צו פארשעמען
די מיינדמאנס, די מיינדמאנס!.. איי, איי, מאַלע ראַכמים!
נאָר טרייסט אייך! — מאַכט יאַנטעוול! — טרייסט אייך! —
מאַכט נאַכמען.
צום רעבן לויפט באַלד! — ער וועט קריגן ראַכמאַנעס,
און אויסרופן וועט ער פאר קאַהאַל א טאַנעס...

געזעגעניש און באגעגעניש

1

ווען ער גייט דער יאט דער שטאלטנער,
שימקע פון דער ראקאווקע,
דער-טאקער-יונג פון „פלוג“:
אין די ברייטע פלודערן,
אינעם שווארצן לעדער,
אינעם שמויסן היטל, —
ווען ער גייט דער יאט דער שטאלטנער,
מיט זיין זיכער-הארטן שפאן,
אף א רימען איינגעפעסט
הענגט זיך דער נאגאן,
וויגט זיך דער קינזשאל,
א שארפער אינעם שיידל, —
און אין בוזעם-קעשענע
די קארטעטשקע פון מיידל,
און א לאנגע שווערד
ביזקל צו דער ערד;
ווען ער גייט אזא מין יאט, א ריז.
און עס ריידן שפארן,
שווערד און שפיז,
און דאס פאנעם בריון און גרויס,
און דער האלדז איז בריון און בלוז, —
גייט ער דעמלט
פון דער שטאט, וואס אפן בארג,
צו דער שטאט, וואס אינעם טאל, —
צו דער מאמעס הויז.

* * *

ווי ער שפאנט זיך אזוי פריי
הויכע מויערן פארביי.
— מויערס, מויערס,
וואס געטראפן? —
די פאראדנעס אלע אפן,
די פאראדנעס אופגעמאכט,
מיט די מירמל-טרעפ מע לאכט!

— ווי זשע לאכט מען ניט, אז אט:
ערשט געמעגט האט דער „נאראד“
נאָר אף אונטער-טרעפ ארוף, —
איצטער, איבער די פאראדנעס —

אפ-און-אוף, אפ-און-אוף!
טו אן עפן אוף א טיר —
קומט א פריינט אנטקעגן דיר.

2

אונטער גרינעם בארג,
אין טיפן טאָל,
אין טיפן טאָל, —
שטייען דאָרט קאָנורקעס אָן א צאָל,
און ביינערבראָך פון קעץ און הינט,
און א שימל-ריטשקע רינט.
א דעכל פוילס, און ווענטלעך בלוז —
און שימקע שטייט אין מאמעס הויז.

איז די מילטער אומגעקערט,
זעצט ער זיך אנידער,

און די שוועסטער נעכע
שטייט אנטקעגניבער.
פינטלט מיט די קלוגע אויגן,
דרייט די אדערדיקע הענט,
און זי שטייט אזוי פארשעמט.

— מאמע, כ'בין געקומען
מיט דיר זיך צו געזעגענען.
— שוין ווידער זיך געזעגענען?
מיט ראצכים זיך באגעגענען?
בלויב, מיין זון, מיט אייגענע.
אין דר'היים דיר עפעס פעלט?..
— מאמע, יא, מיר פעלט,
מיר פעלט די גאנצע וועלט!..

גיט די בלינדע מאמינקע,
רוקט זיך צו אים צו,
ברימקעט עפעס ברומבלדיקס,
נעמט זיך עפעס טאן:

שפיליעט אים די קנעפלעך אָפּ,
פונעם אייבערשט העמד:
נישטערט דארט מיט דארינקע,
ציטערדיקע הענט.

רוקט ער איר א שטריקל צו,
נעמט זי עס און האלט:
זי מיינט ס'א טאלעסקאטן,
ווערט בארוקט באלד.

— כ'האב פאר דיר א קאלע,
זונעניו, פון גאט.
וואס וועסטו זיך שלעפן
אייביק נאווענאד?

— מאמע, וואסער קאלע,
ווייל דען אזא-א? —
נעכע, מיידלעך נארישע
זינען דען נאך דא?
כ'קען א ווייב דען שפייזן? —
כ'בין אזוי געמיינ,
כ'האב א קראם פון אייזן? —
נעכע, זאג אליין...

— נאדן האט די קאלע,
שטעל דיר א געשעפט.

— נעכע, הערסט די גליקן?
נעכע, כ'בין געפלעפט...

— הער זשע. זי וועט מאכן
א לייט פון דיר, וואס דען?
געשטעלט איז זי, און עלטער
פון דיר מיט א יאר צען.

זי וועט אף גוטע דראכים
פירן דיר, מיין זון,
זאל די וועלט נאר שטייל זיין,
קאן מען עפעס טאן...

טאפט זי דאס געווער זינס,
הערט זיך צו דעם צו:
— דארפסט עס אף קאפארעס,
באכער, איינער, דו! —

טוט א שטעל זיך שימקע,
ענטפערט פריילעך אפ:

— קעגן וויסטן לעבן
גיי איך מיטן קאפ.

דיר וועט, מאמע, גוט זיין,
גליקלעך פון אצינד.
טויטן די בורזשויען
אַט די פעטע הינט! —

טוט א בייג זיך שימקע
ס'היטל כאפט אראָפּ:
נישטערט אין די טאשן, —
גיט דער מאמען אָפּ:

— קאָך זיך דיר א ייכל,
מאמינקע, פון הון.
היט דיר דינע קויכעס,
ווארעם זיך אף זון.

— גיי שוין, וואָס דו בעבעסט,
בעסער שוין דער טויט, —
אז סע טוט פארזיצן
אזא גאָלד א מייד.

— ווער פארזיצט דען, מאמינקע?
וואָס אידאָ צו קלאָגן? —
וועסט נאָך אין די דיניקע
גרויסן נאכעס האָבן.

נעכע צו אים שמייכלט,
מיט די אויגן קוועלט:
— וואָס מאכט עפעס דיין צירל?
א שיינע, ווי די וועלט!

כ'האָב באַגעגנט בוצלען,
ער האָט צו דיר א טינע,
כ'זאָל דיר איבערגעבן,
אז צירל איז שוין זינע...

שימקען אי' דאָס פריקרע —
און ער קערט זיך אָפּ...
צו דער מאמען נאָענט
בייגט ער אָן דעם קאָפּ.

אוי, אזוי מעווילבל
איז זיין קאָפּ געבויגן: —
אוי, אן אנדער בילד גאָר
שטייט אים פאר די אויגן.

אוי, אן אנדער מיידל
האָט זיין האַרץ פארבלענדט.
שימקע דעקט דאָס פאַנעם צו
מיט דער מאמעס הענט.

— הער מיך אויסעט, זונעניו,
גיב מיר צו פארשטיין:
אז שלאָגסט זיך מיט דער וועלט,
צו וואָס וועסטו דערגיין?

— מיר ענדיקן און קומען
אין טאָל אין טאָג א שיינעם.
גריס דערווייל די גוטע-פריינט,
די קרויווים און די שכינים...

מאמע, ווען זשע קלייבסטו זיך
אפן באַרג אריבער?

לענין הייסט אונדז ווינען דאך
אין די שענסטע שטיבער!

— וואָס וועל איך זיך, אלטע, שלעפן,
שימקע קינד, ניט ריר די נויט,
אף מיין מיסט בין איך נאָך עפעס,
איז פאר מיר דעם ספראוויקס הויז?

ווי זשע וועל איך צוזען קענען,
איך, קראנקער מענטש, די גרויסע נויט,
אז די פיינסטע לייט די גוירים,
זאלן קוואסן דא אין קויט!

פעלן מיר באם טיר מעכאבליים
סטראזשניקעס מיט וואַנצעס לאנג, —
און ניט דאָ געדאכט, אין גאלדן
הענגט דער קייסער אפן וואנט.

גאָט צעטיילט ווער רייך און אַרעם, —
און דו ווייסט איבערמאכן, דו?
שטעלסט זיך, שימען, קעגן בוירע,
היי זשע, שימען, היי זשע, נו...

3

די יונגע אף די פראַנטן,
די יונגע ערגעץ ווייט,
ווארטן דאָ נאָר קינדער,
דרויב און אלטע לייט.
וואָס ווארט איר דאָ?
— מיר ווארטן
מיט שימקען זיך געזעגענען.

די וואָלקנס אָנגעשוואַלן,
באלד וועט נעמען רעגענען.
— מיט שימקען זיך געזעגענען?
— באגלייטן אים, דעם אייגענעם!
— אָן קלעזמער און אָן טאצן?
— די הימלען וועלן פלאצן
און וויינען באם געזעגענען.

— מע זעט ניט אָן דעם הימל.
מע זעט ניט אָן די שטערן.

מ'האַט אופגעהערט זיך גאַלן,
מ'האַט אופגעהערט זיך שערן, —
שימקע גייט אוועק!
שימקע גייט אוועק!

מע שטרעקט אים אויס די הענט,
מע ווינטשט אים און מע טרייסלט אים,
די אויגן אזש צעברענט.
— א, וואָס זאָגסטו, שימקע,
קומען נאָך די פייגעלעך?
— לאַזט נאָר צו דעם זיידעניו,
— לאַזט אים זיך געזעגענען.
לאַזט נאָר צו דעם זיידעניו!

דער זאָקן שלעפט זיך צו,
די זיקנע אין א זייט:
— שימקע, א, שימקע...
וועט זיין פון אונדז נאָך לייט?

און צווישן בארג און ראקאווקע,
 דאָ ליגט צעשפרייט א הויף.
 די שטאלן זייער נידעריק,
 דער פלויט נאָר הויך ארויף.

די ליוועראנטן ווינען דאָ,
 מישפּאַכעדיק און ברייט,
 פונדאנען הירזשען לאַשעקעס,
 אף בארג אין טאָל צעשפרייט.

פּונווייטן בא א גאנעקל,
 שטייט צירל, שטייט און ווארט,
 מיט אומרו און מיט אומגעדולד,
 א לאַקעלע פארשארט.

— פארשטעל ניט, פריילעך לאַקעלע,
 פארוויש איר ניט די טרער,
 זאָל יענער שוין דערזעען זי
 און צוגיין אַט אהער.

ער זעט זי ניט, ער ווייסט גאָר ניט.
 דער יונג, דער באַלשעוויק, —
 זי האָט מיט אירע עלטערן
 זיך איבער אים צעקריגט.

אוי, ווען סע דונערט, הערט מען דען
 דאָס גרילעכל אין וואנט?
 צי הערט ער דען, דאָס מיידעלע,
 וואָס וויינט באם ליוועראנט?

און זי האָט גאָר זיך צוגעגרייט
א בינטעלע אפג'יך,
ער וועט אוואדע בעטן זי,
און נעמען זי מיט זיך.

נאָר קומען קומט אָן אן אנדערער:
דאָס רייט דער בויז אהער!
באם טויערל דערזעען זי,
צעיאַגט ער ווילד די פערד.

ער זאָל זיך כאַטש מיט שימקעלען,
ניט טרעפן דאָ אצינד.
אָט לאַכט דער בויז מיט יאשטשערקעס,
די פערד דער בויז ער שינדט.

— אָף וועמען ווארטסטו, צירעלע,
אָף מיר, אײַ, אָף מיר?
אָט פיר איך אָפּ די לאַשעקעס
און קום ארויס צו דיר!

אין שימקע שפאנט א מונטערער,
ער טראכט: „אוי, סארא טעג!“
ער טראכט זיך זינס, ער פייפט זיך צו, —
פארלויפט זי אים דעם וועג.

איז בלייבט ער שטיין א פריילעכער
און נייגט צו איר דעם קאָפּ,
ער האלט איר האנט. זי פעסטעט זיך,
דאָס לאַקעלע בלאַזט אָפּ.

— וואָס וויינסטו, צירלע, נארעלע?
— דו פרעגסט? אז וויי און אָך!

איז פוסטע זאכן קאכסטו זיך, —
און ביצל לויפט מיר נאך.

דאס געסל בא דעם טויערל
איז בלאטיק, גליטשיק, פוסט,
און שימקע הערט און ענטפערט ניט,
ער גליטשעט מיט א פוס.

— וואס קריכסטו אין די אומגליקן?
נאר שימקע שווייגט פארקלערט.
ער גליטשעט זיך א שווייגנדער,
און קוקט אראפ צו דרערד.

— דו ווערסט שוין אויך א בארוועסער!
און ער — ווי אופגעוועקט:
„ — וואס פלאפלט זי? מע ווארט אף מיר. —
און שימקע איילט אוועק.

און פלוצעם קערט זיך אום צו איר,
דאס פאנעם זינס איז רויט.
ער האלט אין האנט איר בילדעלע —
ער שטעקט עס איין אין פלויט.

5

פריילינג-ריטשקעס פריילעך ראשן,
יונגע כעוורע פריש געוואשן.
פראפאריין נאך פראפאריין,
אויכעט קינדער גיין און גיין.

ראני קריין, זי שפאנט פון פארנט,
די טאכאטשניצעס זי פירט.

האָט עס שימקען צוגעשפּאַרנט,
און ער שפּאַנט שוין לעבן איר.

ער — א גרויסער, זי — א קליינע, —
ביידע שפּאַנען גלייך איינינעם,
ער א שפּאַן, און זי צוויי קליינע,
ער — א שמוכע, זי — א שמייכל,
ער הייבט אָן און זי דערציט.
כאפט מען אונטער — קלינגט א ליד.

פּוֹל דער זאל איז, פּוֹל געלאָדן,
יונגוואַרג, פּאַנען, שטערנס,
זיסער נאָך פון האַניק-פּלאָדן
איז די ראַניען הערן.

ווי הויך און קלאַר איר יונגער שטערן,
פעסט ווי זיג איז פעסט איר רו,
א קיל שטיק גיזונט קומט צו זי הערן:
— גובקאָם שטעלט אייך וואַגנס צו,
דער פּלאַן איז שטרענג און קלאַר, כאוויירים,
נעמט די בעבעכעס צונויף,
אלע איר פארלאָזט דעם כירעם,
אלע אפן באַרג ארויף.
די רייכע היזער, סעדער, גאסן,
צו אייך קער אלץ און מיטאמאָל, —
און גלייבט מיר, ס'וועט דאָס גוטס אייך פּאַסטן, —
פאר בירזשויען לאָזט דעם טאל,
זיי זאָלן זיך אהערצו קלייבן
און לעבן אייער לעבן דאָ.
כאלאַשעס מיט קאדאַכעס רייבן,
און זען, צי האָט די נויט א דנאָ.

איך ווייס, ס'איז דאָ כאוויירים שוואכע,
די מוירע נעמט: „דער סוינע גייט!“
אַט די באדויערן מיר און לאכן,
בלויבט אין קויט דאָ געזונטערהייט!

* * *

און שימקע וואָלט נאָך לאנג פארבראכט אין דער שטאַט
און אומעטום זײַן, וווּ באקאנטע ער האָט.
איז טאַל זיך בארימט מיט זײַן אַנזען און שטעל...
פאר אים, זאָגט ער, ציטערט אַף גווירים די פעל...
— אים גלוסט זיך פאר מיידלעך א שײַן טאַן אין גאס,
— א גיי טאַן, א דריי טאַן, — דאָס אַנטאַן אים פאסט.
— א גיי טאַן, א דריי טאַן — זיך מאכן באקענט,
און זאָל מען אים זען און ווערן פארברענט!..
דאָס מיינט מען דאָך אים אינעם ליד, וואָס מע הערט, —
ווי ער האָט די מינדמאנס דעם שידער צעשטערט.

זײַנען מיר ארויסגעפאַרן
אפן ערשטן שליטן,
אפן ערשטן שליטן,
— אלע מעכוטענעסטעס —
די קאלע אינדערמיטן,
די קאלע אינדערמיטן.
— אוי, אוי, —
זינגען אלע,
וואָס זשע שווינגט אזוי די קאלע?
— אוי!

זײַנען מיר ארויסגעפאַרן
אפן צווייטן שליטן,
אפן צווייטן שליטן,
— אלע מעכוטאַנימלעך —

דער כאָסן אינדערמיטן,
דער כאָסן אינדערמיטן.
— אוי, אוי, —
זינגען אלע,
נאָר סע שווינגט אליין די קאלע.
— אוי!

זינגען מיר ארויסגעפאָרן
אפן דריטן שליטן,
אפן דריטן שליטן,
קאלעס צאד און כאָסן-צאד.
די קלעזמער אינדערמיטן,
די קלעזמער אינדערמיטן.
— אוי, אוי,
שפילן אלע,
וואָס זשע שווינגט אזוי די קאלע?
— אוי!

ווי מיר זען ארויסגעפאָרן,
פליט פארביי א רייטער,
פליט פארביי א רייטער,
האָט די קאלע איפגעפלאמט
ווי א פייער-שייטער,
ווי א פייער-שייטער.
— אוי, אוי, —
שווינגן אלע,
נאָר סע זינגט אליין די קאלע...
— אוי!

שליטעלעך, איר שליטעלעך,
מעגט צוריק שוין פאָרן,

מעגט צוריק שוין פארן, —
 דאדיקל, אוי דאדיקל —
 אז וויי צו דינע יארן.
 אז וויי צו דינע יארן.
 — אוי, אוי, —
 אוי קען אלע:
 זעט א כאסן אן א קאלע...
 — אוי!

קאפיטל נין

טיינעס

I

רעדלעך צערודערטע שכיינים
 דאבערן, שמועסן איינינעם:
 — וואס רוט איר ניט און שלאפט ניט?
 — וואס הייסט, מע ריסט דאך פאסן!
 די ארבעטער באוואפנט
 לויפן איבער גאסן...
 — וואס, נאך ניט אוועקגעגאן?
 לאנג געדארפט אוועק...
 — א מאקע אף דער צונג אים, —
 ער מיינט עס נעמט אן עק!
 — וואדען, גאר ברענען קדייטן!
 — ס'האט ציפרוס דאס געטאן.
 — און ווער איז דען דער ציפרוס?
 אויך פון זייער קאן!
 — האט פאווליק אים ארויסגעשמיצט
 טאקע פאר די שטיק.
 — איז ציפרוס קאמוניסט דען?
 — ניין, א באַלשעוויק.

— גיי שוין א מאכנאוועץ גאר...
— פון קריינען שוין געהערט?
דאס ווייב און שימקע הייסן אים —
אויס „בונד“ אין אויס „עסער“!
און קריין האָט טייקעף צוגעזאָגט,
ער ווייזט זיך שוין ניט מער...

— שימקע קעגן קריינען, —
פלאַצן פאר געלעכטער!
לאַכן ביז צום וויינען!
שימקע קעגן קריינען.
— ווער עס האָט די מייע,
יענער האָט די דייע.
— ווער עס האָט דאָס געלט,
יענער האָט די וועלט.
— קריין איז צוויי מאָל דאָקטער,
דאָס ווייסט די גאנצע שטאָט.
און שימקע האָט געענדיקט
דעם בלאַזזאק אין זאוואַד...
און מאַרקסן קען ער, קריינדל,
מער ווי מאַרקס אליין.
— א שיינער אָפּגלייך כּלעבן,
דער טאַקער-יונג און קריין.
— וויין קריכט ער, דער אמהאַרעץ?
קעגן וועמען, ווער?
דער קנעכט אנטקעגן פאַרעץ,
א מויז קעגן א בער!
— איז וועמענס, וועמענס זינען מיר,
איך מיין, אין וועמענס הענט?
— איר זעט ניט, ווי די פאלגעלעך
לייפן אום פארברענט!
— פון סטאַנציע, פון מאכאַראַטשנע,
זעט נאָר ווי מע שפּאַנט.

— גאַט מינער, פון דערפער!
 ס'האַט אופגעריט דעם קאַנט!
 — וויין פירט מען עס די גווירים?
 — האלטן אונטער וואך.
 — א כוצפע!
 — א ביזאיען,
 — אך!
 — איך זאג אייך, פארגעסט ניט, —
 ס'אי מאַרגן א טאָג...
 סע זאָגט עס אייך פראדקיין,
 ער ווייסט, וואָס ער זאָגט.
 זע נאָר, ווי מ'האַט זיך
 א ביסל צעשפרייט!
 — מע גייט מיטן שטעקן,
 צו ווייט אין דער ברייט.
 — מע מישט זיך, מע נישטערט,
 באפעלט, ארעסטירט.
 — דעם האנדל, דעם מיסכער
 צום אומקום מע פירט.
 די כאַשעווסטע ווארפט מען
 פון מויערס ארויס,
 און בעטלערס, און ארבעטער
 זעצט מען דאָרט אויס.
 זיי ווידן ניט וויסן,
 און ס'העלפט ניט קיין רייד.
 — מע גייט מיטן שטעקן
 צו ווייט אין דער ברייט!
 ס'האַט קרייז און קדימענקא
 א שווע געשווירן:
 — א מיסע-מעשווע
 די הינט מיט אויערן!
 — עס וועט ניט פארליידן
 די וועלט אזא שאַנד,

אז, משטיינסגעזאגט,
קנעכט זאלן פירן דאס לאנד. —
עס זאגט עס אייך פראדקיז,
ער ווייסט, וואס ער זאגט!
פארגעסט ניט, אז מארגן
איז אויכעט א טאג!
— וואס קנאקט איר, רעב ייד?..
— שא-א-אט, לאזט הערן א ליד!

— נעכע פערעבענדעוועט,
זי וויל קיין דינסט ניט בלייבן.
— וואס זשע וויל זי, נעכע?
— זי וויל זיך לערנען שרייבן.

— אט האסטו! ווי געפעלט איין
וועמען טאנצט זי נאך!
שרייבן נאך איר פעלט נאך
א מיידל מיט א שטאך!

— ווער צעפיקעט,
ווער צעפיקעט,
ווער צעפיקעט, באלעבאס —
נעכע שרייבט שוין אס בא אס!

— נעכע פערעבענדעוועט,
זי זעצט זיך שיר ניט וויינען.
— וואס זשע וויל זי, נעכע?
— זי וויל זיך לערנען ליינען.
— אט האסטו! ווי געפעלט אייך,
וועמען טאנצט זי נאך!
לייענען נאך איר פעלט נאך,
א מיידל מיט א שטאך!

— ווער צעפיקעט,
ווער צעפיקעט,
ווער צעפיקעט אפן אָרט —
נעכע ליענט שוין וואָרט באַ וואָרט.

— נעכע פּערעבענדעוועט,
— זי וויל זיך לערנען ווייטער.
— וואָס זשע וויל זי ווערן נאָך?
— אַ ברען אָן אַגיטאַטאָר.
— אַט האַסטו, ווי געפּעלט אײַך,
אַ מײדל מיט אַ שטאַך!
ס'מאכן זיך די דינסטן
אַ יאַמטעו פון דער וואָך!

— ווער צעפיקעט,
ווער צעפיקעט,
ווער צעפיקעט, ווער אנשטומט. —
נעכע ס'ערשטע וואָרט באַקומט.

2

אַ ליכטיקער דרויסן
מע פּעקלט זיך איבער:
פון הינטערשטע געסלעך,
פון קעלערשע שטיבלעך.
פון טאַל צו דעם באַרג,
צו די ליכטיקע מויערס:
מע שלעפט זיך מיט טראַנטעס
צו גווירישע טויערס; —
די אַרעמקײט וויסטע,
אַרעמקײט גרויע,
שלעפּן די קינדער,
צום ליכטיקן הויז.
געבויגענע רוקנס
גלייכן זיך אויס.

און מארק-לייט מיט קינע
די אויגן פארשאטן:
— קוקט זיי נאָר אָנעט
די וויסטע בערקוטן!
— א מייוון? צו מיידמאנס...
צום ספראוויק אליין!
— אוי מיר, איך שטארב —
דעם זיבעטן כייזן!
— זעט, אויך נאך-יאַנטעוו,
די בעבעכעס פירט.
אוי, נאכמען-יאַנטעוו —
אז וויי איז צו דיר!
— דאָס אייניקל ניאנטשעט...
די טאַכטער ווו איז?
— לייגט, נעבעך, קראנק.
מיט געליימטע פיס...
— אוי, זעט נאָר, אוי, זעט נאָר,
די מיידמאנס מע פירט:
— ווייז פירט מען די גווירים?
— אין טאַל אף קווארטיר!
— א צו גרויסע קלעפקע,
ס'וועט פלאצן די רייף,
גאָר ווארפן די גווירים
פון גווירישע הייף!
— ווייסער, זיי האבן
אן אַנזען א גרויס,
מע וועט זיי, די פאלגעס,
צעקוועטשן און אויס.
— אין מויער אין מיידמאנס
וועט זיין דער פרייזט!..
— דעם פאלאין פאר קינדער!?
— מע ווייסט וואָס מע טוט!?
— וואָס זאָגט איר, רעב פראדקין.

סע גייט דאך די קרי!..
— ניטאָ וואָס צו זאָגן,
פכי!..

* * *

— זעט נאָר ווי ס'איז פרייער!
— מע כאפט א כײַע-שאַ!
סײַווי מע זיצט אין זעקל,
קיין אויסוועג איז ניטאָ.

— ניטאָ? איר וועט שוין זעען!
סע קומט א נייער כוואט. —
מע זאָגט, אז קומען קומט ער
פון סאמע פעטראַגראד.

— מע זאָגט, פון לענינס כעוורעלייט,
געשיקט פון אים אדיין.
מע רופט אים כיסט מיקיטא,
סע ציטערט פאר אים קריין.

— מע זאָגט, אהער אראַפגעשיקט,
ווייל גוט דעם קאנט ער ווייסט.
— א רוס? א ייד?
— א קאטאַרוזשניק!
— מע ווייסט שוין, וואָס דאָס הייסט.

— וויין גייען די האמוינים?
— אזא מין גרויסער אוילעם!
און זע נאָר, די וואַלבערעכע,
און לעבן איר וואַלבער.

— דו קוק נאָר אָן איר גאדלעס —
די גאנצע וועלט איר קער.
— אוי, וועמען פירט זי, ראָני?
— פון גלאַז-זאוואַד די יאטן.

און די, וואָס קומען אונטער?
— פון דערפער דעלעגאטן!
— וואָס איז אזוי באַלויכט?
— וואָס רוישט אזוי די זאל?
— ס'איז דאָך היינט דער יאָנטעוו
פון אינטערנאַציאָנאַל.

• • •

אין א כיידער־באם זאל
ווארט דארט קריין אף ראָניען,
שפאנט ארום, די גאנצע גאל
ליגט אים אפן פאַנעם.

שפאנט און שפאנט און אָט זי קומט, —
לויפט ער אָן אף איר און ברומט:
— פארזעצט די בעסטע לייט אין שטייגן,
זאָלסט קענען ווילדעווען אין שטאַט?
— וועסט שטעלן מיך צו שאנד און שפאַט —
און איך וועל צוקוקן און שווייגן?! —
אז וויי צו דיר, דו קאַפּ מיט ווינט,
די גאל טוט פון דיר קערן.
און זאָג, כיוועל ניאנטשען דיר דאָס קינד? —
א ניאנקע וועל איך ווערן?
— העהע...
— העהע, העהע! זיך אַנגעשמעקט
מיט אויסוואַרף און באַנדיטן. —

איך זאָג דיר, וואָרף די שטיק אוועק, —
איך זאָל דאָס קינד דיר היטזן!?

— און גיב דעם עסן צו דער צייט.
און אָפט די העמדעלעך דעם בייט,
און זע די קאשקע מאך ניט ביטער, —
ניט צו געדיכט און ניט צו שיטער...

— א נייע גאבעטע אין שטאַט!
וואָס מישטו זיך אין פרעמדע צאָרעס?
א מענטש מאכט זיך און מיר צו שפאַט —
מע דארף דיר דאָ אף צען קאפּאַרעס!

— איך גיב דיר איבער אלע רעכט:
אין שטוב, אין קיך — וועסט זיך באַדרייען:
און איך וועל מיט כאַוויירים גייען.
דעם קינד א צעפעלע פארפלעכט
און ברענג עס אָפט צו מיר זיך זעען.

— אוי גאַט, אוי גאַט... נו, זאָג אליין,
סע ארט דיר ניט דעם קינדס געווייזן?
נו קום אהיים, נו קום אהיים...

— דאָס קינד זאָל זיין מיר אזוי ג'זונט —
אז ביז דו גייסט ניט אָפּ פון „בונד“,
וועל איך דיר מיט קיין זאך ניט שווינען,
איך וויל ניט לעבן מיט קיין סוינע...

— דו וויסטע אקשנטע, דו קליפע,
איך מאך דיר באַלד אזא מין גוואַלד!..

— און קריין האָט שטייל גענומען כליפען —
און ראָני האָט די טיר צעפראַלט...

מיקיטא כיסט;
איך...

1

— איר האט געהערט, —
וועגן נייעם, דעם כיסט?
איר האט געהערט
וואס דער נייער פארקאכט?

מע זאגט, ס'האט אים לענין
אהערצו געשיקט, —
די ארעמעלייט
צו באפרייען פון יאך...

— איר האט געהערט,
וואס דער כיסט האט גערעדט?
איר האט געהערט,
וואס דער כיסט האט געזאגט?!

די גווירים, די פריצים
דערגייען דעם עק, —
דאס איז דער איקער
באם היינטיקן טאג!

— איר האט געהערט,
וועגן ארעמען גראד?
איר האט געהערט
ווי דער כיסט האט באגריסט? —

זאוואָדן, פאבריקן,
דעם פראָלעטאריאט,
די ערד פאר די פויערס
אינגאנצן אומזיסט!

— זיי האָבן נאָך האַרץ
צו פאַרזיסן די נאַז! —
— ער פירט זיך, דער כיסט,
ווי א וועלט-באלעבאַסט!

2

באנאכט אין רעווקאַם. שטארק געבויגן צום טיש
זיצט כיסט אינעם שרייבן פארטיפט. אין געמיש
פון פעק און פון מענטשן, וואָס שלאָפן אין אַנטאָן, —
געקומען צו אים אפן וועג צו די פראַנטן.
ער זאָל זיי די גענג און די אויסגענג דערקלערן
און לענינס געדאנקען פון מוילע זינעם הערן.
זיי האָבן מיט כיסטן מעסלעסן פארבראכט, —
און מאַרגן לאָזט יעדער אין וועג זיך, אין שלאכט.
נאָך עמעצער שלאָפט ניט, ער ווארט דאָרט אין ווינקל,
אין בליקן אף כיסטן ער ווארפט פון דער טונקל. —
ס'איז שיימקע, ער רייניקט די ביקס, און עס ווערט
אים גרינגער און גרינגער. ער פייפט שטייל און קלערט:
„ווען כיסט וואָלט אינגאנצן געבליבן אַ-דאָ!
וויאזוי? יעדער גרופע דערווארט קוים די שאַ
זיך זעען מיט אים. אומעטום דארף ער זיין.
דעם ווילן און וואָרט לענינס ברענגט ער אריין.
זינט כיסט איז געקומען — האָט אלץ זיך געשפאנט, —
דו וועסט יעדער זאך מיט אן אנדער פארשטאנד.
נאָר אנדערע מענטשן, ס'איז פרייעך און הייס.
וואָס וואָלט ער געטראכט פון אים, כיסט, ווען ער ווייסט?

שפאצירן פארגלוסט זיך, אינמיטנדרין,
 אוועק צו די פריינטלעך זיך טאן א בארים.
 און דאס איז נאך ווייניק, — צו איר נאך דו גייסט,
 אהיים, צו נעוויים, — דו ווייסט וואס דאס הייסט!
 און וואס וועלן פיינט זאגן? דו ביסט איין האנט
 מיט זיי, דו פארשטייסט כאטש, ווו איז דיין פארשטאנד?
 דו האסט דאך מיט צירלען צעריסן שוין לאנג! —
 איז וואס זשע טוט צירל דיר ווידער שוין באנג?
 צי פאשעט עס שטעכט דיך, סע ברענט דיך, סע צופט,
 וואס... דאכט אין א צווייטן זי האט זיך פארליבט..."

אזוי עסט זיך שימקע און פוצט דאס געווער.
 צעהיצט און צערודערט זיין פירעכץ באקלערט.

דו מאַנסט נאך בא יענעם גערטישאפט און לאד...
 איענער געפעלט דיר ניט, דער איז אין כשאד.
 דו האסט דען ניט ראניען געגעבן דעם וועג,
 ווייל זי האט דיך אף די נעוויים געפרעגט?
 און כיסט האט צוריק דיר די ראני געבראכט.
 דערצו דיר אן אויסרייד א שווערן געמאכט:
 דו לערן זיך, שימקע, ביסט צופיל פארשייט,
 דו לערן זיך שעצן און ליב האבן לייט.
 ניט מיידלעך נאר, ליבן, נאר ערנסט און שטיג,
 ווי כיסט ליבט, מיט אכטונג, מיט הייסן געפיל.

אזוי עסט זיך שימקע און פוצט דאס געווער, —
 און ס'גייט אפ פאמעלעך פון הארצן דאס שווערס.

געזען, ווי ס'האט כיסט צו דעם רייטער גערעדט? —
 געקומען א רייטער, געבראכט א פאקעט,
 א באַכער א שטאלטנער מיט וואַנצעלעך-שוואַרץ.
 ער זעצט זיך צו דר'ערד, אזוי לאכט ער מיט הארץ,

ער זעצט זיך צו דר'ערד, אזוי לאכט ער געשמאק, —
דערציילט, ווי זיין טייל האָט דעם סוינע געפאקט.
זיין נאָמען איז אָשער, א העלדישער יונג, —
א פרייעכער, שטאלטנער, — געפיקט אין דער צונג.

א ליד האָט ער כיסטן אף ייִדיש געליינט,
דערנאָך אף אוקרייניש פארטייטשט, וואָס געמיינט,
און כיסט מיט אים לאנג האָט גערעדט און געלאכט,
ביז שפעט מיטן רייטער אין שמוסן פארבראכט.
דערנאָכדעם געפרעגט מיך, צי לייזן איך? איך לייזן!
די בלעטלעך דערלאנגט מיר: — שרייב איבער, ס'איז שייזן...

* * *

„די שווארצע מוטער-נאכט
צעריסן ווערט פון וויי:
— דער סוינע בא די טויערן!

פון טיף פון הארץ
זיך רייסט א ווילד-געשריי:
— דער סוינע בא די טויערן!

אפגיך צום פערד,
די האנט שטאַל אָן,
ס'איז איצט די שווערד,
די שפיז — א פאָן —
— דער סוינע בא די טויערן!

פארשטייסטו שוין איצטער, צעקייעט, מיין פריינט?..
פארשטייסט ניט די ארבעט. וואָס שטייט פאר דיר היינט.
האָט כיסט דאָך דערציילט אונדז פון לענינס א וואָרט:
„די וועלט וויל אונדז פרווון שוין באלד, אפן אָרט,

צי קענען מיר פירן, מיט קאָפּ מיט פארשטאנד,
אליין א מעלֹוכע א גאנצע, א לאַנד".
א לאַנד! און דיין אייגענעם קנופ פון געפילן
צו אסין, צי קענסטו צעקניפן און שטיילן?
ווען כיסט זאָל אלץ וויסן, — וואָס וואָלט ער געטראכט?
און וואָס פאר אן אויספירן וואָלט ער געמאכט!

זאָל כיסט טאקע וויסן, געזאָגט — איז געזאָגט!..
ס'האָט קיינמאָל נאָך שימקען אזוי ניט געזאָגט.
ס'האָט קיינמאָל נאָך שימקען אזוינס ניט געפילט,
די ביקס איז שוין פארטיק, — ער פרוווט זי, ער צילט.
ער שטעלט זי אין ווינקל, און גייט צו דעם טיש.
און אומרויק קוקט ער אף כיסטן, צעמישט,
אויך כיסט האָט פארענדיקט, הייבט אוף זיך אפגיך:
— א, שימקע!.. נו, ווילסט עפעס זאָגן... נו...
— איך... —

קאָפיטל ערך

אופגערירטע הערצער

1

די שטאַט עוואַקוירט מען. ס'גיין די רויטגוואַרדייער-טיילן
מיט שטאַב-פאַרמעס, מיט לאַדונגען, געקערעמפעוועט מיט ישטריק.
פאַראַקשנט קוקן אויגן הייסע פון די טיפע היילן,
מיט אומגעדולד פאַרהאלט מען זיך אין ענגשאפט בא דעם בריק.

מיט גרינג געווער, מיט שווער געווער, מיט פי און מיט אַבאָזן,
די פענעמער פאַרשלאָסענע, זיי קוקן שווער פאַרויס.
מע קלעפט זיך צו צום שטופעניש, זיך מיטן שטראַם צו לאָזן
וואָס גיכער דורך דעם שמאַלן בריק צום צווייטן ברעג ארויס.

באפוי'לט איז צו אַפטרעטן אין שלאכט די שטאַט דעם טוינע,
און אלץ אין פולער אַרדענונג אריבערפירן גיך;
אין זייטן ניט צעשפרייטן זיך און מענטש און קויל'ע צו שווינען,
אריבער, — און דעם בריק געשווינד צו אופרייסן נאך זיך.

נאָר וואָס זשע רייסט זיך צו דער שטאַט, וואָס ווערט פארלאָזט,
א רייטער?

איז צו צום בריק, זיך אַנגעשלאָגן הארט אנטקעגן שטראָם.
מיט אומגעדולד דאָס פערד ער דרייט און שארף ער קוקט אינווייטן:
— אף לאנג דעם בריק פארקאָקעוועט. נו, אַט, וואָס דארף מען טאָן?

דאָס פערד, ווי ער, מיט אומגעדולד סע ווארפט מיט שווארצע בליקן,
מיט שווייס באשלאָגן טופעט עס אין אנגסט, סע אַטעמט שווער.
מע שרייט פון בריק: — ווייז רוקסטו זיך?
— און צו דעם שעד מע שיקט אים,
ווייז טראַגט עס אים, דעם שווארצן דראַנג, מע טאָר אהיין ניט מער!

דער רייטער דרייט די וואַנצעלעך און אפן טייך פארקוקט זיך,
און שארף דאָס פערד א שפאָר געטאָן, ס'זאָל קריכן אינעם טייך.
דאָס פערד, דערשמעקט די קרייזע, האָט עס גיך צוריקגערוקט זיך,
נאָר, דעם באפעל געהאָרנדיק, אריין אין וואסער גלייך.

און שיר ניט ביז די אויערן אין קאלטער טיף פארזונקען,
פון אויגן און פון נאָזלעכער פארצווייפלט גלאַצט מיט היץ,
דער רייטער האלב אין וואסער, ער באמיט זיך האלטן גרינגער,
ער צמאַקעט, גלייך ער בעט באם פערד און גיט דעם אונטער היץ.

פון בריק מע קוקט פארכידעשטע מיט אַטעם א פארכאפטן,
אין הארץ זיין גאנג באגיטיקט מען, מע טראכט: „א בראווער מאן".
דעם צוים-רימען אין מויל'ע ער נעמט, מיט הענט דאָס וואסער קלאפט ער,
דאָס פערד צעהירושעט זיגעריש: — זיין פוס טאפט אן דעם זאמד.

ארויס, און ניט זיך אָפּגעטרייסלט, גיך געלאָזט זיך יאָגן,
און צוגעיאַגט, פון פּערד אַראָפּ, דער רײַטער שפּאַנט צום הויז,
דאָ האָט זיך שימען מאלקעס אינעם רײַטער אָנגעשלאָגן, —
„ווער איז ער, אָט דער שלאַקסרעגן? כאַטש נעם און דריי אים אויס!“

און באלד דערקענט און אָפּגעשיינט: — אַווא, ס'איז אַשער שוואַרצמאַן,
ס'איז איר? אהער?.. צו פּאָויליקן? — און פּלאַנטערט „דו“ מיט „איר“,
דער נאַסער און דער טרוקענער מע לאַכט פון גאַנצן האַרצן.
ווען אַשער פּונעם פּערד דערציילט, וויזוי ס'האַט זיך געפירט.

אַט איז ער, אַשער שוואַרצמאַן, דער באַרימטער זאַפּעוואַלע,
איין האַרץ און איין נעשאַמע מיט די יונגען פון זײַן טײַל,
ווי ער הייבט אָן, דערציילט מען, ווי סע כאַפּן אונטער אַלע,
אז דאָס סאָדאַטסקע האַרץ געטרייסט ווערט און געהיילט.

ס'האַט איינמאַל זיך פּאַרלאָפּן, און א קויל האָט אים געטראָפּן,
געלעגן אין שפּיטאַל איז ער, נאָר פאַר דער צײַט ארויס:
ער איז א זאַפּעוואַלע דאָך, ער איז צום פּראַנט אנטלאָפּן
און ווידער מיט די ברידער אין געזאַנג דאָס האַרץ גיסט אויס.

ס'האַט פּאָויליק נ'טעלעפּאָן גערעדט, געבייזערט אין די רייד זיך.
אַף אַשער א קוק געטאָן און דאָך אים ניט געזען.
דערנאָך ווי גלייך אַראָפּ אהער פון ערגעץ און דערפרייט זיך.
און פּעסט דעם גאַסט די האַנט געדריקט: — איז עפּעס נײַס געשען?

— א צוגאַב צום באַפּעל געבראַכט. מע הייסט א טײַל דאָ לאָזן,
אין וועלדער זאָל ער האַלטן זיך, פאַרבאַרגן פּונעם פּײַנט.
באַשטימט אַ מענטש, אַף וועלכן איר קענט זיך פּעסט פּאַרלאָזן,
און זאָל אוועק אין וואַלד אריין דער טײַל נאָך טאַקע היינט.

איז שימקע מאַלקעס רױט געװאָרן, אָפּגעגאַן צום פענצטער,
די הייסע אויגן צוגעמאַכט, דאָס האַרץ געקלאַפּט האָט שטאַרק:
„איז װעמען װעט ער שיקן? װאַרט, און װעמען פאַר אן עלטסטן?“ —
געפלאַמט האָט שימקע שװינגנדיק און אָף אַ װאַרט געװאַרט.

נאָר פּאַווליק האָט זיך אָפּגעזעגנט, שימענען באַפּוילן:
— דעם גאַסט גיב טרוקן װעש אַרױס, און קום באַלד גיך צוריק.
געגאַן זײַנען די קרעפטיקע, די שטאַלטנע צװײ פאַרשױנען,
געלאַכט, געקװעלט, געפּרייט זיך, װי מע װאַלט געכאַפּט דאָס גליק.

ס'האַט אַשער אַלץ זיך צוגעזעצט פון קײַכנדן געלעכטער,
געשפּאַסט און, װי זײַן שטייגער איז, זיך צוגעזעצט צו דרערד,
און לאַכנדיק, דערציילנדיק, פאַרוואַרפט דעם פּוּס דעם רעכטן
און שפּרינגט אַרײַן אין זאַטל גיך, און שױן — סע יאַגט דאָס פּערד.

דער רײַטער האָט אװעקגעיאַגט, און שימקע שטייט צעטראַגן, —
װאַס איז עס פאַר אַ מענטש אזא, ס'װערט שטענדיק פון אים גוט!
און שימקע גייט צו פּאַווליקן, — ער װעט אים אָפּן זאַגן,
אים זאַגן: „איר פאַרגלייבט מיר ניט? עס װעט מיר קלעקן מוט“...

נאָר אַנגעטראַפּן פּאַווליקן באַם פענצטער אַ פאַרקלערטן, —
איז שימקע שטיין געבליבן שטייף, אין האַלדז אן ענגשאַפּט װאַרגט.
סע יאַגט אזוי דאָס האַרץ אין אים, דער מױעך אין אים קערט זיך,
ער שטייט און קוקט אָף פּאַווליקן, ער קוקט אָף אים און װאַרט.

איז פּאַווליק צו אים צוגעגאַן, צום פענצטער צוגעפירט אים,
געקוקט אים אין די אויגן טיף און שטייף געזאַגט אזוי:
— װעסט בלייבן דאָ, נאָר היטן זיך, דו ביסט אַ הי-געבירטער,
געדענק, דער פּינט איז כיטרע-װאַך. איך גלייב דיר און געטרוי.

ס'האט פאוולדיק אים א צי געטאָן און אים געטאָן א טרייסל:
— נו, איינל זיך, נעם כאוויירים מיט, און מאַרגן מאַרש אין וואַלד.
ס'א באַרג אַראָפּ פון שימענען, ער האָט אין אַלץ פאַרגעסן,
א פרייד האָט אים אַרומגעכאַפּט, ס'האָט פרייד פון אים געפראַלט.

ארויס אין גאַס, באַגריסט א פרעמדן, ניט דערקאַנט באַקאַנטע,
סע גלוסט זיך יעדן אַפּצושטעלן, ווער אַנטקעגן קומט!
און טאַקע מיטאַמאַל האָט ער אין אַשערס ליד דערמאַנט זיך:
„דער סוינע בא די טויערן!“... — האָט ער אין האַרץ געברומט.

2

א שטורמיש-גליקלעכער געפיל געיאַגט האָט אים, געמאַטערט
אַף עמעצן צו אויסברענגען די אויבאַקאַנטע פרייד.
ער מיט זיך שפאַנען רויק, האַרט, — נאָר דאָ די ערד זי פלאַטערט,
און הילכיק קלינגט דאָס וואָרט זיינס, כאַטש ער זאָגט עס שטילערהייט.

אַריין איז ער אין קינדערהיים, פאַרבראַכט דאָרט מיט די קינדער.
א ווייל זיך דאָרט געבאַלעוועט גאָר יינגלש און צעהיצט.
און פאַרט דאָך די פאַרפלאַמטקייט ניט געשטילט און ניט געלינדערט.
און פלוצעם גאָר פאַרכידעשט זיך — ס'האָט עפעס אַפּגעבליצט! —

איר בליק, איר ליכטיק פאַנעם, מיטן שעמעוודיקן שמייכל.
דאָס האַרץ האָט אים א קלעם געטאַן: — איז אַט גאָר וויין סע צילט!
ער טרייבט, ער יאַגט דאָס בילד פון זיך, ווי עפעס א פאַרברעכן,
און איינל, ווי גלייך אַנטהויפן וויל פון דעם, וואָס שטאַרק זיך ווילט.

און ברייט ער שפאַנט דעם באַרג-אַראָפּ, און צו דער מאַמעס שטיבל,
ער שפאַנט אַריין א ראַשיקער, ווי יינגלויז אַמאַל,
די בלינדע הייבט אַף אים די הענט אַף, ווי די שווערע פליגל,
און הערט, ווי ניט געשעמט און יינגלש רעדט ער אפן קאָל.

און ניט דערזאגט געזעגנט זיך, זאגט צו אינגליכן קומען.
אוועק, ער גייט אין פארק אריין זיך צו באטראכטן שטייל.
ער זיצט אליין. ס'איז שנייך-שטייל, די שטאמען שטייען שטומע.
און מיטאמאל דערמאנט ער זיך, גאר פון אמאל, א שפיל, —

א גלאבוס איז געשטאנען באם קארעטניק אין א ווינקל,
איר, אסיס גלאבוס, דער פלימעניצעס, געבלעך און פארקלעפט.
זי פלעגט די יינגלעך רופן, זאלן ווייזן מיט א פינגער,
און זי וועט טרעפן, וואס דאס איז און ווער אַ-דארט סע לעבט.

ווי ס'גייט דער באלעבאס ארויס, — אזוי לויפט מען צו אסין,
מע שטופט זיך לעבן גלאבוס און מע דרייט אים און מע טייט.
און אסי טרעפט די ערטער באלד, און ווער סע וויינט דארט וויינט זי,
די יאמען און די ערדן און דאס לעבן פון די לייט.

פון איר האט מען דערוויסט זיך, וועלכע פעלקער סע פאראנען,
פון איר, דורך איר געגאפט אף זיי און נאענט זיי דערפילט.
זיי זינען פון איר מויל ארויס, ווי לעבעדיק געשטאנען,
פארברוינטע, ווייסע, געל און שווארץ, די ציין געשטשירעט מילד.

נאך דאס געווען איז קינדווייז נאך. מ'איז אלע אויסגעוואקסן, —
און זי איז מיידמאנס קאלע איצט, א באלעגופס א קינד,
און פארט איז זי אן אנדערע, אן עמעסע, אן אקשן.
— „אן אנדערע — א שוואנדערע!“ — גיי, גלייב זיי, ווי דעם וויינט!

און שימקע האט זיך אופגעשטעלט, ס'האט ווייטער אים געטראגן,
גאס-אויס, גאס-אין, און פרויעמען, זיין יונגן פריינט, דערטאפט
און יענעם אין א זייט געפירט: — איך דארף דיר עפעס זאגן, —
א לערער וויל איך מיטנעמען... א לערער... האסט געכאפט?

מיט זיך אין וואלד, אין אונטערערד אזא מין כאווער נעמען,
כיזאל הערן אי פון לענינען, פון הימל און פון ערד,
א לערער צי א לערערן. ווי מיינסטו, זיך ניט שעמען
און בעטן עפשער אסין... דעם קארעטניקס... א? א? דו הערסט?

— געהערט, געהערט, נאך ווי געהערט! — א לערער זאלסטו נעמען,
א לערער, ניט קיין לערערן! — און דאס וויל איך דיר זיין!
איצט קום צו פאווליקן א רעד טאן, די האסקאמע נעמען.
— נו, גוט, נו, קום צו פאווליקן, א רויך אין דיר אריין!

3

צו נאכט מיטאמאל האט געבראכן דער ווינטער.
פון אונטער דער ערד צו אים גראבן זיך אונטער,
גאר אומגעריכט ריטשקעלעך — יאשטשערקעס גרינע —
פון אונטערן שניי, — ווי זיי לויפן און פיינען.

דער הימל באפלעקט איז, סע קלייבן זיך וואלקנס,
ווי הימל-בעהיימעס מיט גרויסע געמאלקן,
מיסטאם וועט א רעגן אראפ, ווי א „באבע“, —
דער ערד, דער געווינערן, העלפן באם „האבן“.

און וויפל ס'האט שימען זיך היינט ניט באמיט
צו שטיין זיין אופגערעגט-פריילעך געמיט, —
אליין זיך דעם וועג מיט האסראעס פארלאפן:
עס איז דאך פאר פאווליקס אוועקגיין אף צאפן,

און פאר זיין אוועקגיין אין וואלד זיך פארגראבן! —
ווער ווייסט, סארא אומגליקן דו וועסט נאך האבן.
ווי גלייך ניט קיין סוינע דאס גייט אף דער שטאט,
וואס איז די געדולע! וואס טענצלט דער טראט?

צו נאכט האָט דער אומרו ערשט רעכט אים צענומען. —
א קלאַנג: — אין מעטשעטנע פעטלירצעס געקומען.
אוי, גלוסט זיך אף זיי כאַטש א קוק טאָן פון ווייט. —
און פאוויליק וואָס?.. שימען האָט פּינט, אז מע שרייט...

נאָר שימען, באַנאכט, האַלט ניט אויס און גענומען
נאָך פינעף מיט זיך, אף יעדעס באַקומען.
זיי רוקן זיך שטיל קיין מעטשעטנע ארויס.
סע איינע זעקס רייטער, דאָס כאַשכעס איז גרויס.

א רעגן מיט קעלט ווי מיט צווענגעלעך ציפעט,
און אַלץ, וואָס לעבט, איז, דאכט, קוים וואָס סע זיפעט,
און איינס נאָר סע גארט מיטן אַטעם דעם שטומען —
וואָס גיכער דאָס כאַשכעס שוין איבערצוקומען.

און מונטער נאָר קלינגט אף דער בלאַטיקער ערד
דאָס קיינען פון צוימען, דער טופ פון די פערד,
די הערצער פון רייטער, דער יונגער געדאנק —
זיי יאָגן אין כאַשכעס מיט מונטערן דראַנג.

געקומען צום דאָרף און געפאקט די זאסטאווע,
דערוואָס זיך: צוויי מייעס פעטלירצעס דאָרט האווען
אין וואַלאַסט. מע מישפעט דאָרט פויערים פיל.
דאָס זעקסטל אהין רייט. מע קומט אין דער שטיל.
זיי זעען אין הויף, אין לאַמטערנישן בלענטשן,
געבונדענע איינער אין אנדערן מענטשן.
סע טרייבן זיי מערדערש א טויף היידאמאקעס,
און איבער די קעפ פון געבונדענע האקט מען,
דאָס שלעפן פעטלירצעס די פויערים שיסן...
דאָס זעקסטל אין רעגן, אין פינצטערניש וויסטן
באראטן זיך קורץ. מיטאמאָל, — און מיט גוואַלדן,

— היי, כלִאָפֿצעס, אהער! — גלייך אין כאשכעס זיי האלטן
א גאנצע ארמיי דארט, וואָס דארף זיך באלד ווייזן,
און זיי, די פעטלירצעס, אף שטיקער צערייסן,
אזוי שרייט דאָס זעקסטל מיט שרעקלעכע בראַכעס, —
אז ס'ווארפט מיט פעטלירצעס דאָס פינצטער קאדאַכעס.
אן איימע באפאלט זיי, צעמישט זיי, צעדרייט זיי, —
דאָס לעמפל פארלעשט מען אף מאכן די פלייטע.

אריין אינעם הויף איז דאָס זעקסטל, און שלאָגט
א שרעקלעך געשלעג, מיט הורא, מיט געשרייען,
ווי גלייך דאָ איין שטורעם דעם אנדערן יאָגט, —
סע פאלן פעטלירצעס, פעטלירצעס צעגייען.
און גיך, — ווי אין טרוים, — די צום שיסן געפירטע
באוואָפענען זיך און דאָס הויז אטאקירט מען.
מע רייסט זיך אריין און פארענדיקט אינקורצן.
מיט הונדערט און זיבעציק פינעף פעטלירצעס.
און שימען פארטאָג האָט צוריק אומגעקערט זיך,
געשטארקט מיט א טייל פון בא זיבעציק שווערדן,
געבראכט א האַרמאט און „מאקסימס“ א האַלב טויך
און הונדערט געזאַטלטע פערד נאָך אכויך.

זיין נעכטיקער אומרו — ווי רויך זיך צעטראָגן,
איצט ווארט ער געדולדיק, וואָס פאווליק וועט זאָגן.
ער האָט זיך פאר פאווליקן שולדיק דערפילט, —
שולדיק — ניט שולדיק, — דאָס הארץ איז געקילט...

4

און פאווליקן טרעפט ער אין קארטע פארזונקען
און קלאפן פארקלערט מיט די הארטע שפיץ-פינגער,
ווי גלייך אין דער מיט פון א שמו'ס מיט אים האלט ער,
מיט שימענען, זאָגט אים: — אָט זע, ווי סע פראלט דאָ
דער פינגט, מיט זיין גאנצן קולאק שפאנט אהער,

פון באן נאָר. פארוואָס פון דער באן נאָר? איך קלער,
פון באן איז אים גרינג אונדז צו קלאפן. סע שינט, —
איז זייט זיך צעשפרייטן האָט מוירע דער פיינט.
איז האלט איך: דער צווייטער טייל גיט דאָס געווער
דעם ערשטן, ער זאָל זיך באוואַפענען מער.
דער צווייטער אַטריאד ווערט צעלאָזן אהיים.
געשוויגן האָט שימקע, פארקלאַמערט די ציין,
דאָס לעצטע וואָרט פאווליקס האָט שווער אים דערלאנגט
איז קאַפ, אינעם האַרץ, ווי אן אייזערנע שטאנג,
די האנט אפן קני האָט פארכאַלעשט געפויזט
און באַלד זיך באהערשט, זיך פאַרמירט אין א פויסט:
— אהיים? וואָסער היים? וועמען ווארפסטו דעם שטיין?
געפרעגט באם אַטריאד? מ'עט דיר געבן אהיים!

און שימען ארויס איז פון פאווליקן גרין, —
געשפאנט א צעקאַכטער, ניט טראכטנדיק וויין.
געשפאנט און געשפאנט און אוועק אין זיין טייל.
דערזעט ער, שטייט ציפרוס און עפעס דערציילט,
און היצט זיך, און עפעס א באטקע ער רימט.
— גרין פאַרע! — טוט ער א שריי און אנשטומט.
— וואָס דרייט ער, — זאָגט שימקע, — וואָס דרייט, דעם מאָט?
און ציפרוס זיך האַרץ מאכט: — כ'בין ניט דאָן קיכאַט
מיט מילדן זיך שלאָגן! סע קומט אן ארמיי —
און מיר זיינען שלעפערס און הינט קעגן זיי!

איז שימקע געוואָרן צעקאַכט מיטאמאָל,
צערייצט האָט געציטערט זיין יינגלשער קאַל:
— אים ענטפערן, כעוורע? איך ענטפער אים, הערט:
א קני אים פון הינטן — און פלי קאַפ אין דרערד!

רעציכע האָט יענעם צוזאמענגעקלעמט,
געוואָלט עפעס זאָגן און דאָך ניט געקענט.

די אויגן צעעפנט, זיי קוקן מיט רייד
 צו די פארטיזאנער: — די הענט אים פארדרייט!
 דאס צאָלט ער מיר אָפּ, ווייל איך שעץ אייך און שיק. —
 ער דרייט מיט די אויגן, סע ווארגט אים, ער שוויצט.
 דער פוס פילט די ערד ניט, סע טריקנט אין שלונג.
 ערשט שפעטער צעפלאטערט זיך ווידער די צונג:
 — כ'האָב גאַרנישט, כ'האָב גאַרנישט קיין שלעכטס ניט
 געמיינט!
 פארקערט, ליבער פריינט... — און ער האָט זיך צעוויינט:

— און אויב ס'האָט געקאָנט ווערן קאָנטרע געטישט —
 איז גוט, וואָס דו האָסט מיר דערלאנגט מיט א בייטש.
 איך זאָל אזוי לעבן, איך נאר דיך ניט אָפּ.
 איז נעם דאָך דיין כשאד פון דיין כאווער אראָפּ!
 סע דריקט מיך דיין כשאד, ווי א וואַלקן פון בליי,
 איך שווער דיר, איך בין די סאָועטן געטריי!

און שימקע געלאָזט האָט דעם ציפרוס אין טייל,
 און שפעטער די ניס פון רעווקאָם אים דערציילט,
 און ציפרוס האָט פריילעך געהערט און גערעדט.
 געוואָרפן מיט ווערטלעך, מיט כאַכמעס געפלעט,
 דערווייל אָף כאוויירים א פליאַטקע, א שטאַך:
 — מע זאָגט, ס'האָט מיכייקאָ פאר הינטיקער וואָך
 זיך דריי מאָל פארקנאסט און זיך דריי מאָל געגעט.
 מע טומלט אָף אונדזער סאָועטמאכט... מע רעדט...

איך האָלט, אז מיר דארפן ווי גינגאַלד זיין ריין
 און פרויעם, אשטייגער, ער גיט אונדז צו כיינ?
 זיין טעפליקער זיידע איז שויכעט צי ראָוו,
 ער פירט אגיטאציע — „מע שעכט אונדז ווי שאָף!"

און שימקע — ער הערט, און א קאס אים כאפאלט: —
 — דו הערסט אָף צי ניט? איך צענעריק דיך באַלד!

מאַרעשכוירעדיק פאר פאוליקן שטייען מענטשן
 ביזן געטראָפן און באַליידיקט.
 טיף געקרענקטע האָבן זיך די הארטע מענטשן
 קעגן פסאק אקשאַנעסדיק פארטיידיקט:

— מירן ניט צעגייזן זיך, מיר האָבן ניט געזינדיקט
 קעגן רעוואָלוציע, — פארוואָס דאָס שטראָפן?
 מירן זיך אין שלאַכט באוואָפענונג געפינען, —
 לָאָ אונדז גיין מיט אײַך, מירן זײַן באוואָפנט.

פאוליק שווייגט זיי אָפּ. אין די שלייפן יאָגט אים, —
 ווער קאָן האָבן האַרץ מיט אָט די לייט זיך שיידין!
 נאָר די אויגן פאוליקס שטרענג ווי שטענדיק קוקן,
 אויסגעווארט א ווייל, נעמט ווידער צו זיי ריידן:

— קיין געווער ניטאָ. ס'קומט דער פּינט היינט — מאַרגן,
 שטייל איר וועט די זאך אין דר'היים שטייל ווייטער פירן.
 באַלשעוויקעס לעבן, לעבן! נאָר ניט זאַרגן!
 מירן זיך אין צאָפן-ראַנד אפסני פאַרמירן.

לענין זאָגט אונדז צו אף הייליך א מענטש — א פעסטונג,
 דעם, וואָס לייַדט קיין פּלאַפּלערס ניט, קיין וועלף, קיין
 פוקסן,

לענין שיקט אונדז צו אף הייליך זײַן פּריינט דעם בעסטן,
 דעם באַשיידנסטן און סאַמע קלוגסטן.

פּריינט, כאוויירים, — אויסגעפרוּוטע קריגער זײַט איר,
 פאר דער רעוואָלוציע זײַנען גרייט זיך שטרעקן.
 גייט אהיים, אין יעדער אף זײַן אָרט זאָל ווייטער
 וועגן אונדז דערציילן און די מאַסן וועקן.

יעדער גייט, אף זײַן זאוואַד, צי פעלד, צי שטעלע, —
זאַגט, אז מיר דאָ שטיין זיך ניט קענען,
מירן זיך דערשאַגן אונדזער שיין די העלע
פאר די פעלקער, ווי סע זאַגט אונדז לענין.

גייט, און יעדער זאָל זײַן גלייכנס גרייטן, לערנען
אומגיין מיט געווער, די ווילעס ציילן.
און ווי נאָר פון אונדזער מאַרש איר וועט דערהערן, —
דעמלט שפארט פון טייל מיט אלע טיילן.

העכער האַלט דעם קאַפּ, זיצט זיכערער אין וואַגן,
קריגער פונעם טייל, — געהיט זיך פירן!
איצטער קומט דעם ערשטן טייל דעם „זיי-געזונט“ זאַגן,
האַרמאַניסטן, שפילט, צום באַן מאַרשירן..

6

מוטערס און שוועסטער זײַנען געקומען,
קינדער און קאלעס זײַנען געקומען,
שווייגנדיק, ריידנדיק,
בענטשנדיק, בעטנדיק.
אנדערע אויגן מיט טרערן פאַרשוומען,
אנדערע פענעמער וואַלקנדיק טריבע, —
זאַגן דעם „זיי-געזונט“ זייערע ליבע,
און אף די העלדזער די טייערע פאלט מען.
כאַפטעסווייז בא די וואַגאַנעס זיך האַלטן
רויטע גוואַרדייער, — א פאַלק א פאַרשידנס:
רוסן, אוקריינער, פוילן און יידן,
יונגע און בערדיקע.
שטאַטישע, דאַרפישע,
פעסט מיט די טאַשמעס, מיט די קוילן געגורט,
סע קומט אַן פון אַפשייד די שווערע מינוט.

דעם טייל אָט דעם ערשטן וועט פאוויליק היינט פירן
קיינ צאָפן אָף לערע, אָף איבערפאַרמירן.

צווישן דעם אוילעם דאָס ווייבל וואָלף-בערס,
דאָס טעכטערל רייזל מיט איר איז צעטראָגן.
איר בליק, צווישן אוילעם, אין בלענד פון א טרער,
איר בליק טוט פארבאָרגן נאָך וואניען זיך יאָגן.

און נעכע, איר כאווערטע, ווייסט וועגן סאָד,
זי שטייט לעבן איר און זי לעבט מיט איר איבער,
נאָר רייזל האָט וואניען נאָך קיינמאָל געזאָגט,
אז ליב האָט זי אים, אז פון אלעמען ליבער.

און וואניע, דער לאַנגער און פריילעכער יונג,
סע שפילן בא אים, ווי באם מיידל, די באקן, —
ער רעדט און ער לאַכט און ער רוט ניט, דער יונג,
אזוי, אז סע קאָן אים זיין מאמע ניט פאקן.

זי איז אים געקומען באוויינען אהער, —
און ער איז פארכאפט פון א שלאָל פארגעניגנס:
ער פילט אינעם קליב קלאפט דאָס שיידל פון שווערד,
אין גורט זינעם — עמעסע קוילן דאָרט ליגן.

ער זעט ניט, ער רוט ניט און שטויסט זיך ניט אָן,
אז ס'קוקט אויס א מיידל אָף אים אירע אויגן,
אז פלאמען זי פלאמט, ווייסט ניט וואָס מיט זיך טאָן,
טוט אדלן צו דער כאווערטעס אויער זיך בויגן.

ס'האָט וואניען זיין מוטער געפאקט און זי קלאָגט,
באוויינט אים, און ער, — ער בארויקט זי צערטלעך.
ער קוקט אזוי שעמעוודיק-מוטיק און זאָגט
איר פריילעכע, יינגלשע, הארציקע ווערטער.

* * *

— זאל פאר אונדז דיר ניט פארדריסן,
הערסט, וואָלף-בער, ס'אזוי באשערט.
פאר א נויט — אף ברויט אף פיסנע —
קען איך אויכעט קאווען פערד.

זאָסט זיך נאָר פאר אונדז ניט זאָרגן,
הערסט, וואָלף-בער, זאָסט טון דיינס.
זאָסט זיך האלטן לעבן וואניען,
וועט דיר דאָרטן היימלעך זיין.

אירט זיך שטארקן דאָרט, ביזוואנען
אירט זיך אומקערן אהער.
זאָסט זיך האלטן לעבן וואניען
און זיך היטן, הערסט, וואָלף-בער? —

רעדט די קאוועלקע צום קאוועל,
וואָרט און בליק און פאָנעם ברענט.
באדערביי שטייט נאכמען-יאַנטעוו
מיטן אייניק אף די הענט.

ער האָט דאפקע דעם מעכוטן
אָפגערעדט, נאָר זי... זי הערט?!
איצט באלייט ער דעם מעכוטן —
שטייט און שווייגט און קוקט פארקלערט.

7

מיטאמאָל — האַרמאָניעס הערט מען,
און זיי שפילן אזוי ברייט. —
דאָס פירט פאווליק די כאוויירים,
זיך געזעגענען מע גייט.

פריילעך שפילן הארמאניסטן,
ס'קומט דער אוילעם פריילעך אָן.
איינס דאָס צווייטע טוט באַגריסן
און מע לֵאַזט זיך אין אַ קאַן.

אין די רעדלעך — מיידלעך, קריגער,
הויך געלעכטער, יונגער טאנץ,
ווער מיר זאַרגן! — ווי באַ זיגער,
פול מיט מוט דער בליק סע גלאַנצט.

און אין סאמע טאנץ געדרייטן
שאלט באפעלערש פאווליקס ווארט:
— אין וואגאַנעס! — פאַלגט מען טייקעף,
און דער צוג רירט פונעם אָרט.

די, וואָס בלייבן, די, וואָס פאַרן, —
הייבן און אַ גרויס געזאנג,
אף דער לעצטער באַן-פלאטפאָרמע —
וואניע מיט אַ פענדל בלאַנקט.

קאפיטל צוועלף

בא די נעוויים

I

בא ליוועראנטן פריילעך איז:
— אוועק זינען די רויטע
און אדף איז אונדזערס! — שטעקט די הענט,
ווער ס'איז ניט קיין שויטע!

בא ליוועראנטן פריילעך איז, —
ס'האַט שימקע ניט קיין קיעם...

און בויז רופט אויס א קערמעשל
פאר זיינע פריינט נעוויים.

אצינד וועט צירל זיינע זיין,
פארגעס אין אדע פלאכטן!
„באסעקט“ זיך, ברידער, גיסט אריין,
ס'האט בויז א קאלב געשאכטן.

קיין שלאס ניטא, קיין הינט ניטא,
קיין מאכט האט ניט קיין קיעם
די שטאט איז דא און גאט איז דא,
און מיר, זיינע נעוויים.

פון גרויסע „ווערק“ דערציילט מען זיך,
און גרעסערע פארטראכט מען.
מע זינגט, מע טרינקט, מע געדזעט זיך
פון „יאָדן“ כויעק מאכט מען.

אידעטעם — פידעטעם — איוואַרקעס
שלעפט מען שימקען אף די צוועקעס!
אף די צוועקעס איז אן אַרט,
פרייגט מען שימקען שלאָפן דאָרט!

אידעטעם — פידעטעם — איוואַרקעס
קומט די פריצע אף די צוועקעס.
זיצט די פריצע לעבן אים,
זאָגט די פריצע: „נעם ארום!“

אידעטעם — פידעטעם — איוואַרקעס!
גיסט א רעגן אף די צוועקעס —
שרייט די פריצע „אוי, אוי!“
שרייט דער פאַרעץ: „גוט אזוי!“...

די ליוועראנטן גאַרגלען זיך
און באלאליקעס ברימקען.
די צירל נאָר איז אומעטיק,
זי בענקט אלץ נאָך איר שימקען.

סע מעלדעט דער גאנאָוים-צעך:
— אז כעוורעליט, גאנאָוים,
זיינען גרייט פארהיטן זי,
די שטאַט, פון יעדן יאָוון,

פון יעדן אָפיצער, וואָס מאַנט
בא די יאָלדן געלטן. —
דערפאר אָבער א לוינ פאר זיך, —
א גאנעוו-וואָך זיי מעלדן.

— מיר רופן אויס א גאנעוו-וואָך,
פונדאנען אָן ביז באלטע,
אז ביז די „קופן“ קומען, אָן —
נעמט מען ניס און אלטע.

עס זאָל ניט הייסן גאנווענען
ס'זאָל הייסן פאַשעט: נעמען...
ס'איז קיינעם ניט צו שאנעווען,
ניטאָ זיך וואָס צו שעמען. —

אן שוימרים, אָן נאטשאַלניקעס,
מיר זיינען פריי פון גראטעס. —
אוי, בא דער שטאַט, דער יאָלדעכע,
דאָס האַרץ ליגט אין די פיאטעס...

דעם שימקען האָט דער שעד געכאפט
(אַט זעצן מיר זיך כליפען) —
איז לאַמיר זשע די יאַדעכע
באפליקן און באצופן!

ווער שוימרים, וואָס נאטשאַלניקעס!
מע וועט צוריק ניט קומען!
זאַל לעבן אונדזער גאנעו-וואָר,
פון באַלטע אָן ביז אומאן!

3

סע זיינען נעוויים
אין לעדער געקליידט.
א ברוינינג — אין בוזעס,
א פינקע — אין שייד.

זיי ווייסן וואָס קאַכט זיך
אין יעדערנס הויז, —
זיי טראַגן די שליסלען
פון טורמע און קלויז.

דער בליק ווי בא ריכטער,
און זעלנערש דער טראַט,
מע טראַגט די אכרייעס
פאר יאַדישער שטאַט.

באם טאטן בא צירלס,
א פילדער, א ראש,
איר טאטע איז עלטסטער,
און בויך איז זאמנאטש.

אין שטוב א גערודער,
א וויכער, א קאך, —
עס גרייטן מארוויכערעס
צו זייער וואך.

עס דאבערן פֿיסקעס,
עס זעצט דאָ א רויך, —
דער קאָטער צעפֿריסקעט
א טעפֿעלע יויך...

עס זעט עס ניט קיינער, —
אלץ רויכיק און גאָר, —
און בוצל דערגייט אלץ
זיין צירלען די יאָר.

עס זעט עס ניט קיינער,
און עפֿשער, — העט ווייט,
סע זעט עס איר שיינער, —
מיט רייטער ער רייט.

ער רייט, אויב ער לעבט נאָר:
אוי, האַרץ אין מיין האַרצן, —
די אויגן דיין צירלס
פֿארלויפֿן מיט שוואַרצן.

דו שלאָגסט זיך אף טויט
און אף לעבן און גאָר, —
און בוצל דערגייט דאָ
דיין צירלען די יאָר!
איך יאָג אים, איך טרייב אים.
נו, „טשעפע זיך אָפֿו!“
און ער אלץ:

— איך ברענג דיר דיין שימקעלעס קאפ!
דיין שימקע א יאָד איז!
ער טוט פון דיר לאַכן.

— נו, זאַל זיין א יאָד,
וואָס קען מען דען מאַכן.
אבי ער זאַל קומען
געזונטערהייט...
— נאָך וואָס זאַל ער קומען.
ער האָט שוין א מויד!
שוין איין מאָל א מיידל,
וואָס וויסטו? ביסט בלינד!
און גיך וועט דאָס מיידל
אים האַבן א קינד.
איך זאַל אזוי לעבן
אינינעם מיט דיר.
א מיידל — א שיינקייט —
ווי קומסטו צו איר!

4

מיט גרויסע באשלוסן
באגלייט מיט געוויין,
איז צירל אנטלאָפן
באנאכט פון דער היים.

מיט גרייטקייט זיך לאָזן
באַדיי אין עק וועלט, —
אבי זיין אינינעם
מיט דעם, וואָס געפעלט.

און פירן א לעבן,
מיט אים נאָר אליין. —

איז צירל אנטלאָפּן
באנאכט פון דער היים.

„און טאַמער איז עמעס
און טאַמער איז פאַרט, —
איז וועל איך זיך מאכן
דעם טויט אפן אַרט.

בא אים אפצולאָכעס
זיך מאכן דעם טויט, —
ער זאַל מיר ניט נארן, —
געפונען א מויד...”

5

איז „אונטערערד” שימקעס
א גאסט זיך באוויזן. —
ווי קומט זי אהערצו!
סע שטעכט אים מיט שפיזן.

— ווי קענסטו גאַר קומען,
ווי קענסטו גאַר טראכטן,
דו מוזט טאקע טייקעף
צוריק, היינט באנאכט נאך.
און שווער מיר, מוזט שווערן
צו שווייגן, צו שטומען.
זאַלסט מער מיר ניט זוכן,
זאַלסט מער שוין ניט קומען.

האַט שימקע באלייט זי.
איז הארץ זיך געגעסן:
וואָלט פאווליק געלאָזט זיך
געפינען? פארגעסט זיך!

פארגעסט, ווער דו ביסט דא
און וואָס דיר פארטרויעט, —
וואָלט פאווליק געטאָן עס,
דו הילצערנער מויער?
— געדענק זשע, געדענק זשע,
זיך מער ניט באווייזן,
איך וועל דאָ ניט זיין מער,
איך וועל היינט פארייזן.

אף מאַרגן האָט שימקע,
פארהאקט אינעם הויז, —
געווארט אף מיכיען
מיט אומגעדולד גרויס.

האָט פלוצעם דאָס מיידל
זיך ווידער באווייזן,
ארומגעכאפט שימקען,
געוויינט, זיך געריסן:
— איך קען ניט אהיים גיין,
מיט דיר וועל איך בלייבן.
מיט דיר וויל איך בלייבן,
און וויל זיין דיין ווייבל.

ווי איז זי, דאָס מיידל,
וואָס האָט דיר פארקישעפט,
איך וועל איר מיט אַליעם
דאָס פאַנעם פארווישן!
מע זאָגט און מע זאָגט
און מע שושקעט זיך אלע.
איך גלייב ניט, איך גלייב ניט,
דו האָסט ניט קיין קאָלע!
וואָס שווייגסטו? ס'איז עמעס?
אף וועם ער פארבייט מיר!

איך הענג זיך, איך שטערך זיך,
דו שעם זיך פאר לייטן!

צעטראגן ווערט שימקע
אין פלאגן אין שטומען:
א כאווער קאן יעדער
סעקונדע דאך קומען!
דערציטערט האט שימקע,
פארכאלעשט דערציטערט.
באפרייט זיך פון צירלען,
דערקלערט איר פארביטערט,
ווי מערדערש, פארברעכערש
זי פלאגט אים און פיניקט.
נאר זי האט געיאמערט,
געוויקעט, געטיינעט.
איז שימקע געווארן
ביז טיפסטן דערצארנט,
דאס פאנעם פארענדערט,
די אויגן — צוויי דארנס,
מיט ווייטיק, מיט סינע,
מיט טרערן זיי ברענען:
— פארנעם זיך פונדאנען
איך וויל דיר ניט קענען!..

קאפיטל דרייצן

די באלאגערונג

1

צו פרי איז היינט נעכע אוועק פון דער שטוב,
דערפילט האט עס מאלקע, איר מוטער.
דערוואכט זי, די בלינדע, א קרעכץ און א רוף:
— וויין טראגט עס זי וויין, דער ניט-גוטער?

דאָס באַנק-בעטל נעכעס זי טאָפּט. איז באַראַשט...
פּון אייוועלע ציט און סע מויליעט.
א טעפעלע סופּ שטייט אין לעבלעכן אש
מיט וואַרעמע שמאַטקעס פאַרטויליעט.

— אין אומרו זי שאַרט זיך צום פענצטער געווענדט, —
כאַטש עפעס א שפור פון דאָרט כאַפּן.
די הענט, ווי דאָס וואַש-ברעטל, שווערע, די הענט
די קניפיקע, בלאַנדזנדיק טאָפּן.

איר שימעלע שטעקט דאָרט, אַט דאָרט, וווּ די וועלט
זיך האַרגעט סאַקאַנעס-נעפּאַשעס.
א שוואַכס און א הוילס. און דער גראַשן אים פעלט.
אַף עפעס אין מויל די פאַר גראַשנס.

— וואָס מאַכט אזא קינד פאַר די וועלף דאָרטן אויס?
א שוואַכער קאַן שלאַגן א שטאַרקן?
זיי רייטן אַף אַדלערס! און דו, ווי די מויוז. —
ס'איז עפעס א מאַץ דיך דערוואַרגן?

זי שליכט צו דער פאַלקע. זי טאָפּט דאָרט א צייט!
און זוכט און טאָפּט אַן דאָרט דאָס בילדל.
זי דרייט עס און קערט און וויל טרעפּן די זייט,
וווּ שטייף בא א בוים זיצט איר זינדל...

— ס'א שטעקער... דאָס האַרץ בא דעם גוויר איז פאַרלייגט.
ס'איז זשענדע דער שלונג בא די וועלף דאָרט,
סע שטייט זיי דאָס אַרעמע קינד אינעם וועג.
מיין שימקע! איז גאַט זאַל אים העלפּן...

דאָס בילד שטעקט די בלינדע אין פאַרטעך אריין,
דערטאָפּט ערגעץ שימקעס א ליבל.

זי וואשט עס, זי רייבט איר שווער הארץ אין דעם איין.
מיט בראַכעט זי וויל עס פארייבן.

— די פאבריקע שטייט, איז וויין טראַגט עס זי, וויין?
דער גוטער-יאָר ווייסט עס, דאָס מיידל... —
און מאלקע דעם רייעך דערפילט פון טוטין,
וואָס האַלט זיך אין נעכעלעס קליידלעך.

2

די גאס פון די קוזניעס איז ליידיק און שטיף,
סע גליט ניט קיין קוילן אין האַרץ.
אין שטיבל וואָלף-בערס, צווישן קינדערלעך פיל,
דרייט שירקע זיך אום ווי דערצאָרנט.

איר קרעפטיק געשטאַלט איז באוועגלעך און הייס,
שוואַרץ גלאַנצן די אויגן, די לאַקן.
אזויפיל אַנטשיידנס אין אויסזען איר שיינס,
אין דעם, ווי דאָס קרויט טוט זי בראַקן.

אין דעם, ווי זי רירט זיך באַם ראַמען, באַם גרעט,
באַם אַנטאָן די קינדער, באַם פּייער.
און אַלצדינג דערוואַסט זיך און אַלצדינג דערזעט, —
און קען ניט קיין אוואַעס פארדייען.

זי קוקט אָף איר רייזלען, באַם שפּיגל, באַם וואַנט, —
קענאַרע, ווי שיינ, ווי געראַטן. —
די פאבריקע נאָר אירע אַקסלעך פארהאַלט,
די אויגן איר אונטערגעבראַטן.

זי אייבט זיך, איר מיידל, דעם צאַפּ זיך פארפּלעכט,
ווי קלאָר איז איר שטערן, ווי מוטיק,
איר בליק מיט דעם מיידלס אין שפּיגל זיך טרעפט, —
און אַלץ ווערט פארטייטשט און באַגיטיקט.

דער מוטער איז נאָענט די טוידעס דעם קינדס,
די גרויסע, די ביטערע טוידעס.
א בליק מיט א בליק, — און דאָס מיידל פארשווינדט.
דאָס מוטער-הארץ שווער זיך צעהוידעט.

זי האָט זיך אין מאן, איר וואָלף-בערן, דערמאנט:
געפאָלגט זי, דאָס ווייב, און געגאנגען.
ס'האָט זי אים געגעבן די ביקס אין דער האנט,
געשיקט אים אין קריג: — גיי דערלאנג זיי.

איצט זעט זי, דאָס קינד איז שוין אויכעט פארפלאמט.
קיים פליגעלעך דאָ און סע פליט שוין.
פארקלערט איז די מוטער און, קלערנדיק, ראמט,
צוויי טרערן פון וויעס זיך גליטשן.

און אָפגעקוועטשט ביז מיטן קולעק די טרער,
אין קוזניע זי גייט, צו פארגרייטן
פידקאוועס א פאָר, טאַמער מאכט זיך א פערד,
און האקמעסערס מאכט זי פאר קלייטן.

דעם פער-שווארצן קאָפּ מיט א טיכל פארקלעמט.
זי כאפט גיך דאָס אייזן פון פייער.
און האמער און אייזן — זיי פאָלגן די הענט,
מיט קלינגען און פינקלען און שרייען...

3

— נו, אסיניו-לעבן, נו, ווארף זיך ניט, קינד,
נו לאז מיך דיר אנטאן די פערל.
דו קרימסט זיך, ווי גלייך פון דיר פאסן מע שינדט.
וואָס איז? ניט געדאכט זאָל עס ווערן!

אזוי איבער אסין די מאמע זיך הויבט
און אסי — אינדרײַען געבויגן.
די באקן דער מאמעס געפֿלוסטערט און רויט,
און דולע ווי שיקער — די אויגן.

— וואָס פֿלאַגסטו דעם פעטער? — וואָס האַסטו צו מיר?
איך קאַן זיך קיין אַרט ניט געפינען!
ווער איז דער שמאדילניק, וואָס ליבט זיך אין דיר
און פירט דיך אראָפּ פונעם זינען?

צעריסן די טנאים מיט „מיידמאן אי קאַמפּ“.
ווי איז עס געהערט גאַר, מאכשייפע?
ווי איז דער שמאדילניק, ווי איז ער, דיין סטראַמפּ?
א בראנד אין די אייוורים די טרייפע!

— וואָס האַט איר זיך אויסגעטראכט שלעק אף מיין קאַפּ?
כװעל טאַן, וואָס איך וויל, און ניט פרעגן.
— אזוי? — „וואָס איך וויל“ — און סװעט גלאַט דיר אראָפּ?
דער פעטער פאר דיר וועט זיך בייגן?..

און ס׳קלאַפט זיך די מוטער אין קאַפּ אריין ווילד.
און רעדט, אז סע גלוסט זיך צו מייקען.
זי לויפט נאָכן פעטער, און אסי דערפילט,
אויב טאַן, — דארף מען טאַן עפעס טייקעף.

א ווילע זי הערט, ווי מיט טירן סע שמיצט,
זי טוט זיך א הייב און ווערט מונטער.
זי עפנט דאָס פענצטער, א קוק — און באשליסט. —
און פאַרזיכטיק שפּרינגט זי ארונטער.

איז טאָל זײַנען טירן געבליבן פארשפארט,
און פענצטערלעך בלינדע פארהאנגען.
און נאָר אפן באַרג האָט מיט מענטשן געשפארט,
דער באַרג איז צום ראַטהויז געגאנגען.

פאראדנעס צעפראלן זיך, גווירישע לייט
זיך ווייזן: „מיר זײַנען פאראנען“...
אן אַנגעלויף מענטשן געקוקט האָט פון ווייט,
ווי דײַטשישע טײַדן סע שפאנען.

די שטאַט-דומע האָט א קאפעלע באשטעלט, —
זי האָט זיי א וויוואט געשניטן.
פון מײַדמאנס באַלקאָן האָבן דאמען געקוועלט:
פארביי זײַנען דײַטשן געריטן.

סע שטייען צוויי מיידלעך, נאָך קינדער קימאט,
פון טאָל קומט א יעדע באזונדער.
איז אוילעם באם ראַטהויז פארמישט מען זיך, — גלאט
מע קוקט אפן דײַטשן ביזוונדער.

זיי קוקן, די צוויי, און זיי צוימען דעם בליק,
ער טאָר ניט בא זיי אזוי שפרינגען, —
סע טאָרן בא מיידלעך פון הילדן-פאבריק
ניט טיאַכקען די הערצער די יונגע.

פארלייגט אין א קובלעק דעם פעך-שווארצן צאָפ,
דאָ שטייט זי, דעם קאָועלס, א בלייכע.
און נעכע — א פויערשע שאַל אפן קאַפ, —
דאָס פעסט-ברייטע פאַנעם סע שמייכלט.

זיי טראָגן פיל סוידעס, פיל אומרו אין זיך,
מע קוקט און עס שניידט זיי מיט מעסערס.
סע שפרינגען די הערצער — זיי קלאפן אפגין,
נאר זיינען פארשפארט ווי אף שלעסער.

מע ווארט און מע זוכט און מע קוקט זיך גוט איין, —
אַט שפאנט שוין דער פאַלק סיטשעוויקעס.
געשיקט זיך, ס'זאָל דאָ קיין באקענטע ניט זיין?
קיין פאַרל באקענטע מוזשיקעס?

זיי זוכן, — זיי מוזן געפינען, מע מוז
כאַטש איינעם א נאָענטן, היגן.
סע שפאנען די פויערים זעלנער אין פוס,
די פענעמער מיד און אנשוויגן.

און אַט, מיטן אוילעם, וואָס איז זיך צעגאן,
אוועק איז די פאַר, און א שטומע
האַט איינדיק יעדע באזונדער געשפאנט,
און ביידע אין איין שטוב געקומען.

א מענטש האָט געווארט, און זיי האָבן דערציילט,
געענדיקט מע האָט מיט די ווערטער:
— ס'איז דאָ דאָרט א היגער, דודענקאַ מיכיי,
דער זון פון פאכאַמען דעם גערטנער.

דער מענטש פונעם וואַלד האָט מיט קאַפּ זיי געהאַרכט.
פאַרקניפט יעדעס וואָרט אין זיקאַרן.
דער מענטש איז אוועק, און די מיידלעך — דערנאָך.
אויך זיי זיינען נעלעם געוואָרן.

אין רעדל

— און אן אוקאז צעהאנגען איז,
 דאָס הייסט, דאָס פאַלק באַגריסט מען, —
 אז אויב א דײַטש זאטשעפעט מען,
 איז יעדן צענטן שיסט מען.

פראדקין

וואָס טויג אונדז באַצערעס פיזענע —
 מע וועט אונדז לאָזן האַנדלען!
 דאָס איז א מענטש א קאַמערסאנט —
 דער אינטענדאַנט, הער שפּאַנדל.
 „איר ווארט ניט, — זאָגט ער, — האַנדלט זיך
 מיט וואָס אייך ליב און טײַער,
 אבי אין אונדז פאַרגעסט נאָר ניט
 און גיט אונדז אויך צושטײער.“
 זיי קומט! וואָס האָט א ווערט אָן זיי
 פעטלירע מיט דער ראדע?
 די רויטע שלעק געפאַטערט שוין.

נאכמען-יאנטעו

געפאַטערט שוין?

פראדקין

אוואדע!

א, נאך-יאנטעו, מאזלטאָו
 מיט דײַטשן אף אוקרײַנע!

נאכמען-יאנטעו

מאזלטאָו אייך, מאזלטאָו
 אויך דער באַבען אייערער...

פראדקין

א-דאָס הייסט ריינע מענטשלעכקייט,
און ליבע צו אוקריינע.
ניט דייטשן וועלן מישן זיך,
אין דעם, וואָס אונדז איז טייער:
מע שעצט אונדזער עמונע —
און נו... און אויך די פרייהייט...
צוריקגערעדט, דאָס פויערל
וועט דאָך ניט נעמען קלאַגן,
אויב ס'עסט א דייטש א הינדל און.
צי באַרגט א פערד-און-וואַגן,
צי באַרגט א ביסל טווע אױס,
א צוויי-דריי קי, — ס'איז שרעקלעך?

נאכמען-יאַנטעו

מע וועט ניט ווערן אַרעמער.
בעהיימעס וועט אונדז קלעקן...

פראדקין

וואָדען! גענומען גלייכן זיך!
א שויטע נאָר קען גלויבן,
אז ס'קען אין א געראנגלעניש
דער שוואכער בלייבן אויבן.

נאכמען-יאַנטעו

די מייסע מיט די פערצן קי
מיט פארעס, זאָל ניט טרעפן...

פראדקין

ווער סע גלוסט צו פרעמדנס גוטס,
פאר דעם א גרוב זיך עפנט...
דאָ גייט דאָס געלט, די וויסנשאפט,
און טאקע גענעראלן. —

און זיי אנטקעגן — באַרוועסע, —
איז ווער פון זיי דארף פאלן?

נ א כ מ ע ן - י אַ נ ט ע ו ו

און פארען האָט געכאַלעמט זיך
א כאַלעם פון כאַלוימעס...

פ ר א ד ק י ן

היט זיך, אף אזוינע רייד
קומט דער מאַלעך דוימע!...
איך פרעג אייך, יודן, ענטפערט מיר —
פון איין זיט — רייכע קרויווים,
פון צווייטער, — שלעפערס אַרעמע —
איז ווער וועט זיין פון אויבן?

נ א כ מ ע ן - י אַ נ ט ע ו ו

און פארע זעט, מע שלינגט זיי איין,
די שמאלציקע בעהיימעס.
נאָר פארעס אייזל הערט און זעט —
און ווייסט א פייג דעם רעמעז...

6

אין שלאַפצימער טונקלען, באם פענצטער געבוקט,
די מיידמאנקע שטייט, דורכן פאַרהאנג זי קוקט:

א סאָף זאָל עס נעמען, לאַזט רוען א ביסל.
וואָס גיסט מען איר גאל אין דער גוירי־שער שיסל?

מע הענגט די געכאפטע פונקט איר פאר די פענצטער,
אינמיטן דער שטאַט, אף דער גאס אף דער שענסטער.

אזוינס זאָלן טאָן די גערמאנצעס? — א שאָד,
זיי קאָנען דאָך מאכן עס הינטערן שטאַט.

און טאַמער נאָך ווייניק, איז נאָך א שאָק דינגעס, —
די קאלע אנטלאָפן, די ווילדע הולטייקע.

און דאָדיק באווייזט זיך, — איז פינצטער און וויסט.
דער ווייטיק איז גאַרניט — די כאַרפע פארדריסט.

די מיִדמאנקע קוקט מיט א בליק מיט א שווערן.
די גאס איז באַלעבט. אַט-אַ רייט קאוואַלעריע.

באוואַפנט, באקליידט פון דער ברייט-ברייטער האנט —
אייראָפּא, קולטורא, אַט דאָס ווערט א לאַנד!

א מיצווע אף זיי, אף די באַרוועסע שלעפּער!
אַט כאַפט מען זיי אויס, ווי די פליגן מע קעפט זיי.

אף אונדזערע קעפ זיך פארמאַסטן — א מאקע!
אַט פירט מען א כאַפטע דאַרט באַרוועס און נאקעט.

פארטריבן די גווירים, געפירט א מעלכוכע,
געמיינט, אז א סאָף שוין, איצט זאָלט איר פארזוכן.

מע בעט אייך, כאוויירים, א רוק טאָן זיך, ביטע, —
סע גייען די פריצים צו זייערע גיטער.

סע קומען די גווירים צו זייער פארמעגן.
סע גייט די קולטורע אף עמעסע וועגן.

אַט פירט מען באטראקעס, א קנויף א געדיכטן,
ווייזט אויס שוין געשמיסענע, קוים וואָס זיי קריכן.

צום גרוב נעבעך פירט מען די פויערלעך אָפּ, —
מע קערט זיי דאָרט איבער, — „אין דר'ערד מיטן קאָפּ“.

אזוי ווי פון טונקעלן צימער זי קוקט, —
דערהערט זי אין הויז טוט א קלאַפּ און א רוק.

זי טוט זיך א כאַפּ און זי איילט צום גערודער,
און טרעפט אינעם צימער אין דאָדיקס איר ברודער.

א טיש אָף א טיש באַם הויכן קאַמין,
און ער מיט א בענקל זיך דראַפּעט אהין.

אין הוט און אין סערדעט, ווייזט אויס, ערשט פון דרויסן.
ער קערט אום דאָס פאַנעם: די אויגן די גרויסע.

זיי שיינען, סע שיינט אויך די באַרד די געלאַקטע.
— מע מעג שוין דאָס זילבער צעפאַקעווען... — זאָגט ער.

— מע דארף ניט, ווארט אויס — זאָגט די שוועסטער צערייצט.
און קאָן קריכט אראָפּ א צעקלעמטער: — וואָס הייסט?..

7

אין הויף, מיטן רוקן צום אוילעם אין לעטניק,
האָט שטום זיך געפאַרעט אבראם דער קארעטניק
בא עפעס א בריטשקע, וואָס הויקערט זיך קרום, —
באוויזן זיין סינע צום גאַנצן ארום.

— א רויך אין זיין הארצן אריין, — טראכט ער זיך, — שימען!
פאַרפירט זי, די אסי... אין בויך זאָל אים גרימען.
זי איז צוליב אים, אָט די כצופע אנטלאָפּן...

ער זידט, דער קארעטניק, מיט בלוט איז פארלאָפן
 זײַן פּאַנעם דאָס רױטס און פּאַראַקשױטס — אומזיסט,
 איז טאַל איז ער אױסגעװען, װוּ נאַר אַ מיסט,
 און דאָ אפּן באַרג, װוּ אַ שפּור נאַר אַ מינדסטער, —
 אזױ װי אײן װאַסער! די װעלט איז אים פּינצטער!
 די װעלט איז אים נײַמעס, די שאַפּעלע װעלט, —
 זי טומלט הוּ-האַ... אלץ קאַפּיר זיך אים שטעלט.
 ער װעט זי פּאַרלאָזן, גאַר פּאַשעט און פּראַסט,
 אזױ װי דאָס אַרט פּון דער פּעסט מע פּאַרלאָזט.
 ער האָט זיך אַ לאַשעק געקױפט און ער פּאַרט
 אײן ערגעץ אַ װאַלד, אַ פּאַרװאַרפּענעם אַרט. —
 מיט װעלך װעט ער לעבן, מיט ציגן, מיט הינט.
 װער קוקט זיך דאָ אום אָף אים? — רײד אפּן װײַנט! —
 אזױ האָט געטראַכט דער קאַרעטניק פּאַרביטערט,
 געזעצט אײן דער ראַד, אזש די ערד האָט געציטערט.
 פּאַרנאַכט האָבן דײַטשן זײַן טױער צערױקט,
 צעעפּנט די שטאַל און דעם לאַשעק באַקוקט,
 דערנאָך אים גענומען באַם טשובּ אײן מע פּירט.
 ס'האַט שײר אפּן אַרט דער קאַרעטניק קראַפּירט. —
 װאַס הייסט עס! ער טוט זיך צום טױער אַ רײס,
 און טוט אזאַ פּליאַסקע דעם לאַשעק אײן פּיטק,
 דער לאַשעק, דערציטערט, זיך דיבאַם געשטעלט, —
 אַ הירזשע געטאַן און אַ רײס זיך צום פּעלד.
 עס זײַנען צװײ דײַטשן אױעק אים דעריאַגן.
 און דרײַ — דעם קאַרעטניק געפּאַקט אײן געטראַגן
 אײן שטאַב. אײן דעם שטאַבמאַן דערציילט, װאַס געטראַפּן,
 און פּונקט װי די זאַך מיטן פּערד איז פּאַרלאָפּן,
 און װי אַט די האַזע דעם „יודנס“ איז גרױס, —
 אַ װידערשטאַנד װײַנט ער די דײַטשן ארױס!

דרײַ װיסטע מעסלעס איז אײן קעלער געלעגן
 אַבראַם דער קאַרעטניק, אײן אַנגסטן אַנשוױגן,

אין ענגשאפט, אין קויט, מיט צעמיימעסטן לייב,
די ערד די פארבראקעטע אונטער דער זייט.
באשלאגן מיט שווייס, מיט א פיבער און קאס,
דער מעכטיקער קערפער אין קראמף-מעשוגאס.

אוי ווי אין כאַלעם א פינצטערן, שווערן,
ער זעט ווי מע ברענגט אהער מענטשן צענעריקט,
פארפייניקטע מענטשן מע ווארפט אהער אָפּ.
פון ווונדן און קרעכצן אים שווינדלִיט אין קאָפּ.
די ווערבער באטראקעס, — אוי ווי סארא דרייסט! —
צעקלאַפט און צענעריקט, — און אים נאָך געטרייסט.

און ערשט אפדערנאכט, אפן טאָג אפן פערטן,
מע האָט אים געבראכט אינעם שטאב צו פארהערן.
דער עטאכמאן האָט שטרענג דעם קארעטניק דערקלערט:
— מיר פירן ארויס צענער טויזנטער פערד,
סע גיט אונדז דער פויער, סע גיט אונדז די שטאַט, —
ס'האָט קיינער דעם דיטשישן פלאן ניט באדראָט!

און ווען דער קארעטניק פון צאָרן געפייניקט,
א שפיי געטאָן האָט אין מיט האס זיך צעטיינעט:
— מי סאַמכאַ, ווער האָט אייך דערלויבט! וויל איך פרעגן.
ווער האָט אייך דערלויבט, וואָס איר שלעפט מיין פארמעגן?! —

האָט אינטן אַ כאַפּ אים געטאָן זיי כאַזרײַע,
א קנויף האָט גענומען זיך קנויפֿן און שרייען,
און שטיקנדיק ווארפן זיך, — שטיוול און קעפּ.
דערנאָך האָבן דיטשן דעם „יודן“ געשלעפט,
אין דרויסן, באַם גאַנעק, אוועקגעלייגט גיך, —
אין ער איז אַליין דאָרט געקומען צו זיך.

דערוואַכט, קוקט ארום זיך, און אופשטיין זיך קלייבט.
דערוועקט זיך דער ווייטיק, און זיצן ער בלייבט.

ער זעט, סע גייט פראדקין בארוט מיט דער אלטער,
צוגאסט, וויזט אויס, גייט מען, געארעמט מע האלט זיך.
פאר לייט מיליטערישע איידל ער בוקט זיך,
און פלוצעם דאס פארל צום גאנעק פארקוקט זיך.
סע זיצט זיי אנטקעגן אבראם דער קארעטניק!
צעבלוטיקט דאס פאנעם, צעשונדן דער לעטניק.
ער זיצט קוים, ס'איז הויל און צעשויערט דער קאפ.
די פרוי טוט א קוויטש, און הער פראדקין שפרינגט אפ.

און איידער זיי קומען צו זיך, צו אנטלויפן, —
דעהערט מען געוואלדן פון נאענטע הויפן,
געוואלדן, א יאמער-געוויין און א קלאגן, —
סע גייען פון דארט הידאמאקעס און טראגן
גערויבטס און געגאלטס. סע שינען פון טיכער
די בלוטיקע פלעקן פון פרישער רעציקע.

סע בלייבן די פראדקינס געליימט בא דער וואנט, —
אף זיי גלייך דער טייל הידאמאקעס סע שפאנט.
— אנו נאר, דאבראדיעס, — זאגט איינער זיי איידל, —
נו, ביטע! — און וויזט, זאלן אויסטאן די קליידער.
געליימט שטייט דאס פארל, נאר באלד א פאר פויסטן
דערמונטערן זיי, און מע העלפט זיי זיך אויסטאן.
א קוויטש טוט די דאמע אין פאלט אין כאלאשעס,
מע וויקט זי אויס פון איר שווערער האלבאשע.
און פראדקין אליין טוט זיך אויס און ער פרעגט נאר:
— די פלודערן אויכעט? די שיד? — און ער לייגט אלץ
אוועק. און מע נעמט עס, צום שטאב מע פארקערט, —
סע בלייבן די נאקעטע פראדקינס אף דר'ערד.

אבראם דער קארעטניק שטייט אוף און ער שעלט,
און פראדקין שרייט: — שא! — און דאס פאנעם פארשטעלט.

די וועג-זוכער

1

— אוי, מאמעניו, טייערע, כווער שיר מעשוגע.
וויזוי וועסטו בלייבן אליין?
צו שימענען גיי איך, ס'איז שימען אין וואלד,
און איך מוז אף לאנג אהין גיין...

— זאלסט אופהערן נאכטאנצן, נעכע, דעם יונג!
אין וואלד גאר... אז וויי צו די יארן.
וואָס איז ער, א העקער? א גאזלען? — אין וואלד! —
מיין זון איז א גאזלען געוואָרן...

— וואָס רעדסטו?.. זיי גיבן דאָס לעבן אוועק...
איך דארף צו זיי נייטיק, זיי ווארטן...
— איך הייס ניט, איך לאָז ניט. אינדר'היים זיך מיר, שלאק,
פארוואָס קומט מיר קינדער פארשארטע!..

אז וויי צו מיין מאַל, איך קען זיין אליין!
א בלינדע, נאַר, דאכט זיך, איך לעב נאָך?
און טאַמער, כאַדילע, די שאַ זאַל ניט זיין, —
איז וואָס זשע, אליין כוועל זיך הייבן?..

איז ווער וועט מיר שטעלן די ליכט בא דעם קאַפּ,
און רופן די כעוורע-קאדישע?
און אַפּוואשן ווער וועט מיין זינדיקן גוף
און אַנטאָן אף מיר די מאַלבושים?

— אוי, רעד ניט, אוי, מאמעניו, רעד ניט די רייד...
כ'האַב נאָר זיך געוואָלט מיט דיר אייצען...

איך גיי ניט, איך בלייב מיט דיר, מאמע, אינדר'היים,
זיי ווארטן... דאס הארץ מיר צעגייט זיך...

די צאָרעס, די שלעק, וואָס זיי שטייען דאָרט אויס,
געיאָגט פון די בלוטיקע סאַנים...
געיאָגט און געפלאָגט, און קיין לעפל געקעכטס,
א כאַרפע, סע פלאַמט מיר דאָס פאַנעם...

סע שווינגן די מוטער און טאַכטער צעקלעמט,
זיי אַטעמען שווער, ווי זיי כליפען.
די בלינדע נעמט פאַכען, סע טרייסלען זיך הענט,
באָם האַרצן סע קלעמט און סע ציפעט.

— זאָג נאָר, ס'ניט קיין סאַקאַנע פאַר דיר?
ניט דאָ געדאַכט, ווי א זאך מאַכט זיך...
אוי, העלפן זיי דאַרף מען, זיי קומען דאָך אָפּ
פאַר אלעמען נעבעך... באַטראַכט זיך...

— אז כ'גיי ניט. ווי קאַן איך דיר לאַזן אליין?
ווער וועט דיר צעלייגן א פייער?
— איך וועל מיר דאָס פייער צעלייגן אליין.
גיי, קינד מיינס, נאָר היט זיך, גיי, טייערס...

גיי, טאַכטער, גיי העלף זיי, גיי זאָג זיי דאָרט אָן,
זיי זאָלן זיך האַלטן, די קינדער!...
באַטראַכט זיך, איך קען עפּשער גייען פאַר דיר?
נאָר וואָס קאַן זיי העלפן א בלינדע?..

איז נעכע אוועק פאַר א קעכן אין וואַלד,
די מוטער אליין איז געבליבן.
געקערעכצט און געשלעפט זיך און בלינד אלץ באַטראַכט.
דאָס שוועבעלע ציט'ריק געריבן.

ביז איינמאל איז אומגעריכט עמעץ אריין,
גענומען די טיר אפן קייטל,
און זאגט אין דער שטיבל, אז ס'איז נעכעס א פריינט,
זי קאן זי ניט, מאלקע, דאס מיידל.

פון דעמלט קומט שטענדיק נאך צוועלעף באנאכט
די פרעמדע און טוט פאר איר זארגן.
די גוטע נעשאמע האקט שפענדעלעך אן
און קאכט אפ א ייכל אף מארגן.

„ווער איז זי? — האט מאלקע די בלינדע געקלערט,
געשארט מיט די הענט מיט די בלייכע, —
ווער איז זי? וואס איז זי צו איר אזוי גוט,
די פרעמדע, די כאווערטע נעכעס?“

זי ברענגט אריין וואסער, די שיסל גיסט אויס,
מיט הענטל מיט איידלעך זי גלעט זי.
זי וואשט איר א העמד אויס, זי ראמט זי ארום,
נאך ווייניק, גאר שפארעוודיק רעדט זי.

געזענגט זיך אפ, און די טיר טוט א קרעכץ,
און מארגן באווייזט זי זיך ווידער.
„א כאווערטע נעכעס? צי שימעלעס? א?..
זי פרעגט ניט, דאס מויל בא איר ציטערט.

דאס מיידל צעטראגן, פון קרויווים געיאגט,
געפינט דא א זאלב צו איר ווייטיק.
דאס מיידל איז אסי, און דא איז דאס ארט
דאס איינציקע, ווו זי איז נייטיק.

* * *

און ווידער איז עמעץ אין שטיבל אריין,
געאטעמט מיט אטעם מיט שווערן.
דאָס איז ניט דאָס מיידל, איז ווער קען עס זיין? —
און מאלקע דאָס קאָל וויל דערהערן.

דאָס קאָן ניט דאָס קאָל פון איר העלפערן זיין, —
דאָס מיידל קומט שפעטער צו נאכט-צו.
סע קומט, סע רעדט ווייניק, דאָך שיינט עס ווי שײן
אין מאלקעס פארפינצטערטן הארצן.

— ווער איי'דאָס? — פרעגט מאלקע און שארט מיט די הענט. —
און ס'ענטפערט א קאָל א געשלאַגנס:
— ס'איז איך... ס'איז אוראָם דער קארעטניק... דערקענט? —
א רוק טוט זיך מאלקע צעטראַגן.

— אוראָם דער קארעטניק? וואָס טוט איר בא מיר?
מיסטאָם ווילט איר שימעלען דינגען...
פון שלעכטס אזוי וויסן, ווי כ'זוייס, ווו ער איז...
פארשארט זענען היינטיקע יינגלעך...

— נע, מאלקע, ניט דינגען אים וויל איך... איך וויל...
געקומען זיך האלטן אן אייזע, —
און ער האָט זיך עלנט און פריקע דערפילט,
און טרערן די אויגן פארפלייצן.

„וואָס הייסט עס? — האָט ער זיך געווענדעט צו זיך,
אף זיך אליין ביטער געצאָרנט: —
וואָס איז עס פאר ווייבערשע שטיק, פרעג איך דיך,
ווו איי'דאָס געהערט גאָר געוואָרן!“

— אן אייצע? צו מאלקע דער בלינדער, צו מיר?
אז קוים מיט די כײַעסן צי איך.
ניט לאַנג איז געווען די מאדאם דאָ באַ מיר
און איר איצט. ווער איז אייך מאטריעך?

מיסטאמע שוין ווידער פון שימקען די רייד.
ער לאַזט זיי, די גווירם, ניט זיפען...
וואָס קאָן איך אייך אייצענען? גייט געזונטערהייט.
ס'א קרירע, וואָס דארפט איר זיך ריפען?

א כאפ געטאָן האָט זיך דער גאסט און געשטילט,
כאַטש שיר ניט ווי אונטערגעשפרונגען:
— איך מוז אייךער שימענען זעען, איך וויל...
ווי זאָגט מען, צו אים זיך פארדינגען...

צעמישט איז די בלינדע, זי מורמלט פארגאפט:
— דער ייד איז גערירט פונעם זינען...
וואָס טוט זיך דארט אויבן? וואָס זאָגסטו דערוף —
דער גוויר קומט צו שימעלען דינען!

און דאָ מיטאמאָל עפנט אוף זיך די טיר,
און ס'ווערט דער קארעטניק דערציטערט:
ווער שטייט פאר אים? — אסי. זי שטייט באַ דער טיר.
זי שטייט ביזן טיפסטן דערשיטערט.

סע פינקלען די ליכטיקע אויגן מיט גרויל,
דאָס שעמעוודיק פאָנעם צעברענט זיך.
„דאָ האָט ער געפאקט מיך. פארפאלן, און שוין...
פארפאלן. פארפאלן. געענדיקט“...

שוין וואַכנלאַנג לויפט ער נאָך איר ווי פארסאמט,
און שימענען הארגענען דראַט ער.

און כאַטש אלע שפורן נאָך זיך זי פאראמט,
און דאָך זי אריינגעפאקט האָט ער.

אַט וועט ער זי כאפן, אהיים שלעפן ווילד,
א'ומרינגלען זי מיט די קרויווים,
די מייַדמאנס... דאָס הארץ אין איר קלאַגט אין דער שטיל,
סע טרייבט זי, סע יאַגט זי אנטלויפן.

אנטלויפן, אנטלויפן, דערשלאַגן זיך אירס:
בא שימענען צוטרוי פארדינען.
נאָר שטייען זי בלייבט, ווי פארשטיינט בא דער טיר,
דערשטוינט, סע באנעמט ניט דער זינען:

וואָס זעט זי? צום וואנט דרייט דער פעטער זיך אויס,
דעם קאַפּ אין די דלאַניעס פארפרעסט ער.
און ער, אַט דער אקשן, אין גאנצער זיין גרויס
פון שרֹכצן געצוימטע זיך טרייסלט.

און אסי פארגעסט אלץ און לויפט צו אים צו:
ווי נעמט מען אים איינעט, ווי טרייסט מען?
ער לייַדט אזוי שרעקלעך, מע דארף עפעס טאָן...
זי דרייט זיך און וואָס צו טאָן ווייסט ניט.

וואָס איז מיט דעם שטאַלצן און ביטערן מענטש?
זי טוט אים א ריר בא דעם אקסל.
דער מענטש הייבט זיך אוף. ס'אין אנדערער מענטש!
אן אנדערער מענטש אויסגעוואקסן.

זיין פאָנעם סע פֿיערט פארשעמט און צעפלעקט,
דער בליק עפעס שפרינגט גאָר באזונדערס,
ער נעמט אָן איר האנט און ער זעצט זיך אוועק
און שטאַמלט, דאָס שטאַמלען איז ווינדער.

ער רעדט ניט — ער מורמל'ט, ער היקעט פארשעמט,
פון נייעם געפיל ניט-געווינטן.
די בלינדע, צעשפרייט אפן פארטעך די הענט
די דארע, זי הערט א דערשטוינטע.

ער גאפט, וואָס ער האָט ניט פארשטאנען ביז איצט,
און איצט הייבט ער אָן ערשט פארשטייען.
דאָס בלוט אין אים קאָכט, און דער בליק זייער בליצט,
געמישט מיט פארשעמטקייט און ווייען.

— אין געלט, כ'האָב געגלייבט: אָני כאַשעוו קעמעס,
פאר געלט גיט מען אַפ טאטע-מאמע,
נאָך קאוועד געיאָגט זיך. דעם גאנצן מעסלעס
פון גאדלעס געלאָזט זיך פארסאמען.

ער זאָגט, ער האָט פריער זי שרעקלעך געזוכט
אהיים זי צו שלעפן און שטראָפן.
און איצט איז ער גליקלעך, וואָס זי איז אַט דאָ,
וואָס זי פון דער היים איז אנטלאָפן.

אוי, אסי, אוי, אסי, סע בראָט און סע ברענט,
סע שליידערט אין הייסן, אין קאלטן...
וואָס ער האָט זיך אָנגעהערט! וואָס דאָרט געזען!
אין קעלער, וווּ מ'האָט אים געהאלטן!

— ווען דו וואָלסט די ווערבער באטראקעס געזען! —
וואָס דאָס פאר א פאָלק איז א מונטערס!
געהארגעט-געשלאָגן מע האָט זיי, און זיי, —
מע גיט זיך דעם סוינע ניט אונטער!

איצט האָט ער באצאָלט, — ער פארשטייט דאָס געשלעג.
וואָס אסי איז דאָ, טוט אים פרייען.

זי זאל אים צו שימענען ווייזן דעם וועג,
אין שימענס אטריאד וועט ער גייען.

סע שטייט אוף די בלינדע, סע ציטערט איר מויל, —
די ארעמס אין כידעש צעצויגן.
און אסי פאלט צו צו אים, ס'פרייט זי, סע גרוילט.
זי גלייבט ניט די אייגענע אויגן.

און שפעטער האט אסי דאס שטיבל באראמט,
געזעגנט זיך שטייל מיט דער בלינדער.
מיט איר אין דער נאכט האט דער פעטער געשפאנט
און שוועבעלעך אפטע געצונדן.

2

די הוליאנקע אפן מארק,
פארן קלויסטער עפנט זיך.
שטייען יענע מיידלעך צוויי,
צוויי פאברייטשע טרעפן זיך!

פארן קלויסטער אפן מארק,
וון די טלעס שטייען נאך,
קוקן זיך די מיידלעך אן, —
שטומערהייט צעגייען זיך.

טלעס שטייען נאך אין מארק —
ס'זאל דאס פאלק דערציטערן.
וואס פאר קלאנגען גייען אום —
דייטשן צו פארביטערן.

קלאנגען, אז די רויטע לייט
זאמלען א פארפלייצעניש.

און אז שימען יעדע נאכט
קומט אין שטאָט זיך אייצענען.

יעדן פרי מע טרעפט אין שטאָט
אופרופן צעשאַטענע.
אין קאזארמעס — היט אונדז גאָט —
הערט מען רייד פארבאַטענע.

און די מיידלעך קוקן שטום,
נאָר די באקן פייערן.
קלאפט דאָס האַרץ, און בא דעם האַרץ
ליגן בלעטלעך טייערע.

רייסט דאָס האַרץ, און אף דעם האַרץ
ליגן בלעטלעך בלענדיקע.
מיידלעך גייען אין געפאר —
זאָל זיך גוט אלץ ענדיקן.

* * *

צו דעם אָנגעפאָר אין מאַרק,
ס'האַרץ זיך צו דערקוויקן,
ברענגט מיכיי די גוטע-פריינט —
ברענגט די שוואַרצע שליין,
אויך די דייטשע גוטע-פריינט
ברענגט מיכיי דעם גערטנערס.
סע פארשטייען אים די פריינט
אויך מיט האַלבע ווערטער.

— האַסט א ווילן זון, פאכאָם,
אזא יאָר אף אונדז, פאכאָם,
ס'איז א כאַכעם, דיין מיכיי.

מיטן קאפ ער טוט א דריי, —
קארוסעל צעעפנט זיך,
יינגלעך, מיידלעך טרעפן זיך,
פילדערדיק און טאנצנדיק,
מיט די אויגן גלאנצנדיק —
העפקער-פעפקער-פעטרישקע!

און דערביי די וואַגנס פאַרן, —
טרייבערס קוקן וויסט-פארטראכט,
פירט מען לאַדונג, ווייץ און קאַרן
אונטער דייטשער וואך באוואכט.

— גיך, אפגיך ראמט אויס דאָס לאַנד! —
שרייט הער שפאנדל אינטענדאנט. —
היט אינדו גאַט, הער גאַט דער ליבער,
דער האמוין ער קוקט א טריבער,
און דעם זעלנערס בליק איז שווער, —
ס'איז דער זעלנער שוין גיט דער!
גאַט, פיר אַן מיט זיין פארשטאנד,
גאַט, באהיט דאָס פאַטערלאַנד!
גיכער, גיכער פיר ארויס —
אוקראינע זידט און ברויזט.

פון די דערפער רייסט מען,
פון די שטעטלעך כאפט מען,
פון דער שטאַט מע פאַמפעט עס.
אויב מע גיט גיט — שמייסט מען,
אויב מע גיט גיט — קלאפט מען.
שינדט מען מיט די שאַמפאַלעס.

א באפעל צעהאנגען איז,
דער האמוין זאָל וויסן:

ווי א דייטש זאטשעפעט מען —
יעדן צענטן שיסן.

יעדן, ווער א רויטער איו,
אָדער העלפט די רויטע.
וועמען מע וועט פאקן נאָר, —
וועט מען טייקעף טויטן.

טאנצן מיידלעך מיט סאַלדאטן,
ווינקעניש און קאסקעס,
הינדאמאקעס מיט די שליקעס,
דייטשן מיט די קאסקעס.

מיט די בלעטלעך טרעפט א קישעה:
שטיף גאָר, אָן קאראשן,
פלען זיי פון יענע מיידלעך
אין סאַלדאטסקע טאשן.

ווינדער, ווינדער איבער ווינדער, —
וואָס אין טאשן קלייבט זיך!
ווינדער, ווינדער איבער ווינדער, —
וואָס אין בלעטלעך שרייבט זיך.

אפן רוף פון אוקראינע
צו די ברידער טרייע, —
איינלעט דאָס רוסיש פאַלק, די ברידער
פון די פיינט באפרייען.

לענין רעדט צו די סאַלדאטן,
ווי צו זיין א פאַטער:
— ארעסטירט די ווייסגווארדייער,
ווערט פון סאַנים פאַטער!

וואָס די רויטע זיך דערלויבן,
רויטע זיך דערוועגן!
און דער שימען מיט זיין טייל שטייט
דאָ, אין וואַלד, אנטקעגן!

און פון שטשאַרסן, שטשאַרס' דיוויזיע,
אף א ווונק נאָר ווארט ער, —
לאַזט ער זיך מיט כיסטן טרעפן, —
דורך די דייטשן שפארט ער.

טאנצן מיידלעך מיט סאַלדאטן.
ווינקעניש און לאסקעס.
הינדאמאקעס מיט די שליקעס,
דייטשן מיט די קאסקעס.

וואָס, דו ווייסט ניט פון די ניסן?
האַסטו דאָך פארשלאָפן!
צירל, טאקע יענע צירל
איז פון דר'היים אנטלאָפן,

מיט מיכיען זיך געטראָפן
און פארליבט זיך ביידע!
אַט-אַ קוק נאָר, ווי זיי טאנצן,
ווי צופרידן פריידיק!

א מעכניע ווי זיי פאסן
איינער צו דעם צווייטן, —
קוק נאָר אַן די גרייס, די שיינקייט
און די פליצעס ברייטע...

אַט איז רייזעלע דעם קאָועלס
אזוי שייך אין טאנצן.

און ניט ווייט דאָ דרייט זיך בעכע,
מאַלע-כײן אינגאַנצן.

וואָס סע ווערט דער אַוונט טונקלער —
ווערן טענצער מערער,
וואָס מער היץ אין דער הוליאַנקע —
ווערט דאָס טאַנצן שווערער.

פֿלוצעם ווערט די מאַרק-הוליאַנקע
אַנגעפולט מיט רייטער.
בלויזע שווערדן אופגעהויבן, —
טאַנצן הייסט מען ווייטער.

ווערט אַ ליאַרעם, אַ מעהומע,
אַ געשלעג, אַ לויפן.
איינס אַף איינס, און הינטער רייטער
שפּאַרט מען צו די הויפן.

און מיכיי מיט די כאוויירים
טוען ניט פאַרזאַמען:
— די הוליאַנקע איז פאַרענדיקט, —
שפּרינגט איבער די צאַמען!

3

דער פּעד-אינסטיטוט איז פאַרמאַכט — ניט פאַרמאַכט.
סע קוקן די פענצטער אי פּוסט אי פאַרטראַכט.
אין זאל אַ סקעלעט שטייט אַ גרויסער, אַ וויסטער.
אַ בונדישע פּאַן און אַ שוואַרץ-אַנאַרכיסטישע
ליגן, פון זייערע כּסידים פאַרלאָזט, —
געוועזענע פּאַנען — האַנטשערקעס פּראַסט.

האָבן די רויטע א שול דאָ געמאכט,
 געהיים קומט מען דערנען אלע פארנאכט.
 איצט זיצן דאָרט לייט אין דער טונקעלער שאַ,
 אויך שימקע, די מיידלעך, מיכיי איז דאָרט דאָ.
 מע רעדט אין דער שטייל, נאָר מאַיז אופגערעגט שטארק.
 ס'איז הייס, און מיכיי ווישט דעם שווייס פונעם קאָרק:
 דערציילט, אז די שטראַף-טיילן צוויי זינען פארטיק,
 זיי דארפן פארנעמען דעם וואַלד און צעהארגען
 דעם טייל שימענס, שימענען לעבעדיק ברענגען,
 באקומען יעדיעס פון אים און אים הענגען.

מיכיי ווערט אנשוויגן, דער שווייס פון אים רינט.
 און ווידער: — זיך היטן, מאַיז ביז ווי די הינט.
 מע קאטעוועט אלץ נאָך די ווערבער באטראקעס. —
 און שטייל ווערט. נאָר נעכע די פינגער זי קנאקט זיך.
 זאָגט שימען מיכיינען, וואָס טוען מע דארף:
 — די שאַ איז די העכסטע... ס'איז שארפער פון שאַרף.
 די מענטשן צעשטעלט שוין, ס'איז גרייט שוין דאָס פאַלק.
 איצט דארפסטו מיך פירן צו זיך אינעם פאַלק.

ס'איז אויסגעדארט שימענס דאָס פאַנעם דאָס שיינס,
 דער בליק פון די נעסטן קוקט ערנסט און הייס,
 דער קאָפּ איז ווי גרעסער געוואָרן און שוואַרצער,
 און שווערער און ברוינער די הענט, וועלכע שטארצן
 פון שוואַרצן פידזשאַק. פול מיט וואָג איז זיין שטיי.
 און ווי האָט דאָס אלץ זיך גענומען צו אים?..
 סע שווייגן די מיידלעך פון היילן-פאבריק,
 פארטיפט אין געדאנק איז דער מיידלשער בליק.
 זיי זיצן איננינעם, די פענעמער הייס, —
 מע זיצט און מע הערט און מע שווייגט, וואָס מע ווייסט.

עס האָט די פריינט א שלאנג ארומגערינגלט:
מ'האָט פלוצעם טיר און גאנג מיט זעלנער-לייט פארשטאַפּט.
און „הענט ארוף!“ נאגאנען-דולעס, שפּאַרן-קלינגל.
דער טויט איז דאָ, דער טויט קלאפט אָן אין קאַפּ.

— דאָ איז א פעדבאראטונג, הערן אַפּיצערן,
ס'א זיצונג א דערלויבטע וועגן שול.
— שווייגן! קומט, זיך גיט וואגן ווערן!
היי, פאַטרוץ!

עס בייגט זיך אָן מיכיי, און צום באלקאן, און דאַרטן,
א הייב, — און אפן וואכמאן אונטן גלייך א שפרונג.
אין ראנגלעניש ער קניקלט זיך מיט אים אין גאַרטן —
און שא, — סע דרייט זיך אויס מיכיי, — גיטאָ דער יונג!

ארויסגעשלעפט פון זאל, און אפן פראכטן-אוואַט
זיי האָבן דעם סקעלעט דערהויבן אויבנאָן,
א רויטן טוך אף אים פארוואַרפן, ווי א קאַפטע,
דעם שאַרבן אים פארבונדן מיט דער שוואַרצער פאַן.

אזוי, מע פירט זיי, די געכאַפטע, איבער גאטן,
סע וויגט זיך איבער זיי און וויגט זיך דער סקעלעט.
די דורכגייער גאַפן, ליפן זיך פארבייסן,
און אייניקע אנטלויפן, איינער כויעקט, שפעט.

און שוין באם שטאַב, בא טיר-און-טויערן פון טויט,
דאַרט האָבן ארעסטירטע אַנגענומען א באשלוס:
— זאַל קאַסטן, וואָס זאַל קאַסטן, ארויסרייסן באם טויט
דעם שימענען מע דאַרף, שימען פריי זיין מוז.

זיי האבן זיך א וואָרף געגעבן מיטאמאָל,
מע שפּרינגט אפּן פּאַטרוֹל. סע פּליט סקעלעט.
— פּאַרשווינד געשווינד, פּיל אויס דעם באַלשעוויסטישן
באַשלוס,

פּאַרנעם זיך, שימען, קלאַפּ זיך דורך, זוּ שעד!

און שימען איז ארויס פון אונטער סוינעס האנט,
ביז לעצט צעדאמט, און דאָך זיך אויסגעדרייט פון זיי.
ער דארף זיין טייל אוועקשיקן נאָך היינט פון וואַלד
און גרייטן אין געשלעג, — סע ווארט אף אים מיכיי.

ער הערט אין האַלבער נאכט, — סע יאַמערן יעלאָלעס,
דער שוידער שוידערט, שינדט די ערד, די שטאַט,
פעטירע מיטשעט לייט, די דייטשן זינען מאַלע,
זיי לעכערן די צינגער און ציען זיי אף זראָט.

באנאכט האָט שימען סאַקאַנעסדיק געמאַטערט,
און אַלעמאַל זיך אופגעכאַפּט — אָט וואַרפט ער זיך אין שלאַכט.
און אַלעמאַל אין פינצטערניש האָט גלייך ווי אופגעפלאַקערט
דאָס פּאַנעם לענינס און באַרויקט אים, באַדאַכט.

פון פייניקונג מעשוּגע, אומענטשלעכע יעלאָלעס, —
די יונגע באַלשעוויקעס אין ווונדן און אין פּיין.
— הערט אויס, איר לייט, סע קומט די צייט און איר וועט צאָלן,
סע קומט די צייט, — דאָס פּאַלק וועט אייער ריכטער זיין!

4

געדרייט האָט זיך שימען אין טייל בא דעם סוינע.
א צייט זיך געדרייט בא קאַזאַרמעס בא ברוינע.
אומזיסט ניט געדרייט זיך, אומזיסט ניט געגרייט זיך.
מיט שימען האָבן די זעלנער געפרייט זיך.

מיט שימען האָט זיך באפריינדעט מיכיי, —
אין לענינס געדאַנקען געפלאַנצט צווישן זיי.

דערציילט האָט מען שטייל פון די מיידלעך די דריי:
סע קאטעוועט זיי דאָרט א גאנצע כאַוורי.
אליין דער פּאַלקאָוויק סטעצורע זיי שטיקט:
— ווער האָט אייך די בלעטלעך פארשפרייטן געשיקט?
די מיידלעך, די קינדער, אין מאטערניש גרויס —
זיי שווייגן, מע גיט קיין כאוויירים ניט אויס.

געבראכט אין דער טורמע די מאמעס, די טאטעס
און זיי פאר די אויגן די מיידלעך געמאטערט,
דאָס לייב ער פארשוועכט זיי, געבראָכן די הענט,
געברייט זיי די טריט מיט א גלייכן פּרענט —
עס האָבן די עלטערן שרעקלעך געהילט,
נאָר מ'האָט בא די קינדער קיין וואָרט ניט געפויילט.
דאָ האָט מען די מאמעס די מיידלעכעס געכאפט,
אין בייזיין פון קינדער אין קאָפּ זיי געקלאַפט.
די וועשערקע בלינדע אָף דר'ערד איז געקראָכן,
מע האָט אין די הענט איר מיט נאָדלען געשטאַכן.
פארשומפן אין קראַמף האָט איר מויל זיך פארשטיינט,
די אויגן די בלינדע נאָר האָבן געוויינט.
און מיי, די זינגערקע אריע דעם סטאַליערט,
איז ניט צו דערקענען — צעמיימעסט, געדראָן.
עס האָט דער אַכראַניק סווענציצקי געפלאַגט זי,
מיט לאַסקעס שדיאכעטסקע פארפלאַגט און געיאָגט זי.
און זי האָט אים אָפגעשטופט, האָט ער זי איינליק
אין טורמע פארזעצט און זי דאָרטן געפייניקט.
ס'האָט געכע פארוואָרפן דעם קאָפּ און געברומט,
געברומט ווי פון זינען, — אין אַנמאכט אנשטומט.
און שירקען וואָלף-בערס מ'האָט די פינגער געבראָכן.
איר אַטעם, איר בליק האָט מיט פייער געפאַכן.
דאָס מויל דאָס פארבלוטיקטס מיט רייד האָט געברענט,
צו רייזלען צו אירער. צום קינד אירס געווענדט:
— דו נעם זיך צום האַרץ ניט, ניט קוק אָף מיין שוואַרץ,
די צונג האַלט, די צונג האַלט, מיין לעבן, מיין האַרץ,

דו שטארק זיך, דו לאַז זיך פון זיי ניט גענארן,
דו קוק ניט, סע זאָל דיך די מאמע ניט ארן. —
דאָ האָבן די דייטשישע לייט זיך צעברילט —
מיט האַגל פון פויסטן דאָס ווייבל אנשטילט.

און גאַרנישט דערשלאָגן זיך, האָט מען באנאכט
צום טייך אָט די מיידלעך, די קינדער, געבראכט,
א שטיין אפן האַלדז, און א הייב, א צעוויג זיי —
פון ברעג דעם מעשופע אין וואסער געשמיצט זיי.
פון זיי האָט נאָר רייזלען דעם קאָוועלס געגליקט:
זי איז אפן גרונט דאָרט ארויס פון איר שטריק.
און אונטערן וואסער, מיט אַפענע אויגן,
מעשוגענער ווייז צו דעם ברעג זיך געצויגן.
ארויס און גערוקט זיך אין גריבער פון ליים, —
פון דאָרט אין איין אַטעם אנטלאָפן אהיים.

* * *

מע האָט זיך פארטראכט אין פעטלירעס קאזארמעס,
גערעדט אפן אויער, געהיט זיך פאַר לײַארעם.
— געהערט, וואָס מיכיי זאָגט? סײַז פאוויליק ניט ווייט.
— די רויטע ניט ווייט, און אונדז איז שוין צייט.

— סײַז עקסטרא געגאן גענעראַל צו דעם דראָט.
— א שמיד א דאַנבאסער פירט רויטע צום שטאַט!
— עקסטרא צום דראָט!
— רויטע אין שטאַט!
— די רויטע כאיאָלעס שיקט לענין אליין.
— די ארבעטער-פויערס זינגענדיק גיין.
— זיי נעמען, די רויטע, א שטאַט נאָך א שטאַט.
— דער פראַנט איז שוין נאַענט, דער פראַנט איז שוין אָט.
— דער שימקע וועט פירן, ער זאָגט, סײַז ניט ווייט.
— די רויטע ניט ווייט, און אונדז איז שוין צייט.

— גענוג „קאץ און מויז“!
 — מיט לאַשן ארויס!
 — ניט ריידעניש בלויז!
 — מיט ביקסן ארויס!
 — מיט ביקסן ארויס! מיט רויטע מע גייט.
 — מיט רויטע אין קייט, — אין פראַנט זיך צעשפרייט!
 — אוי, שאט נאַר, אוי זעט, דער דעזשורנע ער לויפט,
 מיכיי שרייט: — כאוויירים, די קאַדדערעס הייבט אוף!
 און נאַר אף די רויטע, אף לעניגען האַפט!
 כאוויירים, ארוף אף די נארעס און פאַפט!

צעלייגט מען זיך גיך אף די נארעס, מע שטומט,
 און צאַרנדיק קוקט מען אף יענעם, וואָס קומט.

הילכט אין דעם גרויסן קאזארמישן זאל:
 — שטעלט אייך אוף! דער גענעראַל!
 סע הייבט זיך ניט קיינער, ניט קיינער פון אַרט,
 מע ענטפערט ניט אַפּ מיט קיין רייד, מיט קיין וואַרט.
 סע שרייט דער דעזשורנע אין טויט-שטיין זאל:
 — דער גענעראַל! דער גענעראַל!

סע שווייגן די זעלנער. די שווייגעניש ברענט,
 סע דרייען די זעלנער זיך אויס צו די ווענט.
 סע שרייט דער דעזשורנע שוין קוויטשיק, מיט גאַל:
 — דער גענעראַל!.. דער גענעראַל!..

זיין ווידערקאַל ענטפערט פון ליידיקן הויף.
 סע ציען די זעלנער די קאַדדערעס ארויף.
 ארוף אף די אויגן, פארשטעלן די שיין,
 סע קומט דער דערווארטער, אַט איז ער אריין,
 דער גענעראַל, און באגריסט מיט א שריי —
 עס ענטפערט אים אַפּ א גרויס כראַפערני

פון אונטער די קאָלדערעס, א כראָפּען צום טאקט,
איז רוקט גענעראַל זיך צוריק ווי א ראק.

עס האָט זיך נאטשאַלסטווע דערזעען אין קלעם,
ווי איז מען עס פּלוצעם פארקייטלט געוואָרן?
ווען האָט מען געגרייט זיך? ווי איז עס געשען?
און פרוּוו זיך א ריר טאָן — צעקוועטשט זיך דער צאַרן.

די זעלנער אין מיטינג, א שווע עס קנאלט, —
דער פּאַלק איז צום פּאַלק, צו די רויטע אריבער.
און דאָ האָט זיך שימען באוויזן — ער שטראַלט:
— איי, גיכער פארפאקט זיך און פעקלט זיך איבער!

קאָפּיט 2 1919

האַפענונגען

1

נ א כ מ ע ן-י אַ נ ט ע וו

וואָס הערט זיך?

פ ר א ד ק י ן

וואָס זאָל הערן זיך?

מע קען אראָפּ פון זינען!...

מע קען שוין פון די הערעכצן

קייז אַרט זיך ניט געפינען.

נ א כ מ ע ן-י אַ נ ט ע וו

איך האָב געזאָגט... איצט זעט איר שוין,

אז קירע-דייטש איז דאָסיק?

פראדקין

געזאגט — געפאָגט, וואָס העלפט עס דען?
ס'איז דאָסיק און פארדראָסיק.

נאכמען-יאָנטעו

ס'האָט זברוטש א דעלעגאציע
געשיקט זיי צו באגריסן, —
איז האָט מען די קעהילע-לייט
מעכילע אויסגעשמייסן.
די ווענט... ששש... האבן אויערן.
פון בוידעם מיינעם זעט זיך,
די דייטשן פירן פויערלעך
צום גרוב... דאָס הארץ צעגייט זיך.

פראדקין

בעפרעסיע? אָפן?

נאכמען-יאָנטעו

כ'זאָג דאָס אייך.
מע פירט זיי אין די קייטן.

פראדקין

און יידן אויך?

נאכמען-יאָנטעו

וואָדען, אָן זיי?
פאר אלע איין גאניידן!..

שימקע, זאָגט מען, קומט אהער,
בעסאָד, אין די באנאכטן.
מיט דייטשע זעלנער טוידעט זיך,
מע טוט עפעס באטראכטן...

מע זאָגט, מע וואַרפט ווײַהעלעמען.
סע לײַגט זיך אַפֿן סײַכל.
מע זאָגט, די רויטע שטאַרקן זיך,
זיי ווײַלן זײערס גרײַכן!

פ ר א ד ק י ן

שא, ווו איז מיידמאנס קאלעניו?
די טאטע-מאמע קלאַגן.
און דער קאַלעטניק שמײַעט אום
דעם עמעס זיך דערשלאַגן.

דער כאַכעם זוכט דעם עמעס אָף.
ער גײט אַראָפּ פֿון זײַנען!..
ער יאָגט און זוכט דעם שולדיקן,
ער מוז דעם טאָך געפֿינען...

איך האָב באַגעגנט קרײַנדעלען...
ער ווײַזט, גלײַך סע יאָגט אים.
„צענטראַלנע זראַדע“ רופֿט ער זיי,
די אײַגענע. ער קלאַגט זיך:

„איך בין שוין אויסגעמאַרכעוועט,
איך ווײַל ניט מער, איך קען ניט.
וואָס דאַרף איך די פּאַליטיקעס?
מײַן דײַגע, זאָל עס ברענען.“

סע האָט אים, זאָגט ער, צוגעזאָגט,
דער אינטענדאַנט, הער שפּאַנדל, —
אז טאַמער וואָס, — איז נעמט ער אים
קײַן דײַטשלאַנד אַפֿן האַנדל.

איז קיעו, זאָגט ער, ששש... שוידערלעך!
סײַסט דאַרט אָן אַ בלאַטער:

די ראדע נעבעך מאטערט זיך
סע העלפט איר ניט קיין טאָטער.

די דייטשן האָבן אָפגעזוכט
ששש... אַ לעץ, א נאר א פּינעם,
און אים אין צירק א קרוין געטאָן, —
א העטמאן אף אוקריינע.

נ א כ מ ע ן - אַ נ ט ע ו ו
וואָס רעדט איר וואָס, א העטמאן שוין?
ווארט אויס, ס'איז עפּשער בעסער?..

פ ר א ד ק י ן

אי, כ'בעט ניט אף קיין בעסערן, —
מע האלט באם האלדז דאָס מעסער.

2

באם פריינט דעם ראבינער, אין שטיינערנעם מויער,
אין טיפע פאָטעלן, — דאָרט זיצן פארטרויערט
די מיידמאנס, זיי האָבן זיך אייליק פארזאמלט.
דער פעטער, הער קאָן, פון זיין טיפעניש שטאמלט:

— דאָס אויסדערוויילט פאָלק און דאָס בעסטע פון בעסטן,
צעטראָטן דאָ ווערט, אין אָפּפאל פארוואנדלט.
מיר מוזן זיך פלאנצן אף באַדן, א פעסטן. —
איז, אַלזאָ, קיין דייטשלאַנד צו ליכט און צו האַנדל.

און דאָדיק צעהיצט איז פון פלאן פון א דרייסטן,
נאָר וואָס איז די פולע? די פינגער ער בייסט זיך:

אין איר איז געווענדט, איז ווי ברעכט מען איר האס?
איר וויסטן אקשאַנעס, איר ווילד מעשוּגאס?

ס'איז אסי זיין קאלע, — גערעכט איז די מאמע,
און נעמען מיט גוואלד זי, זי רעטן, זיין דאמע, —
איז פאָשעט די פליכט די דירעקטע פון כאָסן. —
ער טאָר זי אין פלאַם באַלשעוויצקן ניט לאָזן.
דעם כאָסן געהער אויך דאָס גוטס פון זיין קאלע —
לויט דין און לויט יוישער, אזוי האַלטן אלע...
קיין אויסלאַנד פאַרט דאָדיק, אין פרעכטיקע ערטער,
פיל געלט דארף ער האָבן, ווייל זעלבשטענדיק ווערט ער.
אף וועלט-מערק דערשיינען, אף בירושעס א גיי טאָן,
אין לאַנדאָן, פאָריזש, אין בערלין זיך א שפרייט טאָן.
פאָרגעסן, פאָרגעסן די קלעפּ און ביזיווינעס,
דאָס לאַנד באַלשעוויצקע, דאָס קאַל פונעם סוינע.

די טיר, וואָס פון דרויסן, מיט רוגזע צעפראַלט זיך.
עס שטעלט זיך אריין דער קארעטניק א שטאלטנער.
די אלטע פאָדיאַווקע, אפן האַקן פארצויגן,
שטרייכט אונטער דעם שטאַלץ פונעם גאַנג, פון די אויגן.
דאָס גרינע געוואַנט מיטן גרוי-פעלץ געפליסטן,
כאַטש אלט שוין, — נאָר טראַגט עס פאַסאַניק, אומיסטן,
ווי אונטערצושטרייכן די אייגענע ווירדע,
און יענעמס פאַרלוירנקייט, יענעמס יערידע.
ער שטייט פאַר די מיידמאַנס, די הענט צו דעם רוקן,
דער קאַפּ אף א זיטל, ער שווייגט און ער קוקט נאָר.
ער דארף זיי — א ביטערס א בייזס — עפעס זאָגן —
נאָר קען עס פון האַרץ צו דער צונג ניט דערטראַגן.

און דאָ האָט די טיר זיך ווי קעציש געעפנט.
אריין איז א פרוי, — מאַיז געבליבן געפלעפטע. —
ווי קומט אסיס מוטער, די שוויגער, אהערצו?
פון דאָרף, איבער פראַנטן, די וועלט איצטער קערט זיך!

א הוט מיט א פעדער, אין שמאטעס פארוויקלט —
פארנייגט זיך די דאמע אין גלאנצט מיט די בליקן
אי כיטרע, אי פריילעך. די באקן צערויטלט.
און פרישע פון קאָדע און קאַרענע ברויטן.

געזונט איז די מוטער און דאָך ווערט אומהיימלעך.
די פרישקייט, די טנועס, ס'איז אלץ אומגעוויינדעך
באגלאנצט מיט צעטומלטע בליקן, וואָס שרעקן.
זי גייט צו צו דאָדיקן, נעמט אים באַם בעקל:
— מיין כאַסן, מיין כאַסן, דו זייַ ניט געפאלן,
דאָס גאַלד וועל איך ברענגען און ברענגען די קאָדע.
טוט קאָן זיך א הייב, זי מיט דאָדען צעשיידן.
און בעט זי זיך זעצן, מע וויל מיט איר ריידן.
מע דארף זי דאָך נייטיק צום לעבן אצינדער, —
עס גייט אינעם גליק פון די טייערע קינדער...

און קאָן רעדט אריין אין דער מוטער אין אסיס.
ארויסגעשטעלט האָט זי אן אויער א ווייסן
צו קאָנען, די הענט שפארן אונטער דעם בוזעם.
זי קוקט אפן כאַסן, און ווי א מעזוזע
פונווייטן זי ווישט אים מיט פינגער און קושט זיי.
און הערט דערביי קאָנען. — פארכאפט און פארכושט אין.
פון אסין רעדט קאָן, און א פלאן אין איר פלאנצט ער, —
צעבלייט זיך איר פאַנעם נאָך מער און צעגלאנצט זיך:
געפינען זי, אסין, און ברענגען אהער.
ניט אנדערש, ס'האָט דאָדיקלס קאָפּ עס באקלערט...

נאָר דאָ האָט פון אונטן דער בייזער קארעטניק,
וואָס שווינגנדיק צוגעהערט אלץ, וואָס מע רעדט דאָ, —
די שוועסטער א נעם געטאָן, — גאַרניט צו זאָגן,
זי פאַשעט מיט גוואַלד צום ארויסגאַנג געטראָגן.

א וויסטע יעדיע צו אסין געקומען:
א סוואַרע, די מאמע, זי זוכט זי ארומעט.
וואָס קומט זי אהער, פאר די פיס זיך איר פלאַנטען?
וויין יאָגט זי, וואָס יאָגט זי, דורך שלאַכטן און פראַנטן.
די יאָר איר פאָקירען? דאָס האַרץ איר פארסאמען?
זי פילט, אז סע ברענגט איר אן אומגליק, די מאמע.

„וואָס איז זי געקומען, וואָס דארף זי דאָ האָבן,
נאָך קאָרג איר, זי דארף מיך אינגאנצן באַגראָבן?
זי האָט שוין מיסטאמע פאר מיידמאנס געפלאַפלט,
אז איך בין א היגע. איצט וועט מען מיך כאַפן.
און עפּשער גאָר האָבן די מיידמאנס געשיקט זי?
געשיקט זי, אנדעקט מיך, — איז בעסער דערשטיקט מיך!
וואָס יאָגסטו זיך, נעכטיקער טאָג, נאָך מיין קאַפּ?
דו, וויסטע פאָרגאנגענהייט, טשעפע זיך אָפּ.“
אנטלויפט זי פון אַלקער, זי בייט די קווארטירן,
דעם מעגלעכן שפור זאָל די מאמע פארלירן.
ניטאָ דאָ קיין אסי, נישטאָ דאָ, צערונען!
און דאָך האָט די מאמע זי טאַכטער געפונען.

3

— האָסט נאָך האַרץ דיין מאמען שעלעטן?
קאָרג פארפינצטערט איז די וועלט איר?
ביז צום לעצטן מיך פארסאמען?
טרייסטן דארף מען זי, דיין מאמען.
זאָגסט אזוינס אָף מיר, באדענק זיך!
טאַרסט עס פארן מויל ניט ברענגען,
מיר אזוינס, אזעלעכס זאָגן!
קאָן א מאמעס האַרץ פארטראָגן,
שלעכטס צו טאָן דעם אייגן קינד?

לייב-אין-לעבן מיינס, ביסט בלינד!
 זאגסט, א פלאפלעך... מיסטאמע...
 פלאפלעך וועט זי דיר, דיין מאמע...
 וואס, אז וואס? אז וואס, ווי טראכסטו,
 פאלשע פינעפערלעך מאכסטו?!
 וואס איז דא אזוי די שרעק?
 יא „אנדעקט“ צי ניט „אנדעקט“!
 קיינער וועט זיך ניט דערוועגן
 שלעכטס אף דיר ארופצולייגן! —
 ווער וועט קארגן ג'זונט און סומען,
 אז קיין האר זאל דיר ניט קרומען?
 גרייט פאר דיר אין דרערד צו גיין,
 אויסקויפן באם רוך אליין...

רעדט די מוטער, האלדזט זי, קלאגט זיך.
 פאלט כאלאשעס, נ'הארצן שלאגט זיך.
 אסיס מידן קאפ פארדרייט זי:
 — קום, מיינ טאכטער, מיד באלייטן,
 אין דער פרעמדער שטאט, אליין,
 האלעוויי איך זאל דערגיין.

פירט זי אסי, קוים זי רירט זיך.
 אסיס האנט זי כאפט, און פירט זיך
 ווי פאר גסיסע, און זי ברענט,
 אונגעשפארט אף אסיס הענט.

— ז'האט זיך אפגעשטעלט בא פריינטלעך,
 זאגט זי, ס'האט זי שטארק געפייניקט
 אסיס אפפאר אן א זיי-ג'זונט.
 כ'קרענק און שרייב צו דיר — איז שווייגסטו.
 מאלע וואס מיט מיר געשיט, —
 אייביק לעבן לעבט מען ניט.

אסי, קוים מיט איר פארלאַפן,
אין איר הויז, און ניט געטראַפן
קיינעם, זי באַלייגט. — און שרעקלעך!
קוים א קער זיך צום אוועקגיין —
עפנט גיך זיך אוף די טיר —
און די מיידמאנס שטיין פאר איר.

און א קרויווע הייבט א גוואַלד אוף.
פאר דער מאמען אסיס פאלט זי.
אסי בלייבט צעדרייט, צעדולט: —
מ'קוקט אף איר ווי אף דער שולד.

ווי האָט זי געקענט אנטלויפן
פון דעם אַנגעלויף פון קרויווים.
אז די מאמע קרעכצט אַן שיר,
האלב-פארכאלעשט קוקט אף איר...

און די מיידמאנקע מיט עקל
ציט פון אסין אַפּ דאָס רעקל,
זעצט זיך איר עס צו פאריכטן,
פרום און מיט פארזאָרגט געזיכטל,
שטראַפט זי, אסין, שטראַפט פארשעמט,
אז זי האלט זיך גרויס און פרעמד.

און דערווייַל גייט מען אריבער
צו דער לאַגע. גיט מען איבער
אז די רויטע שלאכט-כאיאַלעס
ליידן שרעקלעכע מאפּאַלעס, —
באלד פארענדיקט מען מיט זיי...
דאָ דערווייַל דערלאַנגט מען טיי.

אסי אָבער, — אופגעטראָגן,
פון דער פֿלוצעמקיט דערשלאָגן —
הערט קימאט ניט דאָס גערייד.
פאר איר בליק דאָס בעט זיך דרייט
מיט איר קרעפטיק-כיטרער מאמען.

ווי פון טויבקיט קומט דאָס שטאמלען
פון רעב קאָן: — ס'איז אסי, זאָגט ער,
אינדזער קאָנסול דער געפלאָגטער
בא דער ווילד-פרעמדער מעלוכע,
וועלכע פאלט און ווערט צו ברוכווארג.
רופן מיר דעם קאָנסול אָפּ...

אסין פלאָנטערט זיך אין קאָפּ,
הייבט זיך אָף און זאָגט קיין וואָרט ניט,
צו דער טיר זי גייט, נאָר דאָרטן
שטייט שוין דאָדיק אָף דער שוועל
און דעם דורכגאנג איר פארשטעלט.

אופגערעגט, זיין פאַנעם פלאטערט,
ס'דינע מויל פארקרימט, פארמאטערט. —
אין די ביישטידלעך די הענט
מיט אקשאַנעס אינגעקלעמט.

אסי טוט א שמיכל ביטער, —
טוט מיט דאָדיקן א ציטער,
אָף די קני ער פאלט אוועק,
מיטן קאָפּ צום קליידל-ברעג.
וויגט דעם קאָפּ אין שלוכצן שטום.
אסי קוקט זיך מער ניט אום,
צו דער טיר — און איז אוועק.

דאס געשלעג

1

אזא קרירעדיקער ווינט, שניי און ווילד געוויטער,
טו א שפי, פארפירט דער שפי, אין א זייט פארפליט ער.
נאר סע יאגן שליטנס פיל מיט געשווינדע פערדלעך,
אין שינעלן זיצן לייט מיט פארשנייטע בערדלעך.
נייע שליטנס, ספריטנע פערד, — פליט מען ווי אף פליגל —
דאס פארט פאווריק מיט זיין פאלק צוגעגרייטע קריגער.

דורך די וועלדער, מיט א זייט, אומגעריכט פארקערט מען,
ווי פון אונטער דעם זאוויי וואקסט מען אויס אף ערטער.
פאסטנס, טייערעכלעך פון פיינט אפדערגיך צעבייט ער,
שטעלט אף די סאוועטנמאכט, יאגט זיך, שלאגט זיך ווייטער.
וויין ער קומט אין דארף אריין, וויין ער קומט אין שטעטל, —
ווארטן אייגענע אף אים, רויטארמייער גרייטע.
נעמט ער זיי און ווייטער פליט, — וועלדער, דערפער, גראבנס...
פלוצעם, — מיטאמאל, — מע שטייט הארט דעם פיינט צוקאפנס.
און א רעגע, — און דער פיינט טוט א שיט מיט פייער,
מיט א פאכער טוט א פאך איבער אלע רייען.
קוילנווארפערישער טראך, היץ, און מע צעשיט זיך,
און א ברייטע קייט צעשפרייט מיט געווער צעבליצט זיך.

פאווריקס קאל צעגייט אין קייט, ענטפערן די קעמפער:
שלעסער-טראסק, מאשין-געווער, פייער, — איז דער ענטפער.
וואס איז וואניען אווי גוט, וואס דאס מויל צעשפארט אים?
פיל מיט סימכע איז דער שנעק, גלייך די שלאכט דערווארט קוים.
סארא גיכקייט מיט די הענט, סארא ווונק וואלף-בערן,
ווען ער שיקט דעם זאלפ אוועק אין די ווייטע ספערן.
קוילן-פייף איבער זיין קאפ — זאל דעם יונג דאס ארין.

פינקטלעך-טריי ער טרעפט אין פיינט — זיי ניט אפצונארן.
 זיין „מאקסים“ ער שלעפט נאך זיך שטענדיק אף א שטריקל,
 ווי א הינטל „דינט“ מאקסים, ווי א לייב אנטיקל.
 ניט ער זעט דאס אלץ, וואלף-בער, נאר ער פילט עס פינקטלעך,
 און ער ווארנט אים אין הארץ — זיך ניט פירן יינגלש.

לעבן וואניען ליגט וואלף-בער, שטארק מיט בארד באדארנט,
 בעריש קרום די צוואנגען-הענט מיט דער ביקס זיך פארען.
 פון דעם שפיוז-געוויקס פון בארד קוקן שפיציק אויגן,
 גלייך די גוורע פון דעם ריז אין זיי איז אַנגעצויגן.
 בעריש-קרום די צוואנגען-הענט מיט דער ביקס זיך פארען.
 זעען זעט ער גארניט מער, נאר דעם פיינט פון פארנט.
 פילן אבער פילט ער הארט אין די רייען שכיינים,
 פאוויקס קאל און שאַס-גערויש און א קראפט געהיימע.
 צי די גאנצע קייט איז אוף, צי ס'איז ווער געבליבן
 מיט א קויל דאָ צוגעפלעטשט, מ'האַט „הורא“ געשריגן,
 וואָס איז וואניען אזוי גוט, וואָס אף פארנט שפארט ער,
 גלייך אַט די באגעגעניש האָט ער קוים דערווארט זיך?

גרויזאם זעט דער סוינע אויס, ברילט אין גרויס רעצייכע.
 קעפ געפאנצערטע פארויס, ביקס פארויס, — זיי קריכן.
 כייז-דור פון טויט געשטופט, מיינער ברייט צעעפנט,
 פערד און מענטש פארמישן זיך, שפיוז מיט שפיוז זיך טרעפן.
 פון דעם פלאַנטער הייבט זיך אוף אף א רעגע שוועריק
 אָשער שווארצמאנס שיינער קאַפ און זיין האנט, וואָס נעריקט.
 וואניע זעט עס ווי אין טרוים, און א פרייד אים שיקערט:
 ס'ציט אין קאך, ווו אָשער איז, — דארטן איז דער איקער...
 ווידער האָט זיך שווארצמאנס קאַפ אופגעהויבן לייכטיק,
 נאר א דייטש, וואָס מיט א קנאַפ, שלעפט צו דרערד דעם דיכטער.
 קוילעס קנוילן, וואניע איילט, — בלוט און בליץ פון קלינגלעך.
 וואניען דאכט זיך: אונטער פיס קייקלען קנוילן, — שפרינגט ער.
 שפרינגט פארכידעשט, וואָס סע גרינג, ווי אין שווינג אף שטאנגען,
 יענעם קנאַפ, וואָס ברילט אזוי, גלוסט זיך אים דערלאנגען.

הינטן לויפט אף אים א ריז, הויך דעם שטיק פארהויבן, —
וואניע ווייסט ניט, וואניע גארט זיך צום קנאָפּ דערקלויבן.
נאָר וואָלף-בער דעם ריז דערזעט, — ראנגלען זיך צוויי ריזן,
מיט די זיילן, קעפּ און הענט — מער ווי מיט די שפיזן.
און דער דייטש א ציטער טוט, דול דעם קאָפּ פארדרייט ער.
די גערמאנצעס שטעלן פיס, יונקערס מאכן פלייטע.

פאווליק מיט די לייט נאָך זיי, פון די פיס זיי שלאָגן,
אין געדיכטעניש אריין, פיינט אף פיינט זיי יאָגן.
מיטאמאל פון רעכטס און לינקס שיט פון פילעמיאטן.
דייטשע טיילן שווימען אוף, גרופעסווייז צעשאַטן,
פאלן צו און שטייען אוף מיט א לויף א לאנגן —
צו דער פלייצע פאווליקן בייגן זיי די פלאנגן!

פליצעס — גלייך עס רייסן אוף, פלאצן גאנצע פאלקן,
בלאָטע, שניי און שטורעם-שטויב דרייען זיך אין וואַלקנס.
נאָך די וואַלקנס קומען אַן נייע גאָר כאַיאָלעס.
און מע ווארפט די דייטשן אום, דייטשן אין בעהאַלע.

דאָס גייט שטשאַרס אזוי פארביי, פאווליקן באדארף ער,
פאלק מיט פאלק פארייניקן נילעצטן שלאכט זיך ווארפן.
דאָס האָט שטשאַרס א גיי געטאָן מיט די לייט באַגונער —
און פארבייגעגאן די פיינט, — זיי געטאָן א דונער.

מיט ניצאָכן קומט די נאכט און מיט וויי פארכמורעט.
די געפאלענע אין שלאכט פירט מען צו דער קוורע.
מיט דער פרייהייט זיך געשיידט די געשאַמעס העלע,
איבער אנהייב-פרייניג-פעלד שפילט די פאלקס-קאפעלע.

מיט א בליקע ניי-פארשפיצט ציילט וואָלף-בער דער גיבער
די געפאנגענע דעם סוינעס, ציילט און שרייבט זיי איבער.
די פארנומענע דעם סוינעס אַן אַן עק געווערן,
וואניע פאַרעט באם געווער, די טעכניק דערלערנט.

שטשאַרס אין פאוויליק זאמלען און אלע קאמאנדירן.
בא די קארטעס רעדט מען אָפּ, ווי די טיילן פירן.
בא די קארטעס, בא דער טיי שטעלן אויס די וועגן
באַלשעוויקעס, לענינס לייט, יונגע פאַלקס-סטראטעגן.

אפדערנאכט א סימכע איז, ס איז א פרייד א שטילע,
אין א קרייזל קעמפער-לייט פרייען זיך און שפילן.
אין א צווייטן קרייז איז ענג: כידעשדיק-פארכאפטע
בא דער דייטשער פלי-מאשין דרייט מען זיך, מע טאפט זי.
וואניע וואָלט א באלן זיין, אָ, ווי וואניע רייסט זיך,
זי א פרוווי טאָן אין דער הייד. נאָר וויזוי? זי ביסט זיך.

אין אן אנדער קרייז איז שטיל, פלאמיקע געזיכטער:
שווארצמאן ליינט א ליד א ניס, ער, דער העלד און דיכטער.
יאַרנלאנג באם צאר אין דינסט, אין סאַלדאטסקע רוימען —
האַט ער אויסגעהיט אין שטיל זינע ליבסטע טרוימען,
אז די פעסט פון זידלעריי זאָל אָף זיי ניט דריקן.
קנעכטשאפט און דערשלאַגנקייט זאָל זיי ניט דערשטיקן.
אלע אומגליקן אדורך, און צום פאַלק זיי ברענגען,
און דעם יאַמטעוו פון דער פריי מיט די קרענץ באהענגען.
אַשער שווארצמאן ליינט זיין ליד, פרישע קוואלן פלייצן,
רויטארמייער פליעסקען אים, און ער לאכט און פרייט זיך,
זעצט זיך פון געלעכטער צו, ווי ער טוט עס שטענדיק,
מיט זיין גאנצער שטאלטנער גרייס, און די אויגן בלענדן.

אַט אזוי פארברענגט מען שטיל, שאַען פריילעך שווימען.
נאָר די סימכע ווערט ערשט גרויס, ווען סע ווייזט זיך שימען:
בייגעקומען נויט און קעלט, שלעק ניט אויסצוצייען —
איצט פאר פאוויליקן און שטשאַרסן שטייט מיט גרייטע טיילן,
דאפּאַטירט: — אַלץ אויסגעפילט. גרייט צו די באפעלן!

דערנאך אין שלאף אין קרעפטיקן פארזינקען רויטארמייער.
און נאך די קאמאנדרין וואכן — מ'האט זיך ניט געלייגט.
נאך ביז דער פיינט דערמונטערט זיך באדארף מען אים צעדרייען.
ער פרוווט אונדז שוין די פאדער-טיילן אפקוועטשן פון ברעג.

מע מוז דעם טיך אריבער גיך און דארט אים איבערקערן.
ער פרוווט זיך דארט פארפעסטיקן. מיר האבן נאך איין בריק.
א ווערסט די לענג, די באנען-בריק. און אונטער פייער שווערן
עס האלט דער פיינט די גאנצע לענג און ווענדט ניט אפ דעם בליק.

אויך אינגעגעבן האט זיך אים די נאפט-בארזשעס צעצינדן,
און איצט א גאנצער פייער-יאם די בריק באלויכטן האלט.
באשליסט מען: אלעם אפוועקן און גרייט זיין וואס געשווינדער,
אין נאכט-אטאקע לאזן זיך, און רירן טאקע באלד.

צום אויספרוון די באנען-בריק, מע לאזט אף איר צעיאגן,
א פאראוואז אין גרעסטער גיכקייט, אן א מאשיניסט.
און אויב סע שטייט א בראני-צוג דעם פיינטס — וועט ער צעשלאגן.
סע לויפט און קראכט דער פאראוואז, אין פינצטערניש ער ניסט.

און נאכן פאראוואז געלאזט א צוג מ'האט א בראנירטן,
א טייל געלאזט, און נאך א טייל, און נאך א פאלק א פרישם.
דער פיינט פון אומגעריכטקייט שיסט שוין, גלייך פון זין גערירט זיך —
מיט ביקסן, פולעמיאטן און הארמאטן איין געמיש.

דאס פייער וואלגערט פון די פיס, מע לויפט, דאס פייער שמעטערט.
— פארויס! צום סאף! — שרייט פאווליק. — ניט פארהאלטן זיך! פארויס!

און מער קיין ווערטער זאגט ער ניט, ער פאלט באלד א געפלעטער.
סע כאפט אים שווארצמאן אונטער, אין די הענט אים גייט
ער אויס.

און פלוצעם, — ס'וויילן שווארצמאנען די פיס גאר מער ניט דינען.
אינמיטן בריק! — ער האט געשטוינט: — געפונען זיך א צייט!

דא באַלד האָט וואַניע אים דער־אַגט, דעם פּרײַנט אײַן בלוט געפונען,
אַף זײַך אַ הייב געטאַן אים אַפּצוטראַגן אײַן אַ זײַט.

און ווי ער לויפט מיט אים, א זעץ — דערפילט א באק א הוילע,
א שטיקל באק אים אָפּגעפּליקט, סע הענגט מיט בלוט פארזאפט,
ער לייגט אנדער שווארצמאנען און זעט, די זעלבע קויל האט
דערהארגעט אים, דעם דיכטער-מענטש, דער קאפ איז אים צעקלאפט.

דאָס דויערט אַלץ אַ רעגע נאַר, ער טאַרעט אים, ער טרייסלט,
און לאַזט זיך מיטאַמאַל זײַן וועג, און ביטער ברילט.
וויזוי דערצײלט מען עס דעם פּאַרק? ווי וועט ער עס פאַרגעסן?
וויזוי איז דאָס פאַרלאַפּן גאַר? ווי אומגעריכט פאַרשפּילט?

דער יאָג פון רויטאַרמייער-טיילן יונגע און געשווינדע
האַט אַנגעיאַגט אַ שרעק אַף זײ, די פּײַנט, זײ טרעטן אַפּ.
אין דיטש-פעטלירישן געמיש מע לאַזט זיך און מע שינדט זײ,
די יונגע רויטאַרמייער-האַנט מע לאַזט אַף זײ אראַפּ.

און ווען אין שטאַט באפּרײַטער דעם ניצאַכן מ'האַט געפּיערט,
און ווי נאַר די געפּאַלענע צו זײער רױ געבראַכט,
דאן האָט מען אויך דעם דיכטער, וואָס געפּאַלן איז פאַר פּרײַהײַט,
דערמאַנט, אין אונדז זאָל לײַכטיקן אַף שטענדיק זײַן געדאַכט.

ער לאַכט ניט מער, ער זעצט זיך ניט צו דרעירד צו בא דעם לאַכן, —
זײַן האַרץ אַבער סע לעבט, זײַן האַרץ זײַן גאַנצס אין לײַד פאַרטאַן,
ווייל ווער מיט לענינס פּאַן געגאַנגען איז אין שלאַכטן, —
אַט דער קאַן ניט פאַרגעסן זײַן, ער לעבט ווי אונדזער פּאַן.

די שטאַט איז פריי, — מעווילבל נאך פון אלץ, וואָס האָט געטראָפן,
און ווידער רוישט מעשוונע און: א מענטשן-קנויל זיך שלעפט.
פאַרויס א ייד, אן אלטיטשקער, זיין מויל איז לעפיש-אַפן,
ער שפאנט ווי א פארקישעפטער, זיין בליק איז דול באַלעכט.

די מאַדנע מענגע טומלט זיך, און צום רעווקאַם דערגאנגען —
צום רויטארמייער ווענדט זי זיך, — וואָס שטייט באַם דראַט-געפלעכט:
— דער אלטער האָט א מענטשן דר'הארגעט, מיט אַ לאַם דערלאַנגט אים,
באפרייט זשע אים... דער סטאַליער אריע האָט געטאַן גערעכט.

דער רויטארמייער כידעשט זיך, ער הייסט: זאַל רעדן איינער!
ער קוקט דעם מאַדנעם מערדער אָן — א פרומגעקליידטער ייד. —
ער הערט: — דעם סטאַליערס אייניקל, די נייטערקע די שיינע,
פארפייניקט האָט סווענציקי דער אַכראַניק און באַנדיט.

פון דעמלט קוקט דער אלטער אויס צו פאקן דעם אַכראַניק,
און היינט האָט ער דערזעען אים פון בריק ער קומט אראַפּ.
האָט אים דער אלטער אַנגעיאַגט און מיט אַ לאַם דערהארגעט.
איז ווילן מיר אים פריילאָזן. — איז ווער זשע האלט אייך אַפּ?

— מיר ווילן נאָר די רויטארמייער אליין זאַל אים באפרייען...
דער קריגער האָט א טראַכט געטאַן, דעם אורטייל גלייך ער גיט:
— דעם סיינע, וואָס פארפייניקט האָט א כאווער א געטרייען —
קומט יענע וועלט. און די וועלט קומט דעם פרייען כאווער-ייד...

ייכעס

1

וואָס טוט זיך אזוינס בא די מיידמאָנס אין הויז?
וואָס איז דאָ — אן איינפאַר? — אריין און ארויס!
זיצט דאָדיק, די פויסטן פארדריקט אף די אויגן.
מאדאם טאני מיידמאָן, אין אנגסטן געבויגן,
דער שטערן פארבונדן מיט טיכל א ווייסן,
אף קאַנען זי קוקט און די ליפן זי בייסט זיך:
וואָס ווילן די מענטשן, וואָס קומט עס דאָ פאַר,
וואָס איז מען געקומען איר קירצן די יאָר?

ארום שטייען לייט, גלייך טעאטער מע שפילט.
אין סערדעטס געקליידט און אין שאַלן געהילט.
אין איבערשרעק וויסטן פארהויבן די פלייצעס,
ס'איז איינער באצאָרנט, דער צווייטער צערייצט איז.
מאדאם טאני מיידמאָן, — פון קאס און ביזאָיען
די ליפן זיך בייסט און אין האַרצן זי ראָיעט:
וון איז דאָס דערהערט גאַר, וון איז דאָס דערהערט,
וואָס עפנט נישט אף זיך א גרוב אין דער ערד!

אף קאַנען זי קוקט און צום קאַרעו דעם רייכן:
וואָס נאַרוואָס אריין מיט א הוסטן און קייכן, —
דערציילט אויך דאָס זעלבע, דאָס האַרץ זאָגט זיך אָפּ
די וועלט צו פארשטייען, א בראַך זיי אין קאַפּ!
— איך זאָג אייך, איך האָב זיך נאָך פריער געשטויסן,
כ'האַב שטענדיק געזאָגט עס, — איצט ווייזט זיך ארויסעט!
איצט קלינגט שוין די שטאַט מיט דער בסורע דער וויסטער:
דיין קאלעניו אסיניו פירט קאמוניסטן.

זי פירט זיי אין אונדזערע הייזער, די רויבער.
 געקלאפט אויך צו מיר, בין איך קראנק, כ'בין א טויבער.
 זיי זינען געווען שוין, בא זיי און בא זיי, —
 איך ווייס ניט, וואָס הייבט מען ניט און קיין געשריי!
 איז קום איך אייך מאַלְטָאָו זאַגן, מאדאם,
 דאָס גאַלד גרייט זיי צו, ניט פארשעמט אונדזער שטאם.
 מיסטאמע, באַלד קומט זי אהער מיט די רויבער,
 איך אייץ זיך, האָ? כ'הער ניט. כ'בין קראנק, כ'בין א טויבער...

און קאַן פילט זיך שולדיק פאר אלץ אף דער ערד.
 פאר דעם, וואָס אין מאַסקווע טוט אלץ זיך פארקערט.
 פאר דעם, וואָס די מאסע באגייט זיך ניט שוין.
 פאר דעם, וואָס דעניקין קומט אלץ ניט צו גיין,
 פאר דעם, וואָס די קאַלע איז... גאַט זאָל ניט שטראָפן...
 פאר דעם, וואָס דאָס אלץ האָט אזוי זיך געטראָפן.

און קאַן פרוווט די לייט די דערשטאַקענע טרייסטן.
 די לאַגע מיט סייכל באטראכטן ער הייסט זיי.
 — ווייץ גאַט בלייבט דאָך גאַט, כאַטש דער מענטש בייט דעם
 גלויבן,

דו שטייסט אפן קאַפּ, — נאָר דער הימל בלייבט אויבן.
 דאָס גאַלד איז די בריטשקע, דער סייכל — דאָס פערד. —
 ראבויסיי, ניט פאלט מיטן פאַנעם צו דר'ערד!

— דו כעלעמער כאַכעם! — שרייט איינער דערצאָרנט.
 וואָס האָט איר אונדז פריער מיט גאַרניט געוואָרנט!
 ווי האָט איר דערלאָזט, אינער קאַלע זאָל פירן
 צו אונדז אירע פריינט און אונדז אויסטאַן, ראבירן!
 וואָס זיצט ער, דער כאַסן, דער מאמעניוס זון? —
 שטייט און, פאניע-נעבעך, און פרוווט עפעס טון!
 מיר ווילן זיי זאָלן צו אונדז מער ניט גייען.
 צי האַסטו שוין, עפשער, אף איר ניט קיין דייע?
 צי איז זי שוין עמעצס פון יענע? איז זאָגט! —
 די הענט אפן פאַנעם, זיצט דאָדיק און קלאָגט.

מאדאם שטעלעט זיך און, סע באשלאגט זי א שווייס:
 — איצט גייט, מיינע פריינט. און א דאנק פאר דער טרייסט...
 אבי כ'האב געמיינט, אז דעם מאן ארעסטירט,
 איז אייס, איך בין עלנט... נו, מארש צו דער טיר!..
 זי קערט זיך צו קאנען: — די טנאים צעריינט!
 מיר פארן אהינצו... — אין פענצטער זי ווייזט.

און דא ערשט איז דאדיק ארויס פון די קייליים:
 — אן אסין? אן אסין? מיט איר נאָר אינניעם!
 געדענקט זשע, איך וועל זיך אייך אַנטאָן א מיסע!
 און דא מיטאמאל: די מעכטענעסטע ווייזט זיך.
 אלטמאָדיש פארפרינדעט, זי נייגט זיך און קנייטשט זיך,
 די אייגלעך אין שמוכן פארקוויקט, ווי זי רייצט זיך, —
 איי, דאָדל, אום סוקעס גאָר אן א קארטוויז!..

ער האָט זיך אוועקגעדרייט, קלוימערשט געהוסט.
 מאדאם קוקט אין פענצטער און שווייגט ווי די וואנט.
 נאָר קאָן גייט צום גאסט צו און גיט איר די האנט.
 ער פירט זי ארויס אפן פוסטן באַקאָן,
 און דראָט איר און טיינעט און הייסט עפעס טאָן,
 זי טיינעט אנטקעגן, זי מאַנט און זי דראָט,
 און גיך אָן א זיי-ג'זונט זי לאָזט זיך אין שטאַט.

2

(נאכמען-יאָנטעוול קומט צו אסין אין
 צימער)

— נו, טעכטערל, טאנין! א באפעל דיר איך ברענג,
 פון שימקען א בסורע פאר דיר, א געשענק!
 וואָס גיסטו דערפאר? — איי, גייט אייך, ניט מאטערט.
 — נו זינג מיר נאָר עפעס... נו זינג מיר טעאטער...
 איי א באפעל דיר!... ער הייסט, דו זאָסט ווערן
 א לערער אין פאָלק, און זיי גראמאַטע לערנען...

ס'האָט אַסין זיך שפּרינגען געוואָלט: — „ער געטרויט מיר...
ער טראַכט פון מיר, הייסט עס?“ — ז'האָט שטאַרק זיך
פאַרויטלט, —

געצוימט מיט געדולד זיך: — אַנו, ווייזט אהער נאָר...
זע, טאַקע, כ'זאַל קומען, דעם טייל זאַל איך לערנען,
זיי נעמען מיך מיט! אוי, איך זאַל ניט פאַרזאַמען!
— אַהאַ, איצטער גלייבסטו? א רויך אין דיין מאַמען...
א גוטן! — נאך-יאָנטע, וואַרט אויס, כ'האַב פאַרגעסן...
וואָס וויל איך אייך זאָגן? איר ווילט עפעס עסן...
א גוטן אייך, כאַווער נאך-יאָנטע, א גוטן!

און אַסי אַליין בלייבט. „נו, איצטער וואָס טוט מען?“
זי קילט מיט די הענט זיך דאָס פאַנעם, סע גלייט,
אַף וויעס פאַרמאַכטע א טרערעלע בלייט.
„צי טראַכט ער פון מיר, צי רייט איך זיך איין נאָר?
ער האָט מיך גערופן באַם נאָמען באַ מיינעם.
איז נעמט מען מיך מיט, ווען די שטאַט מעט פאַרלאָזן?
אוי, דאַכט זיך, איך נעם זיך שוין איבער, — א האַזע!
איך, הייסט עס, וועל לערנען די בערדיקע רייטער.
צי וועלן מיך הערן די מענטשן פאַרשייטע?
צי וועלן מיר גלייבן די יינגערע יאַטן?
און מער שוין ניט נאַכפּרעגן, ווער איז מײַן טאַטע?
קיין שפּיגל ניטאָ דאָ, — ווי זעט אויס מײַן הוילדער,
צי פאַסט עס פאַר זיי דאַרט? גענוג, דאַכט זיך, גרוילדער.
אַך, עפּשער איז בעסער א באַרוועסע קומען?
די לערערן — באַרוועס!“ און זי האָט גענומען
אַפּגיך זיך צעשנירן די האַלבע שטיוועטן,
אַט וועט זי באַלד פרווון, צי שטעכט ניט באַם טרעטן.

אומזיסט האָט געדאַכט זיך, אומזיסט האָט געקלעמט זי: —
אַט טרעט מען ארויס און מע זאָגט: — ביסט א פּרעמדע!
און שימקע דערביי שטייט, — א שטיין איז ניט האַרטער!

ער רייכערט און שווינגט און די פאטלע פארשארט ער,
און גייט זיך זיין וועג... ניין, ווארט, און זאלסט וויסן,
דאס מיידלשע הארץ ווי פון פיין ווערט צעריסן.

מיר גייט נאך דער שאטן פון דוירעסוויז קרעמערס,
דער שאטן פארפאלגט מיך אין וואר און אין שלאף.
אַט האַסטו מיין יכעס: — מיין פעטערל מוישע,
אַווא, סארא כאַשעוו, א שוואַגער דעם ראָוס.

א רייכער, מיט זיידענע זין און מיט איידעמס,
ער מיסכערט און מעקלערט און טוט פארן קלאַף, —
א מאַרק-טאַג אף טווע, ער קויפט מיטן גווייר און,
א בערישער פויער שטעלט זעק אף דער שאַף.

סע וועגט עס מיין פעטער און טוט עפעס קישעף...
— אַט זעסטו, האַוורילאַ, סע פעלט א פוד דריי.
דער פויער ווערט רויט און א שווייס אזש באשלאַגט אים,
ער שפרינגט פון דער הויט שיר און מרוקענדיק שרייט:

— מאַוושע, אַ, מאַוושע, כּהאַב צוויי מאַל געוויגן,
מיין וואַג איז א גוטע, גאַט איז מיט אייך!
וועג נאַכאַמאַל, מאַוושע, מיין וואַג איז א גוטע.
צוואַנציק פוד קאַרן, צוואַנציק פוד גלייך!

אין נאַכאַמאַל וועגט מען, ביידע פארשוויצטע,
אין נאַכאַמאַל קישעף און ווילדער פארדרום, —
סע קראַצט זיך דער פויער אין קאַפ און ער שעלט זיך,
און ס'גלעט זיך דער פעטער דעם יארמלקע-פלויש.

א פעטער א צווייטער, אורעמעלע דרונזשיק,
גאַר דאכט זיך א נעבעך און שוואך ווי א שטרוי, —
נאַר אַט סארא בעריע אין קרעמערשע קונצן!
פרום, אף די טיינעס ער ענטפערט דעם „גוי“.

— וואָס, ס'איז דיר ווייניק? די טאַרבע מוז פול זיין?
— „צע מאלי פיוו-פודיק“ — וואָס וויל ער פון מיר!
אזוי מיטן „מאלי פיוו-פודיק“ געמיסכערט,
און סטראזשניקעס האָבן געהיט אים די טיר.

אזוי טינעט אסי אליין אינעם צימער,
און שימענס געשטאלט פאר די אויגן איר שימערט,
ער שדינגט אירע ווערטער, וואָס גליען און פרייען.
דערווייל קומט וואָלף-בער, אף דער טיר בלייבט ער שטייען.

די טיר פילט ער אָן: מיט א ביקס אפן אקסל.
דאָס פאָנעם מיט גרייזלעך מיט גרויע פארוואקסן,
פארכידעשט פון אסים האווייעס בלייבט שטיל:
— דו שפילסט גאָר טעאטער?... נו, שעם זיך ניט, שפיל...

א ס י

כאווער וואָלף-בער.
איך גיב היינט דעם ערשטן אוראָק!
כאווער וואָלף-בער, זאָגט,
וועט שימקע זיין צופרידן,
ווי מיר צוזאמען
האָבן אופגעראַמט די שטאַט?

ו ו אָ ל פ - ב ע ר

די גווירים קענען דיך,
זיי פייערן און פלאמען,
די מאדאמען
פלאצן פאר פאדראָס.
אסים ווייסע פינגער
ווייסן, ווו צו זוכן,
ווו און וואָס.

א ס י

איצט איז אפן הארץ מיר גרינגער.
וואָלף-בער, איך טויג אף עפעס-וואָס?

וואָלף-בער

כימין.

א ס י

וואָלף-בער,
מיין אָפּשטאם שרעקט מיר,
איז פיבער ווארפט. —
צי זעט עס שימקע?
צי זעט עס ווער סע דארף?
צי ברענגט א נויץ מיין ארבעט,
נו, זאגט מיר קלאָר,
צי מעקט מען מיר אראָפּ
די שאנד פון יענע יאָר?

וואָלף-בער

מע דארף עס, אסי,
שימקען פרעגן.

א ס י

צי גלייבט מען מיר,
ווי מע גלייבט אן אייגענעם?
צי איז ניטאָ צו מיר קיין האס?
צי קען איך זיין ווי דו,
צי ווי די לעצטע פון דער לעצטער גאס,
און דערוועגן זיך
צו זיין א קינד פון אייער קלאס.

וואַלף-בער, זאָגט מיר אַפּן,
זאָגט מיר שוין.
געשטאנען איז די פראגע,
צי קען מען מיר געטרויען?
דערציילט...

וואַלף-בער

דו ווערסט א לערערן אין טייל,
וואס דארפסטו מער?
טו א קוק, ווער גייט אהער?

אסי

מיין מאמע...
אוי, וואַלף-בער, צו מיר מיסטאמע.

מוטער

א גוטן אייך, רעב ייד.
סע שווער צו אייך אריין.
ארויס פון אייך נאך שווערער.
דעם אויער גיט, רעב ייד. —
אייך רויבם אייך עפעס איין:
א טאקער כ'גיב און מערער!
און שטיינדעלעך א פאר, —
נאָר טרייבט ארויס מיין קינד פון אייך...

אסי

מאמע, גיי, און קירץ מיר ניט די יאָר.

מוטער

— אייך וואָרן אייך, רעב ייד.
סע קומען אָן כאַיאָלעס
פון דער שוויטאכטיע,
פון דער שוויטאכטיע.

מיט אַדלערס שווארצע, ווייסע.
אוי, וועט מען שטיקער רייסן,
אוי, וועט מען סמירעווען דעם כאם.

ו ו א ל ר - ב ע ר

כ'פארשטיי, מאדאם...

מוטער

איי, זיך נאַר קיין לעקעכלעך ניט מאַלן.

ו ו א ל ר - ב ע ר

בין, גרייט, מאדאם,

צו צאָלן,

אַט לויף איך שימקען זאָגן,

צוגרייטן וואָס מיר פארמאָגן,

שימקע וועט זיי אלץ אנטקעגן שיקן,

די ערדן, די פאבריקן.

מוטער

הערט, איך מיינן...

איך זאָג עס דען?

אזוי זאָגט קרייזן...

כ'מיינן... וואָס קערט איר אָן זיך, זאָגט מיט מיר,

פארוואָס האָט איר מיין קינד פארפירט!

מע קען דען אויסהאלטן די שאַנד:

עס פרעגן מיך די לייט די פיינסטע,

ווי פאסט עס פאר א קאלע מידמאנס.

די קלאַלעס הערן און די טיינעס,

דאָס פאַנעם מיר פאר כאַרפע פלאַמט,

אוי גאַט, אוי גאַט.

א ס י

לאַז אויסרופן אין שטאַט,

אַז האָסט מיך ניט געבוירן!

מוטער

איך זאג אייך, ייד.
זי איז א הונט מיט אויערן.
זי זעט נאָר אויס אזוי, א קינד.
זי קען אוועקלאָזן טאטע-מאמע,
גאָר אַן ראכמאַנעס, מיטן ווינט.
זי וועט דאָס לֵעבן אייך פארסאמען, —
איר פאלשקייט האָט דאָך ניט קיין צאמען!
וואָס האַלט איר זיי? צי זענט איר בלינד!..
אוי, און ווער איז דער?!

נאכמען-אינטעוו

און איך קאן טאן א שפרונג!
געכאפט א קליינעם טרונק.
איר זעט מיין בערדל? —
און דאָך א יונג!
ניט ערגער פון מיין פרינטל קאַליע —
אויכעט א קוריער.
מיר זינען רירעוודיקע יאטן —
איך און ער.
ווער האָט א שילדע דאָ צו פרעגן
א שפרוך ווער דארף, א נעס?
ס'וועט אלע מאַנטיק גיין א רעגן,
די גווירים וועט מען גאַרניט פרעגן
באפרייען זיי פון דעם פארמעגן
זאָלן קענען גיין זיך לייגן, —
ווי, וואָלף-בער?

וואָלף-בער

גיין איילן.

נ א כ מ ע ן - אַ נ ט ע ו ו

איך בין פול אף אלע וועגן!
ווער זשע וויל מיך עפעס פרעגן?
דו, וואָלף-בער, אסי, דו?
איר, מאדאם פון די מאדאמעס?

מוטער

אוועקט פון מיר!
וואָס וויל דער העקדעש-שאמעס?
איך הייס אייך, לאַזט מיין טאַכטער אָפּ!

נ א כ מ ע ן - אַ נ ט ע ו ו

מיר זאָל זיין פאר אייער קאָפּ!
זאָגט אַמיינ, און איך וועל ניסן.
עפטשאַ, זייט באקאנט,
ווער איך בין עס, ווילט איר וויסן?
עפטשאַ, פון וווּ מע שטאמט?
אַט הערט מיך אויס, מאדאמעס,
פון העקדעש-הויז דער שאמעס,
דעם אַוילס וואסער-גיסער,
דעם קאַהאַלס פּלאַקן-שיסער,
דעם רעבנס-טאבאק-ניסער, —
עפטשאַ, אוועק, עפטשאַ —
דאָס ארץ איז מער נישטאָ!
פון איצט, מאדאם, די הערן,
די טכוירן און די בערן,
מאדאם, איך קען אייך שווערן —
די קעפלעך וועט מען שערן.

מוטער

שעמט זיך אין אייער ווייטן האַלדו.

נ א כ מ ע ן-י א נ ט ע וו

נאכמען-יאנטעוויל זעט אלץ:
אַט-אַ, רינט זי אויס, די שמאלץ,
כ'האַב א סגילע: שיטן זאלץ, —
גרעבלעכע, וואָס גרעבער...

מוטער

ווען עס הערט עס דער רעבע...

נ א כ מ ע ן-י א נ ט ע וו

זיין הייליקער נאמען אף איבערע ליפן,
זיין הייליקער שטעקן אף מינע ריפן,
גיט, מאדאם, אים אָפּ א גרום:
צעקוועטשט האַט ער מיר נאָר א פּוס,
נאָר פּרײַ ביז איך, אין מיין רעשום,
איך זע די וועלט און האָב גענום,
איך בין א שפּרינגער אף איין פּוס,
הא, וואָלף-בער,
וואָס בין איך, וואָס?

וואָלף-בער

קוריער...

נ א כ מ ע ן-י א נ ט ע וו

וואָלף-בער, דעם גאנצן טשין אהער!

וואָלף-בער

בא די רויטע א קוריער.

נ א כ מ ע ן-י א נ ט ע וו

לעמאַשל, אַט אזא פּרימער:
סאָוועטסקע ווילאסט זאָגט: גיט אהער,
איר, גווירים, האַקל-באַקל, מער,

דאָס גאַנצע גוטס נאָר אונדז געהער,
 און זייט אונדז ניט קיין מאכערס מער!
 זאָגט נאכמען-יאַנטעוויל: גיט הער
 מיר דעם באפעל, מיר איז ניט שווער,
 דאָס איבערגעבן, וויהיין עס קער!
 אַט-אַ טראַג איך א קאַנווערט...
 וועגן דעם און וועגן דער...
 א, איר לאַכט?..
 פריער האָט מען עס געלאַכט, —
 איצט, מאדאם, איז אלץ באַטראַכט:
 וועגן גווירים אַפגעמאַכט,
 א גוטן טאַג, א גוטע נאַכט!

ו ו א ל ה - ב ע ר

די מאדאם וויל וויסן,
 ווען און וואַרום
 קערט מען אום
 די גווירים
 די מאיאַנטקעס מיטן געלט?

נ א כ מ ע ן - י א נ ט ע ו ו

ווען? — באַנאַכט. ווי? — אין כאַדעם.
 דער לעצטער כעזשבן,
 אַף יענער-וועלט.
 אליין דער אייבערשטער, קאוויאַכל,
 האָט די פראַצענטן צוגעשטעלט.
 אליין גאוורילעקל, דער כאַכעם,
 מיט די אנדערע מאַלאַכים,
 וועלן אַפברענגען דאָס געלט.

מ ו ט ע ר

פּו! ווי ווערט א ייד אזוי פארשארט!
 אוי, סאָדאַטן!..

א ר ו ט א ר מ י י ע ר

אסי, דער טייל איז פארזאמלט
צום לערנען,
מע ווארט.

א ס י

איך גיי, איך גיי.

מ ו ט ע ר

וויין פירט מען זי?
וואס ווילן זיי?
וואס ווילן די סאלדאטן?
אוי, וויגד און וויי!
וויין פירט מען זי?
וואס פירן זי סאלדאטן?

ו ו א ל ף -ב ע ר

ס'איז רויטארמיי... צום רויטן פאלק,
זי לערנט זיי...
סע וועט איר גארניט שאטן.

מ ו ט ע ר

א פאלק סאלדאטן!
אוי, וויי איז מיר, אוי, אך איז מיר,
סע הייבט זיך מיר דאס שיידל!
וואס ווילן זיי דארט טאן מיט איר?
וויין פירן זיי מיין מיידל!
אסי!.. כצופע זי!..

נ א כ מ ע ן -י א נ ט ע וו

אישע!

וואס שרייט איר? שעמט זיך...
טפפו!..

מאמעס

1

— וויין שלעפט זיך אונדזער וועשערקע,
מאלקעלע די בלינדע?

— ווער פירט זי אזוי ציטערדיק,
ווער איז די פרוי די גראַבלעכע,
ווי קומט זי צו דער אלטער?
— ווי קומט זי דען אין טאַל אריין —
די דאמעניו, די שטאלטנע?
ווי קומט זי צו דער קאפצנטע,
וויין פירט זי אונדזער מאלקעלען,
די דאמעניו? אוי, מאמע!
ס'איז מיידמאן
די מאדאם!

שוין ווינטערן און ווינטערן,
סע ליגט אין שטוב די בלינדינקע,
שוין זומערן און זומערן
באם ווענטל זיצט די בלינדינקע.
זי גייט ניט פונעם טאַל ארויס,
זיך איינגעלעבט, זיך איינגעוויקט,
אין אַרעמקייט אין בלענדעניש.
דערנערט זיך און דערהאלטן זיך,
אף וואסער און אף סוכערעס,
אליין איז זי א סוכער שוין,
אדורך און דורך פארטריקנטער
ווער רירט זי און ווער דארף זי דען,
און איבער איר גאך טרייסלעט זיך?!

א ביזוונדער, א ביזוונדער!
פון די שטיבער פון די גריבער
שפארן בריעס, קליינע קינדער,
שטארק פארכידעשט זיך דערהויבן,
פון געמייזעכץ אופגערודערט:
— פאר די גוירים, וואָס אין טורמע,
זי, די אלטע, גייט זי בעטן.
— זעט די גוירטע!
— זעט מע פירט זי!
— קוים זי רירט זיך!
— יענע שלעפט זי.
— זעט די גוירטע,
ווי זי מיעסט זיך!
— אונדזער אלטע...
— איר געדינט זאך.
— איר, אז וויי איר...
וויי און וויסט איר.
— אוי, זי מיעסט זיך...
נעבעך שלעפט זי...
— עך, פארמאגט נאך
מער אונדז ביידע...

— זעט ווי די שפאנט,
און ווי די שפאנט,
טאָפעט נעבעך...
— אירע קייכעס!
בארג-ארוף דאך.
— שימקע ט'פאלגן?
— ווער קען וויסן!
— שימקע זשימקע!
— גייט שוין גייט,
ר'האַט ליב די מוטער.

— הערט שוין אױף,
ר'האַט פֿינט די גווירים,
נו, בורזשויען!
— שימקע ט'פּאַלגן?

* * *

אז געקומען איז די מוטער
צו שימקען אין רעווקאַם,
האַט שימקע זי אריינגעזעצט
אין א פּאַטעל פון כראָם,

און א רויטארמייער האַט
דערלאנגט א גלעזל טיי,
מיט גרויסן דערעכערען
געשטאנען זינען זיי.

— וואָס פּאַרלאַנגסטו, מאמעניו, —
האַט שימקע זי געפרעגט. —
איז דיר ניט שווער צו שלעפּן זיך
אזא מיין ווייטן וועג?

— דו, זונעלע, דערבארעם זיך,
דו שימעלע, מיין קינד,
וואָס האַסטו צו זיי, באַכער דו.
אוי וויי איז מיר און ווינד.

ווען ניט די גווירים, נארישער,
די מיידמאנס, זי און ער,
ווער וואָלט זיך אַף אונדז אומגעקוקט,
ווען ניט די גווירים, ווער?

כ'האַב יאַרנלאַנג געדינט בא זיי,
איך ווייס, ס'איז איידלע לייט,

און איך אליין געוואשן זיי
דאָס וועש פון זייער לייב.

די פאלן דאך גערייניקט זיי,
געקאשערט, אויכעט איך!
זיי האבן מיך געפילגעוועט,
געשענקט אן אלט פאר שיד.

אמאל פון דער מאדאמעניו
טראנטעס ווען א פאר. —
אזוי האב איך געלעבט פון זיי
דאך קנאפע דרייסיק יאר, —

די קינדער זיי געהאָדעוועט,
די ציבערס זיי געשלעפט,
ווי וואָלט איך אָן זיי, באַכער דו,
גאַר אף דער וועלט געלעבט?!

און ווי וואָלט א בענאָק אזא
געווען שוין גאַר אצינד,
שיין צאָלסטו פאר גוטהארציקייט,
אוי וויי איז מיר און ווינד!

געטריי זיין דארף מען, דינען זיי,
די איידלע פינע לייט,
גאַר איך בין שוין אַן קויכעס,
אַן קויכעס פאר דער צייט.

סע רייסט דאָס הארץ מיר קוקנדיק,
זיי בעטן מיך גאַר — או!
כ׳הייס דיר, לאַז ארויס זיי באַלד,
און מכלע בעט זיי דו!

די מיידמאנקע פירט צו צו אסין
איר מוטער, כאפט אסי זיך און.
הייבט און א געוויין איבער אסין
די מוטער און ווארפט זיך ארום:

— ראטעווע, טאכטער, דיין כאסן, —
זאג זיי, איר זייט דאך איין באנדע,
זאג א גוט ווארט, אונדזער שאנדע.
פלאגעניש האט זיך צעגאסן, —
דער קאלעף הענגט איבער דיין כאסן!

א וונד דערפילט אסי, די וונד, ווי זי פלאגט,
שטייט אסי געליימט און גארנישט ניט זאגט.
סע פאלט איר די מוטער צו פיס אין קאלאשעס:
— נו, שענק אונדז דאס לעבן, נו, שענק אונדז, דו ראשע...

דערקענט זי ניט, אסי, די אייגענע האנט,
וואס שטעקט אף דער מאמעס געקרויזלטן קאפ.
די מאמע, זי קושט איר די פיס און זי האלט
אזוי ווי א צוואנג און זי לאזט זי ניט אפ.

קוקט אסי צעמישט אף דער אייגענער האנט:
אט גייט זי באפרייען א סוינע דעם לאנד...
צי דאכט זיך איר אויס, ווייל אין קאפ איז ניט קלאר?
צי דאכט זיך איר אויס נאר, צי קומט עס דא פאר: —

אז טויזנטער פענעמער קוקן זיך אום,
פון שלאכטן צעיושעט, פון ווייטיק צעקרימט:
— אסי פאראט אונדז, אסי פאראט!
הינטער די פלייצעס באפרייט זי א קאט!

און שימענס קאָל, דאכט זיך, זי הערט אינעם רוים:
„דאָס עפעלע פאלט ניט ווייט פונעם בוים!“
ווערט אסי פארצווייפלט, פון ווייטיק פארסאמט.
פון מילער פון טויזנטער, דאכט זיך איר, פלאמט:
„פאראט!“

ניין! — שרייט אסי אין הארצן, ניין!
איך טראָג אייער זאָרג און אייערע פלאַגן.
מיט אייך וויל איך גיין, מיט אייך וויל איך גיין
אינינעם, מיין נעכטיקע וועלט צו דערשלאָגן,
מיין בלוט איז ניט מיינס,
ניט מיינס איז מיין ווילן,
נאָר אייערס, נאָר אייערס, שימקע דינס...

— מאמע, אוועק, לאָז אָפּ מיינע פיס.
די אָדערן מוירעדיק ברענען.
מאמע, לאָז אָפּ, לאָז אָפּ מיינע פיס! —
שרייען וויל זי און קען ניט.

— איך וועל ניט אוועקגיין מיט ליידיק פונדאנען,
בעסער צעטרעט מיך, דערווארג מיך, דיין מאמע:
געניאנטשעט, געקעכלט — דער מאמען א דאנק.
געכאָועט א קינד — איז געוואָרן א שלאנג!

צי דאכט זיך איר, אסין, צי איז זי באטויבט?
צי קומט עס דאָ פאָר, אָדער דאכט זיך איר אויס?
— איך גיי ניט פונדאנען, איך גיי ניט ביזוואנען...
אָט נא דיר, דערהארגע דיין אייגענע מאמע!..

איז גיט זי זיך אונטער דעם סאם פון די רייד,
און שימקען גייט בעטן, פאר מיידמאנען גייט.
זי קוקט אָף דער מאמען. צי ווייסט זי, צי פילט? —
געוואנען דעם כאָסן, די טאַכטער פארשפילט.

ר אַנִי און קרײַן

— וויין גייסטו אום? וואָס איז מיט דיר, איך פרעג?
 ס'פעלט נאָך איינס — דו זאָלסט מיך שלאָגן!
 וויין קלײַבסטו זיך — אין וועג?
 — כ'קען עס דיר ניט זאָגן.
 — אזוי, א סאָד פאר מיר?
 איז לאַז איך דיר ניט גייען —
 איך שלײס די טיר!
 — א באיאָרטער מענטש און שטיקלעך פון א ינגל!
 דעם שלײס גיב!
 דו ווילסט מיך צווינגען?
 — יא, כ'האָב רעכט.
 נאָך פופצן יאָר פון פריינטשאפט,
 נאָך פופצן שווערע יאָר אין גאנג —
 אזא מיין אָפגעזונדערטקייט, אזא מיין פיינטשאפט!
 — גענוג כ'קען שוין דאָס געזאנג.
 — וואָס מאכט איר אויס די גרויע שליפן מיינע?
 צי קען עס זי דען ארן —
 טאַמער מאטערן קאַשמארן...
 וויי און ווינד...
 — אן עק, ווו איז דאָס קינד?
 — דאָס קינד? א מאמע ביסטו?
 אן אויסוואַרף ביסטו! א שטיק שטיין!
 איין-און-איינציק קינד — איז עס הויט און ביין!
 איין בינט אראַפ, איין בינט ארוף,
 א פלאַסטער דאָ, א מאקע דאָרט,
 און א לאַשן — ווי ניט געשמירטע אקסן, —
 א כוילענויפֿל וואקסט עס!
 — כזויל מיט דיר ניט ריידן מער...
 גיב הער דעם שלײס פון דער טיר.
 — הא-הא, סע איז דיר שווער!..

קראפיר! אַט צי זיך אויס. קראפיר!
 — פארהאלט מיך ניט — או — מאן!
 — וואָס טויג מיר דינע סוידעס, דיין גאנצער טאראראם, —
 פון דיין וואקסן אין פארטיי
 וואקסט אין מיר דער עלט. —
 ווי קען אזא פארזעניש געפעלן?
 ווי זאל מיך אזא אומרעכט ניט פארדריסן,
 אז ליגסט מיר ווי א שטיין אף מיין געוויסן!
 — אזוי?.. נו, זייער שיין...
 כ'מוז גיין.
 — כ'קען זיי, דינע שטיק.
 — און שעמסט זיך ניט?! ס'איז קריג...
 פארשטאפטע אויערן בא דיר, ביסט בלינד...
 אין אונדז אבער, דאָס בלוט אין אומרו רינט:
 מע פארגינט אונדז ניט די שיין, דעם ביסן אינעם מויל,
 אויך איר האלט אָנגעגרייט פאר אונדז א קויל.
 ווי מיינסטו, דו, דו כאריף,
 סע גייט אונדז עפעס אן די פראַנטן
 אף מיזרעך און אף מיזרעוו?
 דעם „בונד“ איז דאָס נאָך אלץ ניט קלאַר!..
 — צו אלדי שווארצע יאָר! —
 דאָס קינד!
 — דאָס קינד? ס'א קנופ פון ווונדערלעכע אָנהייבן —
 און שעדלעכער יערושע.
 איך זע, און איך בין שטאַלץ —
 זי וואקסט א טייער קינד, ביילושע,
 וואָס דען וואַלסטו געוואַלט,
 באזעצן זי מיט דינסטן און מיט אמען?
 — אבי ניט זיין געראַטן אין דער מאמען.
 — כא-כא, נו, מאן, מע קלאפט.
 אריין! אנטשולדיקט, ווארט!
 גיב הער דעם שליסל, זאג איך, מאן!
 — ניין, דרייסט זיך אזוי גיך ניט אויס פונדאן.

זאָג, וווהיין דו גייסט!
 — וואָס, אָן עמעס מיינסט?
 הערט! ווער איז דאָרט, ווער?
 פרויעס, דו? קלאַפּ שטאַרקער! קלאַפּ!
 דאָ איז אַ מענטש אראָפּ פון זינען!
 קלאַפּ, די שכיינים זאָלן קומען
 העלפן אויסברעכן די טיר!
 וואָס, דו וויינסט? וואָס איז מיט דיר?
 מממ. פרויעס, ווארט א ביסל, —
 אַט קום איך באַלד, אַט האָב איך שוין דעם שליסל...

קאפיטל ניינצן

רייטער

1

צוויי רייטער פארבלאָזן, פארהילט און פארוויקלט,
 אין פראַסט פון באַגינען, סע שטעקט פון באשליקן —
 באַ איינעם די וואַנצן, באַם צווייטן די נאַז.
 פון מיינער פון ביידנס א וואַלקנדל בלאָזט.
 די פערדדעך פארפארעט, געקרייזלט און מאַסטקע,
 די האָר באַ די פיסקעס באהויכט און באַפראַסטיקט.
 ווייזט אויס, אז מע רייט שוין אַן אַפּשטעל אַ צייט.
 די שנייקע לייונטן שינען ווי זינד.

דער מיזרעך אַ כאַאַס פון אופגאנג-קאַלירן,
 זיי שווימען קיין צאָפן — דעם פריילינג זיי פירן,
 מיט טשערעדעס וואַלקנס, מיט נעפלען און זאַמף,
 און אונטער דעם כאַאַס די זון גייט אין קאַמף.
 דער דאָרעם שוין ווייכער, דער מיזרעוון — נאָך דראַט.
 סע רייטן צוויי רייטערס אין בורקעס צום שטאַט.

זאָל זײַן ס'איז אַרמײער — איז וווּ די געווערן?
צו גלאַט א פאַר פּויערס — איז וואָס זשע פּאַקערן
זײ הינטן-אַרום צום רעווקאַמישן פּאַסט? —
די קאַפּיטעס קלאפּן די שוײבן באַם פּראָסט.

צום הויף צוגעשטעלט זיך און עפעס זיך פּרעגט מען.
מע טוט אויס די בורקעס, די פּערדלעך באדעקט מען.
מע שאַרט צו זיי אונטער אין יאסליעס די רעשטן, —
א קײ טאָן געשמאַקן רעווקאַמישן גערשטן.

דער נאַזיקער רײטער פון רײטן צעדרייט,
ער קנייטשט זיך געבויגן, און קוים וואָס ער גייט.
מיט זויערקיט זאָגט ער, מיט שמייכל מיט טריבן:
— איך שטאַם ניט פון רײטערס... דעם זיצער צעריבן...

דאָ האָט זיך דער וואַנציקער הילכיק צעלאַכט,
מיט פּרישע פאַר ווערטער אף דאַרפישער שפּראַך.
און באַלד ווי פּאַרכאַפּט זיך, צעטראַגן, ניט זיכער,
ער מאַנט באַ דעם צווייטן צו קלייבן זיך גיכער.
פון ביידע אַ בייזע צערייצטקייט סע שטעקט,
אין ווערטלעך מע הילט זי, מיט ווייץ מע פּאַרדעקט.
זיי קומען פון דאַרט, וווּ סע הערשט נאָך די „ראדע“,
זיי האָבן אַ מענגע מיט פּלענער אוואדע.
זיי ווילן זײַן ווירדיק און מונטער, סע נויטיק,
זיי זײַנען שעלֹוכים צו „דאַרט“, צו די רויטע.
זיי קומען אין שלֵיכעס צו כיסטן צו גיין.
פון „בונד“ און „עסערן“: קלימענקאַ און קריין.

2

און אופגענומען האָט זיי כיסט.
אין בײַזײַן פון רעווקאַם-כאוויירים.
קלימענקאַ — אַנגעשטרענגט און וויסט,
און קריין — ווי גלייך ער ליידט אף ווערעם,

פארקרימט, אף זידלען אָנגעשטימט,
ער זאָגט: — מיר זיינען דעלעגאטן,
און אונדזער קאָנפערענץ, זי האָט באשטימט
צו שאַלעם מאכן מיט די ראטן.
מיר לייגן פאַר אייך אונדזער קראפט
באדינגן שטעלן מיר: אונדז האלטן
אלס א באזונדער קערפערשאפט,
מיט פאַרשטייער אין די אנשטאלטן. —
ס'האָט כיסט געקוקט, קיין וואָרט געזאָגט. —
א קאלטער שווייס די געסט באשלאָגט.
און פרויעס איז אופגעלייגט, שטייט אין זיך זינגט,
און כויעקדיק-פריילעך צו שימקען ער ווינקט...
נאָר שימקע, ער צאָרנט, די מיסע צערייצט אים,
ער האָט זיך געזעצט צו די געסט מיט די פלייצעס:
ווי קאָן מען עס הערן? דער קאָפּ אין אים זידט:
זיי האָבן נאָך טיינעס — דאָס יאָ און דאָס ניט!
זיי קומען זיך דינגען, זיי האָבן נאָך רייד!
אינדז נעמט מען אזוי ווי מע גייט און מע שטייט!

אזוי היצט זיך שימקע, און ס'רעדט דער עסער.
דער בונדאוועץ דרייט זיך אהין און אהער,
די כעוורע באטראכט ער: „גאָר מאַדנע פארשויןען!
גאָר מאַדנע פארשויןען! צו שרעק און צו שטוינען!
און דאָס האָט זיין ראַניע פארביטן אף אים! —
אַט דאָס איז איר שפיגל! אַט דאָס איר באַריים!“
און כיסט הייבט זיך אָף, און די געסט שטומערהייט
געזעגענען זיך, צום ארויסגאנג מע גייט.
מע גייט צו די פערדלעך, מע קאָכט זיך פון צאָרן.
און פלוצעם — וואָס איז עס מיט קריינען געוואָרן?
זיין ראַניע פארבייגעגאָן, — האָט אים דערשיטערט.
ער וויל זיך באהערשן און קען ניט, ער ציטערט,
ער וואָלט איר געזאָגט פון די פריינט אירע פיינע,

פון די באַלשעוויקעס, געזאָגט, ווער זיי זיינען! —
און זי, — ווי דערפרייט זיך, זי האלט זיך נאָר אָפּ,
זי שמייכלט און נייגט צו איר אקסל דעם קאָפּ,
און קוקט אָף אים פריינטלעך, איר בליק אָף אים שטראַלט.
נאָר קרייך טוט א מרוק און אנטלויפט אין דער שטאל.

און פרויעס, וואָס שטייט אָף דער שוועל פון רעווקאַם,
ער זעט עס, און מאכט נאָך דעם קריינישן טאָן:
„מיר זיינען דעלעגאטן,
מיר קומען מיט מאנדאטן,
מיר פאָדערן א „סקיטקע“
בא דער מאכט פון ראטן!“

3

נאָך שלאַפלאָזער נאכט אין רעווקאַמישן צימער,
נאָך פלענער, דעבאטן ביז כריפ אין די שטימען.
פארוואלגערט אין ארבעט, וואָס לאַזט זיך ניט אויס, —
איז כיסט איצט און שימקע אין דרויסן ארויס.

די לופט פון פארטאָג טוט א טיאַכק אין די לונגען,
די פרישקייט און פרעסטל — דאָס לייב דורעכדרונגען.
און כיסט טוט צום אופגאנג א הייב אויף דעם קאָפּ,
און שימקע צערודערט געזעגנט זיך אָפּ.

פונגווייטן קריכט ציפרים פון אונטער דער בריק.
נאָר שימקען דערזען, פארשווינדט ער צוריק.
און קומט פון א צווייטער זייט געסל ארויס:
— זדאַראוו! — זאָגט ער פריילעך, — האָסט נײַעס, שיט אויס!
א רעגע קוקט שימקע אים אָן ווי דערשטויגנט.

נאָר באַלד: — א, זדאַראַוו, דו... — די פרייד אין אים שוימט.
 ער גייט און עס הייבט אים די פרייד אינעם גאנג,
 און פליגל — ניט פליגל, עס פליט דער געדאנק.
 און עפעס דערציילט ער, נאָר מערער אין זיך, —
 סע רעדט און סע זינגט אין אים בליצנדיק-גין,
 ווי דרייסט און גרויסארטיק איז כיסט! זינע פלענער!
 זיין אייזערנער ווילן, און וואָס פאר א קענער!
 צעשיקט האָט ער יאטן אין דערפער, אין וועלדער,
 ער הייסט פארטיזאנער צו אים זיך צו מעלדן.
 איז רוקט מען זיך שטילע, דער פיינט זאָל ניט וויסן.
 אין גרופקעלעך קליינע מע רוקט זיך צו כיסטן.
 אַלץ מער און אַלץ מערער. א טייל ער פאַרמירט,
 און שימקע, באפעלט ער, זאָל זיין קאַמאנדיר.

מיכייען דאָך האָט ער געשיקט א פארשטעלטן.
 דורך קייטן דעם סוינעס, קיין באַלטע זיך מעלדן
 באם שטאב דעם געהיימען, און נעמען געווער,
 מיט פויערשע וואַגנס עס ברענגען אהער,
 אַף וואַגנס באזעצן כאוויירים פון באַלטע,
 מיט בערד ניט געגאַלטע, אין שמאטעס אין אַלטע.
 ס'זאָל הייסן, אז בעזשענצעס קערן זיך אים
 צו זייערע היימען. אין וועג אומעטום,
 באם פיינט אינעם טיל, טאָן א ווונק צו אזוינע,
 וואָס גרופקעטווייז קעמפן מיט ביקס קעגן סוינע,
 זיי זאָלן זיך אלע אדורכרייסן גיך
 און קומען צו כיסטן, — ער רופט זיי צו זיך.
 זיי קומען, זיי קומען פון אַלערליי זייטן, —
 אי בערדיקע פאַטערס, אי יונגען פארשייטע.
 און כיסט גיט זיי איבער דאָס לענין-וואַרט קלאָרע
 צו זיי, וועגן ערד, וועגן מאכט, וועגן פאַרעץ.
 און כיסט האָט שוין ווידער א ניי פאַלק פאַרמירט.
 מיכייען באפעלט ער, צו זיין קאַמאנדיר.

אפגיך האָט זיך ציפרוס געזעגנט, אוועק,
און שימקע איז ווייטער געגאנגען זיין וועג.
אזא מיין-אָ גוואלדיקע, גוואלדיקע ארבעט.
„אנו, — זאָגט זיך שימקע, — פארקאטשע די ארבל!
אויס נעכטיקער ביסטו! דו ווארף דינע שטיק, —
ביסט לענינס א העלפער, פון אים ביסט געשיקט
א מענטש ווערן, שימקע, איצט טו לויט דיין ווילן:
ארויסטרעטן, ריידן, פאר כיסטן, אפילע, —
אויב האָסט וואָס צו זאָגן. דו מוזט עס שוין קענען.
דאָס הארץ טאָר שוין מער פון קיין בושע ניט קלעמען.
און עפשער אפילע פאר מאסן, באטראכט!
אוי, דאכט זיך, אוי, דאכט זיך, דער שעד האָט דערוואכט!
דער שעד אין דיין מויער, וואָס פיקט דיר די צונג.
עס קומט עפעס פאַר מיט דיר ווונדערלעכס, יונג...
כיועל כיסטן דערציילן פון ציפרוסן... עט...
א נארישקייט... גלאט, ס'האָט א צונג און סע רעדט”...

4

אזוי האָט זיך שימקע געשפאנט אין באגינען,
די האנט אינעם טאש האָט א בריוול געפונען.
געדיינט אָנעם אַנטייל פון קאַפּ. נאַר דער בליק —
ער גליטשט זיך אף שורעס אהין און צוריק.
א בריוועלע אסיס, איז וואָס זאָל עס הייסן,
א ביטע? צי פריינטשאפט? צי ליבע? ווער ווייסט זי?
געלאָפן דעם כאָסן באפרייען... אָט באלד...
אין איצטער פאר כארפע אנטלאָפן אין וואלד.
אזא איז זי, אסי, מיט אלעם געריסן...
אין וואלד-שטיבל וווינט זי, וואָס דארף ער עס וויסן?
זי בעט אים אריינגיין, וואָס האָט ער מיט איר?
און ווידער באהאלט ער דאָס שטיקל פאפיר.
מע קאָן אף זיי שטעלן, די פייניגקע לייט,
די איידלע כאראקטערס? ס'איז שפינוועבס און זיד...

זיי האבן דאך איצטער אונדז ווונדערלעך לייב.
אין וואלד בא דעם שוימער איז וויסט איצט און טריב...
מיט אלעם צעריסן, באנייס הייבט זי אן,
וואס הייסט עס, וואס וויל זי, וואס קלערט זי צו טאן?
פארקערעוועט שימקע צום וואלד, גלאט אזוי,
א קוק טאן, צי בייט מען די פאסטנס גענוי...

5

און כיסט איז אריינגאן אין שטאל צו די פערד,
נאך פינצטער, מע שלאפט נאך, ס'האט קיינער געהערט.
אף קאניויד-געלעגערס, אף האריקן שטאף
דערשלאפט מען דעם בעסטן פארטאגיקן שלאף.
און כיסט האט באזאטלט א פערד און ארויף,
און רייט א פארקלערטער ארויס פונעם הויף.

ער רייט א פארקלערטער, פאמעלעך זיך וויגט,
נאך אלץ אין אים ווירבלט, נאך אלץ אין אים קריגט;
— באפעלן איז ווייניק, איז ווייניק, געמיין, —
אליין קאנטראלירן, באדארף מען, אליין.
„אליין“ און „מע דארף“ — וואס איז עס פאר ווערטער?
אפריער דארף אלץ זיין אין קאפ אף די ערטער.
נאך יינגליוויז פלעג ער באקעמפן די שוואכקייט:
ניט קענען אין איין און דער זעלבער צייט טראכטן
פון אלערליי לאגעס און אלערליי פאלן,
אין איין און דעם זעלבן מאמענט זיי באשטראלן
מיט זינען. פון גאנצן די אויספירן מאכן.
ניין, ס'כאפט נאך דער מויעך באזונדערע זאכן:
דאס צווייטע בלייבט דרויסן, דאס פינפטע בלייבט אויסן. —
דעם גאנצן צוזאמענהאנג כאפ אין דער האנט!
— עס ארבעט זיין מויעך ביז העכסטן געשפאנט.

א צארטער דער דרויסן, מיט פראַסטיקן צווייט.
 נאָר כיסט איז אין אומרו, און אלץ אין אים זידט.
 א נעסט מענשעוויקעס אין יעדן פאריין.
 די דערפער, די דערפער, די דערפער אליין,
 אווו די פעטלירישע שלענגעלעך קריכן
 צו שאפן באזונדער א יאָמטעוו פאר זיך נאָר.
 עס זאלן די אייגענע מעלקערס אויך ווייטער
 נאָך ציען די קליי פון דער היימישער אייטער.
 אוקריינישע פאָנען, אוקריינישער גאַט, —
 אין דאַרף די קולאַקעס, די סאַכרים — אין שטאַט.

ער רייט, פארן וואַלד האָט שוין אויסגעשיט מאַך.
 און כיסט א פארקלערטער, און אלץ אין אים קאַכט.
 עס זעט זיך דער וואַלד שוין אף ראַזלעכן פאָן.
 און כיסט א פארטראַכטער אין קאַפּ מערקט זיך אַז:
 ציוניפּעמען היינט נאָך כאוויירים פון „פּלוג“,
 פון מילן, פאריינען, און זען וואָס מע טוט,
 דעם מאַרש צו באַזאָרגן, מיט שפּיץ אף א צייט,
 פּוראזש און מונדירונג, — דער מאַרש איז אף ווייט.
 אף הונדערטער ווערסטן דאַרף גיין אונדזער וועג:
 אף ווייסע כאיאַלעס, אף באַנדעס, אף שלעק.
 און אויב?.. ניט פאראַנען קיין אויב, קיין פארהאַלט!
 דערווייַלע איז כיסט שוין אריין אינעם וואַלד.
 א קוק אין די זייטן, פון זאַטל אראַפּ,
 און שטייל הערט ער איין זיך, געבויגן דעם קאַפּ.
 שא, שטייל, איז, די ביימער צום פּרילינג שוין גרייט,
 נאָר נאָענט בא שטאַמען לייגט שניי נאָך צעשפּרייט.
 איז שפּאַנט ער אלץ טיפּער, דער שניי איז צעשפּרייט.
 נאָר ערטערווייז טרעפט זיך אן אַרט איז צעדרייט.
 ער קוקט זיך גוט איינעט — א דרייפאַכער שרונט:
 א וועווערקעס לאַפקעס, א מענטשס און א הונט.
 און אַט איז דערפירט דאָ דער יעגערשער טור.
 און כיסט שטייט געבויגן באַם בלוטיקן שפור.

און שימקע, ער גייט און ער קוקט אינדערווייטן.
 און אַט, צווישן ביימער דערזעט ער א רייטער.
 ווער איז ער? ווי מאַדנע! — סע כיסט דאָך אַליין!
 ווי קומט ער אין וואַלד איצט? צו אסין דען? ניין!
 נו, יא דאָך, זי קען אים, מיסטאם אים געשריבן.
 דאָס רייט ער צוריק שוין פון איר, פון איר שטיבל.
 דאָס זעט מען, אוואַדע — דער שפור דאָך, ער גייט
 צום שטיבל דעם שוימערס, וואָס ליגט דאָרט פארשנייט.

און שימקען ווערט פריקרע, אלץ שווערער, אלץ ערגער, —
 ער שטועלט זיך, דער רייטער זאָל אים ניט כאַמערקן.
 פון איר, הייסט עס, רייט ער, פארוואָס טאקע ניט!
 איז וואָס זשע פארזאָרגט אזוי איז ער, און מיד?
 מיט בליקן דערשטוינטע באַלייט ער אים, שימען,
 און גייט צו דעם שטיבל אין וואַלד מיטן סימען.

און פלוצעם, דו זע נאָר! דער שפור זיך פארדרייט!
 גאָר ניט צום שטיבל — צום זינט גאָר ער גייט!..
 פארווונדערט ווערט שימען, יער קוקט ווי פארטויבט:
 צום רייטער, צום שפור און צום שטיבעלעס שויב.

טופ-טופ, — טרייסלט אָפעט די שטיוול באַם טיר,
 אַט איז זי שוין, אסי, ער שטייט לעבן איר.

קאָפּיטל צוואַנציק

גרעקאָוער וואַלד

ווער ווייסט ניט, ווער קען ניט דעם גרעקאָוער וואַלד!
 וואָס לאַנג שוין די שטעטלעך אין מזירע ער האַלט.
 ער איז אף דער עלטער, דער דעמבענער פאן,
 א קוילער געוואָרן, א שעכט-אטאמאן.

ער ווייסט, אז ס'איז כיסטט שוין אין שלאכט ערגעץ ווייט.
און שימקע, מיט ווייניק באוואַפנטע לייט,
ווערט שיר ניט צעריסן אין אַפּטן געשלעג
מיט באנדעס, וואָס הויליען אף וועג און אף שטעג.

דער וואַלד האָט א קריג קעגן כיסטן פארפירט,
ער בלייבט איצט מיט מעסערס, און מאַרד ער געבירט,
ער דארף ניט קיין פאַרלעך, וואָס ליבע זיך שווערן. —
צו אים נאָכן מאַרד איצט די קוילערס פארקערן.
ער דארף ניט פון ליבע די גלוסטיקע ווייען, —
ארום די געפאנגענע קוילערס זיך פרייען.
וואָס איז מיט דעם אַלטן, וואָס איז, וואָס געשיט? —
דער וואַלד איז געוואָרן אויס וואַלד, א באַנדיט!

איז טיפן, אין פּשכטע פארברענגט קאַזאַקאַן,
דער שעכטער פון טעפליק, סאזראן, האַלאַסקאַן.
איך בלוטיקע פריידן די צייט ער פארטרייבט,
מיט פאשקען, זיין ליבסטער, זיין לוסטיקער ווייב.
זיין פאשקע באגלייט אים אף מאַרד און אף גליק,
סע ציטערט זיין כעוורע פאר פאשקעס א בליק.

עס קענען די שיינהייט, איר מרוק און איר קוק, —
די יידישע דערפלעך דאשקווקע, פריילוק.
די קינדער פארשטיקטע אין קעלערס, אף בוידעמס, —
זיי זעען די פאשקע אין שווארצע כאלוימעס.
די עלטסטע קאַלאַניעס, זי האָט זיי באטראכט,
און האָט מיט דער באַנדע זיי כאַרעו געמאכט.

„ניט רויבן, נאָר מאַרדן!“ אזוי איז באפוילן.
דעריקער די מאַנצבלען, די מענער דערקוילען,
אפרייער דערקוילען, — דעם זייגער דערנאָך,
אפרייער דערקוילען, — דער טויט איז דער טאָך! —
אף מעלדן צו קענען דעם באַטקאָ סטעצורען,

אז יענער זאל מעלדן אין שטאב צו פעטלירען,
אז יענער זאל מעלדן דעם אויסלאנד, דער וועלט:
„מיר שלאגן די רויטע. שיקט קוילן און געלט!
מיר האבן הינט טויזנט דערמארדעט פון זיי.
אין שלאכט מיר פארפאלגן די רויטע ארמיי!“

אין ליימענע גראבנס איז שימקע געריטן,
ווי עטוואס פארשטעלט איז, ווי ווייך איז און שיטער.
עס זאלן אין נאוונטע ווערלעך און עקן, —
ניט הילכן די טלאען און כשאד ניט דערוועקן.

איז שימקע געריטן צו כיסטן. באריכטן,
אז אט, שוין די באנדע סטעצורעס פארניכטעט,
כאוויירים געפאלן, כאוויירים פארווונדעט,
נאך באנדעס איז פיל נאך פאראן. און געזונטע,
אין דערפער קולאצקע, אין וועלדער, זיי שטעקן, —
נאך ביקסן אונדז פעלן, און קוילן ניט קלעקן.
איז שימען געריטן מיט גראבנס און גריבער.
און אויסגעמיידט טראקטן און אויסגעמיידט שטיבער.
עס זאל אים, כאליע, דער סוינע ניט כאפן.
אין רויבערשער געגנט קיין באנדע דערטאפן,
דאס פעלט אים נאך איצטער, דאס פעלט אים צום רומל,
די ווונד אין דער ליטקע נעצט דורך דורך דעם שטיוול.
אט ערשט מיט סטעצורען געעקט דעם געיעג,
ער איז נאך פארטשאדעט פון פרישן געשלעג,
פארטומלט פון ווונדן, פון אנווערן בלוט, —
איז אט אזא דורכפאר איז גוט פאר אים, גוט.

זיין פאנעם זיין דארס איז געשמאק און מיט כיים,
די פול-פעסטע ליפן, די פריילעכע ציים,
דאס טשוביקל בלאנדע, די העל גרויע אויגן —
אלץ הויכט מיט נעשאמע, מיט מוט און מיט גלויבן.
די ערד אנערקענט אים, דער הימל אים גריסט.

דאָס איז עס, דאָס נישטיקע נעמעש פון מיסט,
פון מאַלקע דער וועשערקעס גוואדזיקן טאַל —
ווי קומט עס דאָ פאַר אזא ביט מיטאמאַל!
צי קען ער נאָך ווידער דער נעכטיקער ווערן? —
פארוואָס זשע פון אסין פארווערט ער זיך קלערן!...
עס גייט נאָכן גראַבן א וואַלד און א לאַנקע,
אף לאַנקע א בוש' אין פייכטקייטן בלאַנקעט,
איז שטיי' דאַרט צום רייטן, נאָר הויל' איז און אָפן,
איז בעסער אריין אינעם וואַלד, און געלאַפן,
נאָר לויפן ניט מעגלעך, זיער וואַלד צו געדיכט,
דאָס דעמבענע צווייגל אין פאַנעם סע קריכט.

אַט שניידט זיך א סטעזשקע צום ווינקל ארויס,
ווייזט אויס צו די בריקן, דער וואַלד איז ניט גרויס,
ער וועט דאָך נאָך פרייער, ווי ער האָט געדאכט,
צו כיסטן דערגרייכן, נאָך ביסקל פארנאכט.

סע גלוסט זיך דערוויסן די נייס פון די שלאכטן,
פון לענינס א וואַרט, פון די פיינטלעכע מאכטן,
ווי ארבעטער נעמען דעם וועלט-פיינט באגראַבן.
די ארבעטער ווילן... די ארבעטער האַבן...
די ארבעטער, פויערס, דער אַרעמער קלאס...
געהייסן האָט לענין דורך כאַרקאָוו, זאָנבאס
דעניקינען נעמען, א גאַב אים פארגעבן,
באפרייען אויקריינע און אָנהייבן לעבן...

פארקישעפטע דעמבעס און גומענע טלאַ, —
וואָס איז עס פאר רייטער, וווּ בין איך עס דאָ?
א באנדע, א באנדע? ווי קומט זי אהער?
א רייס טאַן? צו שפעט. און א סאך, און מיט פערד.

„די ביקס און דעם שפייצער! א רויטער? זאָג באַלד!
ווער האָט דיך געשיקט אינעם גרעקאווער וואַלד?“
זיי פריעגן — איז, הייסט עס, מ'האַט מיך ניט דערקענט...

איצט דארף איך זיך האלטן אין אייזערנע הענט, —
אין אייזערנע הענט און א קוק מוז מען טאן,
ווי גרויס איז די באנדע, ווער פירט מיט איר אָן.
„גו, — פירט מיך צום באטקאָ, — אוי, ברידערלעך מינע,
די רויטע טיוולאָנים מיך שיר ניט פארפייניקט,
אזווא, וויפל כלאַפּצעס געטויט אפן ברוק,
אוי, מינע כלאַפּצעס... איך הייס מיקאָליק.

סע נעמען אים, שימקען, צוויי פעסטע באנדיטן,
און אונטער די אַרעמס זיי טראָגן אים, היטן,
זיין פיס ניט באַרירן, וואָס סטארטשעט געבויגן.
און שימקע באַמערקט, ווי מע ווינקט מיט די אויגן:
„א שפיק פון די רויטע...“
איז עפשער זיך וואַרפן, און אומדערוואַרט, בלענדיק,
צעקוועטשן א פאַרל, און אויס, און געענדיקט?
צי לייקענען? פירן די שפיל ביזן לעצטן?
דערציען ביז נאכט, — אין דער פינצטער א זעץ טאָן,
אים טראָגן דערשוויצטע צוויי פעסטע באנדיטן.
צום באטקאָ, אין טרוקענעם וואַלד, אינדערמיטן.

צופוסנס בא דעמבעס, בא ברייטע,
א טעפער, א פריילעך צעשפרייטער,
דער באטקאָ מיט פאשקען דאַרט זיצן,
אין פולער באוואַפענונג שוויצן,
אין רימענס, אין פאסן פארשנירנט,
מיט שפייערס, מיט בלאַנקע ראפירן.

זיי טוען אצינדער פארוויילן,
פאר זיי ליגט א קאווען, א קיילעך.
אפצווייען דער קיילעך צעשפאלט זיך,
דאָס קאווען-הארץ רויט און צעשטראַלט איז,
און שטיקער פון האַרצן זיי שניידן,
סע סקריפען די ריפטן ווי זיידנס,

מע האלט זיי מיט צירלעכע פינגער,
מע זופט מיט די ראשיקע צינגער.
פון מיילער די קערעלעך בלאזט מען,
די שאַלעכץ אין לופט אריין לאזט מען,
דערביי טוט באם באטקא זיך וויגן
דער טשוב ווי א קראַעשער פליגל.
דערביי פאלן טראַפעלעך לויטער
פון זיסן, פון פאשקעלעס גוידער.

געשטאנען איז שימקע דעם באטקא אנטקעגן,
אף איין פוס געשטאנען, געווארט, אים זאל פרעגן
דער באטקא, נאָר יענער ניט אופגעהערט עסן,
האַט שימקען געשניטן מיט אויגן, — מיט מעסערס.

נאָר שימקע קוקט גלייך אים אין פאַנעס צוריק
און טאפט אים מיט ווערטער און טאפט מיטן בליק:
— הער, פאַן אטאמאַן, —
איך גיי ניט פונדאן,
איך ריר ניט פון אַרט,
ביז כ'הער ניט דיין וואַרט, —
אז נעמען וועסט נעמען נעקאַמע פון זיי,
צעטראסקע, צעטראכקע די רויטע ארמיי!
די דאַרף-קאַמנעזאַמעס, — דערגיי זיי דעם עק,
די ערד די כאזאיסקי זיי נעמען אוועק!

איז שטייל, און אין שטיילקייט דעם פלודער א צי, —
און בלוטיק אנטפלעקט ער די ווונד בא דער קני.

מע שווייגט און סע שוידערט, סע שוידערט, סע שינדט.
א ווונק טוט דער באטקא — און שימקען מע בינדט
ווי פראסט א געכאפטן. פון אַנשטרענג און פיין
איז שימקען דאָס בלוט אינעם פאַנעם אריין.

געפרעגט האָט דער באַטקאַ: — פּונדאָנען און ווער?
און ווייַז דען געלאָפּן, ווי קומט ער אהער? —

געריסן האָט שייַמקע דעם גאַרגל ביז לעצט,
די בלוטיקע אויגן אין באַטקאַ געזעצט:
— אז גאַט זאָל דיר היטן, דער אומגליק איז גרויס,
דאָס פאַלק פּראַוואַסלאָוונע צעהאָרגעט מען אויס.
דער נאַקעט און באַרוועס ער גייט מיט אונדז פּראַווען.
געטויט איז סטעצורע, דיין ברודער דיין בראַווער!
— סטעצורע? סטעצורע? ווי וואַגסטו עס, הונט!
— אוי, גאַט זאָל דיר היטן, דאָס פאַלק גייט צו גרונט!
— ווער ביסטו דען, זאָג מיר?
— סטעצורעס א שייַסער!
— דערצייל, וואָס געטראָפּן,
דעם באַטקאַ, וווּ איז ער,
און וווּ זינע יונגען?
— צו אש און צו ביינער,
צו אש און צו ביינער
געבליבן — איך איינער!
מיר ווייסן, ניטאָ איז
אין בערשאַד קיין רויטע,
מיר זענען באַפאלן,
מיר קוילען, מיר טויטן,
איין גאס נאָר באַארבעט, —
אזויפיל פאַראַנען!
מיר האָבן אַף מאַרגן
געלאָזט, און מיר שפּאַנען.
צוריקוועגס באַלאָדן,
מיר פירן געפאַנגען,
באלאָדן, באַהאַנגען,
צום שטאַב אַף הויליאַנקע. —
איז אומגעריכט ברענגט עס
די רויטע צו טראָגן,

דערזען אונדז באַלאַדן —
א וואָרט ניט צו זאָגן,
זיי ברעכן די שאַרבנס,
און ברעקלען און בראַקן.
נאָר איינער, דער באַטקאָ
אליין, אומדערשראַקן
ארויסרייסן פּרוּווט זיך,
נאָר קרענק אין דער מאַמען!
א שינד אים אין קאַלנער —
דעם וועג אים פאַרצאַמען.

ווען איך בין געפאלן
פון פערד, האָט ניט קיינער
געזעען, אז הינטן
איך קריך צווישן שטיינער.
און פאַשעט א ווונדער,
פון גאַט מיר געטראָפן!
מיין פערד איז אליין
נאָך מיין שאַטן געלאַפן. —

א היכץ האָט געגעבן דער באַטקאָ, א שריי,
פון פּיסק האָט א שיט געטאַן ווילד זידלעריי:
— פאַרוואָס איז קיין הילף ניט ארויס פאַר סטעצורען?
פאַרוואָס ברעכט דעם צוזאַג דער הונט בייִדעבורע?
און וווּ איז מעטשעטנער דער נייער קורין?
זיי האָבן דאָך ביקסן, די הינטישע זין.

און אופגעשטעלט האָט זיך דער באַטקאָ אין רינג,
א פרוּוו מיט די אויגן זיין כאַפּטע, און פלינק
זיין מעסער ארויסציט צו שימקען, — און שניידט,
א שניט און א שניט — און פון שטריק אים באַפרייט.

— ווער זיינען די רויטע, פון כיסטן?
 — פון כיסטן.
 — ווי גרויס?
 — גאָר א קאפל, דו קענסט זיי פארניכטן.
 — און ווער זייער עלטסטער, ניט שימקע, דער זשיד?
 — נו, ער טאקע, יענער, פון פאַרנט ער פליט.
 — היי, יונגען, געגרייט זיך, מיך מאטערט דער דאַרשט.
 מיר גלױסט זיך אין בערשאד א רויט-רויטן באַרשט!
 ניטאַ דאַרט קיין זעלבשוץ! קיין רויטע ארמיי! —
 סטעצורעלעס אַנדענק מיר פראווען בא זיי!
 דו ווייסט וווהיין צו פירן?
 — נו, יא, אף געוויס.
 — איז פיר אונדו, עס ברייט שוין די ערד אין די פיס.
 נאָך גוטס און נאָך זשידעס אין בערשאד פאראן!
 ריכטיק סטעצוראוועץ?
 — געוויס, אטאמאן!

געפירט האָט זיי שימקע מיט פרייד, אומדערווארט,
 צום שטאב זיינעם פירט ער, ווו זען זיי מע גארט.
 און שימקע אין הארץ רעדט צו זיינע: „צו מיר!
 צעפראלט אלע טירן — די באנדע איך פירן!“

* * *

נאָך זיי איז פארבליבן נאָר מעסערס א בערגל,
 און ביקסן גאָר ווייניק, — נאָר מעסערס און שווערדן.
 די באנדע האָט בעסער מיט קאלטן געארבעט —
 ווייל שטעכן און קוילען איז היימלעך און פארביק.
 און שאַפענעם פאכעד אף איינוווינערס ווארפט,
 אַט ליגט עס, דער באנדעס דאַס בערגל מיט שארפס.

איז שימקע געריטן צו כיסטן באריכטן,
 אז אויך קאַזאקאָוו איז געכאפט אין פארניכטעט.

נאכמען-יאנטעוו באוויינט זיין כאווער

1

אין וואלד, אין דער אגרא-שול, ווארט דארטן קריין,
קלימענקא גייט אום דארט און שרייט אף די ציין...
א ציינווייטיק פלאַגט אים, דעם מויעך אים בויערט,
דעם שארבן צעטראַגט עס און שיסט אינעם אויער.
די באַק איז געדראָלן און גלאַנצט, ווי א ביבער,
אן אויג, ווי א פיאָווקעלע, קוקט פונעם גריבל.
ער קראַצט זיך אין שטאַמען, ער היכצט און ער אַכט.
דער טייל היידאַמאַקעס איז ביז און צעקאַכט:
ווי זאָל מען אים שטילן אין מויל זינע ווערעם?
קייַן ציינדאַקטערס וואַקסן אין וואַלד ניט! — כאַלעיערע!

און קריין, כאַטש ער קריכט אים אין מויל מיט די פינגער,
נאַר ס'העלפּט ניט, ווי ס'העלפּט ניט די ליד, וואָס ער

זינגט אים:

— ס'איז נערוון, מיין ליבער, נערוועישע ווייען.
דו קלער פון פראַבלעמען, סע פעלט דיר אידייען.
מע דארף זיי פאַרמאַגן אין קאַפּ-טשעמאַדאַן!
איך בין פאַר זיי, פאַנע, די וועלט אויסגעגאַן!
געדולד נאַר, געדולד איז א קישן א האַרטער, —
וואָס קומט ער ניט, גאַט, סאַראַ פיינענדיק וואַרטן...
און אַט איז געשען, וואָס אוי מ'האַט באַגערט:
ס'האַט ציפרוס דערשיינט, ווי פּיז אונטער דער ערד. —
ער קוויקט זיך, ער רעדט, ער צעוויקלט א פלאַן. —
פאַרגעסט באַלד אין ווייטיק דער הויפט-אַטאַמאַן.
ער גלעט שוין די וואַנצעס, ער שווייגט און ער הערט נאַר.
ער וועגט אינעם האַרצן די וואַג פון די ווערטער.
און קריין ווערט באַגייסטערט, ער רעדט מיט אַזאַרט:
— פון דרויסן זיי נאַכגיביק, כניפעדיק, צאַרט,

נאַר ווען מ'האַט געפאקט זיך צו דיר אין די הענט —
איז זיי אומר אכמאָנעסדיק, פּיניק און שענד!
דאָס קעפּל, דאָס קעפּל נאַר אַפּדרייען, כ'מייז, —
וועט דעמלֶט דער קערפּער שוין פּאַלן אַליין.
מע שושקעט זיך, קוויקט זיך, מע דאבערט אריין.
אין ציפרוס פארשווינדט, ווי אין דר'יערד וואָלט אריין.

2

געקומען איז ציפרוס צו שימקען, און ווייזט:
— אַ, זע נאַר, א בריוול! — ס'קאָנווערטל צערײַסט, —
„אין וואַלד-מאַנאַסטיר בא די ברוינע שטאכעטן
אין גראַט לייגט אן אויצער.

א פריינט פון סאַוועטן“.

— וואָס הייסט עס? — זאָגט ציפרוס, — וואָס קען עס דען
הייסן?

— דו שימען, געהיט זי, צי שטעקט ניט... ווער ווייסט זיי?
נאַר וויין האָט מען פאַרט אלע אויצרעס באשטאט דען,
אויב ניט בא מאַנאַשקעס? א זוך טאָן דאַרט שאט ניט.
אפריער א קוק טאָן, א שמעק טאָן, ווער, ווו, —
איך מיינ, אז די אסי, וועט טויגן דערצו...
אָוועק איז א טאָג און א צווייטער, און שימען
האַט קוים זיך באשלאָסן א מענטשן באשטימען
א קוק טאָן, — ס'האַט ציפרוס אין הארצן געשטראַלט:
— ס'וועט אסי דאָך ברענגען דעם העכט אינעם וואַלד..

און אסי געגאן איז מיט כיישעק, באגליקט,
ס'האַט שימען געהייסן, ס'האַט שימקע געשיקט.
ס'האַט שימקע זיך פריילעך געווערטל מיט איר.
א ביסל איז שרעקלעך דער וואַלד-מאַנאַסטיר...
ווער זינען די לייט דאַרט?.. און ס'לאָזט ניט צורו, —
דער ציפרוס, וואָס איילט ער? וואָס ווינקט ער איר צו?..

(נאכמען-יאַנטעוו אפן פלאץ, שיקערלעך)

— נאכמען-יאַנטעוו, זאָגט מען מיר, שוין צייט
דו זאָסט מאזשגליעך ווערן.
נעם דיר, זאָגט מען מיר, די פינע צייט
און הייס דעם פלאץ פארקערן.

די „טרודאַווינעסט-לייט“ שפאן איין —
זיי זאלן מאכן ריין אים!
סע זאל דער פלאץ א ריינער זיין.
פאר אלע פראַפאריינים.

נו, קלייב איך מיר די כשוויים אויס.
אי, מוויכער מין האמוווכער.
איך שיק זיי אפן פלאץ ארויס —
זיי קערן ווי די שיפכעס!..

איך שאף מיט זיי און דריי זיי מיר,
איך הייס איך, מינע הערן —
בינדט איבער אַט די בעזעמער
און מארש דעם פלאץ פארקערן.
זיי טוען זיך אין שענסטן אן,
אי שייין אין סטאַן, אי מיט פאסאַן —
אנדערש שטייט זיי גאַר ניט אן!

איך קלינג אין טאַפ,
סע קומט אראַפ:
רעבע האַפ,
ניקאָלסקי פאַפ,
די מיידמאנס מיטן הויכן קאַפ,
די זיבן שיינע מיידן,
וואָס איינס דאַס צווייט באַריידן.

סקאדראָנען, שאַלאָנען,
נלײכט אייך איין!
ראַבויסיי, די בייכער
ציט אריין.

די בעזעמס אף אַקסל
שטרעקט ארויס. —
ארש-מארש, ארש-מארש,
שנייצט אייך אויס!

סמירנאַ! די בעזעמס
שטעלט אף דר'ערד. —
דעם פלאץ ביזן ראַטהויז
ריין פארקערט.

וואָס סאַפעט איר? — נעבעך! — אומדערהערט!
פאַר אייך האָט מען אויך אזוי געקערט?!..

— נאך-יאַנטעוון, טאַוּאַריש,
דערדויבט אייך זאַגן,
אייך קען די שאַנדע
ניט איבערטראַגן.

— אזוי, אזוי, אזוי,
לערנט זיך, טייערע... סטאַי!
סמירנאַ! הויך דעם קאַפּ!
גיט דעם נאַטשאַלניק
גוטן-אַוונט אָפּ!

פאַרשעמט שטייט קאַליע דאַס יינגל,
האַלט שטייף די הענט אַראָפּ.
נאך-יאַנטעוויץ דין מיט אַ ניגן
גיט אים דעם ראַפּאַרט אָפּ:

— טאוואריש קאליע,
כ'האב קערערס צען.
זיי קערן דאָס מיסט
אַן גלוסט, אַן ברען.
זי וועט זיך נאָך אויסרייבן,
קלער איד, די וואטע, —
סע קען פון זיי זיין נאָך
די עמעסע שמאטע...

קאליע, מיין כאווער,
אוי, טוט מיר פלאָגן, —
גיב מיר דעם אויער
וועל איד דיר זאָגן,
אוי, איד האָב מוירע
ברענגען דאָס וואָרט:
אסי אוועק איז,
זאמט זי זיך דאָרט...
האַט זיך, כאַלילע,
עפעס געטראָפן?
איז זיך, כאַלילע,
עפעס פארלאָפן?
אסילע פעלט אונדז,
אלע דאָס פילן, —
מוז מען דאָס האַרץ
מיט אַ גלעזעלע שטיין.

4

די נאכט אין אומרו גרויסער,
און קוים דערווארט דעם טאָג, —
אין פרייען פרישן דרויסן
דאָס יינגל קאליע יאָגט. —
ער שפאנט, די גראַזן שמעקן,

ער האלט אין האנט א שטעקן,
א טאַרבעלע ער טראַגט.
ניטאָ צו אים קיין גלייכן.
זיין בלייך געזיכטל שיינט:
קען זיין, אין דאָרף באַם טייכל
געפֿינט ער אַסין היינט.
דער וועג — אין גרינס און קווייטן.
און פֿייגעלעך באַלייטן
דעם יונגן גוטן-פֿריינט.

— און נאָך א וונטש א שטומער —
מיט האַפענונג אים נארט: —
אז יעדער וויל קאָן קומען
זיין מאמע אומדערדווארט.
צעשיידט האָט זיי דער פֿלאַנטער
פון פֿייערן באַ פֿראַנטן,
ער בענקט נאָך איר, ער גארט.

— זי גייט איבער די הייזער
און קען דערגיין צו מיר. —
צוריקוועגס וועט ער רייסן
די קווייטן די פֿאר איר.
ער וועט צו זיך זי ברענגען,
ער וועט שוין מער ניט בענקען,
שוין אייביק זיין מיט איר.

— די ערד האָט פֿול געטרונקען, —
פון פֿולן האַרץ זי בליט.
א הויך געזאנג טוט קלינגען —
די זינגערס זעט מען ניט.
פון פֿלאַנץ- און ביימער-רייכקייט
פון טיפֿן גרינס באַ טייכן —
דאָס טיף געזאנג זיך ציט.

געשיקט זיך, אז דאָס בליטונג
דעם פיינט בא זיך באהאלט?
און פאר דעם פיינט, מאנדיטן
דאָס זינגט אזוי דער וואלד?
דער סאָד מיט פרוכטן שווערע,
די העק, די טויט-געווערן —
אין שויס בא זיך באהאלט!?

5

אוי, קאַלען פאקט דער סוינע:
— דו זאָג, דו, טיילס קויט,
אף וואָס ביסטו א קוינע?
דו זאָגסט? — אַניט דעם טויט!
געשיקט פון באַלשעוויקעס?
דו זאָגסט — אַניט דערשטיקט מען!
— איך בין... איך בעטל ברויט.

פון קעלער שרייט א מיידל —
די אסי זאָל דאָס זיין?
זי שרייט פון גרויסע ליידין —
סע ניט די מאמע מיין?
ס'איז אסי, מ'זאָגט פארנארט זי,
און איצט אף שיקען ווארט מען,
אז ער זאָל אויך אריין...

האַט קאַלען ס'מויל פארביסן:
ווי רייסט מען זיך ארויס!
ווי גיט מען שיקען וויסן
פון אלץ, ווי איין, ווי אויס:
אז פאָסטנס אין די סעלער,
אז ס'איז באוואַפנט יעדער,
אז די געפאר איז גרויס.

א מאַנאסטירסקער פעטער
באגייט זיך מיט אים מילד:
ער פעטשלט אים, ער גלעט אים:
— זאג, פראוואַטלאונע קינד,
זאג אויס פון די סאַוועטן...
— איך בין... איך... ברויט איך בעטל...
— דאַבראַדיע, נעמט אים, בינדט!

— דאַבראַדיעס, — שרייט אן עלטסטער, —
זעט, ס'א צעדולטער בלויו,
סע פראַסט א גאנעפעצל,
נעמט ווארפט אים גלייך ארויס.
דו, הער, פארדריפעט ריכל,
זאַלסט מער אהער ניט קריכן, —
נו, ציילעם זיך און אויס!

— נו, ציילעם זיך, דו סמארקל! —
ער הייבט די האנט ניט! — סטאַ!
דו ציילעמסט זיך? איך הארגע!
דו הערסט, סאַוועצקי פלו!
— ניטאָ קיין גאַטן, פעטער. —
— אהא! איר הערט, איך בעט אייך!
דערשטעכט אים, אַט אזוי!

און צווישן הענט און אקסל,
וואָס פאַרען זיך מיט אים —
איז פלוצעם אויסגעוואקסן
דעם ציפרוס' לאנגער קין.
— דעם ציפרוס' שווארצע אויגן,
— צו קאַליען צוגעבויגן,
א שפיי געטאַן אין אים...

און קאַלײען מ'האַט אין קאַרן
אריינגעשמיצט, און דאן
איז גראַד פארבייגעפאַרן
א פויער, צוגעגאן,
דערמונטערט אים, דערוועקט אים, —
ס'האַט קאַלײע עפעס שרעקלעכס
געזאָגט, — און אויסגעגאן.

דער פויער, א פארקרימטער —
ער יאָגט אין שווייס זײַן פערד,
אין שטאַט, צו שימקען קומט ער,
דערציילט אים, וואָס געהערט, —
— אזוי גאַר! אונדז פארכאפן!
היי, כעוורע, קומט זיי קלאפן,
ס'זאָל ציטערן די ערד!

און שימקע לאָזט זיך טראָגן
פון שאַדן-קראפט פארשייט.
מיט היכץ די יאטן יאָגן,
צעהיצט דעם פיינט מע שניידט,
און שימקע ברענגט און פלאקערט,
די קלויסטער-טיר צעקנאקט ער —
און אסין ער באפרייט.

פארגעסן אינעם איקער:
קלימענקאָן ניט פארכאפט.
פון העפקער-האס פארשיקערט —
די מערדערס ניט דערטאפט.
דו קאַפ דו, קאַפ בארעכען —
דו יונג, ווו איז דיין סייכל?
א פוסטער פאס, וואָס קלאפט...

ווען כיסט איז אָנגעלאָפֿן,
איז שוין געווען צו ווייט.
ס'איז ציפרוס שטיף אנטלאָפֿן,
מיט אים — די אָנפיר-לייט.
ס'האַט כיסט אין זאַרג געשוויגן.
ס'האַט שימען ביז געשפיגן
צערייצט, פארשעמט, פארשייט.

6

נאכמען-יאַנטעוולֿ האָט דאָס דערהערט,
האַט דאָס האַרץ אים געריסן.
געטויט איז זײַן כאַווער קוריער,
ביז צו טויט אים פארשמיסן.

נאכמען-יאַנטעוולֿ האָט ניט גערוט,
און געפילט זיך ווי שולדיק,
דערטאפט און באוואַרנט א פור
און געווארט אומגעדולדיק.

נאכמען-יאַנטעוולֿ קומט אפן פלאץ,
ער איז שיר כאַסערדייע,
זעט די לייט מיט די בעזעמס אין האנט,
נאָר ער קאָן זיי ניט זעען.

ווי די גווירים פארקערן דעם פלאץ,
פאר דער גרויסער לעווייע;
ווי מיט פרומקייט אף אים דאָרט מע גלאצט
און מע קוועלט אָן פארטייעט.

גייט צו קאנען נאך-יאנטעוול צו,
רייסט פון האנט אים דעם בעזעם,
און א הוק טוט אף אלעמען: „טפו!“
און ניט ווערן ער הייסט זיי.

און פאריאגט זיי. אליין בלייבט און קערט
און די טרערן שטייל פליסן,
און א שליידער דעם בעזעם אין דר'ערד,
און זיך קריע געריסן.

זיך געזעצט און דעם קאפ אף די קני,
און געשאקלט זיך ביטער.
און ס'גייען ארמייער פאר אים,
און א פייגעלע צוויטשערט.

נאכמען-יאנטעוול האט ניט גערוט,
ס'איז געקומען דער וואגן, —
און פארוואשט האט דעם כאווער דאס בלוט
און צום ראט אים געטראגן.

פונעם ראט זינען אלע געגאן,
אונדזער כאווער באלייטן.
און מיט כיסטן איז שימקע געגאן,
אין אויך אסי מיט קווייטן.

נאכמען-יאנטעוול דאס ערשטע מאל שפאנט,
ס'ערשטע מאל אן א היטל אין לאנד, —
מיט א הוילן קאפ גייט ער,
מיט פאן מיט א רויטער אין האנט,
א רויטע מיט שווארץ א באנייטע...

אלטע לייט

פארטאָג איז. סע שלאָפט נאָך אין מיידמאָנס געבייען
דאָס פּאַלק דאָס געמיינע, די איינוווינערס נייע,
ניט צוגעווינט נאָך צו די גוירישע רוימען,
מיט שיינע שפּאַלירן, מיט וויג-בעטן גרוימע
די קינדער פון קינדערהיים שלאָפן דערקוויקט —
מע כאַלעמט אַ כאַלעם פון שפּיל און פון גליק.

אין הויף נאָר, באַ שטאַלן, אין הינערשן צעלט,
דאָרט פּלאַפלען צוויי מענטשן, מע רעדט אַף דער וועלט.
נאָר אייגנטלעך רעדט נאכמען-יאַנטעוּ אַליין.
דער גערטנער פּאכאָם הערט און שוויגט ווי דער שטיין.

— אַ לייט פון די מיידמאָנס וועט זיין נאָך? אַט באַלד...
ווען דאָ, אַף דער דלאַניע, וועט אויסוואַקסן וואַלד.
זיך איבערגעטאָן אין געלאַטעטע רעק...
קכי-קכי... מע דערקענט זיי — זיי פּאַסט ניט קיין זעק!
שוין בעסער פּאַרלייגן זיך האַרבעס אפּגיך,
ניט זיין מיטן שטאַלט אזוי קענטלעך אַף זיך...

סע שטעלט זיך באַם טויער אַן אַלטיטשקער אַפּ. —
אַ קלומעק, אַ שטעקן, פּאַרוויקלט דער קאַפּ,
דאָס פּאַנעם פּאַרבאַרגן. אין הוילעך מע זעט,
אַז שווער איז דער וועג אים, אַז לאַנג שוין ער גייט.
קומט צו נאכמען-יאַנטעוּ, די האַנט אים ער גיט:
— הַם... שאַלעם-אַלייכעם, פּונוואַנען אַ ייד?

— פּונוואַנען? פון צאַרעס, פון ווייט, לעבן ברוי.
— מאַ-שמייכעם?
— רוי-אַלייכעם.

— צופוס, הם?
 — צופוס.
 — מיסטאם א מעלאמעד?
 — וואָס דען איז א ייד?
 — נו, ווי גייט דאָס קנעלעכץ?
 — אראָפּ פון יאָרד.

סע קוקט נאכמען-יאַנטעוו
 אין יידן זיך איין.
 ער רופט אָפּ פאכאַמען
 און רוימט אים אריין:
 — איך וואָלט געמעגט שווערן
 ס'איז ארייע... נאש בראט.
 ס'איז ארייע דער סטאַליער,
 גייט אום נאווענאד —
 זינט ס'האַט אים געטראָפּן
 דער אומגליק... א, נו... —
 און ס'גייט נאכמען-יאַנטעוו
 צום אלטיטשקן צו:

— טשיאַ מאיעם — פרימאיעם,
 קומט, שפארט זיך דאָ צו.
 ס'א קאַהעלשער מאָווער.
 און וואָס טוט איר הי?

ער מאכט זיך, דער אלטער,
 ער האָט ניט געהערט.
 ער מאַסטעט זיך לאַנג
 און ער זעצט זיך אָף דר'ערד.

— איך פרעג, „לוי-אַלייכעם“,
 וואָס טוט דאָ א ייד? —
 דער אלטער בעט וואסער
 און ענטפערט אים ניט.

— מיסטאם א שעליכעס? —
ער ענטפערט ניט אָפּ.
ער מורמלט א טפילע
און וויגט מיטן קאָפּ.

פארוויקלט, פארבונדן,
קוים-קוים זיך ער וויגט, —
אריבער נאך-יאנטעוון
וואנדערט זיין בליק,

אריבער די הייפן,
אהין, ווו סע טאָגט.
ער מורמלט... און טיף
אינעם ווארצן סע קלאָגט: —

זיין פרויעמען זוכט ער,
דעם אייניק, דעם שנעק,
אז וויין ער קומט, זאָגט מען:
„געווען אין אוועק“.

ער מוז אים געפינען
דעם באַכער אריין.
ער קען דעם ביזאיען
ניט אויסהאלטן מיין.

— מע רעדט אין די רעדלעך,
וואָס ליבט רעדן אָן!
אז פרויעס, זיין קאדעש,
ראכמאַנע-ליצלאָן,

גיט אום מיט גאזלאָנים
און מאכט זיך צו שפאָט.
די וועלט קערט מען איבער,
מע ברעכט דעם געבאַט,

מע רעדט אן די אַרעמע
ווערן פארשייט.
אין טויט אריין טוט מען
די כאַשעווע לייט.

און גזיילע, רעציכע
עס פאלט אף זיין קאַפּ, —
פון דער-וועלט און יער-וועלט
שניידט מען זיך אָפּ...

אזוי טראכט דער אירער,
אין דאווענען שווער, —
און ס'פרעגט נאכמען-יאַנטעו
קיינ קאשעס ניט מער.

און ווידער דעם שמוס,
מיט פאכאַמען ער פירט.
דער אלטער, וואָס דאוונט,
פון ווינקעלע שפירט,

ער הערט, און ער קוקט,
און ער שלינגט יעדעס וואָרט,
און קוים-קוים פון מורמלען
סע הייבט זיך זיין באַרד.

* * *

ארוף אפן שטאַפל,
די הינער פאריאַגט,
הייבט אָן נאכמען-יאַנטעו,
די וועלט ער פארקלאַגט.

און שטיל זיצט פאכאַם, —
ער איז לייזונט און הויט.

א געפעש, וואָס קורץ איז
דער וועג דעם צום טויט.

— ששש... מ'שלאַגט זיי, די זשוקעס.
אי, אי, ס'א געדאנק!
איך זשאַלקעווע נאָר,
וואָס מיר זענען שוין קראַנק.

ווען מאלעכאמאָועס
די מיידמאנס זאל וועלן —
איז וועלן דאָקטוירים
אנטקעגן זיך שטעלן.

מיט דאָקטער-קלייזען,
אין געכט און אין טעג,
דעם טויט צו פארטרייבן
פון גווירישן וועג.

און אונדז, או ס'טרעפט זיך,
איז קומט ער, דער טויט,
און גלייך געמט ער קלייזען
די טרוקענע הויט.

די טרוקענע הויט,
דעם טרוקענעם ביין
דו שטעסט אים ארויס
צום קרישען די ציין.

איז רופסטו דעם פעלשער,
א קאנע ער מאכט,
און העלפט עס ניט — קרעכסטו
באטאג און באנאכט.

עס שלאגט זיך דער מאלעך
מיט דעם אַרעמאן.
טרעט איינער דעם צווייטן
ניט אָפּ אַף קיין שפּאן.

אמאָל גייט עס קירצער,
אמאָל ציט זיך לאנג,
און ווער סע דער שטארקסטער —
אַט יענער דערלאנגט.

דאָס אַרעמע מענטשל
אזוי ווי דאָס שטייט, —
איז לייונט און ביינער,
צום גריבל ס'איז גרייט. —

דו דארפסט זיך ניט איבערטאָן,
האַסט ניט די ווערט, —
ווי דו דרייסט זיך ארום,
אזוי גייסטו אין דר'ערד.

פאכאָם, ווי ער הערט קוים,
ניט דאָס קריכט אין קאַפּ:
אַט פירט מען האַרמאטן,
צי טרעט מען ניט אָפּ?

— וואָס זאָגסטו, נאך-יאַנטע?
וואָס פאַרט מען צום וואַלד?
— נו, וואָס זאָל איך זאָגן,
א שאַד, מע ווערט אַלט. —

פאכאָם לאָזט ניט רויען,
ער טינעט און שינדט:

— אז קריין און קלימענקא
שוין רויטע אצינד!

זיי רימען די ראטן,
און שימקען מע לויבט!
זיי נעמען דאס פאלק
פון די דערפער צונויף!

ס'איז פראדקין געווען דא,
און פראדקין, ער ווייסט,
אָט נעמט מען זיך, זאָגט ער,
אָט ווערט זיי דאָ הייס,

די וועלט, זאָגט ער, לעבט נאָך,
און קריין איז דאָך קריין!
און דאָרף-באלעגופים
זיך שאַרפן די ציין.

די דאָרף-באלעגופים
מיט גוטס נאָך געשטאַפט,
די קלויסטערס — נאָך קלויסטערס,
דער פּאַפּ — נאָך א פּאַפּ.

זיך צופיל צעהוליעט,
דאָס הויל און דאָס בלוין!
פאריסן די קעפּ,
און מיט לאַשן ארויס! —

מע וויל און מע טרייבערט,
מע מאַנט און מע שטיקט.
די נאכלעס די גרויסע
אף שטיקער מע פליקט!

דו הערסט, נאכמען-יאנטעוו?
גיי טייע מיט זיי. —
די גאל קערט זיך איבער,
דאס הארץ טוט אזש וויי.

די זון פון די רייכע
פארגייט ניט, די זון!
און פריינט פון די רייכע
פאראן אומעטום.

דער שטאנד און דאס אייגנס —
צו שאנד און צו שפאט!
פאר זיי קריגט א וועלט זיך,
פאר זיי שלאגט זיך גאט!

בא זייערע לייגן
אין דערפער ארום,
דארט לייגן ג'ווערן
אין דר'ערד, אומעטום.

די שאַ זי וועט שלאגן —
צעגראַבט מען די ערד,
ארויס וועט מען אָפן,
מיט ביקס און מיט שווערד.

מע וועט זיי ניט פּוּצן,
ניט פּרוּוון אף האַר, —
מע וועט זיי אין בייכער
פארשטעקן און גאַר.

אין בלוט וועט מען שווענקען
דעם זשאַווער פון שווערד,

און שארפן אף שארבנס
דעם טיילס געווער.

מעט טויטן מיכיען, —
נאך-יאנטע, איך ווייס...
אי-אי — סארא פייער!
ס'באשלאגט אוש א שווייס,

פאכאמע, דאס אייגענע
רעדט מען אין קלויז! —
פון איין זייט קומט ענגלאנד,
פון צווייטער — פראנצויז!

און ווידער וועט הערשן
פון ריכע דער גזאר:
ס'וועט קומען זיך בעטן
דער קנעכט צו דעם האר:

„ — זי מויכל, אדויני,
אונדז, קנעכט, דעם באגער
צו וועלן די וועלט,
וואס צו ריכע זי קער.

פאר קנעכטישער כוצפע
גאר פרייע צו זיין, —
איז נעם אונדז, אדויני,
און טייל אונדז אריין:

אזויפיל פאר פרייער,
אזויפיל פאר איצט,
און טייל אונדז פאר שפעטער
אזויפיל נאך שמיין.

אז הייס זאָל אונדז ווערן,
און קליגער דער נאר:
זאָל וויסן, אז אייביק
איז קנעכט דאָ און האר.

דעם יאָך דארף מען טראַגן,
צו קנעכט ער געהער,
און רייכקייט פאר רייכע
פון גאַט איז באשערט."

— אויב ס'עמעס, נאך-יאַנטע,
איז... איז דאָך עק וועלט...
— איך זאָג דאָך! מ'האַט קוים
אף די פיס זיך געשטעלט,

איז נא דיר גאַר. זאָג מיר
לעמאַשל, מיט וואָס
איז קרום, וואָס פאכאַמע
איז איצט באלעבאַס

אף מייַדמאַנס פאלאַצן,
און זעלכע, ווי איך,
פארמאַגן דאַרט צימערס
מיט לעקטרישע ליכט?

און קינדער אריינגעזעצט
האַט דער רעווקאַם, —
די קינדער פון דר'דארגעטע
אינעם פאַגראַם.

ווי שטייט עס פארשריבן
אף אונדז, אז מע מוז
אין קעלערס נאָר קוואסן?
פון גאַט איז עס? — שטוט!

אַט בין איך, קענאַרע,
בין אויך אפן פערד.
א מענטש מיט א שטעלע,
א מענטש — א קוריער!

קריין שרייט, ס'איז א יאקרעס,
סע פעלט אלץ, — אוי, גאַט, —
ווען קריין האָט געהאט,
האַב איך ניט געהאט!

און איצטער איז אנדערש:
מע שיקט מיך ארום,
אין ראט, אין סאַיז,
איז פאראן אומעטום —

אַ-דאַרט א סטאַלאַווע,
אַ-דאַ — א בופעט,
מע גיט מיר... די קינדערלעך
האַבן צו זעט.

— זע נאַר, נאך-יאַנטע,
מע פאקט זיך גאַר איין!
— כאַדילע, וואָס רעדסטו,
די שאַ זאַל גיט זיין...

דער גאסט כאפט דעם שטעקן,
דאַס טאַרבעלע נעמט.
ער איילט זיך אוועק,
פון יעסורים צעקלעמט.

ער איילט זיך, רעב אריע,
צום-וואַגעניש גרייט.
ער גייט נאָך די רויטע,
פוננזייטן ער גייט.

קאפיטל דרײַ און צוואנציק

באלעגופישער אופשטאנד

עס שטעלט זיך א מארק,
וואָס איז פאר א מארק?
פורן פון הינטן, פון פאַרנט,
פון בארג,

דורך בריקן, אף שליאכן,
אף סטערניע, אף גראַז.
פון דערפער ארום
איז איין זיט זיך געלאַזט.

אלע איז שטאַט צום ראַטהויז,
צום גרייז, —
פון מענטשן און פערד
און וואַגנס א קרייז.

א פלאַנטער פארפלאַכטן
איז אומקלאַרן ראש.
מיט אַנזאָג אף אומרן
האריגעס, מישמאש.

סע שטעלט זיך א מארק-טאַג
אזא ניט אומזיסט.
דער אוראלטער ראַטהויז,
ער קוקט דערוף וויסט.

די טאַרבעס צעבינדן זיך,
ברויטן געשמאקע,
ווי שטערנס קולאצקע —
נידריק געבאקן.

קניפיקעס שניידן
די קארענע רייפטן,
און סאלע ניט שמעלער
מיט ראָזעווע שטרײַפן.

פון מײַלער צו מײַלער
א לײַמיקער קריגל,
מיט ברודיקן בראַנפן
די מײַלער זיי זיגלט.

א שווינגנדיק-פּינצטערער
פּרעסן און זופּן, —
אין מאַרק א צוזאַמענפאַר
פון באַלעגופּן.

דער אַנפאַר, דער אוילעם, —
דעם ראַטהויז דערמאַנט עס
די בלוטיקע יאַרן
פון גרויזאַמען גאַנטע.

בעהאַלעשער פּלאַנטער
און פענעמער שטומע —
זיי וועקן באַם ראַטהויז
די צייט פון מעהומע.

די וואַגנס, פּורגאַנעס
מיט רעדנעס פּאַרדעקטע. —
— וואָס שטעקט אונטער רעדנעס?
מעסערס פּאַרשטעקטע?

מעסערס געשאַרפטע
פאַר העלדזער, פאַר בײַכער?
— ניטאַ מער קיין שליכטע,
ניטאַ מער קיין רײַכע!

די ארבעטער האָבן
די רײכע צעריבן,
אליין די באפעלער
אין שטאַט דאָ פארבליבן.

און שיקען אוועקגעשטעלט
פירן די ראָד:
שימקע פון טאַל —
דעם טאַקער פון שטאַט.

— זאַגט, קעגן שיקען
די מעסערס פארשטעקטע?
פאר שיעלעס האַלדז
וועט איין מעסער קלעקן!

צי אלעמענס מיינט איר,
די ארבעטער-העלדזער!
ווייסט זשע, פארפירטע,
סע וועט אייך גיט העלפן,

זיי ווייסן דעם ווערט זיך,
צו הערשן בארופן. —
וואָס ווילט איר, וואָס קומט איר,
איר דאַך-באלעגופן?!

* * *

אין ענגשאפט באם ראַטהויז
פאר פערד און געשטעלן —
דאַרט ארבעט א רעשמל
פון קלעזמער-קאפעלע.

עס האָט די כאוורייע
אין קאנט דאָ געשעמט —

א רעשט פון איר שפילט דא
צום וואנט צוגעקלעמט.

ניומטשיק דער פידלער
און לייבל-קלארנעט,
דער באס, ווי א שוויגער: —
דעם מארק מע פלעט.

סע הערן די פערד,
די אויערן געשפיצט,
די דאָרף-באלעגופים
קייען פארשוויצט.

גלייכגילטיק קייען
קאלטבלוטמיקער הייט.
סע ביטן די קלעזמער
דעם טרויער אף פרייד.

און ווידער באם הארץ רייסט,
און ווידער א פרייד,
די פויערים קייען
גלייכגילטיקער הייט.

עס ברעכן דעם פידלער
די בייגער שוין לאנג,
ארויסרייסן מוז ער
דעם גראשיקן דאנק.

ער פיניקט דעם פידל.
מיט פיין וויגט זיך אום:
די פויערים קייען
פארגליווערט און שטום.

דער קליינער קלארנעטניק
די אויגן פארקלערט,
געהויבן דאָס קעפל
שפילט גלייך צו די פערד.

דער דריטער נאָר איינער,
ער לינדערט זיין נויט:
סע פרעסט קאָנטראַבאָס
מיט די אויגן דאָס ברויט.

איינער נאָר ער,
האַט האַנאַע, ער עסט, —
ער שלעפט מיט די אויגן
פון טאַרבעס דעם פרעס.

* * *

ווער האָט עס באפוילן
די קלעזמער פון באַרג
צו שטעלן זיך שפילן
אין פערדישן מאַרק?

די צייט האָט באפוילן?
די נויט זיי געשיקט? —
קייז קלעזמער-קאפעלע
ניטאָ מער — צעפליקט,

די כעוורע באַרימטע
אין יידישער וועלט —
די קלעזמער-קאפעלע
זי האָט זיך געפעלט.

צו כאַסענעס רייכע
געקומען אַ סאַך:

מע רופט ניט קיין קלעזמער,
מע רופט ניט קיין דאָו.

די גוירים צעטריבן,
א בראַך איז צו זיי,
און אַרעמע כאסענעס
מאכט מען איינס, צוויי:

ערגעץ פארשרייבט מען —
אין דאָס וועט שוין קלעקן,
אַן קלעזמערשע קונצן,
און אַן א באדעקנס.

די קלעזמער-כאווריע
האַט גוירים געדינט? —
איצט גוירים צעטריבן,
די כעורע צערינט:

ווער בא די רויטע —
אף מארשן, אף ניסן —
אין פאלקן-אַרקעסטערס
די קישקעס זיך רייסן.

ווער ס'האַט געמיטן,
ווער ס'האַט געביטן
די טרויב אף א קן,
די פלייט אף א שליטן.

און ווער ס'איז געוואָרן
פראסט א „מישאטשניק“.
ער, דער טראַמבאָן,
איז אין מארק א „טאַלטשאטשניק“.

דעם פויק האָט געגליקט
אין אַרקעסטער, אין פארק.
דער גרויסער טרובאטש —
שטייט מיט קערלעך אין מארק.

עס האלט זיך נאָר אייניק
דער טויזאָ פון גאס.
פאראקשנטער פידלער
קלאָרנעט, קאָנטראַבאַס.

סע גלוסט זיך ניט שידן
מיט רום פון אמאָל.
דאָס האַרץ סע צעגייט זיך,
סע שרייט מיט אַ קאַל:

מיט ברום, מיט געבייזער,
מיט קוויטשיק געוויין:
נאָר סטרונעס פאַרשטייען ניט
דעם מענטשלעכען מיין,

זיי שפילן זיך זייערס, —
פון זאַרגלאָזע יאָר,
גווירישע כאַסענעס
שפילן זיי גאָר:

פליושנס און זינדנס,
און גאַלדענע יויד.
גווירישע פריילעכס
צו האַפקען דעם בויך.

מאַשקאַעס, קרעדיענצן
געבראַטענע גענדז,
גווירישע קינדער
אין שיקערע טענץ.

טוצנווייז פריילעכס,
געדרייט מיט א טאלק:
סיזאל קענען פארשווינדן
דאס נייע פארפאלק,

פון זאל מעכוטאנים
אונטער א שלאס —
שיסט מען מיט פריילעכס
א שאס נאך א שאס...

אזוי האבן קלעזמער
אמאל דא געשעמט. —
איצט שפילט מען אין מארק,
צו דער וואנט צוגעקלעמט.

דאס הא"י, אז סע רייסט זיך,
הייסט עס, סע גלוסט —
אומקערן גלוסט עס
צוריק דעם פארלוסט.

הייסט עס פארוואנדלען
די ניקטערע וועלט:
אָט דאכט זיך זיי שפילן
אין כאסענע-צעלט:

די דארף-באלעגופים,
די וואַגנס, די פערד,
דאָס זיין מעכוטאנים
געקומען אהער

א כאסענע פראווען,
נאָר פראווען וואָס הייסט! —
מיט פרעס און מיט זויף
און מיט ברעכן געפעס.

און קלעזמער געשפאנט
זיינען פלאצן ניט קראנק. —
מעכוסטאנים, נעמט טיילן
דאס דראשע-געשאנק!

די רעדנעס ארונטער,
פון וואָגנס דערלאנגט
דער כאסענע גרויסער
דאָס בלוטיק געשאנק!

* * *

ס'האט זיך צעטראָגן
א קלאנג אינעם מאַרק:
מע שלאָגט שוין דאָרט אויבן —
מע שלאָגט אפן באַרג.

טוט זיך דער מאַרק דאָ
א רייב און א שפּאַר,
פון וואָגנס די רעדנעס
אף גיך א פאַרשאַר.

קריינדעלע רעדט דאָרט,
ער ברענט און ער בראַט,
כאַדאַראַם גייט דאָרט
די נייע שטאַט.

כאַדאַראַם גייט דאָרט,
מע ווערט געווויר:
— „ס'פאַלק" דרייט די דאשקעס
אויס אף קאפויר.

— „ס'פאַלק"? וואָסער „פאַלק"!
מע טיילט סאַמאַהאַן!

מע טיילט און עס גייט
כאַדאַראַם, כאַדאַראַם.

דאָס דרייען באלעגופים
די דאשקעס קאפּיר. —
ארויס איז פון קלויסטער
ניקאָלסקי, דער טכור:

די ריאסע צעיאכמערט,
ער ציילעמט דעם מארק.
דאָס צעפל אים שפּרינגט,
ווי א קראַץ אפּן קארק.

— סלאווא! סלאווא! —
ליארעמט באם בריי,
סיחאט זיך באוויזן
קלימענקאס כאוורי.

דער גרויסער יאריד,
צעשפאלט זיך אין מיט,
קלימענקא אליין
פון פארינט ער פליט.
מיט פערד אין גערויף,
די טשובן ארויף —
באנדיט נאך באנדיט.

— סלאווא! סלאווא! —
אף וואַגנט מע שפּרינגט, —
סלאווא! סלאווא!
דער קלויסטער קלינגט.

דער פאטער ניקאָלסקי
פרעפלט און בריילט.

דער מארק באלעגופים
צעסאָפּעט זיך ווילד.

די שפינז אין די טאַרבעס
צוריק מע פארבינדט,
— שנייד די קאַמונע,
די זשידעס שינד!

מע שלעפט פון די וואַגנס
געווערן און העק: —
— סלאווא! סלאווא!
מע ציילעמט די שרעק.

— סלאווא! סלאווא! —
מע ציילעמט זיך בלינד, —
שנייד די קאַמונע!
די זשידעס שינד!

די רויטע גיט הער!
— דעם גאנצן סאוועט! —
מע הייבט דאָס געווער,
וון געפאקט — איז געפלעט.

א מויל שפינט ארויס
יושקע מיט ציין.
א קאָפּ ווערט צעפלעטשט
מיט פאַנעם צום שטיין.

— די לייטישע יידן
קיין האַר פונעם קאָפּ!
זיי נעמען די כוטערס
בא אונדז ניט אָפּ.

זיי דארפן קיין ערד ניט,
זיי ראבעווען ניט,
קיין קריינס און קיין מיידמאנס —
טשעפען מיר ניט!

— ניטאָ קיין יודיי
ניטאָ קיין עליין.
זיי אלעם זיי שיצט
אונדזער מענטשלעכער דיין!

— סלאווא! סלאווא!
רודעוועט בלינד. —
שניידט די קאָמונע,
די זשידעס שינד!

אלעם פארטייליקט
אין העקדעש, אין וויג —
יעדער זשידאָק
איז א שטיק באַלשעוויק.

— צעטראסקעט די בינדלעך,
צעשלעפט, וואָס געפאקט,
מאָרד אין די הייזער,
אין גאסן, אין מאַרק.

אַט כאפט נאכמען-יאַנטעווי
די קינדער פון שטוב,
און קלייבט זיך אריין
צו דער צויג אינעם גרוב.

די צויג מיט די הינטלעך,
די קינדער מיט זיי,
מע ציטערט אין גרוב
פון דעם ווילדן געשריי.

— געפאקט!
 — וואָס געפאקט?
 — ווער געפאקט?
 — שוין געפאקט. —
 ס'האָט קריינדל פארנארט
 דעם סאַוועט אין א זאק.
 — קלימעקאָ איז שימקען
 אריין מיט דער שפיז.
 — דער כיסט ליגט געבונדן
 פאר קריינדעלעס פיס.
 — גיט הער דעם סאַוועט!
 — דעם כיסט אפן שפיז!
 — אראַפגעשמיצט שימקען
 דעם „פאַק“ צו די פיס.
 — די זאלץ און דעם ספירט!
 די זאלץ גיט ארויס!
 — א טויטער ליגט שימקע
 באַם שטאַטישן הויז.

• • •

עס רייסן זיך מאכנעס
 אהין און צוריק,
 ווער צו די קלייטן,
 ווער צום פאבריק.

ווער צו די גווירישע
 היזער מיט זעק.
 ווער צו פאבריקישע
 געסלעך מיט העק.

מעשטשאנעס צעצינדן
 די ריי באקאליי —
 פארכמעטע באַבעס
 פאראַמען נאָך זיי.

א קנויל באַלעגופים
די היזער צעפראַלט,
נאָך זיי פאַלגן באַבעס
מיט זעק און מע ראַמט.

א קנויל כוּטאַריאַנעס
די סקלאַדן צעקנאַקט,
נאָך זיי פאַלגן באַבעס
מיט זעק און מע פאַקט.

ווערט דער קאָפּעלע
באָם וואַנט ניט באַקוועם:
אין מערדערשער ענגשאַפּט
דערפילט זיך אין קרעם.

א פלי טוט דער פידל,
מיט שטיקלעך פון האַנט,
עס עקט זיך דער פידלער
אין ענגשאַפּט באָם וואַנט.

ווען עמעצנס ברויט
איז פון טאַרבע אַרויס,
שטרעקט קאַנטראַבאַס
צו דעם ברויט זיך אויס.

דאַס ברויט אף דער ערד דאַרט
טוט אים דאָך באַנג, —
האַט מען פונדעניטן
אין קאַפּ אים דערלאַנגט.

דעם קליינעם קלאַרנעטניק
געשפילט האַט דאַס גליק:
ער האַט זיך אין שטרוי
הינטער וואַגן פאַרדריקט.

— געהערט?
— וואָס געהערט?
— געפאקט!
— וואָס געפאקט?
— דעם גאנצן סאָועט
פארנארט אין אַ זאק.

דער קליינער קלארנעטניק
אין שטרוי איז פארוקט,
פון אינטער א וואָגן
ער הערט און ער קוקט.

— מ'האַט שימקען געשלידערט
פון הויכן באלקאן,
דאָס פאַלק כליבאַראַבעס
זיין רעכט זאָל אים טאָן.

ניקאָלסקי האָט אסין
בא קלויסטערשער וואנט
אנטבלויזט זי, פאר אלעם
אף העפקער, אף שאנד.

— געפאקט, וואָס געפאקט!
אבי נאָר גערעדט!
קייז האַרעלע פעלט ניט
דעם גאנצן סאָועט.

זיי זיינען נאָך נעכטן
באנאכט אנטרינען.
— קלימענקא וועט פאקן!
קריין וועט געפינען!

* * *

עס רוקט זיך א כאַפּטע
פון באַרג, מיט געברײלעכץ,
עס רוקט זיך א כאַפּטע
און וואַקסט ווי געשווילעכץ.

מיט רײטערס, מיט לויפערס,
מיט גוואלדן פארשטאַפּטע —
פון באַרג צו דעם ראַטהויז
זי רוקט זיך, די כאַפּטע.

אינמיטן א מענטש גייט,
א מענטש, א געשטאַלט דאָרט,
זי רוקט זיך די כאַפּטע
צום ראַטהויז דעם אלטן.

אין צענטער פון כאַפּטע —
א רינג פון באַנדיטן.
אין רינג יענער שפּאַנט דאָרט —
ווער שפּאַנט עס אינמיטן?

די אַרעמס געבונדן,
דאָס פּאַנעם צעבלוטליקט,
און דאָך סאַראַ שטאַלצקייט,
ווי שטאַלץ און ווי מוטיק!

דער מאַרק האָט דערוואַסט זיך,
די שטאַט האָט דערציטערט.
די הינטערשטע גאַסן
זיי לויפן פאַרביטערט!

ס'האט שימקען געפאנגען
די באנדע, די מענגע.
דאס פירט מען דעם רויטן
צום ראטהויז, אים הענגען.

געהייסן האט קריינדל
דארט ושטעלן א טליע,
קלימענקא געהייסן
דאס שטריקל פארציען.

דאס פאלק באלעגופים
אכרייעס זאל טראגן:
זאל שווערן באם טויטן
ביז לעצט זיך צו שלאגן.

* * *

געבראכט אים צום ראטהויז,
געשטעלט פאר די קראמען. —
באקוקט ער די מאכנע,
וואס בריילט פון נעקאמע.

פון נייגער און בלוטזוכט,
מע שטעלט זיך אף וואגנס,
מע שטעלט זיך אף פערדלעך,
אף דעכער פארטראגט עס,

און איינס איבער צווייטן
די אקסל געצויגן.
סע קריכן פון בלוטדארשט,
פון נייגער די אויגן!

אַט שטייט די קאַמונע,
דאָס פאַנעם צעבלוטיקט.
דאך כוּצפעדיק קוקט ער,
און כוּזעקדיק, מוטיק!...

דער שטריק איז פארוואַרפן,
דער ארטייל איז פארטיק! —
און שימקע, זיין קאַל
סע צעקלינגט אומדערווארטעט:

— אפילע איר הענגט מיר,
און צען מאָל מיר הענגען.
און מיר און מיין גלייכן
צום טויט וועט איר ברענגען, —
דער פלאַן פון מיליאָנען
איז קלאָר און איז ריכטיק:
די אַרעמע מענטשן
זאָל גוט זיין און ליכטיק!

און פלוצעם פון ערגעץ
פון אונטער א וואַגן —
דעם קליינעם קלאַרנעטניקל
ברענגט עס צו טראַגן.

גאָר ליכט, ווי צום טאנצן,
ער טוט זיך א הוידע,
א וויג זיך, פארבייג זיך
און פלוצעם — א שוידער!

אזוי ווי איז שלאכטן
פארהייבט זיך א שווערד, —
האַט ער פארהויבן
זיין קלעזמערש געווער.

און האסטיק איז מויל זיך
געשטעקט דעם קלארנעט:
מיט ווונדער-מעלאדיע
די באנדע ער פלעט.

מיט ווונדער-מעלאדיע
די באנדע ער דעקט, —
פארבייט זיך דאס פאנעם
דער באנדעס אף שרעק.

און דורכגעצייטערט
ווערט יעדערנס מויל:
— דער כיסט איז דא נאָוונט!..
סע דרייט אויס דער גרויל

די קעפּ די קילאצקע
צום בארג: טוט א קוק.
עס רייכערט די ערד
אונטער רייטערשן צוג.

און זון אף געשווינדיקע
שווערדן צעברענט. —
דער מארק שטעלט זיך די באַם
און קריכט אף די ווענט.

און וואַגנס אף וואַגנס
זיך איבערגעקערט.
סע שרייען די מענטשן,
סע כראַפעט די ערד.

און שימען האַט גיך זיך
באמרייט פונעם שטריק.
און גיך יענע רייטער
געפאַרשט מיטן בליק. —

ס'איז כיסט? נו, אוואדע,
ס'איז כיסט! דאָס איז ער!
א רײַטערקע רײַט לעבן אים —
דאָס איז ווער?

ס'איז אסי! וויין איילט זי?
דאָס איילט זי צו מיר?!
אַט איז זי, אַט שפּרינגט זי
פון פּערד. — אַן א שיר

געפילן באפאלן אים, —
גוטס אָן א שיר.
די הענט אירע האָבן
זײַן פּאַנעם באַרירט.

קאַפּיטל פיר און צוואַנציק

סאָף און אָנהייב

1

עס יאָגן די רויטע דעם כאשכעס אנטקעגן,
דורך שטעטלעך און דערפער, קרום-קייליכיקע וועגן.
דער פראַנט איז א ברייטער א ברייטער-צעשפרייטער —
פון דאַרעם-זײַט שפּאַרט ער, פון מינרעו-זײַט גייט ער,
פון זיבן מעדינעס, פון דרייצן מעלדוכעס,
פון אלדי שוואַרץ-יאַר, ווי באפאנצערטע רוכעס, —
נאָך פלייש און נאָך בלוט און נאָך גיטער זיי גארן,
ווער קען זיי פארהאלטן, דעם וועג זיי פארשפארן? —
ארויסגעגאן איז זיך צו שלאָגן מיט זיי
די יונגע און באַרוועסע רויטע ארמיי.

סע יאָגן די רויטע דעם כאשכעס אנטקעגן,
אויך שימען מיט זיינע אין קאך פון געשלעגן,
דורך שטעטלעך און דערפער אין פעלדער-פארלאזטע —
ער רייט מיט זיין טייל צו די רויטע פארפאסטן.
ס'איז אונט, זיין יוגנטלעך הארץ עפעס נאָגט:
ער קלערט, וואָס געזען, געהערט פארן טאָג.

געזען היינט אומגעריכט ציפרוסן הינקען,
דאָרט, צווישן אַבאָז, און זיך פאַרען מיט קלימקעס.
פון ווען און פון וווּ איז פארווונדעט, דער פלוידער,
האַט שימען געפרוווט צו דערגייען, — נאָר בוידעם! —
ער פלאַנטערט און דרייט זיך, פארעדט זיך און שפאָט:
— איי, ווי מ'האַט באגעגנט די ווייסע אין שטאַט!
צוערשט האָט ניקאָלסקי אין קלויסטער געקלונגען
מיט אַלערליי גלעקער, דערנאָך האָט געלונגען
די מינדמאנס צונויפשלעפן קוים-קוים מיט צאַרעס
צוויי כוילע טרובאטשעס ווי פון ביים-האקוואַרעס.
א קוואטש מיט א בוידעם, אף כויעק יונגאטשעס, —
זיי האָבן דעם הייליקן הימען פארטאטשעט.
און דאָ טוט זיך ציפרוס א כאַפּ: — נו, אן עק!
און הינקט מיט געלעכטער צום וואָגן אוועק.

און שימען איז ווייטער פארוונקען אין זיינס:
מ'האַט אסיך באשטימט אין א פערמע צו זיין.
אין איינעם א קו-שטאל באם מעלקן די קי.
די קרוגן, די פלעשער צעפירן גאנצפרי.
די שטאַט איז א פרעמדע, די שטאַל איז א ווייטע,
א דינסט-„מידל“ איז זי, און „דינט דאָ בא לייטן“.
די „ווירטן“ איז ראַני, דער פעטער — דער „ווירט“,
און זי איז „די מויד, וואָס די סכירע צעפירט“.
זי פירט און צעטיילט, וווּ א פלאַש, וווּ א קרוג, —
ווייל אויבן א שטאַל איז, און אונטן א דרוק.

ווייל איר איז פארטרויט און פארלאזן מע קען זיך, —
פון ליידן פארהארטעוועט איז זי — כאטש ברען זי.

דערנאכדעם אין שירקען דערמאנט האט זיך שימען,
געזען זי אין לעדערנעם פארטער, באגינען,
מיט האמער און צוואנג און מיט אייזן צעגליטן.
סע קלינגט די קאוואדלע און פונקען זיך שיטן,
זי קאוועט דאס פערד, און סע פאלגט זי דאס אייזן,
און טראפעלעך שווייס אפן פאנעם זיך ווייזן.

נאך שווערער פון אלץ איז די מיסע קלימענקא,
דער מויער באנעמט ניט און וויל עס ניט שענקען!
ס'איז קרייז פון קלימענקאן אוועק, זיך צעגאנגען,
אוועק צו פארפאסן זיין בריוו צום דערלאנגען
דער וועלט, זי זאל הערן ווי שרעקלעך ער קלאפט זיך
אלכעט אף די זינד, ווי צום טשווע טאן כאפט זיך. —
א דינגע! — זיין פריינט האט אן אים זיך באדרייט!
ער האט מיט זיין באנדע גערודעוועט ברייט,
באוונדערס אין שטעטלעך אן זעלבשוצן, הוילע,
א-דארט האט קלימענקא געברענט און געקוילעט,
געשעפט פון די קעלערס, פון העקדעש די זקיינים,
דאס קינד בא דער ברוסט מיט דער מוטער איינינעם.
אפילע דאס בלוט ניט געלאזט צו פארוואשן,
ניט ברענגען צו קוורע די טויטע נעפאשעס,
פון שטעטל צו שטעטל מיט שפיז און מיט האק,
און אט, נאכמען-יאנטעוון האט ער געפאקט,
געפאקט מיטן אייניק בא אים אף די ארעם,
דאס צוויי-יאריק קינד מיט די אויגענעס קלארע.

ווי ס'האט נאכמען-יאנטעוון מעשווגע-געוויינט —
דאס קינד זאל מען לאזן, אים לאזן אין דרהיים!
נאר ניין. ס'האט געהייסן קלימענקא דעם זיידן

דאָס קינד אָף דער פֿלייצע באַזעצן און בייַדן
מיט שטריק איינס צום צווייטן, וואָס פעסטער פארדרייען.
דאָס קינד און דער זיידע יעדלען אין ווייען.
אזוי צו דער אונטערשטאַט האָט מען געבראַכט זיי
צום ברונעם, און דאָרט האָט קלימענקאַ באַטראַכט זיי.
די קנופן געפרוּווט און אין ברונעם געוואָרפן,
מיט שטייער באַשטיינט, ביז קיין שאַרף ניט פון דאָרטן.

און ווען אין דעם קאַנט איז דעניקי געקומען,
מיט ענגלאַנד און פראַנקרייך, מיט אַפּגאַבן פרומע
די מענטשהייט באַשיצן, דעם קריסט און דעם ייד, —
און מ'האַט זיך דערוואַסט, אז קלימענקאַ באַנדיט
געכאַפט און געשאַסן איז — האָט מען אין לויבן
דעם טאַנע דעניקי אָף דרוקעס געהויבן:
„ער געמט זיך דאָך אָן אונדזער קרוידע, איי, גוט!
ער צאָלט פאַר די שכיטעס, פאַר אומשולדיק בלוט...“
און ווען מ'האַט דערפרעגט זיך, וויזוי ס'האַט געטראַפן,
גענוי, ווי דער איניען-קלימענקאַ פאַרלאָפן,
דאן האָט מען דערוואַסט זיך, — מע האָט אים דערשאַסן,
נאָר ניט פאַרן ייִדישן בלוט, וואָס פאַרגאַסן —
נאָר גאָר פאַר באַגאַנווענען דעם גענעראַל.
ארויסגעפירט האָט ער א פערד פון זײַן שטאַל...

דערנאָך האָט אָף בערגלעך גערויכערט דער טוי,
די איבערגעפריעטע מיסטן און שטרוי,
פון דאָרט צו דער שטאַט זײַנען רייכעס געגאַנגען.
אין מאַרק אָף די דראַטן א מענטש איז געהאַנגען.
באַטאַג האָבן גויסעסע ייִדן געהאַנדלט
מיט פינצטערן ברויט, מיט א קנויט, מיט א טראַנטע.
א פאַפּ אָף א שקאַפע איז רײַטן געקומען
מיט צייעם און ביקס, זיך צום „ראַבין“ גענומען:
פון „וויִדער דיוויזיע“ קומט ער אין שליכעס:
— אין שטאַט אריין ווייל זי, זי רייסט זיך מיט רוכעס,

אן אויסקוויף זי מאַנט: פופציק פוטערס פון פייען
און גאַלדענע זייגערס מיט קייטן צוויי מייעס.
דערפאר וועט זי פּעלן די שטאַט. ערע ניט...
סע האָט פארן ציילעם דער „ראבין“ געקויט.
אין שרעק בלאַנקען יידן, אין אוי־עם-האטויע
מיט באַזרעס, וואָס פלאַקערן אָפּ ווי די שטרוי:
— סע גייט פון אמעריקע, — לאַזט מען זיך טרייסטן, —
א יידישער כאיל פון שלעגערס די הייסטע.
זיי קומען, די יידן, באשיצן פון באנדעס,
דאָס כיעס פארהיטן, דעם יידישן האנדל.
פון טאָג אָף טאָג שווימט מען, פון שאַ אָף שאַ קומט מען...
מע קוקט אויס די אויגן פון ווייטיק פארקרימטע.

און עמעס, פארנאכט איז אין שטעטל געשעען:
געקומען אין שטעטל דריי צענדליק ארמייער,
א קרעפטיקע גרופע דאָנאסער שאכטיאָרן.
און אַפגעטאָן האָט זיך פון מענטשן דער צאָרן.
און אַנגעכאפט מ'האָט זיך אין רויטער אַרמיי, —
זי זאָל נאָך כאַלילע ניט אַפגיין פון זיי...

2

סע רייטן די רויטע דעם כאשכעס אנטקעגן.
שוין עטלעכע טעג, אז סע קלייבט זיך אף רעגן:
סע גייט א געשלעג צווישן וואַלקן מיט ווינטן, —
דערוויל ווערן קעפּ בא די ביימער צעשוונדן,
און בלעטער ווייזן פאלן די קרוינען אף דרערד,
סע קלאפן זיי צו מיט די טלאַען די פערד.

סע איילן די רויטע, די גרופע פון דאַרעם
אָף לענינס באפעל, — זיינען פליגל די אַרעמס.
מע גייט פון צאריצין, באקרוינט מיט ניצכוינעס.
מע איילט אוקראינע באפרייען פון סוינע,

די גרופע געפירט פונעם קנאפ באַלשעוויקעס,
בעראַש וואַראַשילאָוו. אין הייסע האַריגעס
כאווייריס געפאלן, — און קוים זיי באַערדיקט,
ניט אַפגעווישט נאָך יענעמס בלוט פון די שווערדן,
דעם שווייס פון די שטערנס, — איז ווידער באַנייעס, —
אַן שלאָף און אַן אַפּרו — שוין ווידער אין פּייער.

מע רייט און מע רעדט ניט, די צוימען נאָר קלינגען
אין ציינער. סע טופעט. — און אַלץ ווערט פאַרזונקען
אין שריי פון די ביימער, וואָס ראַנגלען זיך שווער,
ווי העלדן, וואָס וועלן ניט אַפטרעטן מער, —
ביז לעצט מיט די דונערס און ווינטן זיך שלאָגן.
און פלוצעם פלייט כיסט, ווי פון שטורעם געטראָגן.
— אין קייט! — און סע רייסן זיך שטיקער פון דרערד
און טעמפן גערויש פון כאיאָלעס מע הערט!

א וואַרף טוט מיט כיסטן, דער קערפער פאַרלירט
די ליניע פון ערד, האַריזאָנט, און דערשפירט
נאָר איינעם א פונקט צווישן האַרץ און דעם אַקסל.
דאָרט נעצט, און דאָס נאַסקייט איז שווער און צעוואַקסט זיך.
א קלאַפּ נאָר? א קלעם? — צי אינגאַנצן צעטראָטן?
ער פירט מיטן שלאַכט אָן. און קיינער דערזעט ניט,
ווי צוגעקוועטשט האַט ער צום גראַבן די פלייצע,
דאָס בלוט צו פאַרהאַלטן, דאָס נאָגט און סע פלייצט זיך,
סע קראַמפט אינעם האַלדז, סע דערוואַרגט אים א פייער.
א שריי טאָן ער דאַרף, אזא שריי וועט באַפרייען. —
ער שווייגט און נאָר צוגעקוועטשט שטאַרקער די ווונד,
ער פירט מיטן שלאַכט אָן — סע ציטערט דער גרונט.
— דאָס בלוט גייט אוועק פון דיר, כאַווער, האַלסטס שמאַל. —
ס'האַט עמעץ געזאַגט? צי אַליין אפן קאַל?
דאָס אייביקע נאַכקוקן זיך! — סאַרא רייען,
וואָס קריכן פון גריבער? דער פּיינט טוט פאַרגייען

פון זייט אונדז! און קיינער פון אונדזערע זעט ניט? —
און כיסט וויל א שריי טאָן און קען ניט, סע גייט ניט..
די רעשטלעך פון קויכעס ער שלעפט, ער פארהאלט,
און טוט א פאַר שפאן, ווי אין לופטן, און פאלט...

ס'האט עמעץ דערזען. א געשריי. און ס'איז שימען
לעם אים. „די קאמאנדע נעם“ — זיפצט ער, א סימען
צו געבן באווייזט זיין פארכאלעשטע האנט.
דערציטערט ווערט שימען און בלאס ווי די וואנט,
ווי ס'וואַלט אים דאָס כיעס אנטרונען. מיט אויגן
פול איימע, — פאר כיסטן זיך איבערגעבויגן.
— אים נעמען און פונקט ווי דאָס אויג זאָלט איר היטן.
און שימקע א היכץ האָט געטאָן: — זיך צעשניטן!
נאָך מיר, היי! — און אלץ איז א וויכער געוואָרן.
ס'האט קיינמאָל נעקאָמע אזוי ניט געצאָרנט.
ס'האט קיינמאָל דער ווייטיק אזוי ניט געקרעכט,
אזוי ניט געלאָזט זיך אין קריג קעגן שלעכטס,
ס'האט קיינמאָל דער האס אזוי טיף ניט בארירט, —
דעם העלד אומגעניטן, — אין אומגליק געפירט...

דער פיינט איז א סאך, און אנטקעגן ער שפאנט,
ווייַל אונטן אים שפארן א וואנט נאָך א וואנט.
דער טאָל און דער וואלד און די גריבער, — זיי שפיינען
מיט כאַיל, מיט כאַיל, מיט פאנצער-קלייזיען.
סע זעט נאָך ניט שימען, סע זעען ניט זיינע
אין וואָס פאר א שליפן זיי קריכן אריינעט.
און ווען שוין דערזעען — ארום און ארום,
און ווען מיט כאווייריים זיך אָנגעקוקט שטום,
האָט שימקע דערפילט אזא עלנט, — ביז לעצט —
א רעגע... ער טוט זיך אין זאָט א זעץ,
גלייך כיסטן דערזעען, זיין דאָזיגן דערפילט,
א ריס, און נאָך זיך די כאווייריים. מע בריילט.

און ווען נאך דאס גאנצע געפאר ניט אדורך,
 ווען ס'האט איבער קעפ נאך געפייפט און געשורכט,
 און קוילן פון טויט ארום פיס פון די פערד, —
 האט שימען א שוידערלעך שרייען דערהערט:
 אזוי ווי מע שינדט און מע שעכט און מע שניידט
 א לעבעדיק לייב, — סע פארגייט זיך און שרייט.
 א וויל... און פארכידעשט דערגייט ער! דעם זין:
 דאס שרייט אים אליין אינעם הארצן, אין אים, —
 דערמאנט זיך אין כיסטן — דערפאר האט פארקלעמט:
 — ער בלייבט אפן פעלד, וואס דער סוינע פארנעמט!
 זיי וועלן זיין קערפער געפינען און שענדן.
 סע נאגט אזא פוסטקייט, אן סאף און אן ענדע...

און אט טוט א בלענד אים: — ער וועט אף דער גיך
 א קער טאן אהין און אים נעמען מיט זיך,
 דעם פריינט-קאמאנדיר צו די אייגענע ברענגען!
 וואס רעדסטו? דעם שלאכט פיר! — און ווידער ווערט ענג אים,
 ארויסשפרינגען ריסט זיך פון אייגענער הויט, —
 ער טראגט זיך צעטומלט אין רינג פונעם טויט.

געיאגט פונעם פיינט, כאפן גיך סאניטארן
 די טויטע באהאלטן. מיט ערד זיי פארשארן
 פון פיינט, וועלכער שעמט זיך ניט טויטע צו שענדן
 און אויסטאן פון טויטן דאס בלוטיקע העמדל, —
 ביפראט, אז סע האט זיי געטראפן דאס גליק:
 דעם כיסטן באקומען, דעם „הויפט-באלשעוויק“...

3

און כיסט, ווערט דערציילט, האט דעם טויט דאן געמיטן.
 ער איז אין כאלאשעס-טעהוימען געריטן,

איז אנהייב געריטן אין וואַלקנס אין ווייסע,
וואו רייטער די רויטע אין וואַלקן זיך רייסן.
דערנאָך איז דאָס רייטן געוואָרן אלץ שווערער,
און וואַלקנס אלץ גרויער און בורע ווי בערן,
איז אים אלץ זיי כאפן זיך אָן און זיי פענטען
די אַקסל, דאָס פערד און דעם קאַפּ און די הענט אים.
אַט ווערן די וואַלקנס ווי זומפן-בערג שוואַרצע,
און וואַרפן פון פערד אים, — און הויב ווערט אין האַרצן,
געווען. און ניטאָ. ווי א שטריך גאַר א דינער,
ווי שמעטערלס פליגעלעך הויכט נאָך דער זינען.

ער הויכט נאָך, דער זינען, סע סילען זיך קרעפטן,
א טוי גייט אנטקעגן א טוי זיך באהעפטן.
איז מאַרכן, אין בלוטן, איז קעמערלעך ריזלט, —
איניינעם מע איילט צו דער ווינד, ווי סע שפּיזלט.
סע לויפן צונויף זיך די טויעלעך-קרעפטן —
צום פונקט פונעם אומגליק, — דעם זינען דאָרט טרעפט מען,
ער איז נאָך צעמישט און ער האלט זיך דאָרט קוים,
דער זינען, ער קוקט אינעם ווייטיק-טעהוים.
ער האלט זיך באַם ראַנד און ער שטאַרקט זיך און שטאַרקט,
און אַט לויפט דער זינען צום אַרט, ווי סע וואַרגט,
צום קאַפּ, צו די הענט, צו די פיס און ער טאַפט זיי,
וואָס וואַרגט עס, וואָס וואַרגט עס, א באַרג? און ער כאַפט זיך
ערשט דעמלט, ווען נאָוונט א רעדן דערהערט:
„זיי האַבן די טויטע באַגראָבן אין דר'ערד“.

— ס'איז איך בין דער טויטער? באַגראָבן? איך לעבן!..
אַט וועל איך פון קיינער זיך געבן א הייב.
וואָס אי'דאָס?.. דער זינען צעגייט אינעם רוים...
און ווידער פאַלט מיסט פונעם פערד אין טעהוים.
דאָס נייע כאַלאַשעס האַט לאַנג ניט געדויערט,
דערוואַכט מיטאַמאָל, און אלץ קלערער, אלץ בלויער
געוואָרן אין קאַפּ, אונטער ערד אונטער שווערער.

און רויק באמיט זיך די לאגע באקלערן:
— ווייזט אויס, ס'איז דער פלאסט פון דער ערד ניט קיין גרויסער,

מע הערט, ווי מע רעדט דאָרט פון איבן, אין דרויסן.
אַט שפאנט מען פארביי, און א זידל־וואָרט הערט ער, —
אין דר'ערד ארײַנקומען אָן זאָלן אַט די ווערטער.
און עפשער דערווייזט עס, ווי טיף בין פארשיט:
און ווי זיך ניט בעריען — ארויס וועל איך ניט...
און פלוצעם דערפילט ער, סע רירט זיך דערנעבן:
ווייזט אויס, בין ניט איינער, נאָך אנדערע לעבן.
— ליגט רויק, אפריער — וואָס איז פאר פארשויןען,
וואָס שפאנען דאָרט אויבן? און טאָמער דער סוינע?
ער הערט און דערקענט, דאכט זיך, היימישע שטימען:
אַט רייט מען פארביי, קלינגען שפאָרן און רימענס,
און שימקעס קאָל, דאכט זיך, האָט נאָרוואָס געענטפערט.
מע זוכט אונדז, אַט שטעלן זיך אָפּ דאָ די קעמפער,
מע שטעלט זיך ניט אָפּ, — ווייז דאָס אַרט ניט דערקענט,
די ערד איז צעגראָבן און איבערגעברענט, —
פארביי אַלץ, פארביי אַלץ מיט שטיוול מע פראַשעט
און קיינער פארהאלט זיך באם קיינער ניט. פאַשעט,
דעם שלאכט ניט פארענדיקט, — און דאָ שוין — סע טאַגט, —
איז ווייטער דעם פינגט מע פארפאַנגט און מע יאָגט.
איז יאָגט אים, כאוויירים, דערשלאָגט אים, דעם שפין,
און איך וועל דאָ פרווון אליין עפעס טון.
און אַנגעשטרענגט, אינגעשפארט וויידיק — ער מוז! —
זי רירט זיך, די ערד! — און ארויס מיט א פוס,
פארביי זיינען דורכגעגאנגען פארשויןען,
דערזען, — זיך איבערגעצייילעמט אין שטוינען,
און צוגעגאן שאצן פון שטיוול די ווערט, —
אין ריכטונג פון שטיוול — צעגראָבן די ערד, —
— ער לעבט, באַגאַמאטער! דערשטעכט אים, ער לעבט,
פארענדיקט. פון טויטן די שטיוול מע שלעפט.

„איז דאָס, — טראַכט זיך שימען, — מיין לעצט-לעצטער
שלאַכט?

דערנאָך, ווייזט אויס, קומט מען אין אייביקער נאכט,
אין ניט צו די אייגענע, ראשיקע פראַנטן.
מיר האָבן אין טייל פונעם פּיינט זיך פארפלאַנטערט.
פון שלאַכטן צו שלאַכטן געהאלטן זיך. אויס.“
צום פונקט יאָגט ער צו, — איז אריין און ארויס,
דער האנט דער צעקלאפטער א בינט אָנגעטאָן,
ער איילט, און סע נאָגט אים, דאָס פערד קוקט אים אָן, —
קוקט ביין דער סיבירער פארביסענער מוציק:
— דו, לעמעשקע, גיכער, דו זעסט, וואָס דאָרט טוט זיך...

ער לאָזט דאָ דאָס פערדל, — א קוק טאָן ער שפאנט,
אין בינטן אין ווייסע געוויקלט א האנט,
זי האָט אים, די שוועסטער, פארצויגן צו שוואַך,
אים נאָגט אזוי העסלעך, „הורא!“ און „הורא!“
פון יענער זייט באַלקע — א וויכער דאָרט רייסט זיך,
ווער וואַרפט זיך אף שטיקעס? ס'איז מיר צי די ווייסע?

נאָך איידער ער קערט זיך צו נעמען זיין פערד, —
דערזעט ער דעם אומגליק: — סע לויפן אהער
פון פונקט פון אטאקע ארמייער, געיאָגט
פון שטארקערן סיינע. א כמארע זיך טראָגט.
פילצאָליקער סיינע איז פריש און איז זאט,
און ווייסט, אז די רויטע — פארהונגערט און מאט,
און ערשט פון געשלעגן, מע כאַלעשט א שלאַף, —
איז קען מען זיי איצטער צעקוילען ווי שאַף.

ווי שימען דערזעט עס, — א שריי געטאָן האָט ער:
— וווהיין, רויטע קריגער?! — איז באַלד מאַיז פארזאָט
געבליבן, פון אויסזען פון שימענס, גערירט.

ארויסגעכאפט האָט ער זײַן שווערד און „נאָך מיר!“
 דאָס אייסזעען שימענס, די האנט אין די ביגטן,
 די שווערד אין דער צווייטער, צו פוס, האָט צעצונדן
 די כעווערע, — און אלע נאָך אים אָף צוהיק,
 מיט אומגעריכט פֿיער סע רודערט דער שטיק,
 א ציטער געטאָן האָט דער סוינע דער זאטער,
 א קאשע געוואָרן פֿון פערד און סאַלדאטן,
 סע באַקט און סע ברעכט זיי די רויטע ארמיי
 פֿון רעכטן פֿלאַנג שימקע, פֿון לײַנקן — מיכיי.

4

און שפעט אין דער נאכט צו דער שטאָט מאַיז געקומען —
 מיט פריילעכע בסורעס ארום זי גענומען.
 איצט לײַגן די רויטע ארמייער פארפֿלאַכטן.
 נאָך לעצטן געשלעג און פארלאַנגטן ניצאָכן.
 אין דרויסן אָף טאַרבעס, אָף וואָס ס׳האָט געמאכט זיך,
 אין שלאָף אינעם יונגן פארזונקען, פארדאקט זיך.

און שימען געבראכט האָט זײַן טייל אהער שלאָפן.
 באַנאכט, צווישן אנדערע, וווּ מ׳האָט געטראָפן,
 איז דאָרט האָבן קני זיך צום לײַגן פארבויגן,
 אין די מינוט האָבן געשלאָסן זיך אויגן.
 האָט שימען א וואַלגער געטאָן זיך, א וואַרף —
 און טייקעף ווי אלע פארזונקען אין שלאָף.
 מע שלאָפט, און דאָס שטיבל — דער שטאב, איבער זיי —
 ער וואכט. אפן גאנעק, באם טיש, זיצן צוויי:
 רעב אריע דער סטאַליער — דער קלייניטשקער זאָקן, —
 מיט פרויעמען טוט ער אין דאמקעס זיך שלאָגן.

מע זיצט אפן גאנעקל אײַנס קעגן צווייטן,
 דער אײַניק באַדראָט מיט די שטיינער דעם זיידן.
 סע ווערט זיך דער זיידע צעטומלט און קרימט זיך.
 און שלאָגט ער צוריק — איז א ניגנדל ברומט ער,

און ווערטלט זיך גליקלעך; דעם אייניק געשעדיקט!
נאָר קריגט יער א קלאַפּ — ווערט ער ביז און באַליידיקט.

און פרויעס, ער וויסט, ס'איז געקומען דער זיידע
צוליב עפעס אנדערש, מע שווייגט אָבער ביידע,
מע שפילט, מע באַמיט זיך פּאַזיציעס פאַרכאַפּן,
און איינער דעם צווייטן א פאַק טאַן, צעקלאַפּן.

נאָר אַט זעט שוין פרויעס, דער זיידע ווערט מיד,
און אַט באַ דער באַרד נעמט זיך אָנעט און ציט:

— וואָס שנייער... איך מעג שוין אהיים גיין אפּאַנעם...
זיי האָבן גערעדט אין די רעדלעך „גאַולאַנים“...
„גאַולאַנים!“ — סע קאַכט מיך, סע ציט מיר די קלייען.
און כּוּהאַב דיך געזוכט אף דעם עמעס דערגייען.
נו, וואָס? געווען שוין, געזען, גענוג, ס'וועט קלעקן.
א קאַרבע איז קרום, נאָר איז גלייך אין די עקן.

די אַרעמע האָבן די רייכע באַנומען —
באַקליידן די נאַקעטע, — מאַלבוישים-אַרומים...
ווי ס'שטייט אין די ספּאַרים — אזוי טוט מען טוען:
די רייכע — מילכאַמע, דעם פּאַלק — א יעשווע.
א דאך אפּן קאַפּ, נו, און לעכעם לעכעל.
די וועלט איז ניט העפקער! ס'איז אַרץ מיט א סייכל...
אַפּרייער באַוואַרענען אַרץ מיטן לעבן.
דערנאַכדעם דעם טויטן אין פּאַטידעצע געבן...
נאָר וואָס דאַרפט איר פּויקן: „קייַן גאַט איז ניטאָ!“
אייל קאַנע ווענויקעס! און אויב ער איז דאָ?!
ניט דאַס בין איך אויסן... וואָס שנייער צו זאָגן...
דעם איקער פּון איקרים איר וויילט זיך דערשלאַגן:
די אומעס באַפּרייען פּון יאָד און פּון מירעס
און גרינדן דעם עמעס אַד סאַף קאַל האַדוירעס.

און אויסגלייכן יידן מיט אנדערע מענטשן.
נו, קען דען נאך בעסערס זיין? — גאט זאל איך בענטשן...

איצט, פרויעס, און מינוע? די קינדערלעך מיין איך.
צעזייט און צעשפרייט, מינוע טעכטערלעך שיינע,
אין יעדער עקוועלט, שיווע יאמען — פארטראגן.
איז וויל איך, זאלסט שרייבן: גענוג זיי צו וואגלען
און בענקען! מע האט זיך צעצאלט מיט די שינדער
פאר אלע, פאר מיר און פאר זיי, מינוע קינדער.
מיר האבן גענוג אונדזער היים אויסגעווייטיקט. —
א היים קערט זיך אום, גוטע מענטשן איז נייטיק.

דו שרייב זיי, אז לענין וויל אריע דעם סטאליערס
נאר אד זאלן האבן אין ד'ר'ה יים זייער דאליע,
נו, שרייב זיי, אהיים הייס איך קומען, מיין איידע.
— איך מיין... אז מע דארף עס דאך זויכע זיין, זיידע... —
זאגט פרויעס אים שטיי, אין די אויגן אים קוקט ער.
שווינגט אריע... די הענט אין די ארבל פארוקט ער.

* * *

פארטאג איז דער שלאף אף דער קילקייט אמשטארקסטן,
פון קילקייט פארקוועטשט מען די קני און די אקסל,
פארהאלט זיך דער מענטש אין דער אייגענער ווארעם,
און אויב זיך געלאזט מיטן כאלעם געארעם, —
איז נאך אין שפאציר-גאנג אף גרינע מערכאקים,
ווי אופגאנג אין טוי און אין נעפלען זיך וואקסט.
ווי אופשריפטן פלאטערן איבערן קאפ,
און ס'ליינען זיי גארנדיק-דארשטיק אראפ
די ארעמע מענגעס און זעען דארט ווונדער
פאר אלעמען זיי און פאר יעדן באזונדער.

אט נאך אלע רעשטלעך פון סוינע באשטאטן,
פארקאטשען די ארבל און צו די ווארשטאטן,

צום פֿייער, צום אקער זיך טאָן אזא נעם!
 פון היינטיקן טאָג איז אין אונדז זאָך געווענדט!
 באזעצן די ערד מיט די טייערסטע קערנער.
 אין וועמען סע ציט צו מוזיק — וועלן לערנען,
 צום שטאנג דער גימנאסט, צום באסיין גייט דער שווימער.
 און פויערים גייען דערלערנען מאשינעס,
 אין עפשער פון פליען אונדז גיט זיך די קונסט, —
 ווייל וועמען נאָך פאסט אזוי פליגל, ווי אונדז?
 ווי וואניע צעזינגט זיך, — הערט שימען אין שלאָף —
 די פרייקייט אָן סאָף און דער הימל אָן סאָף.

אויך שימקען איז קאלט, אף זיין קרעפטיקער פלייצע
 צעזייגט זי, די קילקייט, פריפראַסטיקע קרייצן.
 פון אַרט ניט גערירט זיך, דערוואכט ער אין גליווער,
 ער עפנט די אויגן, פארמאכט זיי, זיין קיווער,
 וואָס ליגט אים אנטקעגן, פארכאפט ער אין זינען.
 אין הארץ טוט א טיאָך. דער געדאנק האָט געפונען
 א פלאַנטער א גאנצן פון וויי און דערמאָנונג:
 ער זעט פאר זיך כיסטן, זיין קנאָכעדיק פאַנעם
 באַם אויסמאַלן לענינען אין דער פארשיקונג, —
 די אויגן באַם שטיין דערציילן זיך קוויקן,
 דערנאָך זעט ער כיסטן אף יענעם קאַנצערט,
 וואָס שימען האָט איינמאַל אין לעבן געהערט.
 ס'איז כיסט מיט דעם טייל מיט דעם גאנצן געקומען,
 און ווי אַט דער מענטש האָט זיך דעמלֶט באַנומען,
 ווי ער האָט געהערט און ווי ער איז געזעסן. —
 דאָס קען מען ניט קיינמאַל אין לעבן פארגעסן.
 אין לעבן אין שימענס, — דער ערשטער קאַנצערט,
 מיט כיסטן די ניינטע סימפאָניע געהערט.

אין שימען נעמט דרימלען, די זון אף די ווייעס —
 א פאַרשטעלונג ווייזט זיך אין דרינגט אין זיין כיעס:

ער זעט זיך מיט אסיז אין יאם, אינעם שוויס, —
און אָט — און א יאם-סטאדיאָן ליגט פאר אים!
פיל שיפלעך, פיל שיפן פון אלערליי פארבן,
פון אלערליי פארמען און הערבן און פלאגן
פיל זעגלען און גליסערס און יאכטעס געצירטע,
און אויסטערליש-מאָדנע, פון יוגנט געפירטע.
אין אַרד'נונג צעשטעלטע — א זיט בא א זיט,
און ווער סע באגערט ניט — דער בלייבט פון דער ווייט.

דאָס זיינען מישפאָכעס, און כעוורעס, און היימען,
און איינציקע פאַרלעך, און גאנצע פאריינען
אף העסע-בעט-שטולן האַלב-זיצן, האַלב-ליגן,
געקומענע צום לופט-מאטש, צום שפיל-פארגעניגן.
אים דאכט זיך, ער קען זיי, די צענדליקער טויזנט
באם נאָמען, ווי גלייך ער מיט זיי פון איין הויז אין,
און יעדנס כאַראַקטער, פאַרשיידנקייט, כּיין, —
איז ליב אים און נאָוונט און זען זיי איז שייין.

און אָט: און א מיידל א פאך טוט מיט פליגל
און שוואַלביק פלייט און צעלויכט זיך ווי שפיגל.
צוויי צייכן-לאַמטערנס אין בלויקייט צעהענגט זי,
א גרינעם און ווייט פון אים איינעם מיט שפרענקלעך,
קוים-קוים וואָס זיי וויגן אראָפּ און ארוף זיך.
דאָס מיידל פלייט אָפּ, און א שול-קינד הייבט און זיך,
סע קרייזט אינעם רוים און סע שטעלט זיך אין קאָן,
און פייפט מיט א פיפל: — דער מאטש הייבט זיך אָן!

דאָ טוען צוויי דרייַלינגס א פאך צו די הייכן,
דריי קרייזן מע קרייזט און מע בלייבט בא די צייכנס:
בא איינעם דאָס דרייַלינג מיט פליגל אין קווייטן,
דאָס דרייַלינג מיט פליגל ווי זילבער — באם צווייטן.

און דאָ וואַרפט דאָס שול-קינד א באַל זיי אינמיטן,
א גרויסער און מילכיקער צווישן זיי פלייט ער. —

איין דרײַלינג גרײַפט אָן און דער צווייטער שלאָגט אָפּ.
און ווונדערלעך איז דער אַרום און אַראָפּ
פון מענטשן די זעקס אין דעם העל-בלויען רוים,
וויײַן שפּילער און באַל פּונעם אויג סע פּאַרשווינדט,
און ווידער אַרויס פּונעם הימלס-טעהוים,
ווען סײַט נאָר אַ פּיפּף זייער ריכטער — דאָס קינד.

און שימען לעבט איבער מיט אַלע די פּרייד
און אַסײַן אין אויער ער רוימט שטיקער הייט.

און שימען דערוואַכט באַלד, ער רירט זיך פון אַרט ניט.
ער קוקט נאָר... ער זעט, ווי באַם גאַנעק, אָן דאַרטן
געזעגנט זיך האַרציק א יונג מיט א זיידן,
מע נעמט זיך אַרום און סע שווער זיך צעשיידן.
דער וויקסיקער רויטער ארמיער באַלייט אים,
דעם קלייניקן זאַקן, צום וועג צו דעם ברייטן.
און שימען באַלייט מיטן בליק זיי און שמייכלט
אין האַרצן: צום גוטן, צום גוטן סײַ צייכן.
„געקומען מיט קלאַרעס — מיט בראַכעס ער גייט.“ —
און שימען אין טײַנעג דעם סטאַליער באַלייט.

און אומגעריכט שטעלט זיך דאָס אויג אָפּ, פאַרבלענדט:
מיכיי אָף די קני שטייט פאַרטיפּט, און די הענט
די בערישע, פעסטע, זיך טרייסלען באַם גיבער:
דאָס קינד אין די וויקעלעך וויקלט ער איבער.
די מאַמע שלאָפט, צוגעדעקט מיט זײַן שינעל; —
און שימען צעלאַכט זיך אין זיך, — אים געפעלט
דער אויסזען מיכיים, זײַנע לײַפן צום פּיפּן.
דאָס פּרווון די וויקלען, עס זאַל ניט צו שטייף זײַן,
ווי קומט אזא פּאַנעם צו אים גאָר פון וווּ?
ווי סײַברעקל ער נעמט, ווי צום האַרץ לייגט עס צו?
ווי גלייך ער וואַלט זײַגן געגעבן דעם קינד. —
די לופּט, דאַכט זיך שימקען, ווערט מיכיק און לײַנד.

און ווידער די אויגן צו, זעט ער זיך ווידער
מיט אסין, מיט קינדער, אין יאם, אין געשפליטער
פון זון אף די כוואליעס. מאיז ווייט אין די צייטן,
שוין לאנג נאך מילכאמעס און אוועקס. זיי רייזן
אין שיף אונטער וואסער, — די קינדער צוליב, —
ער קוקט אפן יאם, וואָס איז שטורמיש און טריב.

— וואָס ווייסטו, יאם, פון מעכטיקע געפילן?
דעם וויינט דו פאלגסט און פירסט נאָר אויס זיין ווילן, —
דיין רויע קראפט אין הארטן ברעג דו שטויסט,
דאָס מענטשלעכע הארץ קיין קאפ דו דריקסט ניט אויס.

זיי צאָרנסטו אזוי, ווייל דאָרט, אין דייע גרונטן,
פארשלונגען ווערט דער שוואכערער פון ג'וזנטן,
פון דער אקולעס פרעכטיק-צארטן מויל?
ניט דאָס אוואדע, ווארפט דיך אין א גרויל.

אנשוויגן ווער אונדז, יאם, ווער קלאָר און לויטער: —
די שיינע קינדער-רייזע איז פארטרויט דיר.
אין ליכט-שפאקטיוון קוקן זיי פאָרויס.
אין שטורעם-ווירבל, וואָס אנטקעגן שטויסט.

באשעפענישן דרייען זיך אין ליכט-וועג,
א, ניט קיין ספאָרט זיי טרייבן, ניט זיי ציכטן, —
געשלעג און מערדעריי מע זעט, און בלוט און פיין, —
ווי ס'פלעגט אמאָל אף דר'ערד דער שטייגער זיין.

און פריקער א דערמאָנונג קומט א גרויע —
די קינדער גייען אָפ פון גלאַז פארטרויערט.
און טייקעף דעם געדאנק ארוף מע קערט —
צום ליכטיקן, וואָס ווארט זיי אף דער ערד.

און שימען דערוואכט. נעמט א „פיסל“ פארדרייען, —
דערוועט ער אין שלאָפנדן פלאַנט פון ארמייער:
א פאַנעם באגעגנט — א פאַנעם א צווייטן,
מע קושט זיך, אין קושן אין טיפן פארגייט מען.
מע שושקעט זיך שטיף, פלוצעם הייבט מען זיך אופעט,
מע נעמט בא די הענט זיך, מע שפאנט איבער גופים.
וואָס שלאָפן געשמאק נאָך, פארפלאַנטערט אינינעם, —
גאָר לייכט שפאנט מען איבער, — ניט אופוועקן קיינעם.
א האנט אין א האנט און מע שפאנט מיט א טענצל
ארויס, און צום וואַלד און צום טייכל, וואָס בלענצלט —
ס'איז וואניע מיט רייזלען — מע האָט זיך געפונען,
סע קלינגט זייער ליד אינעם קלאָרן באגינען,
אין וואַלד, אינעם פעלד, אינעם גרינעם געמיש.
און שימען שטייט אָף, ער איז מונטער און פריש.

סע גלוסט זיך א הוק טאָן, די זון טאָן א ויר,
ער גייט צו דער מאמען, ס'איז אסי מיט איר.
ער גייט ווי אין עפעס א סאַלעם פארטאָן.
דער אָנהייב פון אָנהייבן הייבט זיך אָן.

אוי, וויפל ניס צום איבערלעבן ווארטן
אוי, וויפל גענג און איבערשפאנונג הארטע,
און וויפל סאד און טרעפעניש געגארטע, —
א, וויפל ניסן אומדערווארטע ווארטן.

וואָס ווייסט דאָס רויפעלע, וואָס ליגט פארבלעטערט?
עס ווייסט פון איצט, פון נעכטן צי פון שפעטער,
און אז אין דריטן גילגל פליען וועט עס
מיט פליגל אלס ליבעלע אינעם עטער?!

קיינ שענערס, גליקלעכערס ניט צו געפינען
ווי צולייגן דעם קאַפ און צו באזינען —
ווי אלעמאָל דו ווערט אפסניי באגינען,
און נייע כיעסן דו טוסט געפינען!..

דאָס זײַן א קינד און פרעגן, זען און הערן.
דערנאָך דאָס יונג זײַן, מיט דעם שלאָל באַגערן.
דערנאָך דאָס לאַנגדערוואַרטע פאַרטיק-ווערן, —
אַלס מ אָן זאָס גליק אַנטדעקן ווי א שטערן!

דאָס זײַן א קינד, דאָס פרעגן, זען און הערן.
דערנאָך דאָס יונג זײַן, מיט דעם שלאָל באַגערן,
דערנאָך דאָס לאַנגדערוואַרטע פאַרטיק-ווערן, —
אַלס וו יי ב דאָס גליק אַנטדעקן ווי א שטערן!

און דאָן דאָס ווּנדערלעך זיך נעמען טיילן
אַף קינדער, אָפּגעבן דער וועלט אַ כּיילעק. —
און דאָ לאַז וויל זיך גיין, דו קאַרג ניט, צייל ניט!
ווייל דאָס איז אייביק שיין און אייביק הייליק!

אינהאלט

ב. מילער, פון די טיפסטע פאלקס־קוואלן געשעפט 5

יונגע יארן

16	קאפיטל איינס, באנאכט־ארבעט באם קארעטניק
22	קאפיטל צוויי, אסי
30	קאפיטל דריי, מע פירט די זין...
35	קאפיטל פיר, נאכמען־יאנטעו דערציילט וועגן איצער
46	קאפיטל פינף, נאכמען־יאנטעו מיט דער טאָכטער
59	קאפיטל זעקס, בארג און טאל
65	קאפיטל זיבן, די סימכע
86	קאפיטל אכט, געזעגעניש און באגעגעניש
100	קאפיטל ניין, טינעס
109	קאפיטל צען, מיקיטא כיסט; איך...
114	קאפיטל עלף, אופגערירטע הערצער
129	קאפיטל צוועלף, בא די נעוויים
137	קאפיטל דרייצן, די באלאגערונג
153	קאפיטל פערצן, די וועג־זוכער
173	קאפיטל פופצן, האַפענונגען
184	קאפיטל זעכצן, דאָס געשלעג
192	קאפיטל זיבעצן, ייכעס
206	קאפיטל אכצן, מאמעס
214	קאפיטל ניינצן, רייטער
222	קאפיטל צוואנציק, גרעקאווער וואלד
232	קאפיטל איין און צוואנציק, נאכמען־יאנטעו באוויינט זיין כאווער
243	קאפיטל צוויי און צוואנציק, אלטע לייט
254	קאפיטל דריי און צוואנציק, באלעגופישער אופשטאנד
273	קאפיטל פיר און צוואנציק, סאָף און אָנהייב

לייב קוויטקא

יונגע יארן

מ. „סאוועטסקי פיסאטעל“, 1984, 296 זייטן
ארויסלאז־פלאן פון 1984, נומ. 396

קינסטלער וו. לאַקשיץ

רעדאקטאר ח. שולמאן

קינסטלערישער רעדאקטאר ד. מוכין

טעכנישער רעדאקטאר ט. קאזאווסקא

קארעקטאר ד. גראַזאווסקע

אינפארמאציע-ביולעטען נומ. 4381

אָפּגעגעבן אין זאץ 25.11.83. אונטערגעשריבן צום דרוק 28.04.84.
פאַרמאט $70 \times 108^{1/32}$. טיפאָגראַפֿיש פּאַפֿיר נומ. 1. הויכדרוק. באדינג־
לעכע דרוקבויגן 12.95. פארלעגערישע דיסקאַנט־בויגן 12.06. טיראזש
1250 עקז. באשטעלונג נומ. 2561. פריזן 1 רוב. 60 קאַפּ. פארלאג
„סאוועטסקי פיסאטעל“ 121069, מאַסקווע, וואַראַווסקי־גאַס, הויז נומ.
11. באליונטע מיטן אַרדען פון דער רויטער ארבעטס־פאַן מאַסקווער
טיפאָגראַפֿיע נומ. 7 „איסקרא רעוואַליוציז“ פון „סאַיוופּאַליגראַפֿ־
פּראַם“ פונעם מעלוכע־קאַמיטעט פון פּססר איבער די אינאַנים
פונעם פארלאג־וועזן, פּאַליגראַפֿיע און בוך־האַנדל. 121019, מאַסק־
ווע. אַקסאַקוּ־געסל, הויז נומ. 13.

Квитко Л. М.

К32 **Годы молодые. Роман в стихах. На евр. яз. —**
М.: «Сов. писатель», 1984. — 296 стр.

«Годы молодые» является одним из значительнейших произведений классика советской еврейской поэзии Льва Квитко (1890—1952). В этом фундаментальном, написанном с большим эпическим размахом стихотворном романе повествуется о первых, трудных и бурных годах, «молодых годах» Октября и борцов за его победу. Это произведение о народной борьбе за жизнь и счастье, и как все созданное Львом Моисеевичем Квитко, оно звучит исключительно проникновенно и подлинно народно.

К 470220000
083(02)—84 396—84

С(Евр)2

Лев Моисеевич Квитко

ГОДЫ МОЛОДЫЕ

(на еврейском языке)

М., «Советский писатель», 1984, 296 стр.
План выпуска 1984 г. № 396

Художник *В. В. ЛОКШИН*

Редактор *М. Я. Шульман*

Худож. редактор *Д. С. Мухин*

Техн. редактор *Т. С. Казовская*

Корректор *Д. С. Грозовская*

ИБ № 4381

Сдано в набор 25.11.83. Подписано к печати 28.04.84. Формат 70×108^{1/32}. Бумага тип. № 1. Высокая печать. Усл. печ. л. 12,95. Уч.-изд. л. 12,06. Тираж 1250 экз. Заказ № 2561. Цена 1 р. 60 к. Издательство «Советский писатель», 121069, Москва, ул. Воровского, 11. Ордена Трудового Красного Знамени Московская типография № 7 «Искра революции» «Союзполиграфпрома» Государственного комитета СССР по делам издательства, полиграфии и книжной торговли. 121019, Москва, пер. Аксакова, 13.